

2024

Доклад за цялостна предварителна
оценка на въздействието
на Закон за въвеждане на еврото в
Република България

Период на извършване:

октомври 2022 г. – март 2024 г.

Съдържание

.....	1
Съдържание.....	2
1. Въведение	7
2. Описание на проблемите	12
<i>Проблем 1.1.: Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър.....</i>	<i>15</i>
<i>Подтема 1.2. : Закръгляване след превалутиране на второстепенни по сложност стойности.....</i>	<i>24</i>
<i>Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване. ...</i>	<i>27</i>
<i>Проблем 3: Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.</i>	<i>30</i>
<i>Проблем 4: Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро.</i>	<i>32</i>
3. Заинтересовани страни.....	38
4. Цели	41
5. Варианти на действие.....	42
6. Анализ на въздействията	82
6.1. Определяне на икономическите, социални и екологични въздействия	82
6.2. Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти.....	161
Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 1:	162
Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 2:	165
Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 3	170
Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 4	173
6.3. Количествена оценка на най-значимите въздействия и на специфичните им аспекти и административна тежест	176
6.4. Оценка на въздействието върху малките и средните предприятия.....	186
6.5. Описание на разходите и ползите върху заинтересованите страни	187
7. Сравняване на вариантите	190
7.1. Обобщение на сравнението на ключовите положителни и отрицателни въздействия на всеки вариант и идентифициране на препоръчителни варианти	190
8. Препоръчителен вариант	193
9. Обществени консултации	194

10.	Последваща оценка на въздействието	200
11.	Източници	201
12.	Приложения.....	203

Списък на използваните съкращения

Съкращение	Пълно наименование
CYP	Кипърски лири
DEM	Германска марка
EEK	Естонска крона
HRK	Хърватски куни
LTL	Литовски литас
LVL	Латвийски лат
MLT	Малтийски лири
SIT	Словенски толар
SKK	Словашки крони
АББ	Асоциация на банките в България
АБЗ	Асоциация на българските застрахователи
АД	Акционерно дружество
АИКБ	Асоциация на индустриалния капитал в България
БАДФУ	Българска асоциация на дистрибуторите на фискални устройства
БАЛИП	Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БИМ	Български институт по метеорология
БНБ	Българска народна банка
БСК	Българска стопанска камара

Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България

БТПП	Българска търговско-промишлена палата
ВМ II	Валутно-курсен механизъм II
ГФ	Гаранционен фонд
ГФО	Годишен финансов отчет
ДЛП	Дългосрочен лихвен процент
ДФЕС	Договор за функционирането на ЕС
ЕК	Европейска комисия
ЕКАТТЕ	Единния класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
ЕКАФП	Електронен касов апарат с фискална памет
ЕНМ	Единен надзорен механизъм
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност
ЕС	Европейски съюз
ЕСФП	Електронна система с фискална памет
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗАТУРБ	Закон за административно-териториалното устройство на Република България
ЗБДОО	Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване
ЗВЕРБ	Закон за въвеждане на еврото в Република България
ЗТРРЮЛНЦ	Закон за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел
ЗППЦК	Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ИАСУТД	Интегрирана автоматизирана система за управление на търговската дейност
ИДЕС	Институт на дипломираните експерт-счетоводители
ИП	Инвестиционни посредници

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

ИПС	Икономически и паричен съюз
ИСС	Икономическия и социален съвет
КДА	Командитни дружества с акции
КЛЕН	Контролна лента на електронен носител
КНСБ	Конфедерация на независимите синдикати в България
КРИБ	Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
КС	Координационен съвет за подготовка на Република България за членство в еврозоната
КФН	Комисия за финансов надзор
МВР	Министерство на вътрешните работи
МИИ	Министерство на икономиката и индустрията
МСП	Малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НАП	Национална агенция за приходите
НОИ	Национален осигурителен институт
НСИ	Национален статистически институт
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ПАРЕИС	План за адаптиране за работа с евро на информационните системи
ПЗР	Преходни и заключителни разпоредби
РГ	Работна група
СМТ	Сдружение за модерна търговия
СУ	Софийски университет
ТЗ	Търговски закон
ТР	Търговски регистър

Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България

ФПр	Фискални принтери
ФУ	Фискално устройство
ФУВАС	Фискално устройство, вградено в автомат на самообслужване

Списък на таблиците

Таблица №	Заглавие/описание на таблицата
1. Сценарий № 1	Подтема 1.2 (закръгляване при трето число по-голямо от 0)
2. Сценарий № 2	Подтема 1.2 (закръгляване при трето число по-голямо от 4)
3. Заинтересовани лица/страни	Описания на групите заинтересовани страни
3. По отношение на необходимото време	Разходи, свързани с адаптирането на фискалните устройства (ФУ) и интегрираните автоматизирани системи за управление на търговската дейност (ИАСУТД)
4. Разходи за отделни заинтересовани лица във връзка с Проблем 4	Общи годишни разходи

1. Въведение

Настоящият доклад съдържа цялостна предварителна оценка на въздействието на предложения проект на **Закон за въвеждане на еврото в Република България (ЗВЕРБ)**.

1. 1. Пътят на България към еврозоната

Присъединяването на Република България към еврозоната е логичната крайна фаза на евроинтеграционните процеси в рамките на Икономическия и паричен съюз (ИПС), подготовката за които започна успоредно с прехода към пазарна икономика. Влизането в еврозоната остава основен приоритет на всички правителства, управлявали България през последните 20 години.

Още в официално заявената Преговорна позиция и Допълнителните информации към нея по глава 11 „Икономически и валутен съюз“ от 2001 г., както и с Предприсъединителните икономически програми на Република България за периода 2002–2005 г. и 2004–2007 г., България е поела ангажимент за членство в еврозоната. Впоследствие ангажиментът за бъдещо приемане на единната европейска валута е препотвърден и в Договора за присъединяването на Република България и Румъния към Европейския съюз, обнародван в „Официален вестник“ на Европейския съюз, ОВ L 157 от 21 юни 2005 г., в сила от 1 януари 2007 г.

Приемането на еврото при покриване на всички критерии за членство е задължение на българската държава по силата на правото на Европейския съюз (ЕС). До момента на присъединяване към еврозоната България участва в Икономическия и паричен съюз на ЕС като държава членка с дерогация.

В изпълнение на това задължение през юни 2018 г. министърът на финансите и управителят на Българската народна банка изпратиха съвместно писмо¹ с намерения за присъединяване на българския лев към Валутно-курсския механизъм II (ВМ II), след изпълнение на едностранно поети предварителни ангажименти, сред които кандидатстване за участие на Република България в Единния надзорен механизъм (ЕНМ) чрез установяване на тясно сътрудничество с Европейската централна банка (ЕЦБ) по смисъла на Регламент (ЕС) № 1024/2013². Изразените в това писмо намерения получиха политическата подкрепа на Еврогрупата.

През юли 2018 г. министърът на финансите и управителят на Българската народна банка изпратиха съвместно писмо за кандидатстване за установяване на тясно сътрудничество с ЕЦБ.

Българското правителство и институции изпълниха всички едностранно поети ангажименти, съпътстващи присъединяването на страната ни към ВМ II, в т.ч. и установяването на тясно сътрудничество в рамките на Банковия съюз. В контекста на заявеното намерение правителството прие и изпълни План за действие, включващ мерки в различни области на политики, като хармонизиране на правната рамка за устройството и дейността на БНБ с изискванията за установяване на тясното сътрудничество с ЕЦБ, както и засилване на рамката на надзора на небанковия финансов сектор; въвеждане на нов инструмент в макропруденциалната рамка; подобряване на рамката на несъстоятелността; засилване на рамката за борба с изпирането на пари и модернизиране на рамката за управление на държавните предприятия; ратифициране на Споразумението относно прехвърлянето и взаимното използване на вноски в Единния фонд за реструктуриране.

¹ [Министерство на финансите :: План за действие за присъединяване към ERM II \(minfin.bg\)](#)

² [EUR-Lex - 32013R1024 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) - Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 година за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции

Усилията на българските власти и институции бяха положително оценени от Европейската комисия, ЕЦБ и държавите-членки на еврозоната. На 24 юни 2020 г. Управителният съвет на ЕЦБ прие решение за установяване на тясно сътрудничество с Българската народна банка с начална дата 1 октомври 2020 г. На 10 юли 2020 г. финансовите министри на държавите-членки на еврозоната, президентът на Европейската централна банка, заедно с финансовите министри и управителите на централните банки на Дания и България, решиха единодушно да включат българския лев във Валутно-курсен механизъм II.

Валутно-курсният механизъм II е създаден на 1 януари 1999 г., за да се гарантира, че колебанията на обменните курсове между еврото и другите валути на ЕС не нарушават икономическата стабилност в рамките на единния пазар и за да подпомогне бъдещото присъединяване на държавите членки към еврозоната. Участието във ВМ II е доброволно, въпреки че като един от конвергентните критерии за присъединяване към еврозоната дадена страна трябва да участва в механизма без сериозни напрежения и без да девалвира централния си курс спрямо еврото по собствена инициатива в продължение на поне две години, преди да може да приеме еврото.³

След включването на българския лев към ВМ II подготовката за присъединяването на България към еврозоната се ускори по няколко направления – изпълнение на последващите ангажименти след присъединяването ни към ВМ II, изпълнение на критериите за конвергенция съгласно констатациите от Конвергентните доклади на Европейската комисия (ЕК) и ЕЦБ и практическа подготовка за замяна на българския лев с еврото.

Постигането на номинална и устойчива конвергенция е условието за членство, съгласно Договора за ЕС, което страната ни трябва да изпълни. Постигането на такава конвергенция се определя от изпълнението на критериите за членство в еврозоната, дефинирани в Договора от Маастрихт⁴, а именно:

- Критерий за ценова стабилност, според който средният темп на инфлация следва да не надвишава с повече от 1.5 процентни пункта средния темп на инфлация в трите държави членки с най-добри резултати в областта на ценовата стабилност;
- Бюджетният дефицит да не надвишава 3% от БВП;
- Държавният дълг да не надвишава 60% от БВП;
- Средният размер на номиналния дългосрочен лихвен процент, измерен чрез доходността на десетгодишните държавни облигации, деноминирани в национална валута, за период от една година преди оценката да не превишава с повече от 2 процентни пункта средната стойност на показателя за трите държави членки с най-добри резултати в областта на ценовата стабилност;
- Участие във Валутно-курсния механизъм II за период от най-малко две години преди оценката, без обезценяване спрямо централния курс.

Вече повече от три години България участва във ВМ II с режима си на паричен съвет (валутен борд) и фиксиран централен курс от 1.95583 лева за 1 евро. С това страната ни изпълнява критерият по отношение на стабилност на валутния курс. В исторически план България не е имала трудности и при покриването на критерия за номиналния дългосрочен лихвен процент (ДЛП), като според последните налични данни към януари 2024 г. ДЛП в България е значително под референтната стойност (с 1,6 пр.п.). Държавният дълг през 2023 г. също е значително под

³ https://economy-finance.ec.europa.eu/euro/enlargement-euro-area/adoption-fixed-euro-conversion-rate/erm-ii-eus-exchange-rate-mechanism_en

⁴ Конвергентните критерии от Маастрихт са описани в чл. 140 от Договора за функционирането на Европейския съюз и Протокол 13 към него: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/BG/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

прага от 60% от БВП и е вторият най-нисък в ЕС, а прогнозният дефицит за 2023 г. е 2.2% от БВП- значително под референтната стойност от 3% от БВП. По отношение на критерия за ценовата стабилност, правителството полага усилия да го покрие до края на 2024 г., така че да направи възможно присъединяването на България към еврозоната през 2025 г.

1.2. Предпоставки за изготвяне на Закон за въвеждане на еврото в Република България (ЗВЕРБ)

Наред с изпълнението на правни, икономически и структурни мерки за укрепване на конкурентоспособността и устойчивостта на българската икономика, пътят към плавното приемане на еврото е свързан и със задълбочено планиране и практическа подготовка, с цел създаването на условия в страната за успешно въвеждане на единната валута.

Именно в контекста на техническата подготовка за членството на страната ни в еврозоната се констатира необходимостта от подготвителните и последващи действия във връзка с въвеждането на еврото като официална парична единица в България да бъдат правно уредени в българското законодателство. За да бъде осъществено въвеждането на еврото в страната, е необходимо да се създаде правна рамка, която да регулира обществените отношения във връзка с присъединяването на България към еврозоната чрез осигуряване на правна сигурност и създаване на условия за гладко и ефективно функциониране на икономиката. Налага се и регламентирането в националния правен ред на основните обстоятелства, правила и принципи, по реда на които ще се извърши замяната на лева с еврото.

Като се имат предвид значимостта и мащабът на предлаганите изменения и тяхното влияние върху цялото българско общество, бизнеса и администрацията, е необходимо те да са разписани на най-високото практически възможно ниво сред юридическите актове. Поради тази причина, вземайки под внимание поставените цели, вкл. адаптирането на българското законодателство към единната европейска валута и обезпечаването на техническата подготовка по въвеждане на еврото, се констатира необходимостта тази материя да бъде уредена с нормативен акт от ранг на закон.

Потребността от приемането на специален закон, който да създаде необходимата уредба относно процеса по смяна на официалната парична единица, може да се открие и в изпълнително-разпоредителната дейност на изпълнителната власт. Съпътстващите изменения на подзаконовата нормативна рамка, които следва да бъдат извършени като част от дейността по подготовката за въвеждане на еврото, наложително изискват правно основание. В този смисъл не е възможно органите на изпълнителната власт да приемат необходимите промени в съответните актове, или да създадат нови такива без подобно задължение да им е делегирано. Следователно, приемането на ЗВЕРБ е задължително във връзка със спазването на съществуващия правен ред.

Не на последно място е редно да се отбележи, че държавите-членки, последно въвели еврото, по правило в периода, предшестваш присъединяването им към еврозоната, приемат закон, който урежда общи въпроси, свързани с въвеждането на еврото. Затова и изработването на Закон за въвеждане на еврото може да се разглежда като добра практика.

Вземайки всичко това под внимание, може да се заключи, че изготвянето и приемането на ЗВЕРБ е единственият целесъобразен начин, по който българското законодателство би могло да бъде адаптирано към единната европейска валута, вследствие на което е и единственият път към изпълнение на целта за въвеждане на еврото в България. Тъй като въвеждането на еврото само по себе си, вкл. възможните ползи и разходи от присъединяването към или оставане извън еврозоната, не е предмет на настоящия доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието, то следва и че приемането на ЗВЕРБ, в качеството му на задължително условие за въвеждане на еврото, не е разглеждан като проблем в доклада.

Този въпрос, както и основните теми, разгледани в настоящия доклад, са обсъдени с всички заинтересовани страни, като процесът на изработване и консултиране на законопроекта е по-детайлно разписан в глава 9.

1.3. Цел и предмет на ЗВЕРБ

Предлаганият ЗВЕРБ урежда принципите, правилата и процедурите за въвеждане на еврото като парична единица на Република България. Целта на ЗВЕРБ е да осигури безпроблемното въвеждане на еврото в Република България и да повиши прозрачността и информираността за процеса на въвеждане на еврото в страната.

1.4. Процедура по приемане на държава членка в еврозоната и релевантна спрямо настоящите законопроект и оценка на въздействието правна уредба на Европейския съюз

Процедура⁵

Веднъж на всеки две години Европейската централна банка (ЕЦБ) и Европейската комисия проверяват дали държавите членки извън еврозоната (т.нар. "държави членки с дерогация") изпълняват критериите за конвергенция и следователно са готови да въведат еврото. Комисията и ЕЦБ изготвят **доклади за конвергенцията**, в които представят своите констатации, като докладите се представят на Съвета на ЕС за разглеждане и за вземане на евентуални последващи решения. Тези доклади могат да се изготвят и по всяко време по искане на съответната държава извън еврозоната, която иска да въведе еврото.

Съветът на ЕС решава дали дадена страна може да въведе еврото. Той приема такова решение след като е получил предложение от Комисията, препоръка от държавите-членки от еврозоната, провел е консултации с Европейския парламент и след проведено обсъждане в Европейския съвет. Окончателното решение се взема от всички държави-членки на ЕС, а в законодателството на ЕС това се нарича "отмяна на дерогацията".

В допълнение, **Съветът на ЕС определя неотменимо курса**, по който еврото замества валутата на държавата членка. Съветът взема това решение въз основа на предложение на Комисията и след консултация с Европейската централна банка. Решението се взема с единодушие от държавите членки от еврозоната и страната, която въвежда еврото, при гласуване в Съвета.

Релевантна правна уредба на ЕС

Договор за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)

Договорът за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) урежда процедурата по въвеждането на еврото.

Съгласно член 140, параграф 1 от ДФЕС поне веднъж на всеки две години или по искане на държава членка с дерогация Европейската комисия и Европейската централна банка изготвят доклади, които съдържат преглед на съвместимостта между националните законодателства на държавите членки с дерогация и чл. 130 и 131 от ДФЕС, както и Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка. Тези доклади изследват и постигането във висока степен на устойчива конвергенция според изпълнението на икономическите критерии, описани в член 140, параграф 1 от ДФЕС (Маастрихтските критерии), от страна на държавата членка с дерогация.

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/joining-the-euro-area/>

Съгласно член 140, параграф 2 от ДФЕС Съветът решава кои държави членки с дерогация изпълняват условията за въвеждане на еврото и отменя дерогациите на съответните държави.

Съгласно параграф 3 от същия член, с единодушие на държавите членки на еврозоната и заинтересованата държава членка Съветът неотменимо фиксира курса между еврото и националната валута на съответната държава и взема останалите мерки, необходими за въвеждане на еврото.

Регламент (ЕО) № 1103/97 на Съвета от 17 юни 1997 година относно определени разпоредби, отнасящи се до въвеждането на еврото

Регламентът предвижда, че въвеждането на еврото не може да доведе до промяна на никой от сроковете в правен инструмент или освобождаване от задължение или изпълнение по силата на който и да е правен инструмент, нито дава право на страна едностранно да измени или прекрати такъв инструмент. С други думи, преминаването от национална валута към евро не дава на никоя договаряща страна правото да прекрати едностранно валиден договор или да промени определени договорни разпоредби. В Регламент (ЕО) № 1103/97 се посочва още, че обменният курс между националната парична единица и еврото следва да бъде изразен с шест цифри, като в случая с българския лев това означава пет знака след десетичната точка, като при обмяна курсът се използва в неговата цялост, без съкращение или закръгляване.

Регламент (ЕО) № 974/98 на Съвета от 3 май 1998 година относно въвеждането на еврото

Регламент (ЕО) № 974/98 относно въвеждането на еврото регламентира замяната на националните валути на държавите членки с еврото. Правният акт предвижда правото на държавите, въвели еврото, да емитират монети, които имат статут на законно платежно средство във всички държави-членки на еврозоната. Посочено е, че с изключение на централната банка и на лицата, специално определени с правен акт на държавата членка, никое лице не е задължено да приеме повече от 50 броя монети при едно единствено плащане. Банкноти и монети, деноминирани в национална валутна единица, могат да остават законно платежно средство в рамките на териториалните граници на държавата най-късно до шест месеца след края на преходния период, като този период може да бъде съкратен от националното право.

Регламент (ЕО) № 2169/2005 на Съвета от 21 декември 2005 година за изменение на Регламент (ЕО) № 974/98 относно въвеждането на еврото

Регламент (ЕО) № 2169/2005 за изменение на Регламент (ЕО) № 974/98 предвижда възможността държавите членки да избират сценария за въвеждане на еврото и продължителността на преходния период. Предвидена е разпоредба, съгласно която по време на преходния период кредитните институции в съответните държави членки следва да обменят безвъзмездно деноминирани в национална валута банкноти и монети на своите клиенти за банкноти и монети в евро до размер, който може да бъде определен в националното законодателство.

Регламент (ЕО) № 2866/98 на Съвета от 31 декември 1998 година относно валутните курсове към еврото на валутите на държавите-членки, които приемат еврото

Регламент (ЕО) № 2866/98 относно валутните курсове към еврото определя фиксираните валутни курсове към еврото на валутите на всяка от първоначално въвели еврото държави. Регламентът се изменя винаги, когато следва да се отрази неотменимото фиксиране на курса към еврото на националната валута на всяка нова държава членка, присъединяваща се към еврозоната. Най-скорошните изменения на Регламент (ЕО) № 2866/98 са Регламент (ЕС) № 851/2014 на Съвета от 23 юли 2014 година по отношение на валутния курс към еврото за Литва и Регламент (ЕС) 2022/1208 на Съвета от 12 юли 2022 г. по отношение на валутния курс към еврото за Хърватия.

Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 година относно мерките за улесняване на бъдещото преминаване към еврото (нотифицирано под номер С(2007) 6912)

Препоръката предоставя допълнителна полезна информация по отношение на практическите мерки, които държавите членки следва да предприемат с цел безпроблемното и плавно приемане на еврото. Тя дава насоки относно организацията на смяната на валутата, включително изготвянето на Национален план за въвеждане на еврото, улесняването на подготовката на гражданите за замяната на националната с единната европейска валута чрез предоставяне на подробна информация за процеса, както и препоръчва конкретни действия за осигуряването на бързо въвеждане на евро в брой и предотвратяването на злоупотреби.

2. Описание на проблемите

Дефинирането на проблема е основополагащата ключова аналитична стъпка, тъй като тя поставя началото и определя посоката на анализа в оценката. Правилно дефинираният проблем дава възможност за правилно формулиране на решения и обратно неправилно формулираният проблем гарантира грешни решения.

Тъй като процесът по въвеждането на еврото като официална парична единица на Република България пряко или косвено ще засегне всички сектори на държавното управление, икономиката на страната в нейната съвкупност, гражданите и обращението на цялата паричната маса, това поражда/повдига различни дискусии и въпроси, които следва да намерят своето разрешение с проекта на ЗВЕРБ. За да се гарантира успешното преминаване към новата валута, следва в българското законодателство да се уредят множество нови норми и положения, включително свързани със закръгляване на стойности след превалутиране от левове в евро, вкарване в обращение на банкноти и монети в евро и изтегляне на такива в левове (вкл. уреждане на обмен), както и регламентиране на адаптационни периоди за българските граждани, по време на които те биха могли да свикнат с новата валута.

Следва да се отбележи, че имайки предвид мащаба на обществените отношения, които ЗВЕРБ урежда, настоящият доклад няма за цел да опише въздействията на всички нововъзникнали обстоятелства. Настоящата оценка се фокусира върху най-съществените отношения, които са пряко засегнати от въвеждането на еврото, както и тези, които са били най-дискуссионни в рамките на изработването на ЗВЕРБ.

2.1. Описание на проблема/ите или въпросите, които се уреждат с проекта на нормативен акт. Описание на причините за тяхното възникване;

При прегледа на актуалното положение и уредба на национално ниво и на ниво ЕС се констатира, че за въвеждането на еврото като официална парична единица в България заедно със заложените в *Плана за въвеждане на еврото в Република България* мерки има четири важни нормативни предпоставки, които следва да са налице, за да се осигури законосъобразен и плавен преход към новата валута.

Тези предпоставки са свързани с наличието на нормативна уредба във връзка с превалутиране и закръгляване от левове в евро, осигуряване на информация и прозрачност по отношение на двойното обозначаване и превалутирането на цените, въвеждане на адаптационен период на двойно обращение, както и на ясна процедура по разпространение на новата валута.

Проблем 1: Липса на общи и специфични правила във връзка със закръгляване след превалутиране от левове в евро.

Превалутирането и закръгляването на стойности от левове в евро е неизменна и ключова част от процеса на въвеждане на единната европейска валута в Република България.

Разглеждайки този проблем, следва да се има предвид сложността и изключително широкия обхват и приложение на материята, която стои в основата му. Съответно, ЗВЕРБ следва да адресира превалутирането и закръгляването на стойността на всяка материално оценима вещ или право в гражданския оборот. Неизчерпателно в това число влизат: стоки и услуги, банкови сметки, капитал на търговски дружества, акции и дялове, дългови ценни книжа, държавни ценни книжа, държавногарантирани заеми, ценни книжа, лихвени проценти по договори за кредит, възнаграждения, пенсии, социални помощи и обезщетения, безналични финансови инструменти, дялове на колективни инвестиционни схеми, дялове на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване. Сигурността на гражданския оборот и обращението в икономиката зависи от избирането на подходи, съгласно които точно и ефективно да бъдат преобразувани стойностите на изброените от лев в евро.

Неправилното превалутиране и закръгляване би застрашило и делегитимирали целия процес по въвеждане на еврото и би противоречало на принципа за превалутиране от левове в евро, описан в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България*, както и потенциално би застрашил спазването на всички останали принципи, очертани в Плана.

Именно за да бъде успешно преминаването към единната европейска валута, дефинирането на правила за превалутиране и закръгляване и регламентирането им в нормативен акт е основополагащо за целия процес. Липсата на яснота и правила по отношение на превалутирането на парични стойности от левове в евро би създадо предпоставки за изкуствено, непрозрачно и необосновано покачване на цените, вследствие на некоректно превалутиране, което е и най-разпространеното притеснение на гражданите от въвеждането на еврото. Това се потвърждава и от социологическо проучване „*Обществените нагласи за въвеждането на еврото в България и ползите от членството на страната ни в еврозоната*“⁶, възложено от Министерството на финансите, според което 68.7% от анкетиранияте граждани и 51.3% от представителите на бизнеса вярват, че цените на стоките ще се повишат при въвеждане на еврото. Според проучването “най-широко разпространените страхове сред анкетиранияте [граждани] в националното проучване са свързани с опасенията от ръст в цените на стоките (69%), риск от измами/ изкуствено повишаване на цените от страна на некоректни търговци (57%), цялостно повишаване на инфлацията (55%)”.

С цел намиране на решение на така зададения проблем следва да се разгледат отделно правилата за превалутиране, и по-конкретно курсът, при който стойностите в левове ще се

⁶ <https://www.minfin.bg/bg/infographics/29>

преобразуват в такива в евро, както и правилата за закръгляване - вкл. до кой знак след десетичната запетая ще се закръгляват стойностите след превалутиране и кое правило за закръгляване ще бъде използвано.

По отношение на първото, следва да бъде отбелязано, че курсът, който ще се използва при превалутирането, не се поставя под въпрос. Това решение е обосновано от два фактора. Първо, този курс се поддържа вече четвърт век благодарение на установения през 1997 г. паричен съвет, който се възприема за една от най-големите и успешни реформи в България. Валутният борд позволява на страната ни да преодолее хиперинфлацията в края на миналия век и да стабилизира икономиката си. Поради благоприятния ефект на фиксирането на лева към еврото и дълготното действие на фиксинга – повече от 25 години, гражданите и бизнеса са свикнали с него и има широка обществена подкрепа за запазването на курса независимо от въвеждането на еврото. Втората причина, поради която няма да бъде подложен на промяна курсът, при който ще се превалутира левът в евро, е, че той многократно и последователно е препотвърждаван и подкрепян на политическо ниво. Последно българските власти поеха ангажимент България да се присъедини към еврозоната единствено при курс от 1,95583 лева към едно евро в ревизирания *Национален план за въвеждане на еврото в Република България*, приет с Решение № 797 на Министерския съвет на 13 ноември 2023 г.

Също така следва да се отбележи съществуващата практика за присъединяване към еврозоната на държави в условията на паричен съвет. Към момента на присъединяване, валутите на Естония, Латвия и Литва също са обвързани по фиксиран курс спрямо еврото. През 1992 г. Естония обвързва естонската крона (EEK) към германската марка (DEM) по фиксиран курс 8:1. След като през 2002 г. единната европейска валута заменя германската марка при обменен курс 1,95583 марки към едно евро, естонската крона вече е обвързана към еврото по курс 15.6466 ЕЕК за едно евро. Този курс остава непроменен при влизането на държавата във ВМ II през 2004 г. Почти десетилетие по-късно, на 01.01.2011 г., когато Естония въвежда единната европейска валута, институциите на Европейския съюз приемат решение естонската крона да се фиксира неотменимо към еврото по същия фиксиран курс. В началото на 2005 г. Латвия обвързва латвийския лат към еврото по курс 1 евро за 0,702804 (LVL), който курс се запазва и при влизането на страната във ВМ II четири месеца по-късно, на 02.05.2005 г. През 2014 г. Латвия се присъединява към еврозоната при същото съотношение между латвийския лат и еврото. През февруари 2002 г. Литва решава литовският литас (LTL) да бъде фиксиран към еврото в условията на паричен съвет с курс 3,4528:1. През 2004 година, когато държавата влиза във ВМ II и впоследствие през 2015 година, когато държавата се присъединява към еврозоната, е използван същия фиксиран курс – 3,4528 (LTL) за едно евро.

Всички примери показват, че държавите, които са били в паричен съвет, са се присъединили успешно към еврозоната без промяна на използвания фиксиран курс по време на действие на валутните им бордове.

Анализ на опита на тези държави, чиято национална валута не е била обвързана към друга парична единица в условията на паричен съвет по пътя им за еврозоната, също води до заключението, че промяна на съществуващия курс от 1,95583 лева за 1 евро е крайно невероятно. Съществуващата практика еднозначно води до извода, че курсът на националната валута на заинтересованата държава спрямо еврото е един и същ при присъединяването към механизма на обменните курсове (ВМ II) и при въвеждането на еврото. След първоначалната процедура по създаването на еврото като самостоятелна парична единица и въвеждането му от тогавашните държави членки, към еврозоната са се присъединили Словения, Кипър, Малта, Словакия и Хърватия. Първата от тях - Словения, се присъединява към ВМ II през 2004 година при курс от 269,40 словенски толара (SIT) спрямо еврото. Впоследствие, същият курс е фиксиран при

въвеждането на еврото през 2007 година. Следващите две държави, които влизат в еврозоната, са Кипър и Малта през 2008 година при курсове от съответно 0,585274 кипърски лири (CYP) за 1 евро и 0,4293 малтийски лири (MTL) за 1 евро. Отново същите курсове биват използвани и при присъединяването на двете държави към ВМ II през 2005 година. Държавата, най-скоро приела еврото, е Хърватия през 2023 година при курс 7,5345 хърватски куни (HRK) за едно евро. През 2020 година, когато хърватската куна е включена във ВМ II, използваният курс е същият. През 2009 година Словакия приема еврото при фиксиран курс от 30,126 словашки крони (SKK) за 1 евро. Случаят на Словакия се различава от този на другите държави присъединили се към ВМ II. Страната се присъединява към ВМ II при курс 38,455 (SKK) за едно евро, но, поради бурния ръст на словашката икономика, ЕЦБ, Словакия, държавите-членки в еврозоната, и държавите, участващи във ВМ II, решават на няколко пъти да променят централния курс, така че да бъдат взети предвид новите реалности с оглед ръста на словашката икономика и поскъпването на валутата спрямо еврото. Така се стига до последния приет централен курс от 30,126 (SKK) за едно евро през май 2008 година, който бива фиксиран при приемането на държавата в еврозоната.

От представената информация следва, че практиката е курсът, използван при включването на националната валута към ВМ II, да остава същият при приемането на съответната държава в еврозоната. Въпреки че съществува единично изключение от тази практика (Словакия), това изключение не е приложимо за България, тъй като курсът лев към евро е фиксиран и не е променян от 25 години, докато Словакия се възползва от правото обменният курс да варира в рамките на стандартното ограничение от 15% над или под договорения основен обменен курс. Следователно може да се твърди, че при присъединяването на България към еврозоната ще се познатият и утвърден курс от 1,95583 лева за едно евро.

С оглед на това, че курсът, при който ще се превалутират левове в евро, е неоспорим, проблемът, чието решение следва да се подложи на дискусия, е свързан основно с методологията и правилата за превалутиране и закръгляване. Този въпрос не е пренебрежим, тъй като неправилното закръгляване потенциално би могло да доведе до загуби за гражданите, бизнеса и държавата. Ако не се възприеме подходящ подход по отношение на закръгляването след превалутиране на цените от левове в евро на акции, облигации, възнаграждения от положен труд, обезщетения и др., това би довело до различия и дори нередности, което ще бъде в ущърб на българските граждани и бизнеса.

Проблем 1.1.: Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на стойностените данни в Търговския регистър

В рамките на процеса по разработване на настоящия законопроект, беше констатирано, че, във връзка с Проблем 1, най-съществен за въвеждането на еврото е въпросът за превалутирането и закръгляването на стойностите, свързани с капиталите на търговските дружества, които подлежат на вписване в Търговския регистър. Основни затруднения с оглед тази тема са превалутирането на общите стойности на капитала на дружествата с ограничена отговорност и на акционерните дружества, и превалутирането на дяловите участия на съдружниците и акционерите по начин, който позволява възможно най-точното запазване на съществуващите правоотношения, свързани с отделните юридически лица. Именно върху този въпрос ще бъде фокусиран анализът и ще бъдат развити варианти на действие.

Този анализ няма да засяга командитните дружества с акции (КДА), въпреки факта, че са особен вид капиталови търговски дружества, тъй като тази правно-организационна форма е слабо разпространена в България. По данни на Търговския регистър в държавата към края на октомври 2023 г. са регистрирани едва 28 КДА-та. За сравнение броят на регистрираните

дружества с ограничена отговорност (ЕООД, ООД) и акционерни дружества (ЕАД, АД, АДСИЦ) към края на октомври 2023 г. са съответно 832 112 и 12 763. В този смисъл превалутирането и закръгляването на остойностените и подлежащите на вписване обстоятелства относно командитните дружества с акции не представлява съществен проблем за процеса по въвеждане на еврото и не предполага предвиждането на специално съобразени с този тип дружества правила, а следва да се приравни процедурно към акционерните дружества.

С оглед запазването на стабилитета в обществените отношения във връзка с икономическата и правната сигурност при превалутирането, на първо място е редно да бъдат разгледани подлежащите на вписване обстоятелства, свързани с капиталовите търговски дружества в Търговския регистър и, в частност, тези които биха били засегнати от превалутирането вследствие на въвеждане на еврото. Обзор на настоящата нормативна уредба позволява да се разгледа начинът, по който ЗВЕРБ би повлиял на традиционно развиващите се процеси.

Съгласно чл. 4 от **Закон за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел**: *“В търговския регистър и в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел се вписват търговци, клонове на чуждестранни търговци, юридически лица с нестопанска цел и клоновете на чуждестранни юридически лица с нестопанска цел и свързаните с тях обстоятелства, за които е предвидено със закон, че подлежат на вписване”*. Относно дружествата с ограничена отговорност, тези обстоятелства са определени посредством чл. 119, ал. 2 от Търговския закон, който препраща към т. 1 - 4 и 6 на чл. 115. Съответно, подлежащите на вписване обстоятелства свързани с ООД са следните части от дружествения договор:

“1. фирмата, седалището и адреса на управление на дружеството; 2. предмета на дейност и срока на договора; 3. името, съответно фирмата и единния идентификационен код на съдружниците; 4. размера на капитала, когато при учредяването не е внесен целият размер на капитала, в договора се определят сроковете и условията за внасянето му; срокът за донасяне на целия размер на капитала не може да бъде по-дълъг от две години от вписване на дружеството, съответно от увеличаване на капитала; 6. управлението и начина на представителство;”

Прави впечатление, че единственото от остойностените обстоятелства, подлежащи на вписване, е размерът на капитала. Размерите на отделните дялове, с които участват съдружниците, са споменати в т. 5 от чл. 115, към която не препраща чл. 119, ал. 2. Въпреки това, в една значителна част от партидите на дружествата с ограничена отговорност (около 185 000) в Търговския регистър, те фигурират като част от данните в поле № 19 - “съдружници”, където са описани техните имена или съответно фирми и единните им идентификационни кодове, когато те са юридически лица.

Изискванията за вписване на акционерните дружества в Търговския регистър са определени в чл. 174, който от своя страна препраща към чл. 165 т. 1 - 5, т. 10. Съответно, подлежащите на вписване обстоятелства, свързани с АД, са следните части от устава на дружеството:

“1. фирмата, седалището и адреса на управление на дружеството; 2. предмета на дейност и срока, ако има такъв; 3. размера на капитала, както и частта от него, която трябва да се внесе при учредяване на дружеството, вида и броя на акциите, правата за отделните класове акции, особените условия за тяхното прехвърляне, ако има такива, както и номиналната стойност на отделната акция; 4. органите на дружеството, техния мандат и броя на членовете им; 5. вида и стойността на непаричните вноски, ако има такива, лицата, които ги извършват, броя и номиналната стойност на акциите, които ще им бъдат дадени; 10. други условия във връзка с учредяването, съществуването и прекратяването на дружеството.”

За разлика от партидите на дружествата с ограничена отговорност, тези на акционерните дружества следва да отразяват не просто стойността на капитала, но и съставните му части, в случая - акциите.

Стига се до извода, че от подлежащите на вписване обстоятелства в Търговския регистър, с оглед ООД и АД, единствените, които имат пряка и задължително изразена материална оценка, са капиталът и акциите. Следователно процесът по превалутиране и закръгляване неизбежно следва да се фокусира върху остойносттаването на тези елементи от дружествените договори и/или устави.

Макар че стойностите на дружествените дялове и съотношенията на собствеността им сред съдружниците не представляват задължителни за вписване обстоятелства, при една немалка част от регистрираните дружества те все пак фигурират в съвкупността от данни в регистъра. Съответно е наложително да бъдат разгледани евентуалните положителни и отрицателни въздействия, които биха се проявили, в случай че те бъдат или не бъдат приобщени към процеса по адаптиране на стойностите в Търговския регистър.

С оглед централната за **Проблем 1.1.** тема за стабилитет на обществените отношения при адаптацията, е редно да бъде анализирано по какъв начин превалутирането и закръгляването на въпросните стойности би могло да се отрази на правоотношенията между съдружници, акционери и трети за дружествата лица.

Ключово за този въпрос е дали действието на вписването в регистъра на дадените елементи е оповестително или конститутивно. Съгласно съществуващата правна уредба и преобладаващата съдебна практика, общата хипотеза с оглед действието на вписванията в Търговския регистър е, че то е оповестително. Вписването въвежда презумпция за знание спрямо всички субекти на правото, съответно вписаното обстоятелство се счита за станало известно на трети добросъвестни лица от момента на вписването и по този начин служи за противопоставимост при бъдещи правни спорове. Същевременно, както пояснява чл. 7, ал. 2 от Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (ЗТРРЮЛНЦ), конститутивното действие на вписването се проявява единствено в изрично определени случаи.

Относно дружествата с ограничена отговорност, обстоятелствата чието вписване поражда конститутивно действие са изрично определени в чл. 140, ал. 3 и 4 от ТЗ:

(3) Решенията относно изменение и допълнение на дружествения договор, и прекратяване на дружеството, влизат в сила след вписването им в търговския регистър.

(4) Увеличаване и намаляване на капитала, приемане и изключване на съдружник, преобразуване на дружеството, избор и освобождаване на управител, както и назначаване на ликвидатор имат действие от вписването им в търговския регистър.

Относно акционерните дружества, обстоятелствата чието вписване поражда конститутивно действие са изрично определени в чл. 231, ал. 3 и 4 от Търговския закон (ТЗ):

(3) Решенията относно изменение и допълнение на устава и прекратяване на дружеството, влизат в сила след вписването им в търговския регистър.

(4) Увеличаване и намаляване на капитала, преобразуване на дружеството, избор и освобождаване на членове на съветите, както и назначаване на ликвидатори имат действие от вписването им в търговския регистър.

Обстоятелствата, които имат действие от вписването им в търговския регистър са почти аналогични за двата разглеждани вида дружества. С оглед материално остойностените обстоятелства, които бяха очертани по-горе като основни за **Проблем 1.1.** (капитал, акции, и в

по-ограничена степен дружествени дялове), следва да се отбележи като релевантно конститутивното действие на вписването в ТР на увеличаването и намаляването на капитала, за разлика от акциите и дружествените дялове, които не са споменати.

В допълнение, по време на процеса по разработване на ЗВЕРБ беше възприето, че превалутирането на съществуващите стойности от левове в евро и последващото закръгляване, би могло да доведе до минимални изменения в общия размер на капитала в регистъра. Редно е да бъде разгледано какъв ефект би имало едно подобно изменение, тъй като то би представлявало едностранна намеса във вътрешните отношения на съдружниците/акционерите и дейността на дружествата, макар и минимална. В частност въпросът се свежда до това дали превалутирането на стойността на капитала в ТР от левове в евро представлява правопроменящ юридически факт и произтича ли от него конститутивно действие. Една от целите на процеса по въвеждане на еврото, която намира своето отражение в принципа за автоматичност и разпоредбите на настоящия законопроект, е да бъдат запазени заварените към момента на влизане в сила на закона положения и съответно да не се изменят правата и задълженията на акционерите и съдружниците. От своя страна, тази цел е неразривно свързана с характеристиките на капитала. В тази връзка може категорично да се заяви, че разликата, която би се получила в капитала на дадено дружество след превалутиране, не представлява увеличаване и намаляване на капитала по смисъла на Търговския закон. Вписването на обстоятелство свързано с увеличаване или намаляване на капитала на търговско дружество представлява последния от редица елементи на фактическия състав, който води до настъпване на желаните правни последици. Преди момента на вписването следва волята на дружеството да е била обективизирана чрез решение на неговите представителни органи, а в някои хипотези - управителните. Така например, за да се стигне до вписване на промяна в размера на капитала на ООД, трябва да бъде взето решение на Общото събрание по чл. 137, ал. 1, т. 4 от ТЗ, което да определи и реда, по който това увеличаване или намаляване ще бъде извършено (пр.: увеличаване на дяловете, записване на нови дялове, приемане на нови съдружници, намаляване на стойността на дела в капитала, връщане на дела от капитала на прекратилия участието си съдружник, освобождаване от задължение за внасяне неизплатената част на дела от капитала). Съответно решението следва да бъде отразено чрез изменение в устройствения акт на дружеството, който впоследствие да бъде предоставен на Агенция по вписванията заедно с протокола от проведеното събрание, документ за платена държавна такса, декларация относно истинността на заявените за вписване обстоятелства и приемането на представените за обявяване актове и други приложими документи, съгласно изискванията на Наредба № 1/14.02.2007 г. за водене съхраняване и достъп до търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел. При подобно следване на поредицата от процедурни изисквания, е налице многократно обективизирано волеизявление на представителите на дадено юридическо лице, които последователно действат с цел реализирането на даден правен резултат и последици. Доколкото в разглеждания случай, до тази промяна в стойността на капитала би се стигнало след служебно предприети и едностранни действия на Агенция по вписванията, а не по решение на Общото събрание на акционерите или съдружниците, както обичайно предполага закона. Отделно тази автоматична промяна би се реализирала в изпълнение на разпоредбите на нормативен акт, които целят регистъра да бъде адаптиран към работа с евро, а не да изменят съществуващите обществени отношения с оглед дружествата. Следователно се стига до заключението, че превалутирането на капитала не е промяна по смисъла на Търговския закон, а представяне на същата стойност по-възможно най-акуратен начин в друга валута и съответно промяната в размера няма как да има конститутивно действие.

Подобен е въпросът относно акциите - дали вписването в Търговския регистър на получената стойност вследствие на превалутиране и закръгляване има конститутивно действие и съответно представлява ли действителен правопроменящ юридически факт с оглед правата и задълженията, които произтичат от правото на собственост върху тях. Във тази връзка могат да бъдат отбелязани чл. 192 и чл. 192а от Търговския закон, които описват поредицата от необходими елементи за да може да се смята за изпълнен фактическият състав на увеличаване на капитала и да настъпят желаните правни последици. Аналогично може да бъде разгледано намаляването на капитала описано в чл. 199 и чл. 200. Споменатите процедури включват възможността за увеличаване или намаляване на капитала посредством увеличаването или намаляването на номиналните стойности на акциите. Съгласно чл. 231, ал. 3 и 4 изменението и допълнението на устава от една страна, и промените в размера на капитала от друга, влизат в сила от момента на вписване. Промяната на номиналната стойност на акциите е обхваната от тези две разпоредби. Същевременно, подобна хипотеза не може да бъде приравнена на вписването на различна номинална стойност на акция вследствие на превалутиране и закръгляване. По подобие на гореописания казус за автоматично и едностранно изменение на дружествените дялове, липсва обективизираното от дружеството волеизявление за желаните правни последици и не е спазена разписаната процедура. Следователно, промяната в данните относно номиналните стойности на акциите вследствие на въвеждане на еврото не попада в хипотезите разгледани от Търговския регистър и не може да ѝ бъде приписано конститутивно действие, което от своя страна води до заключението, че акционерите, както съдружниците, биха се ползвали със същия размер от права и задължения преди и след автоматичното превалутиране. Действителна промяна в тези размери ще настъпи след евентуално решение на акционерите (или съдружниците) за адаптиране на новите стойности от съображения за яснота.

Необходимо е тези съображения да бъдат взети под внимание с оглед стабилитета в обществените отношения и запазването на икономическата и правната сигурност при разработването на варианти Проблем 1.1.

Последствията на възможните подходи относно дружествените дялове на дружествата с ограничена отговорност и евентуалното им превалутиране следва да бъдат разгледани като част от представянето на развитите варианти на действие. Ефектите от този елемент на Проблем 1.1 следва да се разглеждат във връзка със обичайните функции на Търговския регистър за публично осигуряване на достоверна информация и съответната презумпция за знание, която следва от обявяването ѝ, при специфични хипотези на противопоставимост. Отделно, превалутирането на дружествените дялове трябва да бъде съобразено с нуждата от спазване на очертаните принципи за въвеждане на еврото, както и границите на практическите възможности за извършване на адаптацията на остойностените данни в очертаните срокове с цел успешното въвеждане на еврото.

От гледна точка на поставената цел за стабилитет на обществените отношения и запазване на икономическата и правна сигурност на първо място се достига до извода, че адаптирането на данните в Търговския регистър не представлява действителна промяна на стойностите, а е израз/визуализация на същата сума в друга валута с възможно най-голяма точност. Гореописаните съображения за липсата на конститутивно действие на адаптирането на данните са общи за проблема и са релевантни спрямо всички развити по този въпрос варианти за действие.

Като се имат предвид тези съображения относно липсата на конститутивно действие на превалутирането на остойностените данни в Търговския регистър и с оглед общата цел за Проблем 1 (стабилитет на обществените отношения), основните критерии, спрямо които следва да бъдат анализирани вариантите за действие, се отнасят до степента, до която изпълнението им би довело

до: съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър, недопускане на вреди спрямо физическите и юридическите лица, и ефикасност и допустима сложност на адаптацията.

Разработените варианти по Проблем 1.1 трябва да представят също и предложените методи за превалутиране на стойностите на отделните данни (капитал, акции, дружествени дялове).

Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър

Превалутирането и закръгляването на остойностените данни в Търговския регистър би било нецелесъобразно, ако вследствие на адаптацията бъдат нанесени прекомерни вреди спрямо функциите и принципите на регистъра. Приспособяването на базата данни за работа с евро следва да се извърши по начин, който не води до спад в техните нива на достоверност и публичност. Вследствие на тези качества на представяната информация произлиза и презумпцията, че представените актове отнасящи се до търговците, клоновете на чуждестранни търговци, юридическите лица с нестопанска цел и до клоновете на чуждестранни юридически лица с нестопанска цел са станали известни на третите лица от момента на обявяване.

Възприемането на неподходящ вариант на действие относно превалутирането на остойностените обстоятелства за капиталовите дружества би довело до резултат, който е в противоречие на нормативната рамка относно регистрацията, воденето, съхраняването и достъпа до Търговския регистър, както и действието на вписванията, заличаванията и обявяванията в него.

Във тази връзка следва да бъдат спомената уредбата в ЗТРРЮЛНЦ относно публичността. В чл. 2а т.1 законът урежда публичността като централен принцип, съгласно който да се изпълнява дейността на регистъра. От уредбата може неизчерпателно да бъдат разграничени три основни проявления на публичността осигурявана от регистъра. Първият израз на принципа може да бъде извлечен от чл. 11. Разпоредбата непряко дефинира публичността като всеобщо право на свободен и безплатен достъп до базата данни, съставляваща регистъра. Извън това общо определение за публичността, глава трета от ЗТРРЮЛНЦ (чл.32 – 34) конкретно описва справките и удостоверенията извършвани и издавани от обслужващото звено на Агенцията по вписванията в качеството им на израз на всеобщото право на свободен и безплатен достъп.

Въпросните удостоверения и справки представляват и проявления на ролята на регистъра на достоверен източник на информация ползващ се с обществено доверие. От своя страна достоверността на базата данни, съставляваща регистъра, бива осигурена посредством описания в закона ред за провеждане на охранително производство, което в случая се определя и като „регистърно“. Всяко вписване, заличаване и обявяване въз основа на подадено заявление подлежи на обстойна проверка за законосъобразност от длъжностно лице по регистрацията по реда на чл. 21 от ЗТРРЮЛНЦ, както и редица други механизми, които да осигурят действителността на обявените данни или липсата им.

Вследствие на ролята на Търговския регистър като достоверен източник на публично достъпна информация произтичат последиците от обявяването. Урежда се презумпцията за знание на трети лица посредством чл. 10 относно доверието в търговския регистър:

„Чл. 10. (1) Трети добросъвестни лица могат да се позовават на вписването, както и на обявяването, дори ако вписаното обстоятелство, съответно обявеният акт, не съществува. (2) Невписаните обстоятелства се смятат несъществуващи за третите добросъвестни лица.“

Аналогично, чл. 9 очертава обявяването като необходима предпоставка за публичността на даден акт, като моментът на обявяване е и същевременно моментът, от който актът се счита за доведен до знанието на трети лица, съответно противопоставим.

В този смисъл, от разбирането, че базата данни съставляваща регистъра, е проверена, достоверна и точно рефлектира реалностите за подлежащите на вписване обстоятелства относно юридическите лица, на обявените актове се придава публичност. На свой ред, поради общественото доверие спрямо регистъра, се възприема, че наличната информация е отражение на обективната действителност и следва да ѝ се придаде доказателствена стойност. Пример за това са вече споменатите удостоверения и справки, както и преписите и извлеченията от тях по силата на чл. 179 от Гражданско-процесуалния кодекс. ЗТРРЮЛНЦ изрично придава на удостоверенията статут на официални документи в чл. 33, ал. 4. Не бива да се подценява и доказателствената сила на справките от Търговския регистър, които многократно са описвани като документи, макар и да не са упоменати изрично като официални. Те също могат да са съставени в писмена форма от длъжностни лица и органи по съответния ред, в кръга на службата им, и да свидетелстват за съществуването на обстоятелства непроизлизащи от тях.

Достига се до извода, че промените, които биха настъпили в Търговския регистър вследствие на некоректна адаптацията за работа с евро, биха нарушили интегритета на базата данни като достоверен източник. В случай че съществуващите данни бъдат неправилно превалутирани и закръглени по време на процеса по адаптация, това би поставило под въпрос доколко обществеността може да разчита на достоверността на регистъра и доколко действително съществува свободен и безплатен достъп до истинските данни, което от своя страна застрашава презумпцията за знание на трети лица. Всеки, който използва регистъра и волеобразува въз основа на намиращата се в него информация, би могъл да бъде подведен от обществено признатата и значима, но вече и понякога невярна съвкупност от информация. Същевременно, всички субекти биха могли целенасочено или поради заблуда да се възползват от нередностите създадени от неточната адаптация и да претендират права и задължения в недействителен размер като основават искането си на материалната доказателствена сила на удостоверенията и справките. Следователно, неточните представяния на капитал, акции и дружествени дялове внасят несигурност в установения правен ред и създават предпоставки за правни спорове и цялостното нарушаване на стабилитета в обществените отношения.

Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица

Наред със съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър, предотвратяване на настъпването на вреди за дружествата и членовете им е основен за процеса критерий от чието изпълнение зависи успеха на адаптирането на Търговския регистър за работа с евро. Същевременно недопускането на вреди за физическите и юридическите лица е очертано в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България* като един от основните принципи, съгласно които следва да се ръководи процесът по въвеждане на еврото. Процесът по развиване на варианти на действие по проблема следва да вземе предвид евентуалните въздействия, които биха били породени вследствие дори на минимални изменения в гореописаните релевантни и подлежащи на вписване обстоятелства (капитал и акции). Второстепенно стои въпросът за последствията от неточно остойностяване на дружествените дялове, в случай че тази дейност бъде възприета като необходима и включена като част от процеса.

Възможните последствия от неточното остойностяване са, от една страна - нарушаване на неимуществените права на съдружниците и търговците, съответно и установените практики,

съгласно които функционират дружеството, а от друга - накърняване на имуществените права на членовете (съдружниците и акционерите).

От гледна точка на установените практики - евентуални изменения в съотношенията на участията в капитала биха представлявали необоснована намеса във вътрешните отношения на дружествата. Подобни вмешателства възпрепятстват търговците да организират и ръководят собствената си дейност, а в по-голяма степен дори биха довели до накърняването на правото на свободната стопанска инициатива. С оглед специфичния случай, тези промени биха могли да навредят на обичайния процес на волеобразуване, тъй като решенията на Общото събрание се вземат чрез гласуване с изискване за дадено мнозинство с оглед дяловете от капитала. В дружествата с ограничена отговорност *“всеки съдружник има толкова гласа в общото събрание, колкото е неговият дял в капитала, освен ако в учредителния договор е предвидено друго”* (чл. 137, ал. 2 от ТЗ). При акционерните дружества правото на глас се определя въз основа на броя притежавани акции, които се придобиват (записват) срещу първоначални вноски формиращи частите от капитала - *“Акцията дава право на един глас в общото събрание на акционерите, право на дивидент и на ликвидационен дял, съразмерни с номиналната стойност на акцията”* (чл. 181, ал. 1 от ТЗ). Съответно трябва да бъде отчетено, че преобразуването на стойностите в евро би могло пряко да се отрази на гласуването на Общо събрание вследствие на промяна в процентните съотношения на участие в капитала. Например, едно дружество с двама акционери или съдружници с поравно поделено участие в капитала (в левове), след превалутиране и закръгляване може да се озове в ситуация, в която едното от лицата има превес при вземането на решения заради незначителна разлика от няколко евроцента. Даденото въздействие е по-застъпено в дружествата с ограничена отговорност, тъй като, в тази правно-организационна форма, участниците в капитала обичайно са по-малобройни. Следователно, увеличаването на участието в капитала на един от съдружниците за сметка на намаляване на същото на друг, както в гореописания пример, има по-голяма вероятност да се отрази на решенията на Общото събрание. Подобни хипотези създават предпоставки за възникване на правни спорове.

Във връзка с имуществените права на съдружниците и акционерите тази намеса намира своето отражение при полагащите се размери на ликвидационни дялове и разпределянето на печалба. Тук отново можем да споменем чл. 181, ал. 1 от ТЗ, както и чл. 123 относно правата на съдружниците, съгласно който : *„Всеки съдружник има право да участвува в управлението на дружеството, в разпределението на печалбата, да бъде осведомяван за хода на дружествените дела, да преглежда книгата на дружеството и право на ликвидационен дял.“* Дори минимални разлики вследствие на превалутирането и закръгляването на стойностите на капитала, акциите и дружествените дялове на дадено дружество биха могли да доведат до промяна в разпределението на печалбата и съотношенията на полагащите се ликвидационни дялове от цялостната имуществена маса на дружествата. В този смисъл, внасянето на изменения във въпросните стойности не представлява просто държавна намеса, която влияе на възможността за организиране на дейността на дружествата, а също така се отразява и на правото на собственост на съдружниците/акционерите. Съответно, действия, които влияят на дейността и отношенията в дружествата, и които се извършват едностранно от държавата и нейните органи следва да бъдат ограничени в максимална степен.

Следва да се спомене и възможността за накърняване на правата на акционерите във връзка със записването на нови акции при увеличаване на капитала в съответствие с чл. 194 от ТЗ:

„(1) Всеки акционер има право да придобие част от новите акции, която съответствува на неговия дял в капитала преди увеличаването.“

(2) При акции от различни класове правото по ал. 1 важи за акционерите от съответния клас. Останалите акционери упражняват предимството си след акционерите от класа, в който се издават новите акции.

(4) Правото на акционерите по ал. 1 и 2 може да бъде ограничено или да отпадне само по решение на общото събрание, взето с мнозинство две трети от гласовете на представените акции...“

Същевременно гореизброените разпоредби следва да се разглеждат съобразно чл. 196, ал. 3 от Търговския закон, както и приложимата уредба на Закона за публичното предлагане на ценни книжа и, в частност – чл. 112, ал. 1 „При увеличаване на капитала на публично дружество всеки акционер има право да придобие акции, които съответстват на неговия дял в капитала преди увеличението. Член 194, ал. 4 и чл. 196, ал. 3 от Търговския закон не се прилагат.“.

Видно от неизчерпателно описаните правни норми погрешната поради неточности при превалутирането и закръгляването адаптация би могла да доведе до трайни вреди спрямо имуществените и неимуществените права на засегнатите търговски дружества и членовете им, но и на бъдещето им управление и представителство.

Съвкупността от рискове, които се откриват спрямо стабилитета на обществените отношения, е твърде разнообразна и мащабна за да могат да бъдат предприети адекватни мерки след допускането на грешки – нарушения в имуществените и неимуществените права на съдружниците. Наложително е изначално да бъдат избегнати нарушения спрямо имуществените и неимуществените права на съдружниците и акционерите.

Ефикасност и допустима сложност на адаптацията

Процесът по разработване на варианти за действие по Проблем 1.1. трябва да е съобразен с границите на практическите възможности за изпълнение, така че да бъдат спазени поставените срокове за осъществяване на превалутиране и закръгляване на съвкупността от остойностени данни в Търговския регистър посредством избрания подход и съгласно принципите на въвеждането на еврото като официална парична единица в Република България. В тази връзка, едно от основните съображения при адресирането на Проблем 1.1 е нуждата от предвиждане на методи и системи за превалутиране, чието имплементиране е ефикасно и в рамките на допустимата сложност, като същевременно следва да водят, както до съхраняване на ролята на Търговския регистър, така и до предпазването на дружествата и членовете им от вреди вследствие на некоректно адаптиране.

Основна заплаха за покриването на изискванията на дадения критерий се откроява в адаптирането на стойностите на дружествените дялове. Както беше споменато, макар според нормативната рамка те да не попадат сред задължителните за вписване обстоятелства, за голяма част от дружествата с ограничена отговорност те вече фигурират в Търговския регистър. С оглед цялостния обхват на процеса по въвеждане на еврото би било нецелесъобразно, ако възприетите варианти не предполагат възможност за адаптиране на техните стойности в даден момент. За изпълнението на тази задача логически е необходимо да се допълнят празнотите и да се подсигури достоверността на вече вписаната информация за разпределенията на дяловото участие. Въпреки това възможността за превалутиране и закръгляване трябва да е съобразена със възприетите срокове и рамките на допустимо. Прекомерното фокусиране на процеса върху дружествените дялове рискува да доведе до забавяния и грешки. Необходимо е да се отриче правилния баланс между ефективността и ефикасността на процеса, така че изразходваните ресурси и време да не обезсмислят адаптацията.

Подтема 1.2.: Закръгляване след превалутиране на второстепенни по сложност стойности

Вторичните по сложност теми, свързани със закръгляването след превалутиране, които са от особено значение за икономическите и социални процеси, но не представляват съществени по трудност въпроси, засегнати от ЗВЕРБ, ще бъдат разгледани в настоящето описание на по-общия проблем. Тези теми включват закръгляването след превалутиране на стойности на: стоки и услуги, банкови сметки, дългови ценни книжа, държавни ценни книжа, държавни и държавногарантирани заеми, ценни книжа, лихвени проценти по договори за кредит, възнаграждения, пенсии, социални помощи и обезщетения, безналични финансови инструменти, дялове на колективни инвестиционни схеми, дялове на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване. Предпочитаните подходи спрямо закръгляването на гореизброените от своя страна могат да се разграничат на два основни типа: по едно общо правило и по специфични правила с оглед нуждите на конкретния случай.

Така нареченото “общо правило” визира превалутирането на стойности по определения курс и закръгляване до втория знак след десетичната запетая на базата на третия знак след десетичната запетая в съответствие със следното математическо правило за закръгляване: когато третият знак след десетичната запетая е по-малък от пет, вторият знак след десетичната запетая остава непроменен, а когато третият знак след десетичната запетая е равен или по-голям от пет, вторият знак след десетичната запетая се увеличава с една единица. Правилото намира приложение при превалутирането на стоки и услуги, открити сметки в кредитни институции и други доставчици на платежни услуги, дългови ценни книжа, безналични финансови инструменти, държавни ценни книжа, държавни заеми и държавногарантирани заеми, публични задължения, ценни книжа на приносител и платежни инструменти извън приложното поле на Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС). Следва да се спомене, че съгласно принципите на приемственост, автоматизъм и защита на потребителите, извършването на превалутиране и закръгляване на гореизброените не води до допълнителни разходи за потребителя и запазва действието на съществуващите правни инструменти и правоотношения между страните. Така например, по договорите между кредитни институции и техни клиенти, важат условията, които са били валидни преди превалутирането, а превалутирането на номиналната стойност на дългови ценни книжа не се счита за промяна в правата и задълженията на емитента или притежателя.

Изключения от общото правило се открояват при: дяловете в колективни инвестиционни схеми, дяловете във фондове за допълнително пенсионно осигуряване, променливите лихвени проценти по договори за кредит, възнагражденията, обезщетенията, паричните помощи и пенсиите по част първа от Кодекса за социалното осигуряване и социалните помощи и обезщетенията. Тези отклонения са предвидени с идеята за по-целесъобразно адресиране на специфичните потребности при превалутирането и закръгляването на отделните стойности, в това число възможно най-точното преобразуване на левови стойности в евро.

Относно стойностите на дяловете на фондовете за допълнителното пенсионно осигуряване бяха разгледани два основни варианта. Според първия, стойността в евро на един дял на фонд за допълнително пенсионно осигуряване би се изчислявала като нетната стойност на активите на фонда в левове, към края на предходния работен ден, се разделят на пълната числова стойност на официалния валутен курс с всичките пет знака след десетичната запетая и се раздели на общия брой на дяловете на фонда към края на същия ден. Получената стойност по

предходното изречение би се закръглявала с точност до петия знак след десетичната запетая в зависимост от стойността на шестия знак след десетичната запетая според математическото правило. Вторият разгледан вариант предполага спазването на “общото правило” за превалутиране и закръгляване до втория знак след десетичната запетая на базата на третия. Основните съображения при избирането на подход, които доведоха до предпочитането на първия от описаните вариант, са минимизирането на разликите между крайните суми при стойностите в лева и стойностите в евро и спазването на текущия модел на работа с оглед информационните системи на фондовете. Поради тези причини беше намерено за по-уместно, стойността на дяловете на фондовете за допълнителното пенсионно осигуряване да се изписват до петия знак след десетичната запетая.

Почти аналогична е ситуацията със закръгляването на стойностите на дяловете на колективните информационни схеми след тяхното превалутиране в евро, с изключението, че те биха се закръглявали с точност до четвъртия знак след десетичната запетая на базата на петия, а не до петия на базата на шестия, както е при дяловете на фондовете за допълнителното пенсионно осигуряване.

Изключение от общото правило за закръгляване засяга изплащането на възнагражденията, обезщетенията, паричните помощи и пенсията по част първа от Кодекса за социалното осигуряване и социалните помощи и обезщетенията. До представената в ЗВЕРБ разпоредба се стигна след като бяха взети предвид определени съображения. От една страна може да се отчете ползата от ограничаването на броя изключения и специални правила при закръгляването. Също така може да се отбележи и негативният ефект от създаването на още едно отклонение от общото правило спрямо сложността на изпълнение и спазване на разпоредбите на ЗВЕРБ. Въпреки тези аргументи в полза на запазването на действието на общото правило, беше взето предвид, че изплащането на гореизброените засяга един извънредно широк кръг от адресати. Съответно рискът от евентуално нарушение на принципите на въвеждане на еврото би се прехвърлил към също толкова значителен брой лица. В частност, този риск се изразява във възможността от изкуствено намаление, макар и минимално, при закръгляването на въпросните стойности съгласно “общото правило”. Така например, в случай че превалутирането на стойността в лева на отделно възнаграждение или пенсия произведе резултат, чийто трети знак след десетичната запетая е по-малък от пет, вторият знак след десетичната запетая ще остане непроменен, а това отнема част от общата превалутирана сума. За да се избегне рискът от поставяне на гражданите в по-неблагоприятно финансово положение в сравнение с това преди въвеждането на еврото, беше възприет първоначално замисленият подход, наричан по-долу “Сценарий 1”. Съгласно въпросния сценарий втората цифра след десетичната запетая следва да се закръглява нагоре, в случай че третата цифра след десетичната запетая е различна от нула. На практика това би довело до цялостно увеличение на изплащаните възнаграждения, обезщетения, парични помощи и пенсии по част първа от Кодекса за социалното осигуряване и социалните помощи и обезщетенията. Вследствие на проведена кореспонденция, от Националния осигурителен институт (НОИ) беше предоставена информация относно ефекта, който би се наблюдавал при възприемане на подобен метод за закръгляване върху бюджета на държавното обществено осигуряване за 2023 г. Данните са представени в табличен вид:

Сценарий 1 (закръгляване при трето число по-голямо от 0)

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

Вид на плащането	Разход по проект на ЗБДОО на 2023 г., лв.	Нов размер на разхода след закръгляването при превалутиране, лв.	Ефект от закръгляването върху разхода, лв.
1	2	3	4 = 3-2
<i>Пенсии</i>	19 163 164 500.00	19 163 417 928.66	253 428.66
<i>Общо заболяване и майчинство</i>	1 916 643 600.00	1 916 689 329.74	45 729.74
<i>Безработица</i>	549 583 600.00	549 588 996.86	5 396.86

Сценарий 2 (закръгляване при трето число по-голямо от 4)

Вид на плащането	Разход по проект на ЗБДОО на 2023 г., лв.	Нов размер на разхода след закръгляването при превалутиране, лв.	Ефект от закръгляването върху разхода, лв.
1	2	3	4 = 3-2
<i>Пенсии</i>	19 163 164 500.00	19 163 157 327.26	-7 172.74
<i>Общо заболяване и майчинство</i>	1 916 643 600.00	1 916 646 113.00	2 513.00

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

Безработица	549 583 600.00	549 584 476.56	876.56
--------------------	----------------	----------------	--------

Данните от предварителните изчисления на НОИ потвърждават опасенията за налагане на допълнителни разходи на отделни лица при използване на “общото правило”. Това въздействие е най-силно проявено при стойността на пенсиите, която е общо с 7 172.74 лв. по-малко след превалутиране. Макар общите размери на плащанията за общо заболяване и майчинство и безработица да са съответно с 2 513 лв. и 876.56 лв. по-големи след превалутиране и закръгляване по общото правило, обосновано може да се предположи, че при някои адресати на плащания се отчита намаление за сметка на други. Тези ефекти действително са избегнати при изпълнение на Сценарий 1, като минималните увеличения в индивидуалните пенсии биват компенсирани посредством допълнителни бюджетни разходи в общ размер от 304 555.26 лв.

Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.

Характерно за пазарната икономика, както понастоящем е организирана икономическата система в България, е, че решенията се вземат децентрализирано, а движещ мотив е индивидуалният интерес. Съгласно принципите на пазарната икономика координацията на отделните субекти се постига в резултат от т.нар. “невидима ръка” на пазара, а не е като резултат от намеса на държавата. В такава система цената, дефинирана като “паричният еквивалент, който се получава срещу стоката /услугата/ в процеса на покупко-продажба” е в зависимост от съотношението между търсенето и предлагането⁷. Важно е да се отбележи, че за да води “невидимата ръка” до равновесие на пазарите и, вследствие на това, до „непреднамерени и широкоразпространени ползи“, трябва до голяма степен да са изпълнени някои предпоставки и основни негови допускания. Сред основните такива допускания е, че потребителите следва да разполагат с *цялата информация за цената и продукта, от която се нуждаят*. Макар че практиката рядко съответства на теорията, например поради факта, че в изключително редки случаи е възможно по разбираем начин на потребителите да бъде предоставена цялата информация, свързана с един продукт, то, за да действа една пазарна икономика, следва до максимална степен да се избягва информационната асиметрия. В противен случай, при наличие на липса на баланс на силата при трансакции, може да се стигне до „изкривяване“ на трансакцията и съответно оцетяване на една от страните в трансакцията.

В тази връзка и за да се избегне изкривяването на пазарите, необходимостта от предоставяне на ясна и точна информация на потребителите по отношение на стоките и услугите е идентифицирана и в българското законодателство (напр. чл. 4, ал. 1, т. 3 на Закона за защита на потребителите)⁸.

⁷ Ат. Узунов, Ар. Пирян-Хачикян, Ст. Лисев, Т. Попов, Л. Тошков, Т. Конджов, Р. Русинова, Вл. Пеовски. *Микроикономика*. София: Парадигма 2001 г.

⁸ Чл. 4. (1) Преди потребителят да бъде обвързан от договор или от предложение за сключване на договор, различно от договор от разстояние или от договор извън търговския обект, търговецът е длъжен да предостави на потребителя по ясен и разбираем начин следната информация, освен ако тя е ясна от контекста или от естеството и характера на стоката или услугата:

...

3. крайната цена на стоките или услугите с включени всички данъци и такси или когато поради естеството на стоките или услугите цената не може да бъде изчислена предварително в разумни граници - начина на нейното

В този контекст е важно да се отбележи рискът за добрата информираност и прозрачност при ценообразуването, който ще се създаде от въвеждането на еврото. Замяната на лева с еврото като официална парична единица предполага превалутирането в евро на всички цени, досега обозначени в левове. Макар че българските граждани ще бъдат добре информирани относно правилата за превалутиране и начините за закръгляване (дискутирани в Проблем 1), липсата на прозрачност в момента на превалутиране би затруднило потребителите при сравняването на цените в старата и в новата валута, което от своя страна би им попречило да вземат информирано решение при закупуване на стоки и услуги. По този начин *внезапното* преминаване от обозначаването на цените на стоките и услугите единствено в левове преди и единствено в евро след датата на въвеждане на еврото в Република България би изкривило пазарите. По-конкретно, липсата на информация и прозрачност би създадо предпоставки за изкуствено, непрозрачно и необосновано покачване на цените, вследствие на некоректно превалутиране, което е и най-разпространеното притеснение на гражданите от въвеждането на еврото.

Тази опасност е отбелязана от всички новоприсъединили се към еврозоната държави членки, но е от особено значение в българския случай. Така е, тъй като настоящият курс 1,95583 лева към 1 евро, който ще се запази и при присъединяването на България към еврозоната, е близък до курс 2 лева към 1 евро. Заради това, както и за улеснение, често грешно се възприема, че курсът е 2 към 1. Това би могло да обърка потребителите и да им попречи да вземат информирано решение при закупуване на стока/услуга и би им попречило да идентифицират измами, свързани с неправилно превалутиране.

Важността на предприемането на мерки срещу икономически необоснованото покачване на цените се потвърждава и от гореспоменатото социологическо проучване „*Обществените нагласи за въвеждането на еврото в България и ползите от членството на страната ни в еврозоната*“⁹, според което 68.7% от анкетиранияте граждани и 51.3% от представителите на бизнеса вярват, че цените на стоките ще се повишат при въвеждане на еврото. Значителен процент (57%) от анкетиранияте граждани имат опасения, свързани с **риска от измами/изкуствено повишаване на цените от страна на некоректни търговци**. В допълнение, висок процент от анкетиранияте, съответно 69% и 55%, се притесняват от ръст от цените, свързан с въвеждането на еврото, както и цялостно повишаване на инфлацията. Реализирането на тези рискове би довело до обедняване на българските граждани, което от своя страна би могло да ги настрои против европейската интеграция на страната.

Не следва да се пренебрегва и негативният ефект върху възприятието на гражданите за новата валута, до който би довел липсата на време потребителите да свикнат с обозначаването на цените в новата валута.

Възможното икономически необосновано покачване на цените на стоките и услугите, произхождащо от липсата на информация и прозрачност при превалутирането им би било в противовес със заложения в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България* принцип за защита на потребителите.

С оглед спазването на гореспоменатия принцип българските власти следва да направят всичко възможно, за да гарантират, че потребителите няма да са в по-неблагоприятно положение след въвеждане на еврото, отколкото биха били, ако еврото не е въведено. За целта следва да се предприемат всички възможни мерки за предотвратяване на злоупотреби при превалутирането

изчисляване; когато е приложимо, в крайната цена на стоките или услугите се включват всички допълнителни разходи за транспорт, доставка или пощенски такси, а когато тези разходи не могат да бъдат изчислени предварително в разумни граници, се посочва обстоятелството, че такива допълнителни разходи могат да бъдат дължими от потребителя;

<https://lex.bg/laws/ldoc/2135513678>

⁹ <https://www.minfin.bg/bg/infographics/29>

на лева в евро, в т.ч. чрез въвеждане на ефективни инструменти за наблюдение и контрол, които ще понижат риска от повишаване на цените в резултат от въвеждането на единната европейска валута.

За да се намери решението на поставения проблем, следва да се определи неговия произход. На първо място липсата на прозрачност, обсъждана по-горе, е до голяма степен породена от потенциално внезапната замяна на цени в левове от цени в евро. От друга страна, липсата на информация е резултат от невъзможността на потребителите лесно да сравняват и съпоставят цените в двете валути, както и да свикнат с цените в евро. В тази връзка за разрешаването на проблема като най-целесъобразно се разглежда въвеждането на задължението на търговците да предоставят цените в двете валути в период, започващ преди и завършващ след въвеждането на еврото в Република България (т.нар. “период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите”).

Определянето на *период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите* в левове и в евро само по себе си поражда два въпроса, чиито решения следва да бъдат намерени в проекта на ЗВЕРБ, а именно - каква ще е продължителността на действие и какъв ще е обхватът на предложения период.

По отношение на дължината, с оглед на целесъобразността на периода на двойно обозначаване, е необходимо той задължително да обхване месеците преди и след датата на въвеждане на еврото. Това е единствената логична отправна точка за разрешаването на Проблем 2 по предложения начин (чрез въвеждане на период за двойно обозначаване), тъй като именно в момента на въвеждане на новата валута, както и в месеците преди и след датата на въвеждане на еврото съществува най-голям риск от ръст на цените, тъй като потребителите биха били недобре запознати с цените в единната европейска валута. Затова и в настоящия доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието на ЗВЕРБ няма да бъдат разглеждани варианти, при които периодът на двойно обозначаване действа единствено преди или единствено след въвеждането на еврото и не важи в датата на въвеждане на еврото.

Релевантно към проблема с продължителността на периода е и нивото на финансова грамотност в страната. Въпросът е важен, тъй като срокът на периода на двойно обозначаване следва да отговори на нуждите на обществото – т.е. да изпълни до максимална степен целта си, а именно да предостави на гражданите възможност да се запознаят до най-голяма степен с цените в единната европейска валута.

През последните десет години са проведени множество изследвания, в т.ч. и посредством програми и проекти на международни организации, които представят нивото на финансова грамотност и как тя се променя през годините. Най-актуалното детайлно изследване, осъществено по утвърдена методология, е това на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), извършено в рамките на съвместен 5-годишен проект (2018-2022 г.) по финансова грамотност с ОИСР (чрез нейната Международна мрежа за финансово образование - INFE) и Министерството на финансите на Нидерландия, по който България е страна-участник. То бе проведено през 2019 г., като през 2020 г. беше публикуван доклад с резултатите от него. По-късно резултатите от това изследване са включени и в доклад относно глобалното изследване на ОИСР за финансовата грамотност, също публикуван през 2020 г.¹⁰ Това спомогна за сравнението на нивото на финансова грамотност в България не само с това в страни от Югоизточна Европа (в случая другите страни по проекта – Хърватия, Румъния, Грузия,

¹⁰ <https://www.oecd.org/finance/Financial-Literacy-of-Adults-in-South-East-Europe.pdf>

Република Северна Македония, Молдова и Черна гора), но също и в глобален аспект. Според този доклад нивото на финансова грамотност в България, макар и съпоставимо със страните в региона, не е високо в сравнение със страните-членки на ЕС. Разгледано в контекста на периода на двойно обозначаване на цените, това би обуславяло по-дълъг срок на мярката в сравнение с най-често въвежданата продължителност от скоро присъединилите към еврозоната държави.

Ако се приеме решението да се въведе период на двойно обозначаване на цените като целесъобразен и след определянето на неговата дължина, по естествен начин се достига до другия въпрос, който следва да се разгледа - а именно какъв е обхватът на понятието “цени на стоки и услуги”. В настоящия доклад ще бъдат разгледани три варианта конкретно по този въпрос, като в първия се възприеме рестриктивна дефиниция, съгласно която в двете валути се обозначават единствено цените на стоките и услугите, вкл. тарифите в нефинансовия сектор. Във втория вариант ще се разгледа широка дефиниция, включваща освен цените на стоките и услугите и всяка информация, съдържаща парични стойности, която доставчиците на финансови услуги предоставят на потребителите на финансови услуги. В третия вариант се възприема смесен подход.

Проблем 3: Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.

От въвеждането на еврото като официална парична единица на Република България следва, че трябва да бъде определен момент, в който левът ще престане да бъде законно платежно средство. Подготовката за този момент изисква изтеглянето на всички банкноти и монети в левове от обращение и замяната им с банкноти и монети в евро, както е подробно разписано в Проблем 4. Това е мащабен процес, който изисква участието на всеки, който извършва и/или приема плащания в брой или държи спестявания в левове. Именно поради мащаба на замяната на официалната парична единица в Република България е необходимо подходът при реализирането ѝ да се обмисли и планира внимателно, така че да не създаде излишна тежест за българските граждани и бизнес.

Възможен подход при смяната на валутата е, считано от датата на въвеждане на еврото в Република България, еврото да стане официална парична единица, а левът да престане да бъде законно платежно средство. Това би означавало, че от тази дата левовите вече няма да се използват като парично средство, а разплащанията, които до деня преди датата на въвеждането на еврото са се извършвали в левове, ще се извършват единствено в евро.

Такъв подход, а именно - левът да престане да бъде законно платежно средство внезапно, без какъвто и да е преходен/адаптационен период, създава сериозни рискове както за гражданите, така и за бизнеса. Без преходен период много граждани биха били неподготвени да извършват, а много търговци да приемат плащания в брой в евро. По-конкретно съществува рискът гражданите да нямат достатъчно банкноти и монети в евро в наличност, за да извършват разплащания за закупуване на стоки и услуги, вкл. такива от първа необходимост. Това би могло да доведе до редица трудности, включително това левът да продължи да се използва неформално при плащания в брой, по този начин делегитимирайки процеса по въвеждане на единната европейска валута. В краен случай на отделни места би могло да се стигне и до разменна търговия (бартер), която от своя страна силно зависи от взаимното съвпадение на потребности – т.е. в

такава ситуация няма сигурност нито за потребителя, нито за търговеца, че ще се сдобият с желаната от тях стока или услуга. По принцип този тип отношения може да доведе до изкривяване на пазарите поради липсата на обективност и съпоставимост по отношение на стойностите на дадени стоки и услуги и, в крайна сметка, увеличаване на тяхната парична равностойност (цени).

Също така, ако не се въведе гъвкавост по отношение на използваната валута при разплащанията в определен период след датата на въвеждането на еврото в България, съществува опасност от появата на организационни проблеми, а именно струпване в първите часове на датата на въвеждане на еврото на много граждани в банковите и пощенските клонове, които ще отменят левове в евро, а оттам и до затруднения и дори невъзможност да бъдат обслужени. Неотложността на необходимостта от обмен, породена от това левът внезапно да престане да бъде законно платежно средство, и потенциалната невъзможност на пунктовете за обмен да обслужат всички желаещи клиенти, би накарала някои граждани и бизнеси да прибегнат до услугите на обменни бюра или нелицензирани търговци в сивия сектор, които предлагат да обменят банкнотите и монетите им от левове в евро. Това не само би противоречало на принципа за защита на потребителите, тъй като те вероятно биха били таксувани, но и би довело до загуби за държавата посредством разрастването на сивата икономика.

Възможното реализиране на тези рискове би противоречало на принципа за ефективност, заложен в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България*, според който при подготовката за членство следва да се предприемат най-целесъобразните мерки за постигане на търсените крайни резултати, както и на принципа за отговорност, съгласно който всички публични органи, участващи в процеса на преминаването към еврото, следва да носят отговорност за плавното протичане на подготовката в сферите на своята компетентност.

Друго предизвикателство, свързано с възможността еврото да стане, а левът да престане да бъде законно платежно средство внезапно, е, че това на практика ще означава въвеждане на задължение за българските граждани да използват нова за немалка част от тях валута за разплащания в брой, което би могло да причини затруднения за тях, включително невъзможност да се запознаят със защитните характеристики на банкнотите и монетите в евро.

Това създава риск и за спазването на принципа за сигурност на потребителя, заложен в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България*, според който потребителите следва да бъдат защитени в максимална степен от възможни злоупотреби и фалшификации, свързани с въвеждането в обращение на евробанкнотите и монетите, като за целта гражданите следва да бъдат добре запознати с характеристиките и защитните елементи на евробанкнотите и евромонетите.

Подобно на Проблем 2, и Проблем 3 до голяма степен произхожда от липсата на достатъчно време за адаптация. Именно необходимостта от адаптация на гражданите към новата валута, както и от осигуряването на плавен и постепенен обмен на банкноти и монети от левове в евро обуславя въвеждането на период, по време на който плащанията в брой ще могат да се извършват в двете валути. В този период, търговците се предвижда да бъдат задължени да връщат рестото на клиентите си изключително в евро, освен ако не могат да го направят от практически съображения. По този начин такъв преходен период би гарантирал постепенен преход към еврото, осигурявайки допълнителен обменен канал за лицата, които имат спестявания в брой на български банкноти и монети, и позволявайки на гражданите да свикнат с новата валута.

Поради спецификата на Проблем 3, въвеждането (или съответно невъвеждането) на такъв период (т. нар. период на “двойно обращение на лева и еврото”) се разглежда във вариантите, разписани по-долу, като единствения възможен подход за решаването на проблема. Разглеждат се по-конкретно ефектите от липсата на такъв период, въздействия от въвеждането му, както и най-подходящият му срок на действие.

Проблем 4: Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро.

Като основни рискове, свързани с въвеждането на еврото като официална парична единица в Република България, следва да се очертаят, от една страна, липсата на добра организация по снабдяването, а от друга липсата на ясна уредба за процеса, посредством който ще може да се извършва обмяната на банкнотите и монетите от левове в евро. Тези проблеми са взаимосвързани, както по своето естество, така и по своето разрешение, и следователно е най-целесъобразно да бъдат разгледани заедно.

За постигането на гладко и безпроблемно преминаване към новата валута е наложително законодателят да определи избрания подход за навлизането на евробанкнотите и евромонетите в обращение. Началото на тази процедура до голяма степен вече е определена. Съгласно Закона за Българската народна банка, именно тя е институцията, отговорна за осигуряването и контролирането на печатането на евробанкноти и сеченето на разменни, възпоменателни и колекционерски евромонети. Съответно всяка поредица от действия относно разпространението на паричните средства следва да отчита създаването и зареждането им от Българската народна банка (БНБ) като първа стъпка. По прогнози на БНБ, извършени въз основа на данни, събрани от “Български пощи” ЕАД, банките и доставчиците на касови услуги, пуснатите в обращение евробанкноти и евромонети приблизително ще се равняват съответно на 510 млн. броя и 1 799 млн. броя. Те ще трябва да заменят цялата маса от паричните средства, които са в обращение в дадения момент. По данни на БНБ актуални към 30.04.2023 г. общият брой банкноти в обращение е **564 703 204** (петстотин шестдесет и четири милиона, седемстотин и три хиляди, двеста и четири) като сборът от техните номинални стойности се равнява на **26 162 415 510 лв.** (двадесет и шест милиарда, сто шестдесет и два милиона, четиристотин и петнадесет хиляди и петстотин и десет лева), а броят на разменните монети в обращение е **3 091 803 192** (три милиарда, деветдесет и един милиона, осемстотин и три хиляди, сто деветдесет и две) като сборът от техните номинални стойности се равнява на - **561 128 837.32 лв.** (петстотин шестдесет и един милиона, сто двадесет и осем хиляди, осемстотин тридесет и седем лева и тридесет и две стотинки).

Редом с това процесът по разпространение и снабдяване следва да е съобразен с необходимостта от организиране на обезопасено съхранение на големи размери от налични парични средства в левове след изтеглянето им от обращение, както и унищожаването им. Реализирането на подобна дейност изисква предварителната осигуряване на нужните средства – машини, съоръжения, складови помещения, консумативи за касова дейност и други.

Впоследствие е необходимо да се определят най-подходящите канали за разпространение сред населението, така че това да стане максимално ефективно и сигурно, като се имат предвид очертаните от Националния план за въвеждане на еврото принципи и концепции. Дейността по разпространението предполага използването на обстойна мрежа от банкови и пощенски клонове, снабдена с евробанкноти и монети. Мрежата следва да има широк териториален обхват с цел бързо да взаимодейства с всички слоеве на обществото и икономиката. Използването на вече

съществуващи организации със създадени оперативни и логистични центрове значително би улеснило процеса. При планирането на разпространението на новата валута трябва да се вземат под внимание събраните от Националния статистически институт данни от извършеното между 7 септември и 10 октомври 2021 г. преброяване на населението и жилищния фонд в Република България. По-специфично е необходимо да бъдат разгледани данните за населението към 31.12.2021 г. по статистически райони, възраст, местоживеене и пол. От тях става ясно, че в населените места определени като “села” живеят 1 838 441 души, или приблизително 26,88% от общото за страната население - 6 838 937 души.

Тъй като “село” е основен термин за изясняване на ключовите съображения, свързани с териториалния обхват на каналите за разпространение на евробанкноти и евромонети, е необходимо той да бъде дефиниран. Въз основа на правна делегация в чл. 36 от *Закона за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ)* Министерски съвет приема *Решение № 921 от 16.12.2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България*. В него са описани основните и допълващи белези, според които държавните органи могат да категоризират населените места (градове и села). Първата от двете групи критерии е с двойна тежест при категоризацията. От нея се открояват следните критерии: демография (брой на населението), урбанизация и различните видове инфраструктура (транспортна и техническа, комуникационна, околна среда - канализация, и социална). Съгласно параграф първи от Допълнителните разпоредби на *Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони* селата се категоризират в следните групи според населението си: *много големи, големи, средни, малки и много малки*. *Много големи* са тези села с над 5 000 жители. От друга страна чл. 33 от *ЗАТУРБ* урежда правилата относно промяната на категоризацията от град в село - “*За обявяване на село за град е необходимо населеното място да има изградена социална и техническа инфраструктура и население не по-малко от 3500 души, а в курортните населени места - не по-малко от 1000 души*.” Според справка в Единния класификатор на административно-териториалните и териториалните единици (ЕКАТТЕ) по информация от Националния статистически институт (НСИ), актуална към 31.03.2020 г., в Република България съществуват 4 998 села, за сметка на 257 града.

Вследствие на дадената информация могат да се извлекат дадени изводи относно характеристиките на селата, които биха могли да повлияят на процеса на разпространение на валутата и особено да доведат до усложняването му. Въз основа на данните средностатистическото село би било категоризирано като *малко* и нисконаселено (367,8 души) с ограничен достъп до отделните видове инфраструктура. Също трябва да бъде взето предвид разпределението по възраст според информацията от преброяването от 2021 г. Жителите над пенсионна възраст в градовете са 19,92%, доколкото при жителите в селата този процент е 26,4. Това допълнително допринася за нуждата от непосредствен достъп до услуги за обмен.

При избора на препоръчителен вариант за осъществяване на определените спрямо Проблем 4 цели следва да се има предвид, че ще е необходимо да бъдат обхванати почти 5 000 подобни населени места.

Обмяната на банкнотите и монетите от левове в евро би могло да създаде риск за принципа за *защита на потребителите*, очертан в Националния план за въвеждане на еврото в Република България, според който потребителят не следва да е в по-неблагоприятно положение след въвеждане на еврото, отколкото би бил, ако еврото не е въведено. Въвеждането на такса за услугата за обмен на банкнотите и монетите от левове в евро непосредствено след датата на въвеждане на еврото пряко би противоречало на този принцип, тъй като за много граждани, които

имат спестявания в брой, би било невъзможно да ги обменят в евро без да понесат загуба. Такъв риск съществува и в случай че периодът, по време на който отговорните за това институции предлагат безплатен обмен, е с недостатъчна дължина. За да се предотврати подобна възможност следва дължината на периода на безплатен обмен да е уреден със законодателната процедура. Естествено дейността по въвеждането на еврото не може и да е за сметка на юридическите лица, на които се възлагат тези отговорности по обмяната. С цел да се ограничат тези разходи следва изборът на органи да се сведе до такива, които по занаят изпълняват подобни функции. Това също така би довело до улесняване на дейността.

В заключение при създаването на процедура по разпространение и обмяна на новата валута може да отбележим две релевантни направления във връзка с възлагането на отговорност. На първо място органите, посредством които ще се извършва обмяната на левове в евро, трябва да се ползват с широк териториален обхват за да може услугата да е достъпна до колкото се може по-голяма част от населението. На второ място следва техният предмет на дейност по естество да е свързан с функциите, които им се вменят по закон.

Досегашните разработки предполагат взаимодействие на БНБ с кредитните институции в България и “Български пощи” ЕАД за постигане на целите по проблема. Такава практика е в съответствие и с методологията по въвеждане на еврото, която е била спазвана от други държави като Латвия и Хърватия и от друга страна с неформалните препоръки на институциите на Европейския съюз.

2.2. Описание на проблемите в прилагането на съществуващото законодателство;

Идентифицираните проблеми не могат да бъдат решени в рамките на съществуващото законодателство само чрез адаптиране и изменение на действащи закони и подзаконовни нормативни актове. В подкрепа на горното твърдение могат да бъдат отбелязани:

- липсата на съществуваща правна рамка, която да регулира обществените отношения във връзка с присъединяването на България към еврозоната или смяната на официалната парична единица, което от своя страна подчертава невъзможността за нейното адаптиране и изменение;
- опитът на държавите-членки на ЕС, последно въвели еврото;
- същественото значение и обширния обхват на регулираната от ЗВЕРБ материя;
- нуждата от действително и легитимно правно основание, от което да следва правомощието на органите на изпълнителната власт да адаптират и изменят съществуващите нормативни актове;
- ангажиментът за изработване на проект на Закон за въвеждане на еврото в Република България заложен в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България и Плана за действие* към него.

В заключение, въвеждането на еврото като официална парична единица в Република България налага приемането на ЗВЕРБ, който ще регулира обществените отношения в периода непосредствено преди и след присъединяването на страната към еврозоната.

2.3. Описание на нововъзникналите обстоятелства.

Въвеждането на еврото като официалната парична единица в Република България представлява новост за българското законодателство и налага въвеждането на редица нови норми и положения. Както е упоменато по-горе, предлаганият проект на ЗВЕРБ цели адаптиране на българското законодателство към единната европейска валута. В този смисъл проектът на ЗВЕРБ

съдържа основните принципи, правила и процедури, свързани с въвеждането на еврото в страната.

По-конкретно, предложеният проект на акт съдържа следните нововъведения:

1) Регламентира се въвеждането на еврото като официална парична единица и се определят датата на въвеждане на еврото в Република България и официалният валутен курс.

В ЗВЕРБ изрично се предвижда, че еврото ще стане официалната парична единица и банкнотите и монетите в евро ще станат законно платежно средство в Република България от датата на отмяна на дерогацията за Република България по чл. 140, ал. 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз. Съдържа текст относно официалния валутен курс, при който страната ще се присъедини към еврозоната, а именно неотменимо фиксираният валутен курс на лева към еврото, определен в Регламент (ЕО) № 2866/98 на Съвета от 31 декември 1998 г. относно валутните курсове към еврото на валутите на държавите-членки, които приемат еврото (ОВ, L 359/1 от 31 декември 1998 г.).

2) Определят се основните правила и принципи, които ще се спазват в процеса на въвеждане на еврото в Република България.

Законът за въвеждане на еврото в Република България определя принципите за защита на потребителите, на ефективност и икономичност и прозрачност.

Законът за въвеждане на еврото в Република България предвижда създаването на правило за автоматично превалутиране на суми от левове в евро, съгласно което 1) еврото не засяга действието на съществуващите правни инструменти с позовавания на лева или препратки към лева; 2) стойностите, посочени в левове, се считат за стойности в евро при прилагане на официалния валутен курс и правилата за превалутиране и закръгляване, определени в ЗВЕРБ; 3) въвеждането на еврото няма за последица промяна на никой от сроковете в правен инструмент или освобождаване от задължение или изпълнение съгласно който и да е правен инструмент, нито дава право на страна едностранно да измени или прекрати такъв инструмент, освен ако между страните изрично е уговорено друго; 4) Позоваването в правните инструменти на лева без посочване на стойността се счита за позоваване на еврото.

В ЗВЕРБ ще се определят и ключови за преминаването към еврото правила - за превалутиране и за закръгляване.

Според предвиданото правило за превалутиране от левове в евро, то се извършва като числовата стойност в лева се раздели на пълната числова стойност на официалния валутен курс с всичките пет знака след десетичната запетая и не се допуска превалутиране чрез използване на съкратена форма на курса.

В ЗВЕРБ се определя и правилото за закръгляване, съгласно което получената сума след превалутиране се закръглява до втория знак след десетичната запетая на базата на третия знак след десетичната запетая в съответствие със следното математическо правило за закръгляване:

1. когато третият знак след десетичната запетая е по-малък от пет, вторият знак след десетичната запетая остава непроменен;
2. когато третият знак след десетичната запетая е равен или по-голям от пет, вторият знак след десетичната запетая се увеличава с една единица.

3) Дефинира се период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите.

Във връзка с вече отбелязаната необходимост от улесняване на адаптацията към новата валута и предотвратяване на злоупотреби и икономически необосновано покачване на цените, съгласно “Проблем 2” от настоящия доклад, с цел спазването на някои от основните принципи, заложи в *Националния план за въвеждане на еврото в Република България*, включително

прозрачност, защита на потребителите и недопускане на вреди на физическите и юридическите лица, и съгласно Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото, ЗВЕРБ регламентира задължение за двойно обозначаване на цените и другите парични суми за плащане, кредитиране и дебитиране, придружено от изрично посочване на фиксирания обменен курс. Това задължение ще започне един месец след датата на влизане в сила на Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България и да остане в сила за срок до една година след въвеждането на еврото. След изтичането на този срок двойното обозначаване следва да бъде прекратено, за да се даде на гражданите възможност да свикнат напълно с новата валута.

В ЗВЕРБ са определени правилата в периода на двойното обозначаване на цените на стоките и услугите, вкл. специфичните задължения на търговците при обозначаването на цените на стоките и услугите, обозначаването на цената за единица мярка на стока и съобщенията за намаляване или сравняване на цените.

Включени са и разпоредбите по отношение на обявяването в двете валути на крайната цена във фискалния бон и правилата за двойно обозначаване при предоставяне на финансови услуги.

В ЗВЕРБ присъстват и правилата по отношение на двойното обозначаване при предоставяне на финансови услуги.

5) Дефинира се периодът на двойно обращение на лева и еврото.

Във връзка с вече отбелязаната необходимост от регламентиране и въвеждане на адаптационни периоди за замяната на лева с еврото като официална парична единица, съгласно “Проблем 3” от настоящия доклад и с цел осигуряването на постепенен преход към новата валута ЗВЕРБ ще регламентира едномесечен преходен период, по време на който и левът, и еврото ще бъдат законни платежни средства – т. нар. *период на двойно обращение*. Този период ще започне на датата на въвеждането на еврото в Република България и ще завърши един месец след нея.

В ЗВЕРБ ще се дефинират правилата в периода на двойно обращение, включително задълженията на търговците и изключенията от тези задължения.

6) Регламентира се обмяната на банкноти и монети.

Във връзка с идентифицирания в настоящия доклад “Проблем 4”, в ЗВЕРБ ще се определят задълженията на Българската народна банка по отношение на обмяната на банкноти и монети от левове в евро, както и по осигуряването на изтеглянето, съхранението и унищожаването на банкноти и монети в левове.

Уреждат се задълженията на кредитните институции и „Български пощи“ ЕАД във връзка с предоставянето на услуга за обмяна на банкноти и монети от лева в евро.

7) Регламентират се общите правила при превалутиране.

В ЗВЕРБ се определят и регламентират правилата при превалутиране на стойности от левове в евро, вкл. превалутиране на цените на стоки и услуги, на сметки (вкл. се определя паричната единица при изпълнение на платежни операции), на капитала на акционерните дружества и командитни дружества с акции, на капитала на дружества с органичена отговорност, на дългови ценни книжа, на един дял на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, на дяловете на колективни инвестиционни схеми, държавни ценни книжа държавни и държавногарантирани заеми, превалутиране с валутна клауза в евро и превалутиране на публични задължения и др.

Дефинират се специални правила при превалутиране, вкл. по отношение на ценни книжа на приносител и платежни инструменти, попадащи извън приложното поле на Закона за платежните услуги и платежните системи след датата на въвеждане на еврото в Република България, на лихвените проценти по договори за кредит, както и на възнагражденията, пенсията по част първа от Кодекса за социалното осигуряване, социалните помощи и обезщетенията.

По-конкретно, по отношение на **лихвените проценти по договори за кредит** се предвижда следното:

(1) При съществена промяна или отпадане на бенчмарк или индекси и/или индикатори, публикувани от Българската народна банка или Националния статистически институт или комбинация от тях, използвани като основа за изчисляване на променливия лихвен процент по договори за кредит, които се превалутират от левове в евро, се прилагат съответно чл. 58, ал. 5 и 6 от Закона за кредитните институции, чл. 33а, ал. 5 и 6 от Закона за потребителския кредит и чл. 25, ал. 6 и 7 от Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители.

(2) Към датата на въвеждане на еврото в Република България новият лихвен процент, приложим по договори за кредит с променлив лихвен процент, не може да е по-висок от размера на лихвения процент по тях преди датата на въвеждане на еврото.

(3) При договор за кредит, в който е договорен фиксиран лихвен процент, към датата на въвеждане на еврото в Република България лихвеният процент остава такъв, какъвто е бил договорен преди датата на въвеждане на еврото.

По отношение на превалутирането и изпращането на вознаграждения, обезщетения, парични и социални помощи, както и пенсиите по част първа от Кодекса за социалното осигуряване се предвижда използването на **различно от математическо правило за закръгляване след превалутиране**, а именно:

След превалутиране от левове в евро вознагражденията за положен труд, обезщетенията, паричните и социалните помощи и пенсиите по част първа от Кодекса за социално осигуряване се закръгляват до най-близкия евроцент, като ако третият знак след десетичната запетая е по-голям от нула, вторият знак след десетичната запетая се увеличава с една единица

8) Уреждат се правилата във връзка с адаптирането на информационните системи за работа с евро, както и адаптирането във връзка с въвеждането на еврото на регистри, счетоводни документи, документи във връзка със задължения за данъци, такси и задължителни осигурителни вноски. Уреждат се и плащането и събирането на публични вземания, както и адаптирането на официална статистика.

В ЗВЕРБ се определя срокът, в който административните органи и лицата, осъществяващи публични функции, и организацияте, предоставящи обществени услуги, адаптират информационните си системи, обработващи финансова информация, за работа с евро. Възлага се на министъра на електронното управление да издаде **методически указания** към административните органи относно адаптирането на информационните системи във връзка с въвеждането на еврото в България.

Дефинират се правилото за превалутиране на регистрите и изключенията от това правило.

Определят се правилата при преизчисляване на салдата по счетоводните сметки, както и при извършването на текущото счетоводно отчитане и съставянето на счетоводните операции. Определят се правилата при съставянето, изпълнението и отчитането на консолидираната фискална програма.

Регламентират се правилата при изготвянето и подаването на данъчни декларации и коригиращите данъчни декларации в контекста на въвеждането на еврото.

Определят се правилото за плащане на публични задължения, включително данъци и такси, след датата на въвеждане на еврото, както и за превалутиране на задълженията, включително възстановяването на недължимо платени или събрани преди въвеждането на еврото суми по публични задължения.

Определят се задълженията на органите които разработват, произвеждат и разпространяват статистическа информация, за превалутиране в евро на публикуваната в левове статистическа информация за периодите преди въвеждане на еврото.

8) Определят се органите, които осъществяват контрол по спазване на изискванията на ЗВЕРБ

Българската народна банка, Комисията за финансов надзор и нейните органи, Националната агенция за приходите, Комисията за защита на потребителите и министърът на електронното управление се определят като лицата, които осъществяват контрол по спазването на закона и могат да налагат принудителни мерки.

Сигнали за нарушения могат да се подават от всяко лица до компетентния орган.

Разписани са видовете принудителни мерки.

Определени са глобите във връзка с нарушенията на разпоредбите от закона.

9) В преходните и заключителните разпоредби (ПЗР) на ЗВЕРБ се адаптира секторното законодателство към единната европейска валута

Предвидени са промени в закони, с които думата „лев“ и нейните производни (когато не са посочени цифрови стойности) да бъдат заменени с думата „евро“ и нейните производни.

В ПЗР на ЗВЕРБ не се предлагат промени в законови разпоредби, в които са посочени **конкретни суми/стойности в лева**, като например определянето на размерите на различни капиталови изисквания, такси, ставки, глоби и имуществени санкции в административнонаказателните разпоредби на законите. В тези случаи се прилага принципът за автоматичност, според който *„стойностите, посочени в левове, в съществуващите правни инструменти се считат за стойности в евро при прилагане на официалния валутен курс и в съответствие с правилата за превалутиране и закръгляване“*, определени в законопроекта¹¹. Тези разпоредби могат впоследствие да бъдат адаптирани към новата валута по инициатива на компетентното ведомство, когато са необходими и други изменения и/или допълнения в тях.

Когато паричната сума в български левове е посочена в закон като резултат от въвеждане в българското законодателство на правен акт на Европейския съюз, в който изрично е посочена съответна сума в евро, са предложени изменения в ПЗР на ЗВЕРБ, които сочат сумата в евро съгласно правния акт на Европейския съюз.

При необходимост от адаптиране на левови стойности в закони при специфични случаи на закръгляване, различни от правилото в ЗВЕРБ, промените се изготвят и предлагат на Министерския съвет от съответните ведомства съобразно регулираните обществени отношения, без това да поставя лицата в по-неблагоприятно положение.

3. Заинтересовани страни

В тази глава са посочени всички потенциални засегнати и заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже пряко или косвено въздействие.

Идентифицирането на засегнатите от проблема лица е важен и постоянно развиващ се елемент в процеса по извършване на оценка на въздействието. Засегнатите лица са тези, върху които проблемът оказва своите въздействия от момента на настъпването си. Те са и тези, които

¹¹ Понятието „правен инструмент“, съгласно дефиницията в § 1, т. 9 от допълнителната разпоредба на законопроекта, има значението по чл. 1 от Регламент (ЕО) № 1103/97 на Съвета от 17 юни 1997 г. относно определени разпоредби, отнасящи се до въвеждането на еврото (ОВ, L 162 от 19.06.1997 г.) - законодателни и законови разпоредби, актове на администрацията, съдебни решения, договори, едностранни правни актове, инструменти за разплащане, различни от банкноти и монети, и други инструменти с правна сила.

Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за Закон за въвеждане на еврото в Република България

евентуално ще понесат основната тежест на бъдещите варианти или ще почерпят права от бъдещите варианти.

Характерът на урежданите от ЗВЕРБ обществени отношения предполага изключително широк кръг на заинтересовани страни, тъй като се предвижда смяна на официалната парична единица на Република България. Последствията от планирания нормативен акт пряко или косвено ще засегнат всички граждани, боравещи с парични средства, секторите на държавното управление, икономиката на страната в нейната съвкупност и обращението на цялата паричната маса.

С оглед специфичните проблеми, които се разглеждат по настоящия доклад, и въз основа на закона, се открояват отделни групи на по-интензивно засегнати страни. Въпреки това следва да се вземе предвид това, че динамиката и обхватът на разглежданите обществени отношения и възможността различни групи лица в различно свое качество да бъдат както заинтересовани, така и засегнати от ЗВЕРБ, заинтересованите лица са групирани условно и неизчерпателно:

№	Засегнати лица/Заинтересовани страни	Обосновка/забележка
1.	Държавни и общински органи и институции	Адаптират българското законодателство към еврото като нова официална парична единица на Република България. Осигурява превалутирането на стойности от левове в евро в рамките на своите компетенции. Адаптира публичните информационни системи за работа с евро, както и регистри, счетоводни и данъчни документи, декларации, задължения и официална статистика в рамките на своите компетенции. Осъществява контрол по спазването на ЗВЕРБ.
2.	Доставчиците на платежни услуги* и “Български пощи” ЕАД** *Включително Българската народна банка ** Не осъществява превалутиране на сметки	Осигуряват обмяната на банкноти и монети от левове в евро. Осъществява безплатно превалутиране на сметки.
3.	Търговци в нефинансовия и небанковия финансов сектор	Превалутират от левове в евро цени, тарифи и др., спазвайки правилата, регламентирани от ЗВЕРБ, включително в периодите на двойно обращение и двойно обозначаване на цените.
4.	Граждани	Използват еврото, вкл. за да извършват и

		получават плащания, като официална и основна парична единица на територията на Република България от датата на въвеждане на единната европейска валута в страната.
--	--	--

По-долу са изброени в по-голяма конкретика, но неизчерпателно заинтересованите страни, съобразно горното групиране:

1. Държавни и общински органи и институции

1.1) Държавни институции на централно ниво, включително:

- (1) органите на публичната администрация (първостепенни разпоредители с бюджет);
- (2) Българска народна банка;
- (3) Комисия за финансов надзор.

1.2) Областни администрации

1.3) Общини / Национално сдружение на общините в Република България

1.4) Държавни агенции и комисии

- (4) Национална агенция по приходите;
- (5) Комисия за защита на потребителите;
- (6) Комисия за защита на конкуренцията;
- (7) Национален статистически институт;
- (8) Агенция по вписванията;
- (9) Агенция „Митници“;
- (10) Държавна агенция „Национална сигурност“.

2. Доставчици на платежни услуги и “Български пощи” ЕАД

2.1) Българска народна банка и поднадзорните ѝ лица:

- (1) Кредитни институции (банки);
- (2) Други доставчици на платежни услуги по чл. 3, ал. 1 от Закона за платежните услуги и платежните системи.

2.2) „Български пощи“ ЕАД

3. Търговци в нефинансовия и небанковия финансов сектор

4. Граждани - Всички физически и юридически лица, които разполагат с финансови средства в левове и извършват плащания в левове – не може да бъде определен конкретен брой;

4. Цели

Определянето на целите е следващата аналитична стъпка от оценката на въздействието. То се намира в тясна взаимовръзка с изложените по-горе в настоящия доклад проблеми. Цялостното и задълбочено изследване на поставените проблеми е предпоставка за правилното определяне на целите.

Като добра практика на извършване на оценка на въздействието е възприето определянето на три групи цели: общи, конкретни и оперативни.

Общите цели са тези, които се основават на общата стратегическа рамка на държавата, на програмата на правителството и на принципите и основните начала на действащото право. Чрез тях се установява връзка с генералните ефекти, очаквани от оценяваната политика.

Конкретните цели вземат под внимание спецификите на оценяваната политика и особеностите на областта, в която тя би попаднала. Чрез тях се определя какво по същество се преследва да бъде постигнато чрез политиката. Те са свързани с очакваните резултати от нейното въвеждане.

Оперативните цели се определят чрез въпроса какво и как следва да бъде извършено. Те варират значително според спецификите на оценяваната политика и са всъщност цели на разглежданите алтернативни варианти на политиката, оценявани като отделни подходи за намеса (публични интервенции). Чрез тях се установява връзка с очакваната полезност на политиката, разбираана като производителност и продуктивност на всеки от вариантите, т.е. на всяка от интервенциите.

С оглед на горното, целите, поставени при извършването на настоящата оценка на въздействието, са определени по начин, който пряко да адресира проблемите, определени в раздел „Описание на проблемите“. Те са формулирани качествено, тъй като разглежданата материя не предполага количествени измерители. Изброени са **общи и конкретни** цели, тъй като те са най-дискусионни що се касае до решаването на гореизброените проблеми.

Цели по Проблем 1.1: „Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър“

Обща Цел 1: Стабилитет на обществените отношения след адаптация на данните.

Конкретна Цел 1: Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър;

Конкретна Цел 2: Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица;

Конкретна Цел 3: Ефикасност и допустима сложност на адаптацията.

Цели по Проблем 2: „Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване“

Обща Цел 1: Осигуряване прозрачност и възможност за плавна адаптация на потребителите по отношение на цените в евро.

Конкретна Цел 1: Въвеждане на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите.

Конкретна Цел 2: Определяне на продължителността на периода на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите.

Конкретна Цел 3: Определяне на обхвата на периода на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите.

Цели по Проблем 3: “Липса на адаптационен период, в който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.”

Обща Цел 1: Въвеждане на адаптационен период, в който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.

Конкретна Цел 1: Въвеждане на период на двойно обращение на лева и еврото.

Конкретна Цел 2: Определяне на продължителността на периода на двойно обращение на лева и еврото.

Цели по Проблем 4: “Необходимост от нормативна уредба във връзка със снабдяването с евробанкноти и евромонети и обмяната на банкноти и монети от левове в евро.”

Обща цел 1: Осигуряване на навременното снабдяване с евробанкноти и евромонети и тяхното навлизане в обращение.

Конкретна Цел 1: Определяне на институциите отговорни за снабдяване и разпространение;

Конкретна Цел 2: Определяне на способите за навлизане в обращение;

Конкретна Цел 3: Обмяна на налична валута.

5. Варианти на действие

Определянето на вариантите за решаването на всеки един от проблемите е третата ключова аналитична стъпка (трета от общо шест) в процеса по изготвяне на предварителна оценка на въздействие.

Когато в цялостната предварителна оценка на въздействието се решава повече от един проблем, след определянето на целите за всеки от тях **се разработват и вариантите за действие за всеки един от проблемите.**

Точно тази логика е представена в табличната форма по-долу – **за всеки проблем се разработват варианти за действие за неговото решаване.** Целта на табличната форма е да визуализира логиката на анализа/структурата на доклада.

Заедно с описанието на изследваните варианти за постигане на заложените цели за всеки от описаните проблеми, включително алтернативите на предприемането на нормативна промяна, по-долу са описани накратко и потенциалните рискове, свързани с вариантите, вкл. вероятността те да настъпят и техния ефект, ако настъпят.

За целите на настоящия доклад са анализирани четири варианта за действие за всеки Проблем, които в различна степен са насочени и постигат целите, формулирани в раздел 2.1. Разгледаните варианти засягат в различна степен всички заинтересовани страни,

идентифицирани в глава 3 по-горе. Ефектите от реализиране на всеки от тези варианти върху заинтересованите страни са анализирани в глава 6 от този доклад.

	Вариант 1 „Без действие“ :
<p align="center"><u>Проблем 1.1. :</u> Адаптиране на стойностените данни в Търговския регистър (превалутиране и закръгляване в евро)</p>	<p>Описание:</p> <p>С оглед характеристиката на проблемите и необходимостта от подготвителни и последващи действия във връзка с въвеждането на еврото като официална парична единица в България да бъдат правно уредени в българското законодателство, формулирането на вариант “без действие” е невъзможен. От една страна подобна концепция предполага да се разчита на текущата нормативна уредба за смяна на официалната валута на страната без да се извършват промени, а такава понастоящем не съществува. От друга страна отказ от създаване на нормативна уредба по въпроса би означавало пълно неизпълнение на поетите задължения от Република България с присъединяването към Европейския съюз през 2007 г. и впоследствие към Европейския валутен механизъм задължения през 2020 г., както и отклонение от заложената стратегия в <i>Националния план за въвеждане на еврото в Република България</i>. В този смисъл може да определим този вариант и като краен и очевидно неприемлив.</p> <p>Рискове:</p> <p>Специфичните рискове на вариант “без действие” с оглед Проблем 1.1. се изразяват в изключителна заплаха за икономическата и правната сигурност. Липсата на възприет подход относно адаптацията на стойностите в Търговския регистър (ТР) съставлява нарушение на установените в <i>Националния план за въвеждане на еврото в Република България</i> принципи, но и същевременно би лишила регистъра от възможността да изпълнява едни от най-важните си функции. В частност, това се изразява до ограничената публичност на подлежащите на вписване данни. В случай на предприемане на вариант “без действие”, съвкупността от информация в регистъра с оглед капитала, акциите и дружествените дялове на търговските дружества би останала непроменена. Съответно ТР би осигурявал публичност на неактуални данни. От една страна това обезсмисля съществуването на регистъра, а от друга – създава предпоставки за неясноти и правни спорове. При подобна хипотеза няма да може да се разчита на достоверността на представените в лева стойностени данни. Това само по себе си представлява опасност за естественото реализиране на дейността на търговските дружества. Презумпцията за знание от страна на третите за дружеството лица и следователно противопоставимостта са под въпрос. Също така съгласно вариант “без действие”, евентуалните кредитори на вписани в Търговския регистър лица се поставят в по-</p>

	<p>неблагоприятно положение. Те не могат да разчитат на представената информация относно капитала и съответно до каква степен биха могли да бъдат удовлетворени евентуални техни вземания при пристъпване към процедура по принудително изпълнение. Наред с горепосоченото, несигурността с оглед финансовото състояние на дружествата ограничава желанието да се създават нови търговски отношения.</p> <p>Поставените критерии за недопускане на вреди за физическите и юридическите лица и ефикасност и допустима сложност в прилагането на методите и системите за извършването на въпросното превалутиране са неприложими при настоящия вариант „без действие“. Не е възможно да се направи преценка за това доколко биват изменяни правата и задълженията на съдружниците или акционерите вследствие на неточно превалутиране, в случай че такова не бива извършено. По същата логика няма как да се оцени ефективността и ефикасността на Варианта съгласно третия от изброените критерии. В резултат на това, при изпълнение на дадения вариант, стабилитетът на обществените отношения и процесът по въвеждане на еврото в Република България като цяло биха били сериозно застрашени.</p>
	<p><i>Вариант 2: Адаптиране на акциите и дружествени дялове въз основа на стойността на превалутирания капитал</i></p>
	<p><i>Описание:</i></p> <p>Съгласно този вариант по Проблем 1.1., процесът по адаптирането на данните относно търговските дружества в Търговския регистър за работа с евро следва да започне посредством превалутирането на стойностите на капитала. Изхождайки от очертаните в Търговския закон правила за съставните части на капитала, съответно на акционерните дружества и дружествата с ограничена отговорност, и въз основа на получената след превалутиране стойност на капитала в евро, могат да бъдат определени стойностите на акциите и дружествените дялове.</p> <p>Във връзка с уточняването на еуровата стойност на акциите посредством капитала трябва да бъде взето под внимание императивното изискване за съдържание на устава на акционерните дружества, което е описано в чл. 165, т. 3 от ТЗ - “размера на капитала, както и частта от него, която трябва да се внесе при учредяване на дружеството, вида и броя на акциите ... както и номиналната стойност на отделната акция, както и определението за акционерно дружество в чл. 158, ал. 1, а именно - “Акционерно е дружеството, чийто капитал е разделен на акции”. По аргумент от горепосочените, следва че номиналната стойност в евро на една акция може да бъде получена като разделим сумата на превалутирания капитал на общия брой акции.</p> <p>Доколкото се отнася до определянето на еуровата стойност на отделните дружествени дялове в дадено ООД, теоретично до тях може да се стигне по сходен начин като се вземат предвид ал. 1 и 2 на</p>

чл. 117 от ТЗ. Съгласно цитираните разпоредби капиталът се състои от дяловете на съдружниците и сумата от дяловете е равна на капитала. Следователно, стойността на дяловете в ООД, подобно на тази на акциите в АД, е определяема въз основа на превалутирания капитал. Именно такава методология визира Вариант 2, като операциите по превалутирането на капитала и изчисляването на акциите и дружествените дялове в Търговския регистър следва да бъдат извършени едностранно от Агенция по вписванията без да се подава заявление за вписване на обстоятелствата и без да се начислява такса, в съответствие с принципа за автоматичност.

Рискове:

Предприемането на Вариант 2 води до създаването на редица несигурности свързани с всеки един от изброените в описанието на Проблем 1.1. критерии, които следва да бъдат използвани като направления за анализ на степента на приемливост на вариантите.

Съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър

Съобразно първия от критериите относно ролята на Търговския регистър могат да бъдат отбелязани евентуалните последици от предполагаемата методология за превалутиране и закръгляване. На първо място, при изчисляването на вторичните според възприетия подход стойности, процесът предполага на два пъти да бъде извършено закръгляване. От една страна е необходимо първо да бъде закръглен резултатът от превалутирането в евро на капитала, а от друга - впоследствие да бъде закръглена стойността, която е достигната на база превалутирания капитал, относно акциите и дружествените дялове. Същевременно вариантът не създава необходимите предпоставки за въвеждане на механизъм, посредством който да бъдат минимизирани евентуалните разлики между превалутираните стойности и действителните оригинални такива. Последствията от тази липса биха поставили под въпрос ролята на Търговския регистър. Създадената несигурност нанася репутационни щети и води до вреди за достоверността, публичността и противопоставимостта/презумпцията за знание на трети лица, които се извличат от представяната от регистъра информация. Предложения от Вариант 2 подход би довел до развитието на негативите, които са неизчерпателно представени в описанието на Проблем 1.1. Първичен преглед на предложеното води до извода, че стабилитетът в обществените отношения, и икономическата и правна сигурност биха се оказали пряко застрашени от нарушената роля на Търговския регистър.

Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица

Превалутирането на капитала и последващото двукратно закръгляване на получените стойности драстично увеличават вероятността да бъде изменено съотношението на участията на съдружниците/акционерите спрямо съществуващото. Въздействията на подобно изменение са разгледани в описанието на проблема и е поставено за цел те да бъдат избегнати. Изпълнението на Вариант 2

би довело до едностранна намеса във вътрешните отношения на дружествата, частичното лишаване от право на собственост за една част от членовете и неоснователното обогатяване на друга. Съответно, с оглед целта да се избегне настъпването на вреди за дружествата и членовете им, настоящият вариант е нецелесъобразен.

Допустима сложност

Наред с това, трябва да се отбележи и друг основен проблем, който би се проявил при изпълнението на Вариант 2, а именно – превалутирането на дружествените дялове. За разлика от общия клас акции, чиито номинални стойности винаги са едни и същи - чл. 175, ал. 2: *“Акционерното дружество не може да издава акции с различна номинална стойност”*; Търговският закон урежда чрез диспозитивна правна норма възможността дружествените дялове съставляващи капитала да са различни по размер - чл. 117, ал. 3: *“Дяловете могат да бъдат различни по размер за отделните съдружници”*. Като се вземе предвид и описаната в изложението на проблема липса на задължение за вписване на обстоятелствата относно размерите и собствеността на дружествените дялове, може да се направи извода, че Търговският регистър не разполага с пълния обем от информация, който би бил необходим за извършване на автоматично превалутиране. Съответно, действително би могло да се превалутира капиталът на дружествата с ограничена отговорност, но не би могло на базата на резултата, без да се нарушава подходът и принципът на автоматизма, с точност да бъдат определени размерите на дружествените дялове в евро. За да може да бъде извършено цялостно адаптирането на стойностите в регистъра по начина, който предполага Вариант 2, би било необходимо празнотите с оглед релевантните данни да бъдат попълнени преди да се пристъпи към превалутиране. Подобна дейност предполага масовото ангажиране на човешки ресурс в рамките на Агенцията по вписванията, който да се заема изключително и само с проверка на иначе неподлежащи на вписване обстоятелства относно дружествените дялове чрез преглед на действащите учредителни договори за отделните дружества и служебно допълване на тази информация в регистъра. По оценка на представители на Агенцията, предприемането на такъв подход би довело до забавяне в процеса по адаптиране на стойностите в ТР и съответно въвеждането на еврото с поне две години. Също следва да се спомене, че, по данни на Агенцията, това забавяне не би могло да бъде адресирано своевременно нито чрез допълнително финансиране, нито чрез увеличение в общия брой на служителите. Друг метод за попълване и систематизиране на данните би бил да се изиска от дружествата да заявят за вписване въпросните данни. От една страна това би довело до незначително намаление в човеческите ресурси, които са необходими за обработка на рязкото увеличение в броя заявления, в сравнение с гореописания метод, а от друга - би представлявало нарушение на принципите за въвеждане на еврото. Също така е трудно да се определи как би било нормативно уредено подобно задължение. Следователно, Вариант 2 относно проблема за адаптирането на стойностите в ТР се сблъсква със затруднения свързани с превалутирането на дяловите участия до степен, която би компрометирала процеса по смяната на официалната

	<p>парична единица поради драстичното увеличение в сложността на прилагането на подходите за превалутиране и вероятността за изменения в съотношенията на участията на съдружниците и акционерите.</p> <p>Крайният обозрим резултат от възприемането на дадения вариант би бил цялостното забавяне на въвеждането на еврото или неуспех в навременното и точно представяне на остойностените данни в ТР в евро, което би допринесло за създаването на бъдещи правни спорове и натоварване на съдебната система.</p>
	<p>Вариант 3: Адаптиране на капитала въз основа на превалутираните стойности на акциите и дружествените дялове</p>
	<p>Описание:</p> <p>Вариант 3 предвижда предприемането на подход, който до голяма степен е огледален спрямо този на предходния вариант. Съгласно този план за действие относно адаптирането на стойностите в Търговския регистър, процесът следва да започне чрез превалутирането на стойностите на акциите и дружествените дялове в отделните търговски дружества, въз основа на които да бъде определена стойността на капитала. Изхождайки от съществуващата правна уредба може да се отбележи, че логиката спрямо начините за достигане до отделните стойности се запазва. Относно числовите данни за акционерните дружества, стойността на капитала може да бъде получена посредством умножението на превалутираната номиналната стойност в евро на една акция по общия брой на акциите. Стойността на капитала на дружествата с ограничена отговорност в евро би бил равен на сбора от превалутираните стойности на отделните дружествени дялове. Операциите по превалутирането на капитала и изчисляването на акциите и дружествените дялове в Търговския регистър би следвало да се извършват едностранно от Агенция по вписванията без да се подава заявление за вписване на обстоятелствата и без да се начислява такса, с цел да се запази съответствието с принципите на въвеждане на еврото.</p> <p>Рискове:</p> <p>Въпреки множеството паралели между настоящия и предходния вариант, се открояват дадени разлики между ефектите, които биха се проявили, във връзка с определените конкретни цели за Проблем 1.1. Изпълнението на Вариант 3 се състои от подобна на процедурата съгласно предходния вариант, но с добавянето на една допълнителна стъпка свързана с достигането до стойността на капитала в ООД. В случая събирането на данни относно броят и размерите на отделните дялове не е въпрос на преценка, а задължително.</p> <p>Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър</p>

Относно първия от изброените критерии не се очертават значителни разграничения с последствията на Вариант 2. Превалутирането на остойностените данни в регистъра би довело до същите опасности за разлики в действителните стойности. Този ефект е дори по-застъпен поради добавената стъпка налагаща събирането на информация относно дружествените дялове, тъй като създава предпоставки за грешки вследствие на неправилно подадени или обработени заявления в рамките на регистърното производство или стойности, които не отразяват акуратно изходното положение.

Въпреки тези добавени рискове относно ролята на ТР като достоверен източник на публично достъпна информация,

вариантът не създава необходимите предпоставки за въвеждане на механизъм, посредством който да бъдат минимизирани евентуалните разлики между превалутираните стойности и действителните оригинални такива. Създадената несигурност нанася репутационни щети и води до вреди за достоверността, публичността и противопоставимостта/презумпцията за знание на трети лица, които се извличат от представяната от регистъра информация.

Предложения от Вариант 2 подход би довел до развитието на негативите, които са неизчерпателно представени в описанието на Проблем 1.1. Тази опасност е дори по-застъпена и драстична в сравнение с предходния вариант. Следователно се стига до извода, че стабилитетът в обществените отношения, и икономическата и правна сигурност биха се оказали пряко застрашени от нарушената роля на Търговския регистър.

Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица

В случай че бъде предприето предвижданото от Вариант 3 адаптиране, изпълнението на поставената цел за предотвратяване на вреди спрямо имуществените и неимуществените права на акционерите, съдружниците и дружествата би била трудно постижима. Допълнителната тежест в лицето на наложителното използване на дружествените дялове като отправна точка за адаптирането на капитала води до нови рискове. Както би била застрашена ролята на Търговския регистър (поради неправилно подадени или обработени заявления в рамките на регистърното производство или стойности, които не отразяват акуратно отправното положение относно дружествените дялове), така и е изключително вероятно същата информация да доведе до погрешно адаптиране на производните на отделните дялове стойности. В този смисъл при Вариант 3 се очертава задълбочаването на рисковете спрямо дейността на дружествата и процесите по формирането на тяхната воля. Съответно са още по-застрашени и правото на глас, дивидент, ликвидационен дял и др. на съдружниците. Отделно, тези развития биха били в противоречие с принципите на въвеждането на еврото, тъй като биха породили излишни разходи за лицата във връзка със заявленията целящи вписването на обстоятелствата относно дружествените дялове вместо това да стане безплатно и автоматично съгласно принципа на автоматизъм.

	<p>Ефикасност и допустима сложност на адаптацията</p> <p>Въпросът за ефикасността и сложността на адаптацията предвиждана от настоящия вариант е може би най-съществен и проблематичен. Както е представено в описанието на Проблем 1.1, възприемането на дружествените дялове като част от данните изискващи превалутиране, редом с капитал и акциите, би довело до значителното удължаване и затрудняване на целия процес. В случая този ефект е подсилен от ролята на въпросните данни в първата стъпка на процеса. По този начин се поставя под въпрос успехът при справянето с адаптацията на данните в ТР. От една страна превалутирането би се забавило, а от друга – дори да се изпълни, би довело до по-застъпеното проявление на възможните рискове. Редом с тези съображения следва да се има предвид, че нивото на административната и разходите за изпълнение на вариантът също са повишени.</p> <p>Начинът, по който Вариант 3 цели да адресира нуждата от адаптирането на стойностите в ТР за работа с евро, би довело до загубата на функциите и ролята на регистъра, значително увреждане на дружествата и членовете им за сметка на дълги забавяния и прекомерни разходи. При подобен план за действие общата за проблема цел за стабилитет в релевантните обществени отношения би се оказала непостижима.</p>
	<p>Вариант 4: Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности</p>
	<p>Описание:</p> <p>В рамките на процеса по разработване на решения спрямо Проблем 1.1 беше развито и предложение за по-сложна процедура по адаптация, която да адресира първоначално идентифицираните недостатъци на предходните варианти.</p> <p>Съгласно Вариант 4 за да бъде извършена адаптацията на остойностените данни в Търговския регистър в съответствие с принципите на въвеждането на еврото в Република България, методите за превалутиране на отделните стойности следва да се разграничат и специализират. Първоначално очевидните недостатъци при възприемането на подобен подход са внасянето на допълнителна неяснота сред населението и добавената административна тежест. За сметка на това, индивидуализирането на отделните специфики относно данните в регистъра позволява по-адекватен отговор на нуждите на адаптацията.</p>

Възприемане на подобна идея във връзка с отделните случаи, води до заключението, че във връзка със стремежа за запазване на стабилитета на обществените отношения, би било най-целесъобразно, ако адаптацията се извърши **на етапи** и съгласно **специфични правила и подходи**, които внасят по-високо ниво на сигурност относно постигането на точно остойностяване в евро.

По темата за етапното изпълнение, Вариант 4 предлага спрямо адаптацията да се диференцират два отделни периода въз основа на датата на въвеждане на еврото – 1 януари. Съгласно настоящия вариант, към въпросния момент, адаптирането на Търговския регистър следва да се фокусира единствено върху стойностите, които понастоящем подлежат на вписване съгласно съществуващата нормативна рамка. В описанието на настоящия проблем са представени приложимите разпоредби на *Търговския закон* и *Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел* с оглед задължението за деклариране и вписване **единствено на стойностите на капитала и акциите**. Изричното упоменаване на дадените обстоятелства като задължителни за вписване подчертава тяхното първостепенно значение за Търговския регистър и доверието на широката общественост в него. Съответно, Вариант 4 приоритизира превалутирането на тези стойности.

Отделно, планът предполага адаптирането на дружествените дялове да се извърши на вторичен етап, като част от дейностите след датата на въвеждането на еврото. Подобен подход отразява и второстепенната значимост на този тип обстоятелства, относно които не съществува задължение за вписване.

По темата за специализираните правила и подходи, които целят да улеснят процеса по адаптация, също се следва подобно разделение, което отново е обосновано от разпоредбите на ТЗ и ЗТРРЮЛНЦ относно остойностените данни в Търговския регистър, които подлежат на вписване.

В настоящия план за адресиране на Проблем 1.1 се открояват дадени специфики. Превалутирането на капитала и номиналните стойности на акциите на акционерните дружества (и командитни дружества с акции) се извършва съгласно по-комплексен и комбиниран подход. Номиналната стойност на една акция се превалутира от левове в евро, като номиналната стойност на акцията в левове се раздели на пълната числова стойност на официалния валутен курс и резултатът се закръгли в съответствие с обичайното математическо правило. Въз основа на получения резултат се формира стойността на капитала, като номиналната стойност на една акция се умножава по броя акции. Този етап от процеса по превалутирането възпроизвежда предложеното от Вариант 3. Същевременно, по подобие на Вариант 2, стойността на капитала се превалутира като се раздели на пълната числова стойност на официалния валутен курс. Тази съвкупност от дейности следва да се извърши автоматично и служебно. Разликата между стойностите получени по двата метода за пресмятане на капитала се отразява като неразпределена печалба или непокрита загуба от предходни години във връзка с „фонд резервен“ по чл. 246 от ТЗ. Въпросната разпоредба урежда задължението на всички

акционерни дружества да образуват фонда, което спестява излишни разходи и не създава допълнителна административна тежест.

Предложението разглежда превалутирането на дружествените дялове като част от по-късния вторичен етап (след момента на въвеждане на еврото). Въпреки че не попадат в обхвата на задължителните за вписване данни, не би било практично. Това позволява дадената промяна в Търговския регистър да се извърши като се използва вече наличната информация за стойността на капитала на ООД в евро. До нея се достига като вписаната стойност на капитала в левове се раздели на пълната числова стойност на официалния валутен курс и резултатът се закръгли в съответствие с математическото правило. Впоследствие, въз основа на получената стойност, размерът на дела в капитала на всеки съдружник в дружество с ограничена отговорност се изчислява като превалутираният размер на капитала се разпределя между съдружниците съответно на тяхното участие в капитала преди превалутирането.

Механизъм:

Тук проличава и основната особеност свързана с настоящия Вариант 4, а именно – предложението за механизъм, съобразно който да се ограничат разликите между действителните и адаптираните за работа в евро стойности на данните в Търговския регистър след превалутирането. Съгласно механизма, търговските дружества биват задължени да приемат изменения в собствената си документация, така че да се гарантира съответствието между резултатите преди и след превалутирането по правилата на текущия вариант. Посредством тази форма на обратна връзка се гарантира точното остойностяване на данните от регистъра в евро. Отделно, спомага за преждевременното предотвратяване на възникването на вреди за дружествата и членовете му, както и на неясноти относно вътрешната организация на дейността на юридическото лице.

Задължението основно се изразява в актуализирането на информацията в устава/дружествения договор относно стойностите на капитал, акции и дружествени дялове в евро. С цел да не се създава допълнителна тежест за юридическите лица, се урежда, че представянето за обявяване на преписи от устава и от дружествения договор се извършва едновременно с подаване на първото следващо заявление за вписване, заличаване или обявяване в търговския регистър. Същевременно Вариант 4 предлага представяне на съответните преписи да се извършва в срок от 12 месеца от датата на въвеждане на еврото. Логиката на текущото предложение произтича от разбирането, че търговските дружества, които осъществяват стопанска дейност задължително биха подали поне едно заявление до Търговския регистър в уречения период, а именно – наложителният годишен финансов отчет (ГФО). Механизмът по Вариант 4 обособява правната възможност за длъжностните лица по регистрацията да изискват подаването на съответните документи за свързани с превалутирането изменения в обстоятелства относно дружествата. Същевременно за извършването на тези актуализации с помощта на Агенцията по вписванията не бива да води до разходи от страна на дружествата и представителите им, съответно няма да се събира

държавна такса, което следва от принципите на въвеждането на еврото.

Следователно за акционерните дружества (и командитните дружества с акции), последващите действия биха се изразявали в представянето на препис от устава с отразени превалутираните по правилата на този вариант размер на капитала и номинална стойност на акциите в срок до 12 месеца от въвеждането на еврото, или едновременно и заедно със следващото заявление до ТР.

Въпросът за дружествата с ограничена отговорност и очакваните от тях последващи действия включват допълнителни изисквания относно начина за привеждане на документация в съответствие с правилата за превалутиране. За разлика от режима, който се установява относно измененията в устава на АД вследствие на превалутиране, дружествата с ограничена отговорност трябва да представят за обявяване в търговския регистър препис от дружествения договор с отразен превалутиран размер на капитала, както и превалутиран размер на дяловете, с които съдружниците участват в капитала. Следователно, отговорността за разрешаване на казусът с адаптиране на дружествените дялове се измества и разрешава на ниво Общо събрание. Въпреки че дяловете не са част от задължителните за вписване стойности, това се явява като необходимост вследствие на развилата се практика за одобряване и обявяване на тази информация от страна на длъжностните лица по регистрацията. С други думи, поради вече наличните по темата данни в регистъра, би било нецелесъобразно, ако продължат да фигурират левовите стойности. На Общо събрание съдружниците следва да разпределят дружествените дялове съставляващи вече превалутирания капитал, като се водят от размерите на дяловото участие преди превалутирането. С цел да се запазят правата на съдружниците, както и да се избегнат неточности или недобросъвестно поведение при актуализирането на дружествените договори насочени към разпределянето на дяловото участие, Вариант 4 предлага уреждането на максимален размер на изменението, а именно – до 5% от вписания капитал.

Постигането на съгласие с помощта на държавно-очертани принципи и регулации по иначе дискуссионните теми относно действителните стойности на обстоятелствата от регистъра, допринася значително за постигането на общата цел за стабилитет в обществените отношения.

Рискове:

Както беше споменато в по-ранните етапи на анализа, основната отлика на Вариант 4 е наличието на механизъм за ограничаване на разликите между първоначалните левови и превалутираните еврови стойности на обстоятелствата от Търговския регистър. Редом с това би могло да се отбележи и предложението за по-точно остойностяване посредством двойното пресмятане на стойността на капитала при акционерните дружества и отнасянето на разликата между двете във „Фонд резервен“ и приоритизирането им за сметка на дружествените дялове. Тези три способа спомагат за

ограничаването на рисковете, които иначе биха могли да се открият при асоциирания вариант. Приоритизацията на капитала и дружествените дялове избягва събирането и използването на некоректни и непълни данни относно дружествените дялове, което би довело до забавянето на цялостния процес. Двустепенното пресмятане на стойността на капитала при АД минимизира рисковете за постигане на акуратна оценка като едновременно с това предотвратява възможните вреди спрямо физическите и юридическите лица. Механизмът представлява начин за извършване на последваща проверка и до голяма степен легитимизира целия процес по адаптация като служи за допълнителна гаранция за акуратността на извършените промени. Същевременно, вследствие на последващите действия извършвани от дружествата под формата на изменения на дружествените договори и устави, постигнатите положения се закрепват, а евентуални нередности и пропуски се санират чрез волеизявленията на органите на дружествата. По този и гореизброените начини се предотвратява възникването на правни спорове и натоварването на съдебната система.

Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър

Негативните ефекти върху ролята на Търговския регистър при евентуално изпълнение на Вариант 4 биха били значително по-ограничени поради гореописаните въздействия на механизма за ограничаване на неточното остойностяване и методът за постигане на баланс между резултатите от превалутиране на акциите и капитала. Тези два аспекта на процесния вариант служат за достигане до резултати чиято действителност е многократно потвърдена и съответно трудно оспорима. При настоящия вариант достоверността на информацията относно остойностените данни е до голяма степен гарантирана или предстои да бъде потвърдена, което оправдава нейното публично обявяване в регистъра и презумпцията за знание на трети лица, която следва от това. По отношение на тази конкретна цел може да се отбележи, че вероятността от загуба на обществено доверие в регистъра е минимизирана за сметка на допълнителната административна тежест изразяваща се в по-сложното паралелно превалутиране на капитала и съпоставянето му и, от друга страна, броят на заявления, които ще трябва да бъдат обработени във връзка с последващите действия. Също така административната тежест се изразява и в контрола, който Агенцията по вписванията ще трябва да упражнява, за да осигури изпълнението на нововъведеното задължение за дружествата, а именно – да предоставят информация относно актуализираните устави и дружествени договори. Въпреки поставения срок от 12 месеца следва да се отбележи, че ползите от привеждането на вътрешните документи на дружествата в съответствие с принципите и механизмите на превалутирането се увеличават, а рисковете за естественото развитие на икономическите и търговскоправните отношения намаляват, колкото по-бързо се извърши тази дейност. До момента на взимане на решение от Общо събрание и вписването му, резултатите от автоматичното и служебно превалутиране остават непотвърдени, тоест достоверността на

данните отново е под въпрос. Все пак имайки предвид възприетия подход за адаптиране на данните относно дружествените дялове в рамките на втората фаза от адаптацията (след въвеждане на еврото) и двойното изчисление и балансиране на стойността на капитала на АД, тези рискове за функциите и принципите на ТР са сами по себе си по-ограничени, тъй като създават далеч по-малко предпоставки за спорове и противоправно поведение. При точно и пълно изпълнение на Вариант 4, съхраняването на ролята на ТР и стабилитетът в обществените отношения като цяло са осигурени.

Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица

Предварителна оценка на ефектите, които биха настъпили вследствие на изпълнението на Вариант 4, сочи, че би се отчело благоприятно въздействие относно постигането на целта за недопускане на вреди за физическите и юридическите лица. За разлика от предходните варианти, настоящият включва адекватни мерки, които най-малкото биха ограничили хипотетичните рискове спрямо лицата. Предимствата на текущото предложение изразяващи се в етапно изпълнение, приоритизиране на адаптацията на капитал и акции, специалната методика за изчисление на капитала на АД и предвидения механизъм за изравняване, биха довели до по-точно остойностяване и съответно запазването на размерите на правата и задълженията на дружествата и членовете им.

Във връзка с дружествата с ограничена отговорност и членуващите в тях съдружници могат да се открият няколко въздействия. Разделянето на адаптацията на две фази с оглед момента на въвеждане на еврото избягва нуждата от прибързаното използване на непълните и не изцяло достоверни данни относно дружествените дялове. По този начин се предотвратяват грешки при превалутирането, които пряко биха засегнали дружествата и членовете им и биха поставили под въпрос размерите на техните права и задължения. Ефектите от тази приоритизация следва също да бъдат разглеждани в комбинация със задължението за превалутиране на дружествените дялове от страна на дружествата и обявяването на съответната информация, съгласно механизма за изравняване и обратна връзка. Тази система позволява минимизирането на рисковете от настъпване на вреди посредством ограничаването на едностранната държавна намеса при определянето на дяловите участия. Отговорността за постигане на справедливо разпределение спрямо предишните левови стойност бива прехвърлена на отделните дружества. Същевременно дружеството има задължение да актуализира вътрешните си документи като отрази превалутирания размер на капитала в срок до 12 месеца от датата на въвеждане на еврото. Посредством изпълнението на прехвърлените отговорности и отразяването на превалутираните стойности в документите, по начин който обективира волята на Общото събрание по въпросите, свързани с адаптацията, се ограничава обхватът на вмешателството на държавните органи в управлението и практиките на дружествата. Реализацията на очертаното от механизмите води до по-голяма степен на гаранция за стабилитетът в обществените отношения

свързани с имуществените и неимуществените права и задължения на дружествата и членовете им. Докато дружествата не изпълнят задължението за актуализация на приложимата документация в Търговския регистър ще продължат да фигурират левовите стойности относно дяловите участия.

По отношение на ефектите на даденото предложение върху акционерните дружества и акционерите следва да се отбележи, че предложените от настоящия вариант способи за извършване на адаптацията най-силно се придържат към установените принципи и цели при въвеждането на еврото. В случая могат да се споменат принципите на автоматичност, прозрачност и защита на потребителите, както и най-същественото – запазването на действието на разнообразните правни инструменти. Специфичните способи за превалутиране и закръгляване посредством независимото изчисление на отделните стойности и последващото отнасяне на разликите към „Фонд резервен“ заедно служат за значителното ограничаване на потенциалните неточности спрямо действителните стойности на капитала и акциите. От своя страна, тези ефекти предотвратяват настъпването на вреди спрямо дружествата и членовете им. Евентуалните въздействия от подобни щети за неизчерпателно изяснени в релевантната част относно описанието на Проблем 1.1 „Адаптация (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър“. Най-общо те биват представени като нарушаването на неимуществените права на съдружниците и търговците, съответно установените практики, съгласно които функционират дружеството, и от друга страна - накърняването на имуществените права на членовете (съдружниците и акционерите). Не е възможно да се предвидят ефектите, до които биха довели подобни рискове за стабилитета в обществените отношения, спрямо трети за дружествата лица.

Същевременно вариантът предполага легитимацията на резултатите получени вследствие на държавната намеса в дружествените отношения (АД) във връзка с автоматичната и служебна адаптация. Предвиждането на облекчени процедури за заявяване на обстоятелствата подлежащи на вписване спомага за коригирането на потенциалните грешки.

Ефикасност и допустима сложност на адаптацията

В хода на изработването на различните сценарии за решения на Проблем 1 водеща беше идеята, че прекомерното усложняване на процедурата не би допринесло за гладкото въвеждане на еврото. Съответно възприемането на опростена процедура е за предпочитане. Вариант 4 се разграничава от този прием, като залага на по-високо ниво на ефективност за сметка на по-ниско ниво на ефикасност. Благоприятните ефекти от особеностите на варианта (етапното изпълнение, приоритизирането на адаптацията на капитала и акции, специалната методика за изчисление на капитала на АД и предвидения механизъм за изравняване и обратна връзка) върху

първите два критерия неизбежно се отразяват на преценката за ефикасност и са за сметка на сложността на изпълнение на Вариант 4. С цел да съхрани ролята на Търговския регистър и да не допусне настъпването на вреди спрямо пряко засегнатите лица, Вариант 4 предполага възприемането на план за действие, съгласно който адаптацията на стойностите в регистъра е многостепенна и далеч по-специализирана процедура. Изпълнението на процеса се разтяга във времето на отделни етапи с оглед момента на въвеждане на еврото, а стойностите относно различните видове капиталови дружества следва да се превалутират по различни методологии. В тази връзка може да се отбележи едно от положителните въздействия на предходните варианти. Макар да не адресират напълно критериите, въз основа на които може да се съди за успеха на процедурата по адаптиране на стойностите от лев в евро, предложените от тях графици и методологии са унифицирани и достъпни. В този смисъл, не се създават предпоставки за объркване и неяснота относно превалутирането сред обществото и по-специфично – заинтересованите лица. Тези предпоставки са налице при настоящото предложение и допринасят за разбирането, че въвеждането на еврото е неразбираемо и трудоемко, но гарантират в далеч по-висока степен успешното навлизане на новата валута.

От практическа гледна точка реализацията на Вариант 4 от страна на държавните органи предполага следването на по-дълга, но и по-осъществима процедура. На първо време адаптацията на стойностите не би се сблъскала с нуждата от вписани обстоятелства относно дяловите участия на съдружниците. Удължаването на времевия прозорец позволява събирането на необходимата информация за дружествените дялове с помощта на самите дружества, докато съществената работа по превалутиране се фокусира върху приоритетните стойности, които подлежат на задължително вписване съгласно нормативната рамка.

При избора на вариант следва да се съпоставят ползите и вредите на различните подходи и да се прецени кой е по-целесъобразният и обоснован метод.

Етапното изпълнение и специализираните правила и подходи, които целят да улеснят процеса по адаптация, имат за резултат по-умерения успех спрямо поставения критерий за ефикасност и допустима сложност. Разграничаването на обстоятелствата и приоритизацията на задължителните стойности удължава пълното разрешаване на Проблем 1.1 във времево отношение за сметка на качеството на изпълнението и постигането на по-благоприятни резултати. Последните водят до високите оценки за успех спрямо критериите за съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър и недопускане на вреди за физическите и юридическите лица.

	<p>Вариант 1 „Без действие“ :</p>
<p>Проблем 2:</p> <p>Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.</p>	<p>Описание:</p> <p>С оглед характеристиката на проблемите и необходимостта от подготвителни и последващи действия във връзка с въвеждането на еврото като официална парична единица в България да бъдат правно уредени в българското законодателство, формулирането на вариант “без действие” е невъзможен. От една страна подобна концепция предполага да се разчита на текущата нормативна уредба за смяна на официалната валута на страната без да се извършват промени, а такава понастоящем не съществува. От друга страна отказ от създаване на нормативна уредба по въпроса би означавало пълно неизпълнение на поетите задължения от Република България с присъединяването към Европейския съюз през 2007 г. и впоследствие към Европейския валутен механизъм през 2020 г., както и отклонение от заложената стратегия в <i>Националния план за въвеждане на еврото в Република България</i>. В този смисъл може да определим този вариант и като краен и очевидно неприемлив.</p> <p>Конкретно по отношение на Проблем 2, вариант “без действие” би означавал реализиране на идентифицирания в глава 2 от този доклад риск от липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която би могла да доведе до икономически необоснованото им покачване. По-конкретно, това би позволило на некоректните търговци да се възползват от неяснотата по отношение на начините на превалутиране и закръгляване, за да използват грешен или непълен (без всички пет знака след десетичната запетая) курс или за да закръгляват получените от превалутиране суми по грешен начин в своя полза и ущърб на потребителите. Тази опасност е отбелязана от всички новоприсъединили се към еврозоната държави членки, но е от особено значение в българския случай. Така е, тъй като настоящият курс 1,95583 лева към 1 евро, който правителството е поело ангажимент,¹² че ще се запази и при присъединяването на България към еврозоната, е много близък до курс 2 лева към 1 евро - това би могло да обърка потребителите и по този начин те да не успеят да разпознават измами, свързани с неправилно превалутиране.</p> <p>Реализирането на такъв вариант би могло да доведе и до разходи за търговците. Евентуалната неяснота при превалутиране и закръгляване, породена от липса на правно уреден период за адаптация, в която цените/тарифите на стоките и услугите могат да се съпоставят в двете валути, би могла да доведе до загуби за търговците, които са превалутирали и/или закръглили цените неправилно и в свой ущърб.</p>

¹² В Националния план за въвеждане на еврото в Република България

	<p>Поради гореизброените причини, Вариант 1 “без действие” се счита за недопустим, а проблемът, свързан с липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, следва да бъде решен от ЗВЕРБ.</p>
	<p>Вариант 2 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на шест месеца” :</p>
	<p>Описание:</p> <p>Вариантът предполага въвеждането на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите. Периодът е с цел улесняване на адаптацията на българските граждани към новата валута и предотвратяване на злоупотребни и икономически необосновано нарастване на цените. Предоставянето на тази информация на гражданите е важно, тъй като то ще позволи гладкото функциониране на пазарите.</p> <p>Този вариант предполага двойното обозначаване да започне един месец след датата на влизане в сила на Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България и да остане в сила за срок до един месец след въвеждането на еврото. По този начин с тези му предложени срокове, завършването на периода на двойно обозначаване на цените би съвпаднало със завършването на предложения в проект на ЗВЕРБ период на двойно обращение на лева и еврото.</p> <p>Предложеният вариант разрешава до голяма степен Проблем 2. Въвеждането на период на двойно обозначаване на цените за шест месеца би помогнал за гладкото протичане на процеса на въвеждане на еврото, позволявайки на гражданите да съпоставят цените в двете валути и по този начин да следят за необосновано покачване на цените. Такава дължина на периода също би дала възможност на гражданите да свикнат до някаква степен с цените в евро, което ще е в полза за подобряването на общественото мнение спрямо присъединяването на България към еврозоната.</p> <p>Тази, по-кратка от предложената в следващите варианти дължина на периода на двойно обозначаване до голяма степен облекчава търговците. Двойното обозначаване на цените в етикетите, в съобщенията за намаления, брошурите и др., както и адаптирането на фискалните устройства за този период неминуемо създава разходи, които биха се натрупали във времето и биха могли да бъдат непренебрежими. Поради тази причина търговците биха били облагодетелствани от възможно най-кратък</p>

	<p>период на двойно обозначаване, влизащ в сила след датата на въвеждане на еврото в Република България.</p> <p>Рискове:</p> <p>От гледна точка на потребителите обаче предложената дължина на периода би била недостатъчна. Това е първо поради факта, че някои стоки или услуги (напр. годишни абонаменти) се закупуват рядко и от краткия срок на периода на двойно обозначаване биха произлезли ситуации, в които потребителите нямат необходимата информация да сравнят цените преди и след датата на въвеждане на еврото. Още повече приключването на периода толкова скоро след въвеждане на еврото не би предотвратил напълно риска за изкуствено повишаване на цените от търговците, тъй като гражданите не биха имали достатъчно време, за да свикнат с новата валута. Следва да се има предвид и липсата на добро ниво¹³ на финансова грамотност в страната, което обуславя необходимостта от въвеждането на по-дълъг период, по време на който те биха могли да сравняват цените в двете валути.</p> <p>Също следва да се отбележи, че съгласно <i>Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото</i>, периодът на двойно обозначаване на цените следва да започне възможно най-рано след официалното приемане от Съвета на неотменимо фиксиран обменен курс между лева и еврото и да остане в сила за срок от най-малко шест месеца и най-много една година след въвеждането на еврото. Така предложеният шестмесечен срок на периода на двойно обозначаване не би съответствал на тази препоръка.</p> <p>Заключение:</p> <p>Поради своите гореописани слабости настоящето предложение представлява неприемлив вариант на действие спрямо Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.</p>
	<p>Вариант 3 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на дванадесет месеца” :</p>
	<p>Описание:</p> <p>Вариантът предполага въвеждането на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите. Периодът е с цел</p>

¹³ В сравнение със страните-членки на ЕС.

улесняване на адаптацията на българските граждани към новата валута и предотвратяване на злоупотреби и икономически необосновано нарастване на цените. Предоставянето на тази информация на гражданите е важно, тъй като то ще позволи гладкото функциониране на пазарите.

Този вариант предполага двойното обозначаване да започне един месец след датата на влизане в сила на Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България и да остане в сила за срок до шест месеца след въвеждането на еврото.

От гледна точка на бизнеса ползите на този вариант до голяма степен са съпоставими с тези на вариант 2, макар и да не са толкова ярко изразени. Така предложеният период на двойно обозначаване би спестил някои от допълнителните им разходи, породени от въвеждането на такова задължение в сравнение с по-дългия срок на периода, предложен във Вариант 4.

Вариант 3 отговаря на Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото, съгласно която периода на двойно обозначаване трябва да приключи най-рано шест месеца след въвеждане на еврото.

Не на последно място някои от новоприсъединилите се държави членки на еврозоната, напр. Латвия и Естония, са избрали такава продължителност на периода на двойно обозначаване - тоест съществува аргумент, че това е “добра практика”.

Рискове:

Сред негативите на този вариант следва да се отбележи липсата на достатъчно информация за гражданите. Относително краткия период след въвеждането на еврото (6 месеца) не би позволил на гражданите да съпоставят цените в двете валути на стоки и услуги, които поради своята специфика се закупуват рядко. По този начин потребителите не биха имали достатъчно информация, която да им позволи да следят за необосновано покачване на цените във всички сфери на стоките и услугите, както и да свикнат с цените в евро. Следва да се има предвид и липсата на добро ниво¹⁴ на финансова грамотност в страната, което обуславя необходимостта от въвеждането на по-дълъг период, по време на който те биха могли да сравняват цените в двете валути.

Заклучение:

Въпреки че изглежда приемлив, Вариант 3 се оценява като прекалено кратък и поради тази причина не е подходящ.

¹⁴ В сравнение със страните-членки на ЕС.

	<p style="text-align: center;">Вариант 4 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца” :</p>
	<p style="text-align: center;">Описание:</p> <p>Вариантът предполага въвеждането на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите. Периодът е с цел улесняване на адаптацията на българските граждани към новата валута и предотвратяване на злоупотребни и икономическо необосновано нарастване на цените. Предоставянето на тази информация на гражданите е важно, тъй като то ще позволи гладкото функциониране на пазарите.</p> <p>Този вариант предполага двойното обозначаване да започне един месец след датата на влизане в сила на Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България и да остане в сила за срок до една година след въвеждането на еврото.</p> <p>За гражданите ползите от тази дължина на периода са значителни. Основните цели на въвеждането на този период, а именно да служи като средство за борба с инфлацията и икономическо необосновано покачване на цените, както и да подпомогне гражданите да свикнат с еврото, биха били изпълнени. Още повече и при този вариант гражданите биха имали значителна по обем информация за възможните промени в цените на стоките и услугите - това е от особена важност поради сравнително невисоките нива на финансова грамотност в страната.¹⁵</p> <p>От гледна страна на търговците тази дължина на периода, макар да води до някакво покачване на разходите, то не е значително спрямо Вариант 3 – основните разходи във всички случаи се очаква да бъдат изтеглени напред във времето и да са еднократни. Такива разходи ще произтекат от сертифицирането на фискалните устройства, адаптирането на информационните системи и обучението на служителите и те ще бъдат направени в началото на периода на двойно обозначаване.</p> <p>Следва да се има предвид и че последните две присъединили се към еврозоната държави членки - Литва и Хърватия, са избрали този подход. Затова и на него може да се гледа не само като “добра”, но и като най-скорошна практика.</p> <p>Не на последно място, с тези си срокове Вариант 4 съответства и на изискванията за периода на двойно обозначаване</p>

¹⁵ В сравнение със страните-членки на ЕС.

	<p>на цените, описани в <i>Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото.</i></p> <p style="text-align: center;">Рискове:</p> <p>Като негатив следва отново да се отбележи фактът, че разходите на търговците при тази дължина на периода биха били в съвсем малка степен по-големи в сравнение с Вариант 3.</p> <p style="text-align: center;">Заключение:</p> <p>Вариант 4 решава идентифицирания Проблем 2 по най-балансирания и ефикасен начин, заради което е и избраният подход.</p>
<p>Подварианти на избрания Вариант 4 Обхват на периода на двойно обозначаване на стоките и услугите</p>	
<p>Имайки предвид вече избраната най-целесъобразна дължина на периода на двойно обозначаване на цените, като следваща стъпка е необходимо да се определи точно кои парични стойности, предоставяни на гражданите/потребителите, ще се представят в левове и евро по време на периода на двойно обозначаване. Макар официалното название на предлагания период да е “период за двойно обозначаване на цените на стоките и услугите”, е важно да се разгледат възможности към изискването за двойно обозначаване да се добавят и други парични стойности, които се предоставят на потребителите, и ефектите от обозначаването им в двете валути. С оглед избраните подварианти, общо между тях остава задължението цените на стоките и услугите в нефинансовия сектор, както и тарифите, да се обозначават двойно.</p>	
<p>Подварианти на Вариант 4</p>	<p style="text-align: center;">Вариант 4.1 “рестриктивна дефиниция”</p> <p>Този вариант предполага обозначаването единствено на цените на стоките и услугите, включително тарифите, издавани от доставчиците на финансови услуги, в двете валути в периода по Вариант 4.</p> <p>В периода на двойно обозначаване търговците ще имат задължението да предоставят цените на стоките и услугите в двете валути като ги поставят в непосредствена близост, изписват ги ясно, четливо, недвусмислено и лесно разбираемо, с еднакъв размер на шрифта, по начин, който не въвежда потребителите в заблуждение. В случаи, в които обозначаването на цената за единица мярка на стоката е задължително, търговците биха имали правото да обозначат двойно само продажната цена на стоката, както и когато цената за единица мярка е идентична с продажната цена на стоката. Предното важи и при съобщения за намаляване на цените на стоките и нефинансовите услуги. Предвижда се във всички случаи в периода на двойно обозначаване крайната сума, която се заплаща от потребителя, да се издава във</p>

фискалния/системния бон в левове и в евро.

В тази връзка търговците ще имат задължението да обозначават двойно цените на предлаганите от тях стоки и услуги в етикети, реклами, брошури, съобщения за намаляване на цените, на интернет страницата си, и други.

Така дефиниран, периодът на двойно обозначаване на цените би имал някои предимства за потребителите. Цените на стоките и услугите, както и тарифите на доставчиците на финансови услуги, представляват финансова информация, с която гражданите се сблъскват ежедневно и която има осезаем ефект върху ежедневието им. Както беше констатирано при прегледа на вариантите към Проблем 2, това е и причината обозначаването на цените в левове и в евро за дълъг период от време да представлява толкова ефективна и следователно важна мярка за запознаването и адаптирането на българските граждани към единната европейска валута, поради което е и в основата на мярката. Следователно определянето на период, по време на който единствено цените и тарифите се обозначават двойно до голяма степен би бил решение на Проблем 2, тъй като би позволил съпоставимост на стоките и услугите, които потребителите закупуват и по този начин би осигурил по-голяма прозрачност и сигурност като мярка против икономически необоснованото покачване на цените. Въпреки това, този подход не обхваща определени ценови стойности като например възнаграждения, обезщетения, парични и социални помощи, пенсии, задължения към държавата (вкл. данъци, такси и др.). Конкретно по отношение на изписването на тези ценови стойности потребителите и гражданите като цяло биха били оцетени. Освен това изключенията от правилата за двойно обозначаване биха създали съмнения за неравно третиране на финансовия сектор спрямо нефинансовия, което от своя страна би могло да делегитимира процеса по присъединяване към еврозоната.

Този вариант е оптимален за представителите на доставчиците на финансови услуги, тъй като значителна част от финансовата информация, предоставяна от тях, не би изисквала двойно обозначаване. Това би им спестило значителни разходи, свързани с адаптирането и поддържането на информационните им системи, във връзка с периода на двойно обозначаване.

Рискове:

Като основен риск при този вариант се определя ограничаваният характер на мярката. Двойното обозначаване на толкова лимитиран набор от парични стойности не предоставя достатъчно информация на гражданите по отношение на превалутирането от левове в евро. По-конкретно, съществува възможност някои потребители да бъдат оцетени от липсата на двойно обозначаване при конкретен набор от парични стойности. Поради тази причина вариант 4.1 не е най-доброто решение на Проблем 2, особено що

	<p>се касае до необходимостта от предоставяне на прозрачност по отношение на превалутирането.</p> <p>Редно е да се отбележи и рискът от поява на съмнения за неравно третиране на определени сектори (финансовия) спрямо други (нефинансовия).</p> <p style="text-align: center;">Заключение:</p> <p>Поради гореизброените си рискове, Вариант 4.1 се оценява като неприемлив.</p>
	<p>Вариант 4.2 “широка дефиниция - двойно обозначаване на всички парични стойности”</p>
	<p>Този вариант предполага обозначаването в левове и в евро на всички парични стойности, предоставяни по принцип в левове на българските граждани, в периода на двойно обозначаване.</p> <p>Това означава, че за седемнадесет месеца, освен гореописаните задължения на търговците, в левове и евро следва да се обозначават двойно възнаграждения, обезщетения, парични и социални помощи, пенсии, задължения към държавата (вкл. данъци, такси и др.).</p> <p>От една страна този вариант има ползи за гражданите (както български, така и чуждестранни), които използват левове. При такъв вариант се свежда до минимум рискът от злоупотреби, вкл. от работодатели, във връзка с потенциална липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането и закръгляването.</p> <p style="text-align: center;">Рискове:</p> <p>Този вариант обаче крие значителни рискове, които не съответстват с целите на мярката на двойното обозначаване. На първо място следва да се отбележи, че вариантът предполага предоставянето на значителен обем информация на гражданите. На първо място това означава двойното обозначаване и на стойности, към които малко граждани имат интерес. Още повече струпването на прекалено много информация на едно място може да я направи трудно четима и трудно разбираема.</p> <p>Редно е също да се отбележи, че показването на всички парични стойности в левове и евро за дълъг период, като този, предвиден във вариант 4, е мярка с огромен мащаб. Поради тази причина, на първо място такова задължение довело до значителни разходи за всеки, по принцип предоставящ парична информация в левове – освен пряко засегнатите от останалите варианти търговци и поднадзорни на Българската народна банка (БНБ) и Комисията за финансов надзор (КФН) лица, този вариант засяга всички</p>

работодатели и някои органи на администрацията. Мярката предполага адаптирането на информационните системи на широк кръг от потребители, както и обучението на значителен брой хора, така че да бъде обозначавана необходимата парична информация двойно. Тези дейности не само създават разходи сами по себе си, но високото търсене за услуги, свързани с обезпечаването на двойното обозначаване, допълнително би увеличило цените им. Независимо колко са високи, разходите, свързани с адаптацията към двойното обозначаване, от своя страна биха могли да бъдат “прехвърлени” по косвен път на гражданите или чрез увеличение на техните разходи, или дори чрез намаляване на техните приходи (във възможни ситуации, при които засегнат от покачването на разходите работодател намали възнагражденията на служителите си). Това би поставило българските граждани в по-неблагоприятно положение, отколкото те биха били, ако еврото не е въведено, което би противоречало на заложените в Националния план за въвеждане на еврото в Република България принципи. В най-лошия случай, увеличаването на разходите/намаляването на приходите на потребителите би могло да има за ефект делигитимирането на целия процес по въвеждане на еврото.

Освен гореописания проблем, двойното обозначаване на всички стойности, досега представяни в левове, би създавало не само значителна административна тежест за административните органи, но и организационни трудности, свързани със спазването на мярката. Както е споменато по-горе, мащабът и обхватът на решението, предложено от вариант 4.2, предполага значителен обем от дейности, които следва да бъдат изпълнени. Двойно обозначаване на всички стойности, досега показвани в левове, означава, че трябва да бъдат адаптирани голям набор от информационни системи и да бъдат обучени значителен брой служители в частния и в публичния сектор. Високото търсене на услуги, свързани с обезпечаването на двойното обозначаване, не само би покачило техните цени, но и би създавало проблеми от страната на предлагането - ограниченият брой лица, предлагащи такива услуги, не биха могли технически и практически да отговорят на високото търсене. Това би означавало и невъзможност мярката да бъде прилагана на практика.

Заключение:

Поради гореизброените рискове на този вариант, той се счита за неприемлив.

***Вариант 4.3
“смесен подход”***

Този вариант предполага същите задължения за търговците, описани във вариант 4.1, по отношение на обозначаването на

цените в левове и евро в предвидения седемнадесетмесечен срок. Задължително се обозначават двойно цените и тарифите на всички стоки и услуги, предоставяни от търговците във финансовия и в нефинансовия сектор. В допълнение, вариант 4.3 предвижда на потребителите да се предоставя в двете валути и най-важната за тях парична информация от търговците в банковия и небанковия финансов сектор, като например:

От поднадзорните на Българската народна банка лица:

1. началното и крайното салдо по банкови сметки в извлеченията, предоставяни на хартиен или друг дълготраен носител по смисъла на § 1, т. 8 от допълнителните разпоредби на Закона за платежните услуги и платежните системи, по всички открити до датата на въвеждане на еврото левови сметки;
2. информацията за стойността на платежната операция и размера на дължимите такси и комисиони по чл. 57, ал. 1, т. 2 и 3, чл. 58, ал. 1, т. 2 и 3, чл. 64, т. 2, чл. 65, ал. 1, т. 2 и 3 и чл. 66, ал. 1, т. 2 и 3 от Закона за платежните услуги и платежните системи;
3. информацията за стойността на платежната операция и остатъчната наличност по сметка при платежни операции по теглене на пари в брой на терминално устройство АТМ;
4. информацията за остатък по кредити и за размера на дължимите вноски по кредити, отпуснати по Закона за потребителския кредит и Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители в левове, предоставяна в офис на кредитна или финансова институция или при интернет или мобилно банкиране, при поискване от клиента.
5. информацията за извършени плащания по главница, лихва и други, свързани с кредити и аванси;
6. информацията за лихви по депозитни сметки.

От поднадзорните на Комисията за финансов надзор лица:

1. управляващите дружества и националните инвестиционни фондове от отворен тип публикуват на интернет страниците си обобщената информация по чл. 64, ал. 2 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране за предходния месец с двойно обозначаване на паричните стойности в левове и в евро.
2. при предоставяне на инвестиционни услуги на непрофесионални клиенти съгласно § 1, ал. 1, т. 11 от допълнителните разпоредби на Закона за пазарите на финансови инструменти, инвестиционните посредници обозначават двойно в левове и в евро и баланса на паричните средства по сметка на клиента, общата стойност на финансовите инструменти на клиента, както и информация за таксите и разходите по чл. 71, ал. 2, т. 4 от Закона за пазарите на финансови инструменти.
3. при предоставяне на инвестиционни услуги по управление на портфейл на непрофесионални клиенти съгласно § 1, ал. 1, т. 11 от допълнителните разпоредби на Закона за пазарите на финансови инструменти, управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, прилагат съответно ал. 4.
4. Пенсионноосигурителните дружества обозначават двойно в левове и в евро и наличните средства в индивидуалните

осигурителни партии на осигурените лица, във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, както и в аналитичните сметки на лицата, получаващи плащания от фондовете за разсрочени плащания, към края на календарната година преди датата на въвеждане на еврото. Информацията по предходното изречение се предоставя безплатно на лицата в срока по чл. 123з2, ал. 1, т. 3 и 6 от Кодекса за социално осигуряване.

5. застрахователите и застрахователните посредници обозначават двойно в левове и в евро:

(1) общата сума, дължима от застрахователя по сключван в този период застрахователен договор, както и размера на вноските при разсрочено плащане на застрахователната премия по такъв договор;

(2) съобщенията за размера на дължими в този период вноски по застрахователен договор, независимо от датата на неговото сключване, при разсрочено плащане на застрахователната премия, когато такива са договорени.

6. Пазарният оператор, съответно инвестиционният посредник, организиращ място на търговия, обозначава двойно в левове и в евро:

(1) оборота на съответното място на търговия, публикуван на интернет страницата на мястото на търговия;

(2) цена на отваряне, цена на затваряне, минимална и максимална цена, предишна цена на затваряне и средно-претеглена цена на всеки финансов инструмент на интернет страницата на мястото на търговия.

Балансираният характер на този вариант означава, че съчетава ползи както от вариант 4.1, така и от вариант 4.2. Вариант 4.3 предоставя голям набор от полезна за потребителите информация по отношение на превалутирането и закръгляването на цените и тарифите на стоките и услугите. По този начин вариантът значително намалява възможността за необосновано покачване на цените и съответства на принципа за защита на потребителите, определен в Националния план за въвеждане на еврото в Република България. В същото време се избягва рискът вариантът да натоварва излишно българските граждани, изисквайки двойното обозначаване на прекалено голям обем от парични стойности. По този начин вариантът не води и до вероятното при вариант 2 значително увеличаване на разходите и административна тежест, свързано с изпълнението на мярката.

Рискове:

Освен свързаното с двойното обозначаване на цените увеличение на разходите за търговците, разписано в описанието на вариант 4.1, изискванията по вариант 4.3 ще доведат до допълнителни разходи за поднадзорните на Българската народна банка и Комисията за финансов надзор институции.

Заключение:

	Въпреки допълнителното увеличение на разходите за поднадзорните на Българската народна банка и Комисията за финансов надзор търговци, което предполага вариант 4.3 спрямо вариант 4.1, първият изглежда като цяло най-балансиран, поради което той е и избраният подход.
--	--

	Вариант 1 „Без действие“ :
Проблем 3:	Описание:
<p><i>Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.</i></p>	<p>С оглед характеристиката на проблемите и необходимостта от подготвителни и последващи действия във връзка с въвеждането на еврото като официална парична единица в България да бъдат правно уредени в българското законодателство, формулирането на вариант “без действие” е невъзможен. От една страна подобна концепция предполага да се разчита на текущата нормативна уредба за смяна на официалната валута на страната без да се извършват промени, а такава понастоящем не съществува. От друга страна отказ от създаване на нормативна уредба по въпроса би означавало пълно неизпълнение на поетите задължения от Република България с присъединяването към Европейския съюз през 2007 г. и впоследствие към Европейския валутен механизъм задължения през 2020 г., както и отклонение от заложената стратегия в Националния план за въвеждане на еврото в Република България. В този смисъл може да определим този вариант и като краен и очевидно неприемлив.</p> <p>По-конкретно, Вариант “без действие” би означавал реализиране на рисковете идентифицирани от Проблем 3, а именно гражданите да са неподготвени да извършват, както и търговците да приемат плащания в брой в евро. Както се констатира в описанието на Проблем 3, в най-лошия случай това би могло да доведе до това левът да продължи да се използва неформално в плащания в брой, по този начин делегитимирайки целия процес по въвеждане на еврото. В краен случай на отделни места би могло да се стигне и до разменна търговия (бартер), която от своя страна силно зависи от взаимното съвпадение на необходимости. По принцип този тип отношения може да доведе до изкривяване на пазарите поради липсата на обективност и съпоставимост по отношение на стойностите на дадени стоки и услуги и, в крайна сметка, увеличаване на тяхната парична равностойност (цени).</p> <p>Липсата на период на двойно обращение на лева и еврото би създала и организационни проблеми, включително струпване в първите часове на датата на въвеждане на еврото на много</p>

граждани на пунктовете за обмен (определени в проекта на ЗВЕРБ и дискутирани в „Проблем 4“, а именно банките и „Български пощи“ ЕАД). Високото търсене на услугата за обмен би се породила от факта, че при въвеждането на еврото на гражданите и бизнеса не би било предоставено време, в което да обменят банкнотите и монетите си в левове преди левът официално да престане да бъде законно платежно средство. Струпването на хора на пунктовете за обмен би породило затруднения и дори невъзможност на тези пунктове да обслужват всички свои клиенти. Неотложността на необходимостта от обмен, породена от това левът внезапно да престане да бъде законно платежно средство, и потенциалната невъзможност на пунктовете за обмен да обслужват всички желаещи клиенти, би накарала някои граждани и бизнеси да прибегнат до услугите на обменни бюра или нелицензирани търговци в сивия сектор, които предлагат да обменят банкнотите и монетите им от левове в евро. Това не само би противоречало на принципа за защита на потребителите, тъй като на потребителите биха били наложени такси, но и би довело до загуби за държавата посредством разрастването на сивата икономика.

Не следва да се пренебрегва и неудобството, което би се създадо за българските граждани, ако се създаде задължение те да използват нова за немалка част от тях валута за разплащания в брой, без преходен период, в който те биха могли да свикнат с нея.

Затова и останалите варианти предлагат т.нар “период на двойно обращение на лева и еврото”. **Този период има следните характеристики, които важат за всички следващи варианти на Проблем 3:**

(1) В периода на двойно обращение при получено плащане в брой в левове или в евро търговецът връща остатъка в евро. Връщане на остатък в брой в левове се допуска само ако търговецът няма достатъчна моментна наличност да върне остатъка в брой в евро.

(2) В периода на двойно обращение търговецът може да не приема повече от 50 броя монети в левове, включително стотинки, при една трансакция.

(3) В периода на двойно обращение при рекламация на стока или услуга търговецът връща платената сума в евро. Връщане на платената сума в брой в левове се допуска само ако търговецът няма достатъчна моментна наличност да върне сумата в брой в евро.

(4) От датата на въвеждане на еврото в Република България при извършване от търговци на операции в брой с автомати,

	<p>устройства и системи на самообслужване, вкл. без електрическо захранване, се използва само евро.</p> <p>Гореописаните правила в периода на двойно обращение дават възможност на гражданите да извършват плащания в двете валути при покупка на стоки и/или услуги. Правилата съдържат и параметри, които позволяват практическото изпълнение на мярката (напр. ограничението за приемане от търговците на повече от 50 броя монети в левове при една трансакция, както и за допустимостта за връщане на остатък в брой в левове, в случай че търговецът няма достатъчна моментна наличност да върне остатъка в брой в левове).</p> <p>Варианти 2, 3 и 4 се различават единствено по най-същественния параметър, а именно <u>дължината</u> на периода на двойно обращение.</p>
	<p style="text-align: center;">Вариант 2 “период на двойно обращение с дължина 2 седмици”:</p>
	<p style="text-align: center;">Описание:</p> <p>Вариант 2 предполага въвеждането на период, в който левът и еврото ще бъдат законни платежни средства, които ще започне на датата на въвеждането на еврото и ще приключи две седмици след нея. След изтичането на този период левът ще престане да бъде законно платежно средство.</p> <p>Този вариант до голяма степен разрешава идентифицираните в Проблем 3 обстоятелства. Въвеждането на период на двойно обращение на лева и еврото за две седмици би позволило на гражданите да се запознаят и да се приспособят към използването на новата валута. Да се даде на гражданите допълнително време да се запознаят с характеристиките и защитните елементи на новите банкноти и монети преди еврото да стане единствената официална парична единица е от изключителна важност и от гледна точка спазването на принципа за сигурност на потребителя, заложен в Националния план за въвеждане на еврото в Република България. Също така този преходен период би облекчил до някаква степен пунктовете за обмен, предвидени в ЗВЕРБ, тъй като гражданите биха разполагали с половин месец преди банкнотите и монетите им в левове да престанат да бъдат законно платежно средство. Не е без значение и задължението на търговците да връщат ресто единствено в евро, което би дало на гражданите още един канал за обмен, облекчавайки както потребителите, така и банките и “Български пощи” ЕАД.</p> <p>В сравнение с предложените по-долу по-дълги периоди на двойно обращение, двуседмичният би благоприятствал и търговците, тъй като те биха били длъжни да поддържат</p>

	<p>плащания в двете валути в сравнително кратък период от време - от това те биха спестили разходи, както и биха имали по-малко организационни и административни трудности.</p> <p>Важно е да се отбележи, че според чл. 15, ал. 1 от Регламент (ЕО) № 974/98 на Съвета от 3 май 1998 година относно въвеждането на еврото банкнотите и монетите, деноминирани в национална валутна единица, биха могли да останат законно платежно средство най-късно до шест месеца след въвеждането на еврото като официална парична единица. В този смисъл двуседмичният срок на периода на двойно обращение не би противоречал на регламента. Още повече е редно да се има предвид, че този срок на периода е избраният от много от скоро присъединилите се към еврозоната държави членки. По-конкретно Хърватия, Литва, Латвия, Естония са сред държавите, които са въвели двуседмичен период на двойно обращение. Следователно такъв срок на периода може да се разглежда като “добра практика” на другите държави-членки на еврозоната.</p> <p style="text-align: center;">Рискове:</p> <p>Сред негативите на този вариант е, че кратката му дължина не позволява да бъде достатъчно ефективен за решаването на поставените проблеми. При избирането на срока на периода следва да се имат предвид някои специфики - релевантен например е фактът, че глобално все още доминират наличните плащания и много граждани държат спестявания в брой.¹⁶ В случай че тази тенденция се запази при въвеждането на еврото, то би следвало периодът, в който гражданите могат да се адаптират към новите банкноти и монети, да е с по-голяма дължина. Друг фактор, който е от значение, е свързан с ниските нива на финансова грамотност в страната, който обуславя по-дълъг адаптационен период, по времето на който гражданите биха могли да се запознаят добре със защитните елементи на банкнотите и монетите на новата официална парична единица преди левът да престане да бъде законно платежно средство.</p> <p style="text-align: center;">Заключение:</p> <p>Във връзка с гореописаните рискове Вариант 2 се разглежда като неоптимален за решаването на Проблем 3.</p>
	<p>Вариант 3 “период на двойно обращение с дължина 6 месеца”:</p>
	<p style="text-align: center;">Описание:</p> <p>Вариант 3 предполага въвеждането на период, в който левът и еврото ще бъдат законни платежни средства, които ще започне на датата на въвеждането на еврото и ще приключи шест месеца</p>

¹⁶ Вкл. в еврозоната според проучване на ЕЦБ публикувано през декември 2022 г.; https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/space/html/ecb.spacereport202212~783ffdf46e.en.html

	<p>след нея. След изтичането на този период левът ще престане да бъде законно платежно средство.</p> <p>Също като Вариант 2, Вариант 3 е решение на Проблем 3 от гледна точка на потребителите. С такава дължина на периода гражданите биха могли да се запознаят отлично с новите банкноти и монети преди левът да престане да бъде законно платежно средство, което е важно предвид ниската в сравнение с другите държави от ЕС финансова грамотност у нас. Друга полза е, че гражданите биха имали предостатъчно време да обменят своите пари в брой от левове в евро, вкл. и чрез търговците. Затова и до максимална степен биха се избегнали струпвания на хора на пунктовете за обмен, както и злоупотребите, вкл. разпространението на фалшиви банкноти и монети.</p> <p style="text-align: center;">Рискове:</p> <p>От друга страна задължението да поддържат наличности в левове и в евро би създавало организационни и административни проблеми на търговците. При такъв сценарий съществува рискът търговците да станат основен обменен канал за сметка на банките и “Български пощи” ЕАД. Това би ги затруднило, тъй като би им се наложило да се снабдят със значително количество банкноти и монети в евро, за да посрещнат търсенето за плащания в брой (вкл., за да изпълняват задължението си да изплащат рестото единствено в новата валута). Също така при този срок на периода на двойно обращение търговците биха прекарвали значителен период от време в обмяна на получените от потребителите банкноти и монети от левове в евро - това е времеви, а потенциално и паричен разход. Затрудненията при осчетоводяването на трансакциите при такава продължителност на периода би означавал и по-голяма административна тежест. Следва също да се отбележи, че макар този срок на периода да съответства на гореспоменатия Регламент (ЕО) № 974/98, никоя от държавите-членки, наскоро приели еврото, не е въвел такава дължина на двойното обращение и България би създавала прецедент в това отношение.</p> <p style="text-align: center;">Заклучение:</p> <p>Поради гореизброените рискове, които крие този подход, Вариант 3 се счита за неприемлив.</p>
	<p>Вариант 4 “период на двойно обращение с дължина 1 месец”:</p>
	<p style="text-align: center;">Описание:</p> <p>Вариант 4 предполага въвеждането на период, в който левът и еврото ще бъдат законни платежни средства, който ще започне на датата на въвеждането на еврото и ще приключи един месец</p>

след нея. След изтичането на този период левът ще престане да бъде законно платежно средство.

От гледна точка на потребителите този Вариант също решава обстоятелствата, посочени в Проблем 3. Тази дължина на периода би гарантирала постепенен преход към еврото, осигурявайки допълнителен обменен канал за лицата, които имат спестявания в брой на български банкноти и монети, и позволявайки на гражданите да свикнат с новата валута, вкл. с характеристиките и защитните елементи на банкнотите и монетите – както беше вече споменато по-горе, това е от значение в българския случай поради невисокото ниво¹⁷ на финансова грамотност у нас. Двойно обращение в период от един месец би облекчил и обменните пунктове (банките и “Български пощи” ЕАД), тъй като до голяма степен би предотвратил значителни струпвания на клиенти, които в противен случай биха могли да възпрепятстват доброто им функциониране.

Този вариант е по-благоприятен и за търговците, тъй като би им спестил времевите и паричните разходи (вкл. такива предизвикани от грешки на персонала при превалутирането от едната в другата валута), които те биха имали, в случай че периодът на двойно обращение е с дължина шест месеца.

Не на последно място Вариант 4 съответства на Регламент (ЕО) № 974/98, а едномесечен период на двойно обращение е избраната дължина на срока и от властите в Кипър. Още повече едномесечният период, макар и да не е популярен сред другите новоприсъединили се държави е по-подходящият за България, в сравнение с двуседмичния, тъй като доминират наличните плащания и много граждани държат спестявания в брой.¹⁸ Затова и по-голям фокус върху замяната на банкнотите и монетите, какъвто предполага едномесечен период на двойно обращение, е основателен в българския случай.

Рискове:

Вариантът предполага допълнителни разходи за търговците спрямо вариант 2, свързани със спазването на изискванията на периода за по-дълъг срок. Все пак увеличение на срока с две седмици спрямо вариант 2 не е значително и, както е описано по-горе носи много повече ползи за гражданите.

Заключение:

С оглед на горното този Вариант се счита за най-балансиран и поради тази причина е и избраният в проекта на ЗВЕРБ.

¹⁷ В сравнение с други страни-членки на ЕС.

¹⁸ Вкл. в еврозоната според проучване на ЕЦБ публикувано през декември 2022 г.; https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/space/html/ecb.spacereport202212~783ffdf46e.en.html

	<p>Вариант 1 „Без действие“ :</p>
<p>Проблем 4: Необходимост от нормативна уредба във връзка със снабдяването с евробанкноти и евромонети и обмяната на банкноти и монети от левове в евро</p>	<p style="text-align: center;">Описание:</p> <p style="text-align: center;">“Без действие”</p> <p>С оглед характеристиката на проблемите и необходимостта от подготвителни и последващи действия във връзка с въвеждането на еврото като официална парична единица в България да бъдат правно уредени в българското законодателство, формулирането на вариант “без действие” е невъзможен. От една страна подобна концепция предполага да се разчита на текущата нормативна уредба за смяна на официалната валута на страната без да се извършват промени, а такава понастоящем не съществува. От друга страна отказ от създаване на нормативна уредба по въпроса би означавало пълно неизпълнение на поетите задължения от Република България с присъединяването към Европейския съюз през 2007 г. и впоследствие към Европейския валутен механизъм задължения през 2020 г., както и отклонение от заложената стратегия в Националния план за въвеждане на еврото в Република България. В този смисъл може да определим този вариант и като краен и очевидно неприемлив.</p> <p style="text-align: center;">Рискове:</p> <p>Ако разглеждаме вариант “без действие” специфично във връзка с Проблем 4, ясно проличава опасността за процедурата по снабдяване и разпространение сред обществото на новата валута. Празнотата в правния ред на законово ниво, каквато предполага този вариант, би означавала и липса на одобрена процедура, по която новите банкноти и монети да навлязат в обращение. Това, на свой ред, ще наложи въпросните обществени отношения да бъдат уредени на подзаконово ниво от поредица от държавните органи част от които са неизчерпателно описани в секция “Заинтересовани страни”. Координацията на подобна смесица от актове, така че да се постигне ефективна замяна на валутата, ще се окаже почти невъзможна.</p> <p style="text-align: center;">Заключение:</p>
	<p>Вариант 2 “Кредитни институции”:</p>
	<p style="text-align: center;">Описание:</p>

Този вариант предполага проблемът за снабдяването и разпространението да бъде разрешен и целите да бъдат постигнати посредством нормативна уредба, която да положи основите за процедура по снабдяване зависеща от вече съществуващите мрежи на кредитните институции (банките) в България.

Подобен вариант би предвиждал като отправна точка създаването на евробанкноти и евромонети от Българската народна банка, които впоследствие да бъдат предадени по предварително уговорени условия на лицензираните кредитни институции опериращи на територията на Република България.

Следва да бъдат оценени предимствата и рисковете на даденото предложение с оглед определените в описанието на проблема основни и най-релевантни фактори, които следва да се вземат предвид при избор на канали за разпространението на евробанкнотите и евромонетите, а именно - нужда от обширен териториален обхват и по естество свързан предмет на дейност.

Относно териториалния обхват на мрежата от банките трябва да се разглежда цялостната инфраструктура на всички лицензирани кредитни институции опериращи в границите на Република България. Съгласно данните представени в “Регистър на лицензираните банки и клоновете на чуждестранни банки в Република България” от 22.02.2023 г. на БНБ общият брой на въпросните кредитни институции е двадесет и пет. Анализ на банките и икономическия сектор в България извършен от Асоциация на банките в България (АББ) показва, че към 31.12.2019 г. горепосочените институции поддържат структура от над 3 400 офиса в рамките на държавата. В съпоставка с 31.03.2023 г. само първите пет от кредитните институции с най-големи активи (Банка ДСК АД, Уникредит Булбанк АД, Първа инвестиционна банка АД, Обединена българска банка АД, Юробанк България АД) оперират посредством 957 клона.

Към общия брой клонове следва да се добави и броят на банкоматите с депозитни функции, посредством които също би могло да се изпълнява дейността по обмен с помощта на дружествата отговарящи за тях. По данни на гореспоменатите пет кредитни институции, общият брой обслужвани от тях банкомати възлиза на 3227 като 655 от тях предоставят гореописаната възможност да се направи вноска по сметка - 20.3%. Сред банките очаквано се наблюдава съотношение между общият размери на активите и броят на обслужвани банкомати. Същевременно намалява и броят на АТМ с депозитни функции спрямо общият брой. Така при вторите пет най-големи по активи банки обслужваните банкомати са общо 1237, а тези при които има възможност да се направи вноска по сметка са 206 - 16.7%.

Съгласно данни на АББ, общият брой на банкови клонове би бил достатъчен, за да осигури гладкото протичане на процеса по въвеждане на еврото. Такава прогноза би била още по-реалистична, ако се има предвид, че услугите по обмяна ще се предлагат в продължение на поне няколко месеца.

Във връзка с това доколко е свързан предметът на дейност на кредитните институции с изпълнението на

предлаганите услуги във връзка с обмена на валута от лев в евро, може да се приеме, че е налице почти пълно съответствие. Всяка от кредитните институции регистрирани в страната извършва превалутирането на безналични парични средства като основна част от своята типична дейност при нареждане или получаване на трансфери. Почти еквивалентна е ситуацията във връзка с касовата обмяна на налични парични средства. Дори без да им е вменено по закон, значителна част от кредитните институции са преценили за ползотворно да предлагат превалутиране на пари в брой. Тази тяхна дейност би била допълнително улеснена, в съответствие с дадения вариант, при който се предвижда те да бъдат снабдявани с евробанкноти и евромонети вследствие на сключен договор с БНБ. Сегашната практика предполага комисионна, която да покрие разходите по операцията, но това би било в разрез с установените в досегашните разработки принципи. Част от разходите за банките биха могли да бъдат ограничени във връзка с осигуряването на необходимата наличност от БНБ, което би позволило усилията на банките да се префокусират върху касовите операции. По този начин връзката между обичайния предмет на дейност на кредитните институции и действията необходими за извършване на обмена позволява обменяне на големи суми при единични трансакции.

Също така въвеждането на еврото не би повлияло значително на съхранението и сигурността на паричните средства по отделните части от клоновата мрежа, тъй като кредитните институции вече имат опит с подобни изградени логистични връзки и процедури.

В допълнение е необходимо да се отбележи, че процеса по въвеждане на еврото няма как да бъде осъществен без участието и сътрудничеството на кредитните институции с държавните органи. Дори в случай че банките не бъдат ангажирани с процедурата по разпространение на новата валута чрез касова обмяна на банкноти и монети, тяхното съдействие все пак ще е необходимо във връзка с превалутирането на средствата по сметки. В този смисъл избирането на банките за способ за разпространение на валутата не би увеличил общия брой страни в процеса, а само би разширило обхвата на техните функции. Това от своя страна би довело до намаляване на административната тежест, подобрене на комуникацията между страните и улеснение на гражданите при запознаването с начини за обмяна.

Вариантът предвижда следните специфики относно начина, по който да се развива обменът:

- До датата на въвеждането на еврото в Република България кредитните институции продават стартови комплекти с евромонети на граждани и търговци при спазване на Закона за мерките срещу изпирането на пари и на Закона за мерките срещу финансирането на тероризма.
- До датата на въвеждането на еврото в Република България кредитните институции организират

зарезждането на машините за самообслужване, включително терминални устройства АТМ, с евробанкноти.

- През първите 6 месеца от датата на въвеждане на еврото в Република България кредитните институции обменят безплатно, в неограничено количество банкноти и монети от левове в евро по официалния валутен курс, като за суми над 30 000 лв. на една трансакция кредитните институции обменят безплатно банкноти и монети от левове в евро след предварителна заявка от 3 работни дни.
- След изтичането на срока по ал. 2 кредитните институции могат да въведат такса за услугата за обмен на банкноти и монети от левове в евро в брой.
- До изтичане на 12 месеца от датата на въвеждане на еврото кредитните институции не могат да отказват извършването на услугите по обмен
- След изтичане на 12 месеца от датата на въвеждане на еврото в Република България кредитните институции и „Български пощи“ ЕАД могат да преустановят услугата за обмяна на банкноти и монети от левове в евро в брой

Рискове:

Основен недостатък на дадения вариант за снабдяване и разпространение е начинът, по който са териториално разпределени банковите клонове. Макар и обстойна, клоновата мрежа на дадена кредитна институция до голяма степен се припокрива с тази на всички останали. Следователно би се получило разделение в степента, до която биха били покрити отделните населени места. Урбанизираните и силно населените територии биха били пренаситени спрямо предлагането на услугите по обмен на валута. За сметка на това огромната част от (ниско населените местности/малките населени места) биха имали затруднен или никакъв достъп до въпросните услуги. Това би представлявало сериозен риск за обмена и навлизането на еврото в обращение в разумен срок. Банкоматите с депозитни функции биха могли да смекчат до определена степен разликите в предлагането спрямо населените места, но сегашната практика е те също да се използват в областните центрове и няколко други големи града. За да може да противодействат на проблема би било необходимо кредитните институции съвместно и координирано да извършат цялостно преразпределение на обслужваните от тях терминални устройства АТМ, така че да се постигне по-балансирано спрямо населението. При наличния брой устройства с такива функции това би било непосилна задача, която изисква да се ангажира частен ресурс за изпълнение на държавни цели.

Вариант 3 “Български пощи” ЕАД:

Описание:

Този вариант предполага проблемът за снабдяването и разпространението да бъде разрешен и целите да бъдат постигнати посредством нормативна уредба, която да положи основите за процедура по снабдяване зависеща от вече съществуващата мрежа на пощенските клонове на държавната “Български пощи” ЕАД.

Подобен вариант би предвиждал като отправна точка създаването на евробанкноти и монети от Българската народна банка, които впоследствие да бъдат предадени по предварително заявени количества на отделните клонове на пощите.

Основното преимущество на даденото предложение се състои в гъстотата на пощенските станции и техния териториален обхват. Дружеството разполага с най-цялостно развитата инфраструктура от клонове на територията на държавата - общо 3 005, като половината от тях се намират в населени места с под осемстотин жители. Обслужваната от една държавна пощенска станция територия се равнява на 37 квадратни километра. За сравнение две от най-разпространените частни куриерски компании опериращи в страната поддържат едва около 1100 клона взети заедно. Тези данни индикират до каква степен би бил адресиран един от основните аспекти на Проблем 4, а именно - достигането на услугите по обмен на валути до хора от нисконаселени и отдалечени места. До голяма степен разпространението на евробанкноти и евромонети чрез станциите на “Български пощи” би имало всеобхватен характер. По този начин ще се гарантира възможност на тези части от населението намиращи се извън областните центрове и по-големите градове за достъпен способ за обмяна на валута.

Вариант 3 се придържа и към втория от идентифицираните в описанието на проблема релевантни фактори - връзката между обичайната дейност и вменените по закон отговорности. Дейността по обмяната не се различава коренно от някои други типични за дружеството дейности и би могло да се каже, че има развити практики в тази насока. Изплащането на пенсията в пощенски клон представлява един от двата традиционни методи за получаването на тези суми. “Български пощи” ЕАД също така предоставя множество други финансови услуги като приемане на суми за заплащане на местни данъци и такси и битови сметки, извършване на вътрешни и международни парични преводи, изплащане на социални помощи и добавки и други. Предлагащото на споменатите услуги свидетелства за масово съществуващата логистика и организация за работа с парични средства. В този смисъл “Български пощи” ЕАД не биха се отклонили съществено от обичайните си дейности, ако в кръга на отговорностите им временно се включи работата по обмен на налични парични средства от лев в евро.

Вариантът предвижда следните специфики относно начина, по който да се развива обмяна:

-За суми в размер от 1 000 лв. до 10 000 лв. на една трансакция „Български пощи“ ЕАД да обменят безплатно банкноти и монети от левове в евро след предварителна заявка от 3 работни дни само в предварително обявени пощенски клонове в страната.

-„Български пощи“ ЕАД няма да обменят банкноти и монети от левове в евро по официалния валутен курс в размер над 10 000 лв. на една трансакция.

-Шест месеца след въвеждането на еврото „Български пощи“ ЕАД имат право да въведат такса за услугата за обмен на банкноти и монети от левове в евро в брой.

-“Български пощи” ЕАД ще действат в условията на обвързана компетентност като няма да могат по своя преценка да отказват предоставяне на услугата при законосъобразна заявка, освен при недостатъчна наличност

-След изтичане на 12 месеца от датата на въвеждане на еврото в Република България „Български пощи“ ЕАД ще могат да преустановят услугата за обмяна на банкноти и монети от левове в евро в брой.

-„Български пощи“ ЕАД поставят на видно място в помещенията си информация за условията на извършваните от тях услуги по този член и я публикуват на интернет страниците си.

-„Български пощи“ ЕАД продават стартови комплекти с евромонети на граждани и търговци при спазване на Закона за мерките срещу изпирането на пари и на Закона за мерките срещу финансирането на тероризма

Рискове:

Изпълнението на Вариант 3 е обвързан с наличието на рискове за сигурността на паричните средства, за забавяне на процедурата поради недостатъчна наличност и липса на информираност.

Осъществяването на процеса по зареждане на пощенските станции с евробанкноти и евромонети неизбежно би включвало масово движение на парични средства и значителна логистична дейност отчасти заради обширния териториален обхват. Като се вземат предвид и възможностите на пощите за съхранение на налични суми, може да се предположи, че това снабдяване далеч няма да е еднократен процес. По този начин се създават предпоставки за опасност спрямо сигурността на процеса. Именно затова този вариант предвижда ограничена възможност за обмяна на парични суми: над 1000 лв. по предварителна заявка от три дни и с максимално количество 10 000 лв. По този начин се намалява общия размер на сумите, които ще трябва да се налични в станциите по всяко време.

Необходимостта от гледна точка на сигурност за ограничаване на обмяна на суми в големи размери чрез режим на предварително заявяване и максимален размер само по себе си води до засилване на един от основните рискове - забавяне на

процедурата поради множество заявки от гражданите, които ще трябва да обменят всичките си налични спестявания.

Отделно сигурността на изпълнението на варианта налага предвиждането на възможност за “Български пощи” ЕАД да ограничи по своя преценка клоновете, в които ще се предлагат услуги по обмен за суми от 1 000 до 10 000 лева. Подобно стесняване на обхвата лесно би могло да доведе до объркване сред обществото, тъй като за целите на обмен на по-големи суми ще е необходимо всеки индивидуално и предварително да е извършил проверка по отношение на предлагащите тази дейност локации. Също така се разчита на правилната преценка от страна на дружеството спрямо това кои от 3005-те пощенски станции би било най-целесъобразно да предоставят услуги по обмен.

Като предварително преценка може да отбележим, че разпространение и снабдяване посредством вариант “Български пощи” не е подходящ за основен метод за обмяна поради неспособността адекватно да разреши проблема с обмена на суми от големи размер без да застрашава процеса от гледна точка на сигурност. Въпреки това, методът е изключително ефективен в организирането на система с достатъчно обстоен териториален обхват и би могъл да се приложи субсидиарно.

Вариант 4

Кредитни институции и “Български пощи” ЕАД:

Описание:

При този вариант се предлага проблемът за снабдяването и разпространението да бъде разрешен и целите да бъдат постигнати посредством нормативна уредба, която да положи основите за процедура по снабдяване разчитаща на вече съществуващите мрежи на кредитните институции (банките) в България и инфраструктурата на клоновете на “Български пощи” ЕАД.

Вариант 4 е в съответствие с разработените досега официални документи, неформалните препоръки на институциите и органите на ЕС и с възприетата методология по въвеждане на еврото в държави преминали през същия процес като Латвия и Хърватия. Вариантът представлява обединение на възприетите във Вариант 2 и 3 способности и методи за снабдяване и разпространение.

Следва да се отбележи начинът, по който Вариант 4 адресира двата основни фактора, от които зависи успеха на процеса по въвеждане на еврото - териториалния обхват на отговорните институции и връзката между обичайния им предмет на дейност и вменените им по закон задължения. Чрез съвместната употреба на клоновата мрежа, инфраструктурата и логистиката на кредитните институции и “Български пощи” ЕАД, това предложение цели описаните досега варианти да се комбинират в един и по този начин взаимно да компенсират недостатъците си.

От една страна клоновите мрежи на кредитните институции са недостатъчни по брой и се припокриват по разпределение. Те не могат самостоятелно да осигурят цялостен обхват на страната и да предоставят услугите по обмен на всички части от населението, тъй като биха били оцетени жителите на малките и отдалечените населени места. За сметка на това областните центрове и другите по-гъсто населени места биха имали достъп до широко предлагане на услуги по обмен на валути. Също така банките в рамките на естествената си дейност оперират със суми от особено голям размер и ги обменят в различни валути. В тази връзка за необходимата дейност има създадена практика и не следва да се проявят значителни затруднения. От друга страна вариант 3 предполага употребата на широко разпространена клонова мрежа, която въпреки значителния си териториален обхват се сблъсква с липсата на капацитет да предлага обмен на големи суми. Съответно ефективното обединяване на подходите би могло да доведе до разрешаване на Проблем 4 като едновременно предостави на малките и отдалечени места достъп до услуги по обмен и като създаде метод за обмен на наличните парични средства, който да обработи по-големи по брой и размер суми на ден. Взаимодействието на двата способа за разпространение съчетава техните предимства и постига пълен обхват на територията на държавата и максимално ефективно предлагане на услугите по обмен на валута.

За да бъде постигнат желаният ефект от съчетаването на двата канала за снабдяване и разпространение е необходимо да се уреди начинът, по който двата вида институции ще взаимодействат. Това предполага умерени изменения и допълнения в спецификите описани в горепосочените варианти.

С цел да се оптимизира процедурата по снабдяването, Вариант 4 предполага първоначалното “зареждане” с парични средства да се извършва от БНБ в полза на кредитните институции. В тази си част предложението се придържа към възприетото за гарантирана първа стъпка в процеса. Отличителното свойство на предложението е в начина на извършване на подзареждането на отделните клонове на “Български пощи” ЕАД. Предвижда се взаимодействието на пощенското дружество с лицензираните кредитни институции по предварително сключени договори, като последните следва да осигурят доставките на парични средства по клоновете. Подобна хипотеза създава условия за по-голяма гъвкавост при логистичните операции за осигуряване на достатъчна наличност, отколкото ако зареждането се извършва директно от структурите на БНБ.

Допълнително предимство на варианта се състои в нивото на сигурност на процеса. Тъй като основният обмен на големи суми би бил насочен към кредитните институции, пощенските станции не биха имали нужда да обработват същия обем предварителни заявки. Съответно не биха се проявили до такава степен нуждата от превозване на значителни парични

	<p>средства към клоновете на “Български пощи” ЕАД и изграждане на инфраструктура за съхранение.</p> <p>Релевантни специфики различаващи се от тези по Варианти 2 и 3:</p> <ul style="list-style-type: none">- До датата на въвеждането на еврото в Република България Българската народна банка организира снабдяването на кредитните институции с евробанкноти, евромонети и стартови комплекти с евромонети (първоначално зареждане). Първоначалното зареждане се извършва съгласно договори, сключени между Българската народна банка и всяка кредитна институция.- До датата на въвеждането на еврото в Република България кредитните институции организират снабдяването на „Български пощи“ ЕАД и търговците с евробанкноти, евромонети и стартови комплекти с евромонети (подзареждане). Подзареждането се извършва съгласно договори, сключени между кредитната институция и „Български пощи“ ЕАД, съответно всеки търговец. <p style="text-align: center;">Рискове:</p> <p>Основният риск свързан със снабдяването и разпространението посредством кредитните институции и “Български пощи” ЕАД се състои в добавената логистична тежест и организация при процеса на зареждане на пощенските клонове от страна на банките. Въпреки че представлява опростена по изпълнение разновидност на представения от Вариант 3 процес (зареждане на пощенските станции от БНБ), се създава нужда за комуникация между пощенските клонове и банките, с които следва да сключат споразумения.</p>
--	---

6. Анализ на въздействията

6.1. Определяне на икономическите, социални и екологични въздействия

Първата фаза от анализа на въздействията има за цел да идентифицира икономическите, социални и екологични въздействия, които ще се проявят, ако даден вариант за действие бъде възприет. Изясняването на въпроса какви икономически, социални и екологични въздействия ще предизвика всеки един от запазените за анализ варианти задължително минава през отговаряне на изброените въпроси. Отговорите на въпросите показват кои аспекти на потенциалните

въздействия биха намерили проявление при евентуалното реализиране на всеки вариант. Резултатите от анализа са представени в отделно за всеки от вариантите. В рамките на тази част се изяснява и кои лица ще бъдат засегнати от конкретното въздействие и в кой момент. Има се за цел да се предостави ясна информация за въздействията на вариантите като основа, както за сравняване помежду им, така и за сравняването им с текущото състояние.

Началната част от процеса по анализ на въздействията на разработените в рамките на оценката варианти включва идентифициране на потенциалните ефекти, които да бъдат обективно изследвани, като едновременно с това се прави и преценка на положителните и отрицателните, преките и непреките, предвидимите и непредвидимите, сигурните и несигурните, краткосрочните и дългосрочните и всякакви други относими въздействия.

Настоящата оценка на въздействието следва добрата практика на провеждане на тази стъпка, като посочва основните икономически, социални и екологични последици, които ще се проявяват при приемането и реализирането на всеки един от разглежданите варианти за действие с оглед предоставените от *Ръководството за извършване на предварителна оценка на въздействието* примери. Всеки от съставените варианти за разрешаване на идентифицираните проблеми ще бъде разгледан в две фази - първоначално общо представяне на очакваните ефекти и, впоследствие, съгласно **приложимите** примерни категории и въпроси от *Ръководството*. За улеснение те са представени като извадка в настоящия доклад:

Определяне на икономическите въздействия на всеки вариант

(За идентифициране на икономическите въздействия, които ще се проявят при всеки един вариант, екипът трябва да отговори на следните въпроси:)

По отношение на конкуренцията:

- Вариантът ограничава ли свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници?
- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

По отношение на конкурентоспособност и инвестиции:

- Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?
- Има ли въздействие/промяна върху производителността?

По отношение на правото на собственост:

- Засегнати ли са права на собственост?
- Ограничава ли се придобиването, прехвърлянето или упражняването на правата на собственост?
- Може ли да се очаква пълна загуба на собственост?

По отношение на иновациите и изследванията:

- Вариантът стимулира или възпрепятства научноизследователската и развойна дейност?
- Улеснява ли въвеждането и разпространението на нови производствени методи, технологии и продукти?
- Засяга ли права върху интелектуалната собственост (патенти, търговски марки, авторско право, ноу-хау права)?
- Насърчава ли или ограничава академичните или промишлени изследвания?

- Насърчава ли по-голяма производителност и ефективност на ресурсите?

По отношение на потребителите:

- Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?
- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

По отношение на специфични региони или сектори:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?
- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

По отношение на макроикономическата среда:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?
- Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?
- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

Определяне на социалните въздействия на всеки вариант

(За идентифициране на социалните въздействия, които ще се проявят при всеки един вариант, екипът трябва да отговори на следните въпроси:)

По отношение на балансираното демографско развитие:

- Вариантът води ли до задържане на темповете на намаляване на броя на населението?
- Води ли до насърчаване раждането, отглеждането и възпитанието на деца?
- Води ли до подобряване на репродуктивното здраве на населението?
- Води ли до подобряване на здравословното състояние на населението и намаляване на общата, преждевременната, детската и майчината смъртност?
- Води ли до повишаване на средната продължителност на живота и на продължителността на живота в добро здраве?
- Води ли до намаляване на общата заболяемост и до превенция на социално-значими болести?
- Води ли до създаване на здравословни и безопасни условия на труд?
- Води ли до намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст?
- Вариантът води ли до смекчаване на негативните последици от застаряването на населението?
- Води ли до възприемане на модел за активен и продуктивен живот на възрастните хора в добро здраве?
- Предвижда ли адаптиране на социалните системи/или на някои от тях към демографските промени и застаряването на населението – пазар на труда; пенсионно-осигурителна система; системата за социално подпомагане, закрила и дългосрочни грижи; здравеопазване, образование, култура и др.?
- Вариантът създава/укрепва ли равни възможности за пълноценен социален и продуктивен живот за всички социални групи?
- Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?
- Вариантът води ли до ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на

населението и обезлюдяването в някои региони?

- Вариантът води ли до подобряване на инфраструктурата и качеството на живота в различните райони/региони на страната?
- Вариантът създава ли условия за възраждане на селските райони и за намаляване на различията между населените места?
- Води ли до подобряване на транспортната, търговската и други обслужващи инфраструктури на селските и пограничните райони за задържане на населението в тях?
- Води ли до опазване и поддържане на екологична и ергономична среда за живот?
- Води ли до намаляване на регионалните диспропорции чрез децентрализация и създаване на регионален капацитет за динамично икономическо развитие?

По отношение на заетостта и пазара на труда:

- Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?
- Вариантът има ли специфични негативни последици за определени професии, групи работници или самостоятелно заети лица?
- Засяга ли определени възрастови групи?
- Отразява ли се на търсенето на работна сила?
- Оказва ли въздействие върху функционирането на пазара на труда? Въздейства ли върху баланса между личния, семейния и професионалния живот?

По отношение на стандартите за качеството на работата:

- Вариантът влияе ли върху качеството на работата?
- Вариантът засяга ли достъпа на работниците или на лицата, търсещи работа до продължаващо, в т. ч. продължаващо професионално обучение?
- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работниците?
- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работодателите?
- Вариантът улеснява или ограничава реструктурирането, приспособяването към промените и използването на технологични иновации на работното място?

По отношение на социалното включване и социалната закрила:

- Вариантът засяга ли достъпа до пазара на труда или влизането/излизането от пазара на труда?
- Влияе ли на достъпа до услугите, свързани с намиране на работа или до услуги от общ икономически интерес?

По отношение на правото на неприкосновеност на личния живот:

- Вариантът отразява ли се върху личната неприкосновеност на физическите лица (включително техните дом и кореспонденция)?
- Засяга ли правото на свобода на гражданите? Засяга ли правото им да се движат свободно в ЕС?
- Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?

По отношение на правото на добра администрация, достъп до правосъдие и до управлението:

- Вариантът засяга ли правото на гражданите на достъп до правосъдие?
- Предвидени ли са ефективни средства за защита по съдебен ред?

- Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?
- Вариантът засяга ли политически партии или граждански организации?
- Засяга ли медиите, медийния плурализъм и свободата на изразяване?

По отношение на общественото здраве:

- Засяга ли здравето в резултат на промени в шума, въздуха, водата или почвата?

По отношение на сигурността и обществения ред:

- Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния?
- Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона?
- Ще има ли влияние в сферата на сигурността?

По отношение на културата:

- Има ли предложението въздействие върху опазването на културното наследство?
- Има ли предложението въздействие върху участието на гражданите в културни прояви или върху техния достъп до културни ресурси?

Определяне на екологичните въздействия на всеки вариант

(За идентифициране на екологичните въздействия, които ще се проявят при всеки един вариант, екипът трябва да отговори на следните въпроси:)

По отношение на климата и климатичните промени:

- Вариантът влияе ли на количеството на емисиите на парникови газове (например въглероден диоксид, метан и др.) в атмосферата?
- Вариантът влияе ли на количеството на емисиите на озоноразрушаващи вещества?
- Вариантът ще доведе ли до увеличаване или намаляване на нуждите или потреблението на енергия и гориво?

По отношение на транспорта и използването на енергия:

- Вариантът ще се отрази ли на енергийната интензивност на икономиката?
- Вариантът влияе ли на микса от горива (между въглища, газ, ядрена енергия, възобновяеми енергийни източници и други), който се използва в производството на енергия?
- Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на търсенето на транспорт (превоз на пътници или товари), или ще повлияе ли на неговата натовареност, изразена в проценти за всеки отделен вид транспорт?
- Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на емисиите от превозните средства?

По отношение на биоразнообразието:

- Вариантът оказва ли влияние върху биологичното разнообразие?
- Вариантът оказва ли влияние върху елементите на Националната екологична мрежа?

По отношение на чистотата на атмосферния въздух:

- Вариантът влияе ли върху качеството на атмосферния въздух?
- Вариантът влияе ли върху вида и количеството на изпусканите в атмосферния въздух емисии на вредни вещества?

По отношение на качеството на водите и водните запаси:

- Води ли вариантът до намаляване или увеличаване на количеството и влошава ли качеството на пресните подземни и повърхностни води?
- Повишава или понижават качеството на водите в крайбрежните и морските райони (например чрез изхвърляне на отпадни води, хранителни вещества, нефт, тежки метали и други замърсители)?
- Отразява ли се на запасите от питейна вода?

По отношение на качеството на почвата:

- Вариантът влияе ли на окисляването, замърсяването или солеността на почвата и на нивата на ерозия на почвата?
- Води ли до загуба на съществуваща почва (например чрез застрояване или извършване на строителни работи) или до увеличаване на количеството на използваемата почвата (например чрез обеззаразяване на земята)?
- Вариантът има ли ефекта на вкарване на нови земни площи ("пустеещи") в употреба за първи път?
- Влияе ли върху земи, определени като чувствителни по екологични причини? Ще доведе ли до промяна в използването на земята (например, в разделението между селските и градските площи или до промяна в начина на обработването)?

По отношение на възобновяемите или невъзобновяемите ресурси:

- Вариантът засяга ли използването на възобновяеми ресурси (като риба и т.н.) и води ли до използване, което е по-бързо, отколкото времето за тяхното регенериране?
- Води ли до намаляване или увеличаване на употребата на невъзобновяеми ресурси (подпочвени води, минерали и т.н.)?

По отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда:

- Вариантът ще доведе ли до по-устойчиво производство и потребление?
- Вариантът променя ли относителните цени на щадящи респективно нещадящи околната среда продукти?
- Вариантът насърчава ли или ограничава щадящите или нещадящите околната среда стоки и услуги чрез промени в правилата за капиталови инвестиции, заеми, застрахователни услуги и други?
- Ще накара ли бизнеса да бъде работи по-екологично (да бъде по-малко замърсяващ околната среда) чрез промени в начина, по който той функционира?

По отношение на отпадъци/генериране/рециклиране:

- Вариантът ще се отрази ли на образуването на отпадъци (битови, производствени, опасни, строителни, минни и радиоактивни) и как отпадъците се третират?

По отношение на грижите за животните:

- Вариантът влияе ли на здравето и благосъстоянието на животните?
- Влияе ли на грижите за животните (т.е. на хуманното отношение към тях)?

- Може ли да засегне безопасността на храните и фуражите?

СПЕЦИФИЧНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ

- 1. въздействия върху малките и средните предприятия*
- 2. въздействие върху административните разходи на физическите и юридическите лица*
- 3. въздействия върху държавния бюджет*
- 4. въздействия върху конкуренцията в страната*
- 5. въздействия върху потребителите*
- 6. въздействията върху основните права*
- 7. специфични социални въздействия (демографско развитие, закрила на децата)*
- 8. въздействия на регионално и местно ниво*

Изброените категории и въпроси очертани от *Ръководството*, които не са приложими и не биха могли да имат пряка или косвена логична връзка с представените във вариантите предложения, няма да бъдат разглеждани.

Икономическите въздействия на вариантите:

Икономическите въздействия на вариантите са анализирани в следните направления: конкуренция; конкурентоспособност и инвестиции; право на собственост; иновации и изследвания; потребители; специфични региони и сектори; макроикономическа среда.

Екологични въздействия на вариантите:

Екологичните въздействия на вариантите са анализирани в следните направления: климат и климатични промени; транспорт и използване на енергия; биоразнообразие; качество на водите и водни запаси; качество на почвата; възобновяеми и не възобновяеми ресурси; влияние върху околната среда; генериране и управление на отпадъците; грижа за животните.

Социалните въздействия на вариантите:

По отношение на: балансираното демографско развитие, на заетостта и пазара на труда, на стандартите за качеството на работата, на социалното включване и социалната закрила, на правото на неприкосновеност на личния живот, на правото на добра администрация, достъп до правосъдие и до управлението, на обществено здраве, на сигурността и обществения ред, на културата.

Изясняването на потенциалните основни въздействия, заедно с определянето на засегнатите страни, е основа за последващото определяне на специфичните въздействия на отделните варианти. Резултатите от анализа са представени в табличен вид по-долу – отделно за всеки от вариантите. Първата фаза от анализа на въздействията има за цел да идентифицира икономическите, социални и екологични въздействия, които ще се проявят ако даден вариант за действие бъде възприет, както и ефектите от евентуално комбиниране с въздействията от други инициативи. В нейните рамки се изяснява кои лица ще бъдат засегнати от конкретното въздействие и в кой момент. Той има за цел да предостави ясна информация за въздействията на вариантите като основа, както за сравняване помежду им, така и за сравняването им с текущото състояние.

Проблем 1. (Липса на общи и специфични правила във връзка със закръгляване след превалутиране от левове в евро) - Анализ на въздействията на разработените варианти

Проблем 1.1.: Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър

Вариант 1 „Без действие“

Икономически въздействия на вариант “без действие”

Преките икономически въздействия на вариант „без действие“ са ограничени на брой поради същността на евентуалните последствия от провал във връзка с адресирането на Проблем 1.1. В тази връзка повечето от възможните въздействия биха могли да се проявят косвено и вследствие на натрупване.

Релевантни въпроси по отношение на **конкуренцията**:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

Изпълнението на Вариант „Без действие“ с цел адресиране на Проблем 1 би могло да доведе до създаването на бариери при формирането на нови търговски взаимоотношения поради загубата на функциите на Търговския регистър изразяваща се в липсата на актуална и достоверна информация относно капитала и акциите или дружествените дялове. От своя страна съответното забавяне на темпа на реализиране на дейност от страна на търговците би могло да доведе до намалени способности на пазара за реакция спрямо нуждите на потребителите и повишаване на цените.

Релевантни въпроси по отношение на **конкурентоспособност и инвестиции**:

- Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?

Загубата на публичност и достоверност спрямо актуалните данни във връзка със задължителните за

вписване обстоятелствата относно търговските дружества би създадо несигурност във търговските взаимоотношения и пазара. Въпреки това тази несигурност е в по-ограничен размер при едноличните дружества с ограничена отговорност (ЕООД), тъй като дяловото участие в ЕООД и собствеността на акциите в ЕАД не подлежи на въпрос. Несигурността е лимитирана до липсата на актуализирания размер на капитала в евро. По тази причина би могло да се предположи, че капиталовите дружества с еднолично управление биха били възприети като по-надеждни партньори докато регистърът не започне отново да изпълнява функциите си.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на собственост**:

- Засегнати ли са права на собственост?
- Ограничава ли се придобиването, прехвърлянето или упражняването на правата на собственост?
- Може ли да се очаква пълна загуба на собственост?

Въпросите от *Ръководството* по отношение на правото на собственост са тясно взаимосвързани и следва да бъдат разгледани заедно. В случай че бъде предпочетен Вариант „без действие“, биха могли да се отчетат редица рискове за безпрепятственото упражняване на правото на собственост. Несигурността относно точните стойности на капитал, акции и дружествени дялове води до липса на конкретика спрямо размерите на имуществените и неимуществени права, които произтичат от собствеността. Създават се предпоставки за правни спорове между кредитори и длъжници, между дружества и трети лица, между отделните членове на търговските дружества, както и между членовете и самото дружество. Увеличава се вероятността лицата да се възползват от потестативното си право на иск, чрез което да търсят защита на привидно нарушените си материални права. В този смисъл правата на собственост и съответното им придобиване, прехвърляне, упражняване или загуба са засегнати, тъй като са застрашени и поставени под въпрос. Въпреки затрудненията не би могло да се очаква пълната загуба на собственост.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на иновациите и изследванията.

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Потребителите биха били лишени от възможността да разчитат на публично оповестената информация в Търговския регистър. Липсата на достоверност на оповестените данни поставя под въпрос презумпцията за знание спрямо трети лица и противопоставимостта с оглед обстоятелствата. Информиранието и защитата на потребителите биха понесли значителни негативи при реализирането на Вариант „без действие“.

Релевантни въпроси по отношение на **специфични региони или сектори**:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?
- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на

работните места - създадени или закрити?

Настоящият вариант не би засегнал специфични региони или сектори. Вредите от липсата на адаптация на остойностените данни в Търговския регистър биха били всеобхватни и биха се изразявали в цялостното усложняване на търговските взаимоотношения, особено при първоначалното им формиране, и съответно в забавянето на икономическия оборот и растеж.

Релевантни въпроси по отношение на **макроикономическата среда**:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?

Във връзка с горепосочените последици от привеждането в действие на настоящия вариант, може да се отбележи, че той би предизвикал цялостни и неблагоприятни последици върху икономическия растеж поради несигурността в реализиране на дейност и формиране на търговски взаимоотношения. Евентуалните ефекти върху заетостта биха настъпили косвено и в дългосрочен план вследствие на забавянето на икономическия оборот.

- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

Последиците от варианта биха довели до ограничения в свободата на движение на стоки, капитали и др. Адаптирането на въпросните стойности в регистъра не е просто част от процеса по въвеждане на новата валута с цел съхраняване на ролята на ТР и недопускане на вреди спрямо лицата по ефикасен и допустимо сложен начин. Адаптацията е задължителна за функционирането на търговските дружества на национална и международно ниво. Практически не би било възможно търговците и възползващите се от услугите им да продължат дейността си при същите условия като преди смяната на официалната парична единица.

Социални въздействия на вариант “без действие”:

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на балансираното демографско развитие.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда**:

- Отражава ли се на търсенето на работна сила?

Очакваните забавяния в икономическия оборот и растеж при Вариант „без действие“ косвено биха довели до понижаване в нивото на търсене на работна сила.

- Оказва ли въздействие върху функционирането на пазара на труда? Въздейства ли върху баланса между личния, семейния и професионалния живот?

Въздействията вследствие на дадения вариант биха се проявили посредством цялостния негативен ефект върху икономиката във всичките ѝ аспекти. Във връзка с очакваното намалено търсене на работна сила може да се предположи, че вариантът индиректно ще повиши процентът на безработица. Влошените икономически условия неизбежно ще повлияят отрицателно на личния и семейния живот на гражданите.

Релевантни въпроси по отношение на **стандартите за качеството на работата:**

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работодателите?

Застрашените права на собственост на търговските дружества и породените правни спорове биха могли пряко да намерят отражение в имуществените и неимуществените права и задължения на работодателите. От своя страна нарушаването на установените практики за търговците (работодатели), например при разпределянето на печалба, и натрупването на негативните ефекти косвено би довело до възпрепятстването на тяхната възможност за осъществяване на дейност – право на труд.

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работниците?

Отговорът на този въпрос до голяма степен е обвързан с гореописаните съображения относно положението на работодателите. Създадените пречки за работодателите на свой ред биха се отразили върху работниците/служителите чрез намаления в паричните възнаграждения, съкращение и/или др.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на неприкосновеност на личния живот:**

- Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?

Обработката на лични данни би била неизменна част от процеса по адаптация, в случай че вариантът предвиждаше каквито и да било дейности във връзка с Търговския регистър. Тъй като даденият вариант изисква единствено бездействие и запазване на сегашното положение обработката на данни на определено физическо лице и достъпа до тях е ограничен до настоящите нива.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на **сигурността и обществения ред:**

- Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния?

Запазването на старите стойности в левове относно капитал, акции и дялове в ТР и последиците от този подход спрямо целите на варианта улесняват и съответно увеличават вероятността от злоупотреби. От една страна старите и недостоверни данни водят до объркване относно произтичащите от тях права, а от друга създават необходимите предпоставки за умишлени опити със злоупотреби. В тази връзка може да се очаква вариант „без действие“ да доведе до увеличение в броя на престъпните и недобросъвестни деяния.

- Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона?

Във връзка с горепосочената вероятност за увеличение в броя на престъпните деяния, може да се очаква допълнително натоварване на съдебната система, което от своя страна би довело до ограничение на капацитета на съдилищата за правораздаване и спорна съдебна администрация поради ръст в общия брой дела.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “без действия”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на транспорта и използването на енергия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на чистотата на атмосферния въздух.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите или невъзобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на грижите за животните.

Вариант 2 „Адаптиране на акциите и дружествени дялове въз основа на стойността на превалутирания капитал“

Общ коментар

Предложената от настоящия вариант методология за адаптация на стойностите в Търговския регистър за работа с евро поражда два основни типа въздействия. От една страна възприемането на даденото предложение би адресирало част от целите свързани с разрешаването на Проблем 1.1., което води до положителни икономически и социални въздействия във връзка с процеса по въвеждане на еврото в Република България. От друга, описанието на Вариант 2 дава информация за слабите страни на предложението и вредите, до които би се стигнало, в случай на неговото изпълнение. Именно в тези вреди се изразяват втората група отрицателни икономически и социални въздействия. За разлика от отраженията на предходния вариант, ефектите на настоящия са по-разнообразни и биха се проявили не само косвено и в дългосрочен, а също така пряко и в различни периоди с оглед момента на въвеждане на еврото.

Основните недостатъци на предложението се изразяват в: нуждата от неколкостранно закръгляване в рамките на процеса по превалутиране, липсата на механизъм за удостоверяване от страна на дружествата на получените стойности, едностранните изменения на обстоятелства (при липса на конститутивно действие) относно търговските дружества извършвани от Агенция по вписванията и трудностите свързани с адаптацията на дружествените дялове. Тези пороци водят до увеличена вероятност за неточно остойностяване в евро и съответно увеличена вероятност за настъпването на асоциираните вреди с оглед критериите за успешна адаптация.

Евентуалните негативни последици от изпълнението на Вариант 2 се увеличават значително в зависимост от подхода, който бъде предпочетен във връзка с дружествените дялове. Направеният обзор по Проблем 1.1 подчертава, че в специфичната хипотеза на настоящия вариант, стъпката за превалутиране на дяловото участие в ООД може да бъде избегната без това да засегне адаптацията на задължителните данни от ТР. В тази връзка въпросите относно въздействията ще вземат предвид възможните ефекти от действие и бездействие по темата за преобразуването на данните относно дружествените дялове.

Икономически въздействия на вариант „Адаптация въз основа на превалутиран капитал“

Релевантни въпроси по отношение на **конкуренцията**:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

Макар да представлява значително подобрение спрямо Вариант „без действие“, изпълнението на Вариант „Адаптация въз основа на превалутиран капитал“ с цел адресиране на Проблем 1 отново би довело до създаването на бариери при формирането на нови търговски взаимоотношения поради ограничената степен на осъществяване на функциите на Търговския регистър изразяваща се в несигурността и липсата на достоверност на представената информация относно капитала и акциите или дружествените дялове.

От своя страна съответното забавяне на темпа на реализиране на дейност от страна на търговците би могло да доведе до намалени способности на пазара за реакция спрямо нуждите на потребителите и повишаване на цените.

В случай че стойностите на дружествените дялове не бъдат адаптирани, негативните ефекти спрямо ролята и функциите на Търговския регистър биха се засилили, тъй като в регистъра ще продължат да фигурират частично стойностите относно дяловите участия на тези търговски дружества, които са подали въпросната информация и тя е била отчетена в рамките на регистърното производство. Представянето на тези данни в лева допълнително би създавало впечатлението за наличието на несъответствие между действителността и обстоятелствата представени в ТР.

Релевантни въпроси по отношение на **конкурентоспособност и инвестиции**:

- Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?

До ограничена степен продължава да съществува конкурентното предимство на капиталовите

дружества с еднолично управление, както е описано във връзка с икономическите въздействия на Вариант „без действие“. От друга страна може да се отбележи цялостно по-благоприятната позиция на акционерните дружества поради сложността на преобразуването на стойностите на дружествените дялове следваща от липсата на пълнота на информация в Търговския регистър, която би била необходима за адаптацията. Този ефект и предимството за АД-та би продължил до завършването на адаптацията на данните относно дяловите участия.

В случай че стойностите на дружествените дялове не бъдат адаптирани, конкурентоспособността на дружествата с ограничена отговорност би страдала от липсата на актуализираните данни относно разпределението на дяловите участия между съдружниците и неяснотата, която следва от този факт. Подобен недостатък, който води до ограничено намаление на конкурентоспособност, би продължил да оказва влияние във времето докато дадено ООД не заяви стойностите на дяловете от капитала и правата на собственост върху тях в евро за вписване в регистъра и Агенцията по вписванията, който впоследствие да обработи новите обстоятелства.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на собственост**:

- Засегнати ли са права на собственост?
- Ограничават ли се придобиването, прехвърлянето или упражняването на правата на собственост?
- Може ли да се очаква пълна загуба на собственост?

Въпросите от *Ръководството* по отношение на правото на собственост са тясно взаимосвързани и следва да бъдат разгледани заедно. В случай че бъде предпочетен Вариант „Адаптация въз основа на превалутиран капитал“, биха могли да се отчетат някои рискове за безпрепятственото упражняване и частична загуба на правото на собственост, както и имуществените и неимуществени права, които произтичат от него. Двукратното превалутиране и закръгляване – първо на капитала, а впоследствие на акциите и дружествените дялове, увеличава вероятността за неточности спрямо действителните права на собственост свързани с дружествата.

Тази опасност би била още по-съществена за съдружниците в ООД, тъй като информацията относно дяловото участие в определен брой дружества липсва, а актуалността на останалите е под въпрос. Поради липсата на специален контрол или ред за проверка не може да се очаква предотвратяването на настъпването на подобни рискове. Съответно, предпоставките за възникване на правни спорове между заинтересованите лица също са налице. В случай че бъде предпочетен подхода, съгласно който стойностите на дружествените дялове не следва бъдат адаптирани, рисковете свързани с евентуалната загуба на право на собственост и/или безпрепятственото му упражняване се увеличават.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на иновациите и изследванията.

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Потребителите биха били лишени от възможността да разчитат на публично оповестената информация в Търговския регистър. Липсата на достоверност на оповестените данни поставя под въпрос презумпцията за знание спрямо трети лица и противопоставимостта с оглед обстоятелствата. Този недостатък на настоящия вариант оказва по-застъпено въздействие спрямо капиталовите

дружества с ограничена отговорност поради описаните рискове свързани със нуждата от първоначално събиране и удостоверяване на информацията относно размерите на дружествените дялове. Относно информирането и защитата на потребителите във връзка с обстоятелствата спрямо АД и КДА отново би могла да се отбележи опасността от неточности в рамките на процеса по превалутиране и закръгляване на остойностените данни в евро, което би могло да създаде у потребителите грешна представа за действителните собственост и управление на дружествата. Същото опасение се отнася и за ООД-тата. Информиранието и защитата на потребителите биха понесли негативи при реализирането на Вариант „Адаптация въз основа на превалутиран капитал“ поради риска от неточности при адаптацията, както и поради сложността на процеса с оглед регистрирането на обстоятелства спрямо дружествените дялове.

Релевантни въпроси по отношение на **специфични региони или сектори**:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?
- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

Вариантът не се очаква да доведе до значителни ефекти върху определени сектори от икономиката. Негативните въздействия вследствие на неправилната адаптация на остойностените данни би имало за резултат повсеместни вреди спрямо търговските дружества и реализирането на дейността им.

Релевантни въпроси по отношение на **макроикономическата среда**:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?

Във връзка с горепосочените последици от привеждането в действие на настоящия вариант, може да се отбележи, че той би предизвикал ограничени по размер неблагоприятни последици върху икономическия растеж поради несигурността в реализиране на дейност и формиране на търговски взаимоотношения. Евентуалните ефекти върху заетостта биха настъпили косвено и в дългосрочен план вследствие на забавянето на икономическия оборот.

- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

В сравнение с Вариант „Без действие“ Вариант 2 „Адаптация въз основа на превалутиран капитал“ все пак би имал за резултат адаптацията на остойностените данни в Търговския регистър, макар и по усложнен и несигурен начин. В този смисъл не може да се възприеме гледната точка, че свободата на движение на стоки и капитали, както и свободата на предоставяне на услуги и свободно движение на работници, биха били възпрепятствани поради липса на актуална и публична информация относно обстоятелствата във връзка с търговските дружества. Въпреки това несигурността, която би се проявила вследствие на превалутирането и закръгляване на стойностите на капитала и акциите и трудностите във връзка с определянето на стойностите на отделните дружествени дялове в евро, би могло да доведе до утежняване на естествените икономически процеси.

**Социални въздействия на вариант „Адаптация въз основа на
превалутиран капитал“:**

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на балансираното демографско развитие.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда:**

- Отразява ли се на търсенето на работна сила?

Очакваните забавяния в икономическия оборот и растеж при Вариант 2 косвено биха могли да доведат до минимално понижение в нивото на търсене на работна сила.

- Оказва ли въздействие върху функционирането на пазара на труда? Въздейства ли върху баланса между личния, семейния и професионалния живот?

Вследствие на осъществяването на Вариант 2 не е възможно да се предвидят евентуални въздействия върху личния и семейния. За сметка на това, високото ниво на сложност на планираната адаптация и дългите срокове за изпълнението ѝ биха могли да доведат до намалено търсене на работна ръка поради забавяния в регистрациите на нови търговски дружества.

Релевантни въпроси по отношение на **стандартите за качеството на работата:**

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работодателите?

Изпълнението на Вариант 2 би довело до подобни по същността си ефекти спрямо правата и задълженията на работодателите като описаните във връзка с Вариант „Без действие“. Поради недостатъците в предвидените от настоящия вариант процеси с оглед конкретните цели в рамките на адаптацията на остойностените данни (*съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър, недопускането на вреди спрямо физическите и юридическите лица и постигането на допустимо ниво на сложност на адаптацията*) отново биха могли да се предвидят рискове спрямо правата и задълженията на работодателите, макар и в по-ограничена степен. Липсата на механизъм, посредством който да бъдат минимизирани евентуалните разлики между превалутираните стойности и действителните оригинални такива, води до несигурности относно размерите на имуществените и неимуществените права и задължения на съдружници и акционери. Доколкото качеството работодател произтича от участието в капитала на дружество с ограничена отговорност, може да се очертае допълнителната трудност свързана с прекомерната сложност на адаптацията поради липса на данни относно размерите на отделните дружествените дялове и тяхната собственост. В резултат на подобни усложнения е вероятно негативните ефекти върху този кръг от лица да бъдат удължени във времето.

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работниците?

Отговорът на този въпрос до голяма степен е обвързан с гореописаните съображения относно положението на работодателите. Създадените пречки за работодателите на свой ред биха се отразили косвено върху работниците/служителите чрез намаления в паричните възнаграждения, съкращения и/или др. Редът за превалутиране на възнаграждения е описан в Подтема 1.2. и не би следвало само по себе си да засегне правата и задълженията на работниците по негативен начин.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на неприкосновеност на личния живот**:

- Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?

Вариантът включва обработката на личните данни, които и в момента са на разположение на Агенцията по вписванията. Обхватът на достъп до лични данни би бил разширен единствено относно правото на собственост върху дружествените дялове. По същество това не представлява голяма промяна, тъй като значителна част от ООД-тата косвено са предоставили тази информация без да е необходимо.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на **сигурността и обществения ред**:

- Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния?

Вариант 2 би довел до адаптацията на остойностените данни с възможности за разминавания между превалутираните и действителните стойности, както са записани в учредителен договор/устав. Въпреки забавянето във връзка със събирането и обработването на информация относно размерите и притежанието на отделните дружествени дялове, изпълнението на вариантът би довел до адресирането на Проблем 1.1 и в този смисъл не би се стигнало до негативните въздействия относно броя на престъпни деяния, които са описани във връзка с Вариант „Без действие“ по този въпрос. В случай че има опити за злоупотреби, те биха били ограничени по брой и естество.

- Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона?

Във връзка с горепосочената вероятност за увеличение в броя на престъпните деяния, може да се очаква допълнително натоварване на съдебната система, което от своя страна би довело до ограничение на капацитета на съдилищата за правораздаване и спорна съдебна администрация поради ръст в общия брой дела.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “Адаптация въз основа на превалутиран капитал”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на транспорта и използването на енергия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на чистотата на атмосферния въздух.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите или невъзобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на грижите за животните.

Вариант 3 „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“

Общ коментар

Като се вземе предвид същността на методологията за адаптирането на стойностите в Търговския регистър съгласно Вариант 3, както и описанието на предложението, проличава приликата с предходния вариант и очакваните му ефекти. Отново би могло да се отбележи положителният ефект вследствие на осъществената адаптация на остойностените данни в Търговския регистър. От друга страна, методът на постигане на адаптацията води до натрупването на значителни негативи спрямо общата цел за стабилитет на обществените отношения. Аналогично на Вариант 2, основните недостатъци на настоящето предложение се изразяват в: нуждата от неколккратно закръгляване в рамките на процеса по превалутиране, липсата на механизъм за удостоверяване на крайните стойности, и извършването на едностранните изменения на обстоятелства (при липса на конститутивно действие) относно търговските дружества от Агенция по вписванията. Тези пороци водят до увеличена вероятност за неточно остойностяване в евро и съответно увеличена вероятност за настъпването на асоциираните вреди с оглед критериите за успешна адаптация.

Основното разграничение спрямо Вариант 2 е обвързано с превалутирането на дружествените дялове и произтичащите от тази стъпка проблеми. Доколкото при предходния вариант гореспоменатата част от адаптацията би могла да бъде избегната, при възприемането на настоящия подход тя би била абсолютно необходима отправна точка за реализирането на желания краен резултат. Допълнителната тежест в лицето на наложителното използване на дружествените дялове като отправна точка за адаптирането на капитала води до нови рискове. Нуждата от първоначално събиране на информация относно размерите на дяловото участие създава предпоставки за грешки вследствие на неправилно подадени или обработени заявления в рамките на регистърното производство или стойности, които не отразяват акуратно изходното положение. Съответно гореспоменатата липса на механизъм, посредством който да се гарантира достоверността на крайните превалутирани стойности, допринася за задълбочаването на рисковете свързани с адаптацията. Освен това, тъй като въпросните стойности служат за основа на процеса по адаптация, капиталът на дадено ООД може да бъде изчислен едва след първоначалната обработка и превалутиране на дружествените дялове.

Тази опасност е дори по-застъпена и драстична в сравнение с предходния вариант. Следователно се стига до извода, че стабилитетът в обществените отношения, и икономическата и правна сигурност биха се оказали пряко застрашени от нарушената роля на Търговския регистър. При Вариант 3 се

очертава задълбочаването на рисковете спрямо дейността на дружествата и процесите по формирането на тяхната воля. Съответно са още по-заstraшени и правото на глас, дивидент, ликвидационен дял и др. на съдружниците.

Също така следва да се отбележи значителният риск от трайното удължаване и затрудняване на целия процес по адаптация поради прехвърлянето на капацитета за обработка на заявления на Агенцията по вписвания поради огромния брой дружества, които ще са длъжни да подадат необходимата информация относно дружествените дялове. Впоследствие събраната информация трябва да бъде и адаптирана за работа с евро. Съвкупността от тези действия би довело до прекомерни негативи за процеса по адресиране на Проблем 1.1 и за гладкото въвеждане на еврото като цяло. От една страна превалутирането би се забавило, а от друга – дори да се изпълни, би довело до по-застъпеното проявление на възможните рискове. Редом с тези съображения следва да се има предвид, че нивото на административната тежест и разходите за изпълнение на варианта също са повишени.

Икономически въздействия на вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“

Релевантни въпроси по отношение на **конкуренцията**:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

Както при досега описаните варианти на действие, вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“ би могъл да доведе до гореизброените въздействия вследствие на затрудненията във формирането на нови търговски взаимоотношения във връзка с ограничената степен на осъществяването на функциите на Търговския регистър. Също така може да се предположи, че поради повишения риск за настъпването на вреди спрямо физическите и юридическите лица, косвено би се стигнало до въпросните негативни въздействия и цялостното влошаване на икономическия оборот. От своя страна съответното забавяне на темпа на реализиране на дейност от страна на търговците би могло да доведе до намалени способности на пазара за реакция спрямо нуждите на потребителите и повишаване на цените.

Релевантни въпроси по отношение на **конкурентоспособност и инвестиции**:

- Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?

До ограничена степен продължава да съществува конкурентното предимство на капиталовите дружества с еднолично управление, както е описано във връзка с икономическите въздействия на Вариант „без действие“. От друга страна може да се отбележи цялостно по-благоприятната позиция на акционерните дружества поради сложността на преобразуването на стойностите на дружествените дялове следваща от липсата на пълнота на информация в Търговския регистър, която би била необходима за адаптацията. Неактуализираните данни относно разпределението на дружествените дялове между съдружниците може да се счете за недостатък, който води до ограничено намаление на конкурентоспособност.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на собственост**:

- Засегнати ли са права на собственост?
- Ограничава ли се придобиването, прехвърлянето или упражняването на правата на собственост?
- Може ли да се очаква пълна загуба на собственост?

Въпросите от *Ръководството* по отношение на правото на собственост са тясно взаимосвързани и следва да бъдат разгледани заедно. Изпълнението на Вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“, би довело до ефекти, които по естеството си силно наподобяват въздействията вследствие на предходния вариант в случай че бъде предпочетен подхода за причисляване на стойностите на дружествените дялове към процеса на адаптация. Отново биха възникнали рискове спрямо безпрепятственото упражняване и възможности за частична загуба на правото на собственост. Потенциалът за възникване на грешки в рамките на събирането на липсващата информация относно обстоятелствата във връзка с размерите на дяловите участия е също толкова застъпен, а шансът за неточности вследствие на администрирането на двойното превалутиране и закръгляване в процеса е повсеместен. Съответно, правото на собственост във връзка с капитал, акции и дружествени дялове е прекомерно засегнато, особено ако се има предвид липсата на възможност за обратна връзка и контрол от страна на търговските дружества по дейностите свързани с адаптацията.

Отделно би могло да се отбележи влиянието, което би оказала административната тежест с оглед обработката от страна на Агенцията по вписванията на редовните заявления за промени в обстоятелствата. В тази връзка може да се очаква ограничение поради административни забавяния в придобиването, прехвърлянето и съответно упражняването на правата на собственост доколкото те се отнасят до обстоятелства свързани с търговските дружества.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на иновациите и изследванията.

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Потребителите биха били лишени от възможността да разчитат на публично оповестената информация в Търговския регистър. Липсата на достоверност на оповестените данни поставя под въпрос презумпцията за знание спрямо трети лица и противопоставимостта с оглед обстоятелствата. Този недостатък на настоящия вариант оказва по-застъпено въздействие спрямо капиталовите дружества с ограничена отговорност поради описаните рискове свързани с нуждата от първоначално събиране и удостоверяване на информацията относно размерите на дружествените дялове. Относно информирането и защитата на потребителите във връзка с обстоятелствата спрямо АД и КДА отново би могла да се отбележи опасността от неточности в рамките на процеса по превалутиране и закръгляване на остойностените данни в евро, което би могло да създаде у потребителите грешна представа за действителните собственост и управление на дружествата. Същото опасение се отнася и за ООД-тата.

Информирането и защитата на потребителите биха понесли негативи при реализирането на Вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“ поради всеобщия риск от

неточности при адаптацията, както и поради сложността на процеса с оглед регистрирането на обстоятелства спрямо дружествените дялове.

Следва да се отбележи, че в сравнение с предходния вариант може да се очаква тези ефекти да продължат по-дълъг период от време, поради повишеното ниво на административна тежест свързана с изпълнението на варианта.

Релевантни въпроси по отношение на **специфични региони или сектори:**

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?
- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

Вариантът не се очаква да доведе до значителни ефекти върху определени сектори от икономиката. Негативните въздействия вследствие на неправилната адаптация на остойностените данни би имало за резултат повсеместни вреди спрямо търговските дружества и реализирането на дейността им. Въздействията от варианта се разграничават с оглед продължителността си. Забавянето на адаптацията поради нуждата от събиране и обработване на данните свързани с дружествените дялове предполага цялостният негативен ефект да продължи по-дълго, особено спрямо капиталовите дружества с ограничена отговорност.

Релевантни въпроси по отношение на **макроикономическата среда:**

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?

Осъществяването на вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“ би довело до значителни неблагоприятни въздействия спрямо икономическия растеж и заетостта. Комбинираният ефект от натрупването на негативи спрямо ролята и функциите на Търговския регистър свързани с достоверността и публичността на предоставяните от него данни, възникването на вреди за търговските дружества и членовете им, и неефикасната и прекомерната по сложност и продължителност адаптация би затруднил естествения икономически растеж и запазването на настоящите нива на заетост. Описаните по-горе ефекти свързани с трудностите спрямо конкуренцията, правата на собственост и потребителите съвместно влошават условията за бизнеса и съответно гражданите в качеството им на работници/служители и потребители.

- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

Настоящият вариант предвижда адаптация на остойностените данни в Търговския регистър, която включва повече задължителни стъпки и логично продължава за по-дълъг период от време. Поради по-високото ниво на административна тежест негативните ефекти спрямо свободата на движение на капитали и свободата на предоставяне на услуги биха се удължили във времето. Отрицателните въздействия вследствие на забавянията биха продължили докато Агенцията по вписванията не успее да обработи натрупалите се заявления. От друга страна, несигурността, която би се проявила вследствие на цялостния процес на адаптация и множеството неточности, които биха могли да се реализират, биха довели до по-трайно утежняване на естествените икономически процеси.

Социални въздействия на вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“:

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на балансираното демографско развитие.

Релевантни въпроси по отношение на заетостта и пазара на труда:

- Отразява ли се на търсенето на работна сила?

Очакваните забавяния в икономическия оборот и растеж при Вариант 3 биха довели до понижения в нивото на търсене на работна сила.

- Оказва ли въздействие върху функционирането на пазара на труда? Въздейства ли върху баланса между личния, семейния и професионалния живот?

Вследствие на осъществяването на Вариант 3 не е възможно да се предвидят евентуални въздействия върху личния и семейния живот. За сметка на това, високото ниво на сложност на планираната адаптация и дългите срокове за изпълнението ѝ, както и повишената вероятност за неточности в процеса биха довели до намалено търсене на работна ръка поради забавяния в регистрациите на нови търговски дружества и създадените правни спорове.

Релевантни въпроси по отношение на стандартите за качеството на работата:

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работодателите?

Изпълнението на Вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“ няма за резултат значителни подобрения с оглед степента, до която са засегнати правата и задълженията на работодателите в сравнение с Вариант „Без действие“. Въпреки че реализирането на настоящия вариант на действие би имало за краен резултат успешната адаптация на остойностените данни в Търговския регистър за работа с евро, недостатъците в предвидените процеси с оглед конкретните цели в рамките на адаптацията (*съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър, недопускането на вреди спрямо физическите и юридическите лица и постигането на допустимо ниво на сложност на адаптацията*) биха довели до възникването на рискове спрямо правата и задълженията на работодателите. Отново следва да се спомене липсата на механизъм, посредством който да бъдат минимизирани евентуалните разлики между превалутираните стойности и действителните оригинални такива, което от своя страна води до несигурности относно размерите на имуществените и неимуществените права и задължения на съдружници и акционери. Допълнителната трудност в лицето на прекомерната сложност на адаптацията поради липсата на данни относно размерите на отделните дружествените дялове и тяхната собственост също така допринася за негативните въздействия спрямо правата и задълженията на работодателите.

Тези недостатъци на настоящия вариант могат да доведат до застрашени права на собственост върху дяловите участия на търговските дружества и настъпването на имуществени и неимуществени вреди спрямо съдружниците/акционери и създаването на излишни правни спорове. Вредите от непостигането на въпросните определени конкретни цели, както са дефинирани в описанието на Проблем 1.1, биха настъпили в извънреден размер. Всички тези фактори водят до неприемливо ниво на пряк и косвен риск спрямо работодателите, който неминуемо ще се отрази отрицателно и върху правата и задълженията на техните работници/служители.

Доколкото качеството работодател произтича от участието в капитала на дружество с ограничена отговорност, може да се очертае допълнителната трудност свързана с прекомерната сложност на адаптацията поради липса на данни относно размерите на отделните дружествените дялове и тяхната собственост. В резултат на подобни усложнения е вероятно негативните ефекти върху този кръг от лица да бъдат удължени във времето.

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работниците?

Отговорът на този въпрос до голяма степен е обвързан с гореописаните съображения относно положението на работодателите. Създадените пречки за работодателите на свой ред биха се отразили върху работниците/служителите чрез намаления в паричните възнаграждения, съкращения и/или др. В сравнение с предходния вариант може да се очаква негативните въздействия да са дори по-застъпени. Подобни резултати не биха съответствали на принципите и целите на процеса по въвеждане на еврото.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на неприкосновеност на личния живот**:

- Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?

Вариантът включва обработката на личните данни, които и в момента са на разположение на Агенцията по вписванията. Обхватът на достъп до лични данни би бил разширен единствено относно правото на собственост и върху дружествените дялове. По същество това не представлява голяма промяна, тъй като значителна част от ООД-тата косвено са предоставили тази информация без да е необходимо.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на **сигурността и обществения ред**:

- Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния?

Подобно на предходния вариант, Вариант 3 би създал необходимите предпоставки за увеличение на броя на престъпните деяния. Неточното и недостоверно представяне на остойностените данни би имало за резултат липса на сигурност относно размерите на правата произтичащи от стойностите на капитала и акциите/дружествените дялове. Съответно като негативно въздействие може да се отчете потенциала за злоупотреби и измами водещи до правни спорове между органите на дружеството, съдружници, акционери и трети за дружеството лица. Прекомерните сложност и срокове за осъществяване на адаптацията допринасят за трайността на отрицателните ефекти. В заключение може да се отбележи, че реализирането на Вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“ би довело до по-неблагоприятни резултати специфично за адаптацията на остойностените данни (Проблем 1.1) и цялостно спрямо процеса по въвеждането на еврото в Република България.

- Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона?

Във връзка с горепосочената вероятност за увеличение в броя на престъпните деяния, може да се очаква и допълнително натоваване на съдебната система, което от своя страна би довело до

ограничение на капацитета на съдилищата за правораздаване и спорна съдебна администрация поради ръст в общия брой дела.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “ Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове ”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на транспорта и използването на енергия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на чистотата на атмосферния въздух.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите или невъзобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на грижите за животните.

Вариант 4 „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“

Общ коментар

Вариант 4 „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“ предполага актуализацията на остойностените данни в Търговския регистър да следва специализирани подходи за превалутиране, които приоритизират задължителните за вписване данни съгласно съществуващата правна уредба (капитал и акции). Основната специфика на настоящето предложение е предвижданият от варианта механизъм за ограничаване на разликите между първоначалните стойности в лева и превалутираните стойности в евро посредством осъществяването на обратна връзка с търговските дружества без да увеличава излишно нивата на административна тежест или да се води до повишени разходи за търговците.

При анализа на въздействията от възприемането на специфични подходи за адаптацията с оглед характеристиките на отделните стойности проличават ползите в икономическо и социално отношение във връзка с поставените критерии. Стига се до извода, че общата цел за запазване на стабилитета в обществените отношения и икономическата и правна сигурност с оглед въвеждането на еврото би била изпълнена. Реализирането на Вариант 4 би предотвратил във възможно най-голяма степен настъпването на краткосрочните негативни последици, които са идентифицирани при предходните варианти на действие.

Специфичните подходи за превалутиране и механизмът за ограничаване на евентуалните неточности водят до значителни ползи спрямо конкретната цел за съхраняването на функциите и ролята на Търговския регистър. Именно във връзка с този резултат са описани немалко от икономическите и социални въздействия.

Отново във връзка с гореспоменатите специфики на варианта се отчитат ползите за недопускането на вреди за дружествата и членовете им.

Основен недостатък на настоящия вариант е свързан с повишеното ниво на административна тежест с оглед приоритизирането на задължителните за вписване стойности и налагащото се етапно изпълнение. Задължението за актуализиране на дружествените документи в срок от 12 месеца от въвеждането на еврото и последващото заявление за вписване на новите обстоятелства, което ще включва данните относно дружествените дялове, биха могли да доведат до претоварване на капацитета на Агенцията по вписванията. Съответно биха могли да се отчетат рисковете за процеса, които се проявяват вследствие на забавянията в дейностите.

Икономически въздействия на вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

За разлика от предходните варианти на действие, вариант „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“ не би довел до мащабните негативни въздействия вследствие на неточна и прекомерно забавена адаптация. Приоритизирането на адаптацията на акциите и капитала позволява автоматичното и служебно превалутиране на тези стойностите. Същевременно специфичният подход за двустепенно превалутиране и закръгляване и отнасяне на разликата между получените стойности към Фонд „Резервен“ разрешава възможните проблеми с неточности в адаптацията. Единствените негативи, които биха могли да бъдат отчетени във връзка с така поставения въпрос са спрямо дружествата с ограничена отговорност, в случай че техните органи не вземат необходимите стъпки за актуализация на дружествения си договор и предоставянето на новите обстоятелства за вписване в ТР. В подобна хипотеза публично оповестените данни с оглед собствеността на капитала и дружествените дялове ще продължат да фигурират в левове, което не е в съответствие с конкретната цел за съхраняването на ролята и функциите на регистъра. В действителност може да се предположи, че дружествата, които няма да предприемат необходимите действия за актуализация на данни на нереализиращите търговска дейност, което от своя страна означава и липсата на възможност за понасяне на вреди.

В заключение, не може да се очакват цялостните негативни ефекти спрямо избора на потребителите, размерите на цените, темпът на икономическия оборот или възможностите за формиране на нови

търговски взаимоотношения.

Релевантни въпроси по отношение на **конкурентоспособност и инвестиции**:

- Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?

До ограничена степен продължава да съществува известно конкурентно предимство за дружествата чиито капитал е разделен на акции. Тъй като адаптацията на дружествените дялове е оставена за бъдещ момент за сметка на приоритизиране на задължителните за вписване стойности, може да се очаква съществуването на конкурентно предимство поради липсата на актуални данни в ТР за ООД-тата до момента на обработване на подадените от тях заявления за вписване/изменения на обстоятелства съгласно предвидения във Вариант 4 механизъм. Вариантът обаче оспособява и очертава реда, по който това негативно въздействие може да бъде минимизирано във времето. При бърза актуализация на дружествения договор от страна на Общото събрание и предоставянето на новите обстоятелства за вписване, данните в Търговския регистър ще бъдат актуализирани при обработката на заявката от страна на Агенцията по вписванията.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на собственост**:

- Засегнати ли са права на собственост?
- Ограничават ли се придобиването, прехвърлянето или упражняването на правата на собственост?
- Може ли да се очаква пълна загуба на собственост?

Въпросите от *Ръководството* по отношение на правото на собственост са тясно взаимосвързани и следва да бъдат разгледани заедно. Изпълнението на Вариант „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“, би имало за резултат цялостното постигане на общата цел за стабилитет в обществените отношения. Рисковете спрямо запазването, придобиването, прехвърлянето или упражняването на правото на собственост, които бяха идентифицирани при разглеждането на въздействията на предходните три варианта, са ограничени в максимална степен вследствие на специализираните методи за превалутиране и закръгляване и наличието на механизъм за намаляване на неточностите. Тези подобрения идват за сметка на повишеното ниво на административна тежест и сложността за изпълнение на настоящия вариант.

Гореспоменатите рискове наблюдавани при предишните варианти бяха обвързани основно с непълното изпълнение на конкретната цел за предотвратяване на настъпването на вреди спрямо търговските дружества и членовете им. Възможността за избягване на неточности в процеса по адаптация с оглед остойностените данни в Търговския регистър предполага, че негативните последици за правата на собственост така и няма да настъпят. В случай че настъпят, времевият период, за който те биха се отнасяли е силно ограничен и същевременно зависи от волята на търговските дружества. По този начин се избягва едностранното уреждане на въпроса чрез държавна намеса във вътрешните за дружествата отношения. Съответно следва да се отбележи, че липсата на неточности и вмешателство от страна на държавните органи във вътрешните правила и организацията на дружествата води до запазването на съществуващите размери на имуществените и неимуществените права и задължения на търговските дружества и членовете им. В този смисъл конкретната цел за предотвратяването на споменатите вреди би била изпълнена.

Освен рисковете произтичащи от неточностите в процеса по адаптация може да се открие и ефектът, който би имало съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър съгласно

дадената конкретна цел. Във връзка с така поставените въпроси от Ръководството може да се спомене, че опазването на достоверността на публично оповестените данни, би предотвратило създаването на необходимите предпоставки за възникване на правни спорове с оглед размера и упражняването на правото на собственост от страна на заинтересованите страни. Времевият прозорец, в рамките на който би имало неяснота относно въпросните обстоятелства, би бил силно ограничен и се влияе от действията или бездействията на дружествата. Взимането на необходимите решения от страна на органите на търговските дружества и подаването на заявления за вписване на актуализираните обстоятелства към Агенцията по вписванията съгласно улеснената процедурни възможности предоставени от настоящия вариант би служило за допълнителното ограничаване на негативните въздействия върху упражняването на правата на собственост.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на иновациите и изследванията.

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Отговорът на настоящия въпрос е по същество обвързан с успеха относно постигането на конкретната цел за съхраняването на функциите и ролята на Търговския регистър и в по-ограничена степен – предотвратяването на вреди спрямо дружествата и членовете им.

При анализирането на въздействията на предходните варианти бяха описани начините, по които неуспехът спрямо изпълнението на първата от изброените цели би се отразило върху информирането и защитата на потребителите. В случай че потребителите са лишени от възможността да разчитат на публично оповестената информация в регистъра поради липсата на достоверност на оповестените данни, се поставя под въпрос презумпцията за знание спрямо третите лица и противопоставимостта с оглед обстоятелствата подлежащи на вписване. При подобна ситуация биха настъпили негативните ефекти изложени в описанието на Проблем 1.1. С оглед реализацията на Вариант 4 и следването на специфични подходи за адаптиране на отделните стойности може да се възприеме, че заплахите спрямо информирането и защитата на потребителите са силно ограничени. Още с настъпването на момента на въвеждане на еврото потребителите биха имали достъп до адаптираната информация за остойностените данни в евро и изчислена по начин, който лимитира възможностите за неточности без да води до вреди спрямо отделните лица. Съответно по този начин е гарантирана публичността и достоверността на действителните обстоятелства с естествено произтичащите от тях въздействия. Основен недостатък на дадения вариант свързан с настоящия въпрос е възможността за твърде продължителната адаптация на данните относно дружествените дялове. В този случай потребителите не биха могли да се възползват от автоматичното и служебно превалутиране извършвано единствено от Агенцията по вписванията. В рамките на периода от време между въвеждането на еврото и адаптацията на данните в регистъра биха фигурирали стойностите на дяловите участия в левове. Както вече беше споменато, даденият период може да се удължи при бездействие от страна на дружествата или забавяне на Агенцията поради висок брой заявления за обработка. Въпреки това следва отново да се отбележи, че оповестяването на данните относно дружествените дялове не е задължителна част от процедурата произтичаща от приложимата нормативната уредба – ТЗ и ЗТРРЮЛНЦ.

Както е описано в предходните варианти настъпването на вреди за дружествата и членовете им също би могло да се отрази косвено върху потребителите поради евентуалните покачвания на цените. В дадената хипотеза обаче ефектите произтичащи от неточности при адаптация са дотолкова лимитирани, че не биха се проявили косвените ефекти върху потребителите.

Релевантни въпроси по отношение на **специфични региони или сектори**:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?
- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

Вариантът не се очаква да доведе до значителни ефекти върху определени сектори от икономиката. Специфичните подходи за адаптация и механизмите за ограничаване на неточностите съгласно облекчени процедури водят до възпиране на негативните въздействия, които биха могли да се идентифицират по този въпрос спрямо предходните варианти. Изпълнението на варианта не би довело до споменатите ефекти върху ООД-тата, особено при адекватна реакция от страна на органите на дружествата.

Релевантни въпроси по отношение на **макроикономическата среда**:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?

Осъществяването на вариант „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“ би имало за резултат основно благоприятни ефекти върху макроикономическата среда с оглед икономическия растеж и заетостта. След отминаването на краткотрайните въздействия свързани с преходния период при въвеждането на еврото показателите за заетост и икономическия растеж ще отбележат подобрене вследствие на възприемането на единната европейска валута. В този смисъл последиците върху икономическия растеж и заетостта ще са резултат от дългосрочните ползи от въвеждането на еврото.

- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

Настоящият вариант предвижда адаптацията на остойностените данни в Търговския регистър да подлежи на етапно изпълнение и съгласно приоритизиране на обстоятелствата относно капитала и акциите. Отложеното събиране и актуализиране на данните относно дяловете от капитала на дружествата с ограничена отговорност и необходимостта от обработване на съпровождащите заявления биха могли да доведат до краткосрочни забавяния свързани с процедурите по прехвърляне на капитали. Вариантът не би довел до рискове с оглед останалите критерии. След първоначалните етапи на адаптацията поради и с оглед ползите от успешното въвеждане на еврото вариантът би довел до по-високи нива на свободи с оглед движението на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници

Социални въздействия на вариант „Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове“:

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на балансираното демографско развитие.

Релевантни въпроси по отношение на заетостта и пазара на труда:

- Отразява ли се на търсенето на работна сила?

В краткосрочен план Вариант 4 не би се отразил на търсенето на работна сила, тъй като не води до съществени отрицателни въздействия спрямо икономическия оборот и растеж, конкурентоспособността, правата на собственост и други релевантни фактори. В дългосрочен план възприемането на специфични подходи за адаптиране на отделните стойности би обезпечило ефективната адаптация на остойностените данни в Търговския регистър и съответно гладкото преминаване на процеса по въвеждане на еврото. Съответно би могло да се очакват повишено търсене на работна сила вследствие на реализирането на благоприятните ефекти от членството в еврозоната.

- Оказва ли въздействие върху функционирането на пазара на труда? Въздейства ли върху баланса между личния, семейния и професионалния живот?

Вследствие на осъществяването на Вариант 4 не е възможно да се предвидят евентуални въздействия върху личния и семейния живот. Сравнително по-високото ниво на сложност на планираната адаптация и предвиденото етапно изпълнение не биха довели до подобни ефекти като предходния вариант, тъй като заложените конкретни цели биват изпълнени, което възпрепятства негативните отражения върху професионалния живот и пазара на труда. В случай че се проявят дадени ефекти обвързани с настоящия въпрос, те отново ще са в резултат от дългосрочните ползи от възприемането на единната европейска валута.

Релевантни въпроси по отношение на стандартите за качеството на работата:

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работодателите?

Изпълнението на Вариант „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“ постига общата цел по Проблем 1.1 относно запазването на стабилитета в обществените отношения при адаптирането на остойностените данни в Търговския регистър. Реализирането на настоящия вариант би довело до успешното осъществяване на дадените цели и ефикасното въвеждане на еврото без съпровождащите неблагоприятни въздействия вследствие на загуба в ролята и функциите на Търговския регистър или претърпяването на вреди от страна на търговските дружества и членовете им поради неточности в превалутирането и закръгляването.

Възникналите права и задълженията на работодателите биха се запазили в предходните си размери. Единственото изключение с оглед Вариант 4 е свързано със задължението за работодателите в качеството им на търговци да актуализират своята вътрешна документация (устава/дружествени договори) в рамките на уреденото от предложението. Като се има предвид изискването за провеждане на Общо събрание поне веднъж в годината и нуждата от съставяне на годишен финансов отчет за дружествата реализиращи дейност си проличава, че допълнителните задължения за работодателите съответстват на така или иначе съществуващите ангажименти. Необходимостта от актуализации на дружествените документи и подаването на съответните заявления за вписване на новите обстоятелства не са в излишна или прекомерна тежест за работодателите.

Следва да се отбележи, че настоящият вариант в най-голяма степен предоставя механизми, съгласно които да бъде взета под внимание волята на търговците и да се избегне едностранното уреждане на частните за дружествата отношения от страна на държавните органи.

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работниците?

Както при всички варианти на действие, отговорът на този въпрос до голяма степен е обвързан с

гореописаните съображения относно начините, по които биват засегнати правата и задълженията на работодателите. В дадената хипотеза целите за стабилитет в обществените отношения са изпълнени до възможно най-голяма степен за сметка на други съображения свързани със сложността за изпълнението на адаптацията. Тъй като няма изменения в правата и задълженията на работодателите, същите остават незасегнати и спрямо работниците/служителите. Единственото изключение, което беше отбелязано относно създаването на допълнително задължение на работодателите в качеството им на търговци за актуализация на дружествените документи за работа с евро, не би се отразило пряко или косвено на работниците/служителите. Извършването на адаптацията на остойностените данни съгласно настоящия вариант не би довел до споменатите при другите сценарии намаления в парични възнаграждения, съкращения и т.н. В този смисъл принципите и целите на процеса по въвеждане на еврото биха били осъществени.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на неприкосновеност на личния живот**:

- Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?

Вследствие на предвидените специфични способности за превалутиране и механизъм за ограничаване на неточностите, Вариантът включва обработката на личните данни, които и в момента са на разположение на Агенцията по вписванията. Обхватът на достъп до лични данни би бил разширен единствено относно обстоятелствата засягащи правото на собственост върху дружествените дялове. По същество това не представлява голяма промяна, тъй като значителна част от ООД-тата косвено са предоставили тази информация без да е необходимо.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на **сигурността и обществения ред**:

- Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния?

Вариант „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“ единствен би довел до желаните ограничения спрямо възможностите за извършване на престъпни деяния с оглед Проблем 1.1 за адаптирането на остойностените данни в Търговския регистър. Предложените от варианта подходи за превалутиране и закръгляване от една страна, и начините за ограничаване на евентуалните неточности от друга, косвено служат за възпрепятстване на извършването или опитите за извършване на престъпления.

С оглед дадения въпрос може да се отбележи взаимовръзката между конкретните цели за съхраняване на ролята и функциите на ТР и предотвратяването на настъпване на вреди за дружествата и членовете им, които заедно водят до запазване на стабилитета в обществените отношения. Посредством същественото ограничаване на грешки в рамките на процеса по адаптация на остойностените данни се предотвратява създаването на необходимите предпоставки за осъществяване на противоправно поведение чрез позоваването на публично оповестените данни в регистъра. Тъй като представената информация в евро ще представлява точно отражение на действителните стойности в лева, потенциалът за злоупотреби измами водещи до правни спорове между органите на дружеството, съдружници, акционери и трети за дружеството лица е силно стеснен, а произтичащите правни спорове биха били по-лесни за разрешаване.

В тази връзка може да се отбележи и максималният размер на разликата от пет процентни пункта от стойността на вписания капитал спрямо първоначалното разпределение между съдружниците при

извършването на актуализация на вътрешните за дружествата с ограничена отговорност документи, в частност дружествените договори. Съответната разпоредба урежда облекчената процедура по актуализация по начин, който гарантира, че евентуалните разлики спрямо оригиналните стойности в лева произтичат единствено от нуждите на въвеждането на еврото, и дава възможност на дружествата и съдружниците да уредят подобаващо отношенията си без да се налага извънредна държавна намеса.

Като бъдат взети предвид изброените ползи при извършване на навременна актуализация на документацията може да се приеме, че са налице подобаващи стимули за дружествата да съкратят преходните периоди доколкото е възможно. Съответно времето, в което съществуват рискове свързани с възможностите за извършване на престъпления, също би било косвено съкратено. Все пак има вероятност да се проявят евентуални забавяния в резултат на предвижданото от варианта етапно изпълнение и свързаната с него нужда от обработване на извънредното количество заявления от страна на Агенцията по вписванията.

- Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона?

Във връзка с гореизложените съображения се стига до заключението, че настоящия вариант би спомогнал съществено за елиминирането на негативните въздействия на адаптацията спрямо капацитета за прилагане на закона. Поради адекватното адресиране на конкретните цели по Проблем 1.1 не се създават необходимите предпоставки, които да улеснят реализирането на общественоопасно поведение и извършването на престъпни деяния. Въпреки това следва да се отбележи, че адаптацията на остойностените данни винаги може да се възприеме от недоброжелателни лица като повод за оспорване на съществуващите права и задължения на търговските дружества и техните членове и съответно е неизменно свързана с ограничени негативни ефекти върху нивата на натовареност на съдебната система. Не би било целесъобразно или в съответствие с правните принципи, ако разрешаването на настоящия проблем бъде обвързано с ограничаването на процесуалното право на иск във връзка с въвеждането на еврото. Съответно, отново би се наложило допълнителното разглеждане на искове, но в далеч по-ограничени размери. Също така може да се предположи, че би се проявила и сравнително по-честата нужда от администриране на правата и задълженията между гражданите от страна на съда. В сравнение с предходните варианти тези ефекти биха били ограничени в максимална степен.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “ Адаптация въз основа на превалутирани акции и дружествени дялове ”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на транспорта и използването на енергия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на чистотата на атмосферния въздух.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите или невъзобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на грижите за животните.

Проблем 2 - Анализ на въздействията на разработените варианти
(*Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.*)

Вариант 1 “Без действие”

Икономически въздействия на вариант “без действие”

Най-общо, както беше констатирано в описанието на Вариант “без действие” към Проблем 2, липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените от левове в евро би могло да доведе до силно негативни за българската икономика ефекти, а именно такива, изразяващи се във възможното ускоряване на темпа на инфлацията, породено от икономически необосновано покачване на цените.

Ако гражданите не са наясно с точния курс, по който следва да се извършва превалутирането от левове в евро, и нямат необходимата информация да съпоставят цените в двете валути, некоректните търговци биха могли да се възползват от това като увеличат цените/тарифите на предлаганите от тях стоки и услуги. Търговците биха могли да направят това или като използват грешен или непълен (без всичките пет знака след десетичната запетая) курс, за да превалутират или да закръглят получените след превалутиране суми по грешен начин, като не използват математическото правило за закръгляване, което следва да важи в такива случаи. Тази опасност е отбелязана от всички новоприсъединили се към еврозоната държави, но е от особено значение в българския случай. Така е, тъй като настоящият курс 1,95583 лева към 1 евро, който ще се запази и при присъединяването на България към еврозоната,¹⁹ е близък до курс 2 лева към 1 евро. Заради това, както и за улеснение, често грешно се възприема, че курсът е 2 към 1. Това би могло да обърка потребителите и да им попречи да вземат информирано решение при закупуване на стока/услуга и би им попречило да идентифицират измами, свързани с неправилно превалутиране.

При реализирането на такъв сценарий, в зависимост от обхвата и продължителността му, това има потенциала да доведе до сериозни последствия за българската икономика. Един временен и локализиран шок, породен от липсата на информация и прозрачност при превалутиране от левове в евро, макар и да не би довел до дългосрочни ефекти върху икономиката, би бил осезаем за

¹⁹ Съгласно Националния план за въвеждане на еврото в Република България

потребителите, които биха усетили ръста на инфлацията под формата на увеличение на ежедневните им разходи веднага след въвеждането на еврото. Ако икономически необоснованото покачване на цените обхване целия български пазар и е с постоянен характер, това би могло да доведе до трайно обедняване на българските граждани, да забави растежа на икономиката и да наложи предприемането на антиинфлационни мерки.

С оглед горепосочените основни съображения спрямо вариант “без действие” могат да бъдат открити по-специфичните икономически въздействия, които те ще породят върху: **конкуренцията, потребителите, специфичните региони и сектори и макроикономическата среда.**

Релевантни въпроси по отношение на **конкуренцията**:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

Както беше констатирано по-горе, вариант “без действие” и липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените в левове и евро, които следват от него, биха могли да доведат до нелоялна конкуренция. При изкривяването на пазарите, породено от липсата на достатъчно обективна информация за потребителите, некоректните търговци биха имали възможността да увеличат безнаказано цените/тарифите на предлаганите от тях стоки и услуги. По този начин нелоялните търговци биха увеличили своите приходи и биха имали конкурентно предимство спрямо лоялните такива. Ръстът на цените от своя страна би повлиял негативно и на благосъстоянието на потребителите. По този начин липсата на информация и прозрачност би имала цялостно негативно влияние върху пазарите - вкл. за коректните търговци и потребителите.

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?

Липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените в левове и евро, която ще се запази при вариант “без действие”, би позволила на некоректните търговци да превалутират/закръглят неправилно и в ущърб на потребителите цените/тарифите на предлаганите от тях стоки и услуги. В този смисъл вариантът, ако се реализира, ще увеличи разходите на потребителите и ще ги постави в по-неблагоприятно положение, отколкото ако еврото не беше въведено.

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Основното въздействие на вариант “без действие” е свързано именно с негативните му ефекти по отношение на информирането и защитата на потребителите. Приемаването на такъв вариант ще означава реализирането на риска от липса на достатъчно информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените в левове и евро. Това би поставило потребителите в по-неблагоприятно положение, отколкото те биха били, ако еврото не беше въведено, и в резултат би могло да изкриви пазарите.

Релевантни въпроси по отношение на **специфичните региони и сектори**:

- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

Негативните ефекти, породени от вариант “без действие”, биха били по-осезаеми в малките и/или отдалечените населени места. Така е, защото обикновено достъпът до информация на

такива места е по-труден, а конкуренцията между търговците е по-малка. Затова и рискът от необосновано покачване на цените във връзка с липсата на информация по отношение на превалутирането на цените би бил най-голям именно за жителите на такива малки градове/села.

Релевантни въпроси по отношение на **макроекономическата среда**:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?

Липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените от левове в евро, която ще се реализира при вариант “без действие”, би могла да доведе до икономически необосновано покачване на цените. Един по-продължителен и/или по-висок ръст на инфлацията би забавил икономическия растеж и по този начин би могъл да доведе до увеличаване на нивата на безработица в страната.

- Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?

Липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените от левове в евро би дала възможност на некоректните търговци да повишат цените/тарифите на предлаганите от тях стоки и услуги, което от своя страна ще доведе до изкривяване на пазарите. Това означава, че вариант „без действие“ би имал силно изразено негативно влияние върху функционирането на пазарите.

Ако ръстът на инфлацията, свързан със икономически необосновано покачване на цените, е висок, то вариант “без действие” би имал негативно влияние и върху условията за инвестиции, тъй като възможна икономическа нестабилност би прогонила инвеститорите от България.

- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

Вариантът няма ефект върху свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги и на свободното движение на работници.

Останалите, предложени по-горе въпроси, са или ирелевантни спрямо Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”, или вариант “без действие” няма ефект върху тях.

Социални въздействия на вариант “без действие”:

Социалните ефекти на вариант “без действие” са по-малко на брой и до голяма степен се проявяват косвено като следствие на икономическите първостепенни въздействия. Липсата на информация и прозрачност, от които следват и рискове за принципа за защитата на потребителите, заложен в Националния план за въвеждане на еврото в Република България, са ключовите причинители на социални въздействия. Възможното икономически необоснованото покачване на цените и ръст на инфлацията, в случай че бъдат продължителни, могат да имат негативно влияние върху българската икономика, което от своя страна би могло да повлияе и върху общото благосъстояние на гражданите. По-конкретно, липсата на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените от левове в евро и произхождащото от това икономически необоснованото покачване на цените би могло по косвен път да доведе до въздействия по отношение на **балансираното демографско развитие, както и на заетостта и пазара на труда**.

Релевантни въпроси по отношение на **балансираното демографско развитие**:

- Вариантът води ли до задържане на темповете на намаляване на броя на населението? Води ли до намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст?

Негативният икономически сценарий, който би могъл да произлезе от реализирането на вариант “без действие” и който е описан по-горе в текста в повече детайли, би могъл да доведе до забавяне на икономическия растеж. Евентуални продължителни лоши икономически условия биха подтикнали повече млади хора да потърсят по-висок стандарт на живот извън границите на държавата. Продължително неблагоприятно икономическо и финансово състояние на страната също би могло да възпрепятства гражданите при създаването на семейство и отглеждането на деца, което от своя страна би довело до задържане или влошаване на темповете на намаляване на броя на населението. В обобщение, вариант “без действие”, чрез потенциалните си неблагоприятни икономически ефекти, би могъл да има негативно отражение върху демографското развитие в страната.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда**:

- Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?

При реализирането на негативния икономически сценарий, описан по-горе, е вероятна загубата на работни места във връзка с възможното покачване на инфлацията и обедняване на населението.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на добра администрация, достъп до правосъдие и до управлението**:

- Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?

Както е описано подробно по-горе, основното въздействие на вариант “без действие” е свързан именно негативните му ефекти по отношение на информирането и защитата на потребителите. Приемането на такъв вариант ще означава реализирането на риска от липса на достатъчно информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените в левове и евро, основната тежест на която би била понесена от потребителите.

Останалите, предложени по-горе по отношение на социалните въздействия въпроси, са или ирелевантни спрямо Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”, или вариант “без действие” няма ефект върху тях.

Екологични въздействия на вариант “без действие”

Вариант “без действие” няма екологични въздействия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Варианти

2. *“период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на шест месеца”*
3. *“период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на дванадесет месеца”*
4. *“период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”*

Общ коментар на вариантите

По същество варианти 2, 3 и 4 на Проблем 2 предлагат въвеждането на една и съща мярка - **период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите**, а разликата между тях е единствено в срокът на действие на предложения период - респективно шест, дванадесет и седемнадесет месеца. Тъй като дължината или не засяга изобщо или засяга в много малка степен икономическите, социални и екологични въздействия на вариантите, варианти 2, 3 и 4 са разгледани в една обща част, а възникналите между вариантите различия са разгледани в рамките на отговорите на конкретните въпроси, където се проявяват.

Икономически въздействия

Въвеждането на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите сам по себе си не би имал значителни икономически въздействия.

Двойното обозначаване обаче до голяма степен се въвежда като отговор на вариант “без действие”. Позволявайки на потребителите да идентифицират лесно търговци и други бизнеси, неправомерно завишили цените, мярката би противодействала на опасността от значително и икономически необосновано повишаване на цените на стоките и услугите и цялостен ръст на инфлацията. По този начин предотвратяването на най-лошия икономически сценарий, описан по-горе, означава, че негативните икономически въздействия на вариант “без действие” няма да се реализират или ще бъдат по-слабо изразени при въвеждането на двойно обозначаване.

Следва също да се отбележи, че въвеждането на период на двойно обозначаване ще доведе до някои разходи за предоставящите услугата лица – свързани напр. с адаптирането на информационните системи, отпечатването на нови етикети, рекламни материали и др.

По-долу са разгледани по-специфичните икономически въздействия на варианти “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на шест/дванадесет/седемнадесет месеца” и е направено сравнение с икономическите въздействия на вариант “без действие”. Като релеванти са отбелязани

вече разгледаните във вариант “без действие” въпроси, свързани с конкуренцията, потребителите, специфичните региони и сектори и макроикономическата среда.

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

Периодът на двойно обозначаване предоставя необходимата на потребителите информация по отношение на цените, което противодейства на възможното икономически необосновано покачване на цените, свързано с въвеждането на единната европейска валута. Чрез своя превантивен характер двойното обозначаване не позволява изкривяване на пазарите и по този начин предпазва избора на потребителите. Подпомагайки конкуренцията и свободния пазар, мярката не води до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи.

Редно е да се отбележи, че има някои, макар и минимални разлики във въздействието на варианти 2, 3 и 4 по този въпрос. Шест и дванадесет месеца не са достатъчни, за да се запознаят потребителите отлично с цените в новата валута, което означава отслабване на превантивния характер на мярката по отношение на икономически необоснованото покачване на цените. В същото време по-дългите периоди като дванадесет и седемнадесет месеца на теория биха могли да натоварят търговците с по-големи разходи, които от своя страна да се пренесат върху потребителите. На практика обаче вероятността такъв риск да се реализира е малък, тъй като разходите за двойно обозначаване не се очаква да бъдат значителни. От това следва, че вариантът, който до най-голяма степен предотвратява покачване на цените е най-дългият предложен период, а именно вариант 4.

Релевантни въпроси по отношение на потребителите:

- Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите? Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Чрез своя превантивен характер двойното обозначаване на цените възпрепятства икономически необоснованото им покачване и цялостния ръст на инфлацията, които в противен случай биха довели до увеличаване на разходите на потребителите. Мярката сама по себе си не би довела до значително увеличение на разходите на потребителите. Допълнителните разходи на търговците, свързани със задълженията им в периода за двойно обозначаване, не се предвижда да са значителни и не се очаква да се отразят върху цените на стоките и услугите.

По отношение на втория въпрос основната цел на мярката е именно да информира гражданите, както и да съответства с принципа за защита на потребителите, като се очаква положителният ефект на двойното обозначаване да е най-осезаем именно в тези области. Това се потвърждава и от опита на останалите скоро присъединили се към еврозоната държави, където това задължение е дало много добри резултати и е спомогнало за предотвратяване на повишаването на цените.

Както вече беше споменато в отговора на предишния въпрос, вариант 4 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца” не се очаква да доведе до значителни допълнителни разходи за търговците, които да се пренесат върху потребителите. В същото време, той предоставя най-голям обем от полезна за потребителите информация, което от своя страна го прави най-добрият възможен вариант.

Релевантни въпроси по отношение на специфичните региони и сектори:

- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

За разлика от вариант “без действие”, варианти 2, 3 и 4 не би следвало да имат различни въздействия по отношение на различните райони.

Релевантни въпроси по отношение на **макроекономическата среда**:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономическия растеж и заетостта?

Периодът на двойно обозначаване, предложен от варианти 2, 3 и 4, сам по себе си не би имал последици върху икономическия растеж и заетостта. От друга страна обаче, чрез своя превантивен характер, той не позволява реализацията на най-лошия вариант, при който темпът на инфлацията се ускорява поради липсата на информация за потребителите. По този начин са избегнати неблагоприятните последици, които би имал високият ръст на цените върху икономическия растеж и заетостта.

Като най-подходящ се разглежда вариант 4, тъй като предоставя най-голям обем от полезна за потребителите информация и по този начин представлява най-ефективната мярка срещу икономически необосновано покачване на цените и произхождащите от него възможни негативни последици.

- Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?

Отговорът на този въпрос е аналогичен на предишния. Вариантите 2, 3 и 4 сами по себе си не допринасят за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите спрямо настоящите. Периодът на двойно обозначаване обаче предотвратява най-лошия сценарий, който може да се прояви, ако еврото бъде въведено без да бъдат предвидени мерки за защитата на потребителите. С въвеждането на двойно обозначаване рискът от висок ръст на инфлацията, който би влошил условията за инвестиции и функционирането на пазарите, би бил предотвратен.

Отново вариант 4 се разглежда като най-подходящ, тъй като предоставя на потребителите най-голям обем от полезна информация и по този начин представлява най-ефективната мярка срещу икономически необосновано покачване на цените и произхождащите от него вероятни негативни последици.

- Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

Варианти 2, 3 и 4 нямат ефект върху свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги и на свободното движение на работници.

Останалите, предложени по-горе въпроси, са или ирелевантни спрямо Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”, или варианти 2, 3 и 4 нямат ефект върху тях.

Социални въздействия

Аналогично на вариант “без действие” социалните въздействия на варианти 2, 3 и 4 се проявяват косвено като следствие на икономическите първостепенни въздействия. Още повече е редно да се отбележи, че периодът на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите се въвежда с превантивна цел - а именно за да защити интереса на потребителите и да предотврати възможните икономически необосновано покачване на цените и цялостна инфлация, които биха могли да бъдат породени от внезапната замяна на валутата, в която се обозначават цените. В този смисъл варианти 2, 3 и 4 не се очаква да имат социални въздействия сами по себе си, а най-общо тяхното въздействие ще се оцени като се съпостави с въздействията на вариант “без действие”. Затова и в тази част са разгледани **балансираното демографско развитие и заетостта и пазара на труда**, като възникналите различия при отделните варианти отново са разисквани в рамките на отговорите на конкретните въпроси, където се проявяват.

Релевантни въпроси по отношение на **балансираното демографско развитие**:

- Вариантът води ли до задържане на темповете на намаляване на броя на населението? Води ли до намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст?

Както е описано по-горе, негативният икономически сценарий, който би могъл да произлезе от реализирането на вариант “без действие”, би могъл да доведе до забавяне на икономическия растеж и следователно увеличаване на емиграцията на млади хора в репродуктивна възраст, както и до задържане на темповете на намаляване на броя на населението. Предотвратявайки реализирането на сценарий, варианти 2, 3 и 4 биха имали неутрален ефект върху емиграцията, което ги прави предпочитани пред вариант “без действие”.

Тъй като периодът на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите, действащ в рамките на седемнадесет месеца, предоставя най-голям обем от информация на потребителите, което го прави най-ефективната мярка срещу инфлацията и породените от нея негативни ефекти за икономиката, той се разглежда и като най-подходящия вариант по този въпрос.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда**:

- Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?

Варианти 2, 3 и 4 сами по себе си не създават работни места и, по-общо, не влияят върху заетостта и пазара на труда.

Редно е все пак отново да се отбележи, че при реализирането на негативния икономически сценарий при вариант “без действие”, е възможна загубата на работни места. Следователно, като превантивна мярка срещу този сценарий, двойното обозначаване по косвен начин предотвратява възможни негативни влияния от въвеждането на еврото върху заетостта и пазара на труда.

Останалите, предложени по-горе въпроси по отношение на социалните въздействия, са или ирелевантни спрямо Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”, или варианти 2, 3 и 4 нямат ефект върху тях.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на добра администрация, достъп до правосъдие и**

до управлението:

- Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?

Сравнени с вариант “без действие”, варианти 2, 3 и 4 предоставят необходимата на потребителите информация по отношение на цените, което противодейства на възможното икономически необосновано покачване на цените, свързано с въвеждането на единната европейска валута. Чрез своя превантивен характер двойното обозначаване не позволява изкривяване на пазарите и по този начин предпазва избора на потребителите.

Отново следва да се отбележи, че има някои, макар минимални, разлики във въздействието на варианти 2, 3 и 4. Шест и дванадесет месеца не са достатъчни, за да се запознаят потребителите отлично с цените в новата валута, което означава отслабване на превантивния характер на мярката по отношение на икономически необоснованото покачване на цените. Най-голям обем от полезна информация се предоставя от вариант 4, поради което той е избран за най-целесъобразен.

Екологични въздействия

Като нова тема спрямо разгледаните във вариант “без действие” ще бъдат разискани и екологичните въздействия на варианти 2, 3 и 4. Задължението за двойно обозначаване на цените на стоките и услугите означава, че средствата, с помощта на които се предоставя тази информация ще трябва да бъдат адаптирани, така че да показват цените в левове и евро - това включва етикети, рекламни брошури и други материали. В голяма част от случаите това ще изисква разпечатването/изработването на изцяло нови средства, които да отговарят на изискванията на двойното обозначаване, а именно: цените да се поставят в непосредствена близост, да се изписват ясно, четливо, недвусмислено и лесно разбираеми, с еднакъв размер на шрифта и да са придружени с отличителен знак или съкращение, позволяващи лесното им разпознаване. За тази цел ще е необходимо използването на различни ресурси като хартия, мастило и др., което би могло да има екологични въздействия. По-конкретно, редно е разглеждането на въпроса, свързан с **възобновяемите и невъзобновяеми ресурси**.

Релевантни въпроси по отношение на **възобновяемите и невъзобновяеми ресурси**:

- Вариантът засяга ли използването на възобновяеми ресурси и води ли до използване, което е по-бързо, отколкото времето за тяхното регенериране? Засяга ли използването на невъзобновяеми ресурси?

Както беше накратко описано по-горе, съществува възможност изискванията, свързани с двойното обозначаване, да създадат необходимост от разпечатване и изработване на нови средства за предоставяне на информация на потребителите по отношение на цените (етикети, рекламни брошури и други материали), което да наложи ръст на използването на определени възобновяеми и невъзобновяеми ресурси. Въпреки това е редно да се отбележи, че ефектът от това би бил незначителен. Първо, обемът използван ресурс като хартия и мастило не би се увеличил значително само заради изискванията на двойното обозначаване, тъй като и в момента средства като етикети, рекламни брошури и други материали на хартия се подменят постоянно с движението на пазарните цени. Второ, поради голямата степен на дигитализация на търговията, при някои стоки и услуги цените все по-рядко се представят на хартиен носител, което допълнително ще намали екологичното въздействие на варианти 2, 3 и 4.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Подварианти на вариант 4

4.1. “рестриктивна дефиниция”

4.2. “широка дефиниция - двойно обозначаване на всички парични стойности”

4.3. “смесен подход”

Общ коментар на подвариантите

В по-горната част от доклада бяха разгледани по-общите въздействия на въвеждането на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите и бяха шриховани основните разлики, където се проявяват, между варианти 2, 3 и 4. След установяването на вариант 4, предполагащ въвеждането на такава мярка в рамките на седемнадесет месеца, за най-подходящ, като следващ етап е необходимо да бъдат разгледани конкретните възможни детайли във връзка с обхвата на мярката - т.е. кои числови стойности ще подлежат на двойно обозначаване.

При разглеждането на варианти 4.1, 4.2 и 4.3 се констатира, че макар и привидно малки, разликите между тях що се касае до обема от информация, която следва да се предоставя на гражданите, са значителни. Това от своя страна означава и че трите подварианта се различават и в своите въздействия. Поради тази причина и с цел да бъде избран най-целесъобразният подвариант по-долу накратко ще бъдат разгледани тези въздействия, при които се проявява разлика между отделните подварианти.

Икономически въздействия

Основните разлики в трите подварианта се проявяват в техните икономически въздействия. Като вид, числовите стойности, които следва да се обозначават двойно, варират значително при различните подварианти, което предполага и разлика в разходите за лицата, които ще предоставят такава информация. В тази връзка се проявяват следните по-специфични въздействия по отношение на конкуренцията, потребителите, специфичните сектори и макроикономическата среда.

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на

монополи?

Тъй като подвариант 4.2 е твърде изискващ що се касае до обема от информация, който следва да се предоставя на гражданите, се очаква той да доведе до значителни разходи, които не биха могли да бъдат поети от всички търговци и доставчици на услуги. По този начин на първо място високите разходи биха могли да бъдат прехвърлени на потребителите чрез увеличаване на цените. Следва да се отбележи и фактът, че дори с увеличение на цените, някои бизнеси не биха могли да просъществуват при значително покачване на разходите, произтичащи от изискванията на периода на двойно обозначаване.

Тъй като обхватът на подварианти 4.1 и 4.3 е значително по-тесен от този на 4.2, първите не се очаква да доведат до покачване на цените или до намаляване на конкуренцията.

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?

Както е споменато в отговора на предишния въпрос, подвариант 4.2 би могъл да доведе до увеличение на разходите на потребителите, породено от огромния обем от информация, който ще е необходимо да се обозначава двойно.

Подварианти 4.1 и 4.3 не се очаква да водят до увеличаване на разходите на потребителите.

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

От предложените подварианти, подвариант 4.1 предполага предоставянето на най-малък обем от информация. Въпреки че до голяма степен е решение на Проблем 2, той все пак не обхваща всяка парична информация, от която често се нуждаят потребителите. По-конкретно, важна и значима информация, предоставяна по принцип на потребителите от търговците във финансовия сектор, не би била обозначавана в двете валути при този подвариант. Това би могло да създаде несигурност у потребителите по отношение на правилното превалутиране и закръгляване на паричните стойности от търговците в този сектор.

Подвариант 4.2 предполага двойното обозначаване на твърде голям обем от информация. От гледна точка на потребителите струпването на информация, голяма част от която е маловажна за повечето от тях, би я направило трудно четима и трудно разбираема. Поради тази причина, подвариант 4.2 не би могъл да осигури спазването на принципа за защита на потребителите.

Сред основните причини подвариант 4.3 да е избраният като най-целесъобразен е именно, че предполага предоставянето на голям обем от **важна** информация за гражданите, без да ги натоварва с излишна такава. По този начин той съответства в най-голяма степен с принципа за защита на потребителите.

Релевантни въпроси по отношение на **специфичните сектори**:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?

Разликата между подварианти 4.1 и 4.3 е именно във въздействието им върху финансовия сектор. Тъй като подвариант 4.1, в допълнение към изискванията към цените на стоките и услугите, предвижда двойно обозначаване само на таксите и тарифите, този подвариант би довел до по-ниски разходи за търговците във финансовия сектор в сравнение с подвариант

4.3. Следва да се има предвид обаче, че при в изискванията на този вариант липсва двойното обозначаване на важна за потребителите информация, което би могло да предизвика съмнения за облагодетелстване на финансовия пред нефинансовия сектор.

При подвариант 4.2 не се откроява определен сектор, върху който подвариантът да има по-значителен ефект.

Релевантни въпроси по отношение на **макроикономическата среда**:

- Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта? Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?

При реализирането на най-неблагоприятния сценарий, разгледан в първия въпрос по отношение на конкуренцията на тази част, подвариант 4.2 би могъл да доведе до покачване на цените и по-малко конкуренция. Следователно подвариантът би могъл да има негативни последици върху икономическия растеж, както и върху условията за инвестиции и функционирането на пазарите.

Подварианти 4.1 и 4.3 не се очаква да имат негативни последици върху макроикономическата среда в България.

Социални въздействия

Тъй като засягат до голяма степен информирането на гражданите по отношение на превалутирането и закръгляването на паричните стойности от левове в евро, при подвариантите има някои ясно изразени различия по отношение на техните социални въздействия. Въздействия могат да се отличат в областите на **балансираното демографско развитие, заетостта и пазара на труда, правото на добра администрация, достъп до правосъдие и до управлението.**

Релевантни въпроси по отношение на **балансираното демографско развитие**:

- Вариантът води ли до задържане на темповете на намаляване на броя на населението? Води ли до намаляване на броя на емигриращите млади хора в репродуктивна възраст?

Поради мащаба на предложената от подвариант 4.2 мярка, тя може да доведе до намалени приходи или увеличени разходи за гражданите, както и до цялостно забавяне на икономическия растеж. В случай че тези опасности се реализират, по-лошата икономическа и финансова среда в страната би могла да означава и по-малко раждания, от което следва задържане или влошаване на темповете на намаляване на броя на населението. Потенциално неблагоприятно икономическо развитие в страната би могло да доведе и до увеличаване на темпа на емиграция, подтиквайки млади хора в репродуктивна възраст да се реализират в други страни.

Не се очаква подварианти 4.1 и 4.3 да имат негативни ефекти спрямо балансираното демографско развитие.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда**:

- Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места? Отразява ли се на търсенето на работна сила?

В случай на реализирането на описаните по-горе негативни ефекти от прилагането на

двойното обозначаване, така както е предвидено от подвариант 4.2, те биха могли да имат негативно отражение върху пазара на труда. Потенциално забавяне на икономиката, причинено от ръста на разходите за търговци и работодатели, би могло да намали търсенето на работна сила и до загуба на работни места.

Подварианти 4.1 и 4.3 не се очаква да имат такива неблагоприятни ефекти върху заетостта и пазара на труда.

Релевантни въпроси по отношение на **правото на добра администрация, достъп до правосъдие и до управлението:**

- Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?

Както е описано по-горе в тази част, подвариант 4.1 предполага предоставянето на най-малък обем от информация. Подвариантът не обхваща всяка парична информация, от която често се нуждаят потребителите. По-конкретно, важна и значима информация, предоставяна по принцип на потребителите от търговците във финансовия сектор, не би била обозначавана в двете валути според изискванията на подварианта.

Подвариант 4.2 от друга страна предполага двойното обозначаване на твърде голям обем от информация. От гледна точка на потребителите струпването на информация, голяма част от която е маловажна за повечето от тях, би я направило трудно четима и трудно разбираема.

Подвариант 4.3 предполага предоставянето на голям обем от **важна** информация за гражданите, без да ги натоварва с излишна такава. По този начин той съответства в най-голяма степен с принципа за защита на потребителите.

Екологични въздействия

Както бе описано по-горе, изискванията, свързани с периода на двойното обозначаване, неминуемо ще имат отражение и под формата на екологични въздействия. Още повече е редно да се отбележи, че тъй като информацията, свързана с парични стойности, често се представя на хартиен носител или друго средство, различният обхват на мярката, предложен от всеки от трите подварианта, има различна степен/сила на въздействие. Затова и тази част ще разгледа по-конкретно въпроса, свързан с **възобновяемите и невъзобновяеми ресурси.**

Релевантни въпроси по отношение на **възобновяемите и невъзобновяеми ресурси:**

- Вариантът засяга ли използването на възобновяеми ресурси и води ли до използване, което е по-бързо, отколкото времето за тяхното регенериране? Засяга ли използването на невъзобновяеми ресурси?

Като най-изискващ, подвариант 4.2 би имал най-сериозно въздействие що се касае до възобновяемите и невъзобновяеми ресурси. Разпечатването и изработването на нови средства за предоставяне на информация на потребителите по отношение на паричните стойности (вкл. етикети, фишове за заплата и др.), така че да се спазят изискванията, свързани с двойното обозначаване при този подвариант биха довели до непренебрежим разход на хартия, мастило и др. материали, производството на които е енергоемко и ресурсоемко.

Макар че подварианти 4.1 и 4.3 също биха имали ефект по отношение на въпроса за възобновяемите и невъзобновяеми ресурси, както е описано по-подробно в разискването на екологичните въздействия на варианти 2, 3 и 4 за решаването на Проблем 2, той не би бил

толкова осезаем, колкото въздействието на подвариант 4.2. Разликата между екологичните въздействия на подварианти 4.1 и 4.3 не би била голяма, тъй като според наложената практика паричните стойности, които следва да се обозначават двойно съгласно подвариант 4.3, биват предоставяни дигитално. Поради тази причина двойното обозначаване, както е предвидено в подвариант 4.3, няма да наложи използването на значително повече възобновяеми и невъзобновяеми ресурси в сравнение с подвариант 4.1.

Подвариантите не биха оказали въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Подвариантите не биха оказали въздействие по отношение на качеството на почвата.

Подвариантите не биха оказали въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Подвариантите не биха оказали въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Подвариантите не биха оказали въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

**Проблем 3 - Анализ на въздействията на разработените варианти
(Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се
приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура
по обмен на банкноти и монети от левове в евро.)**

Икономически въздействия на вариант “без действие”

Липсата на адаптационен период, по време на който гражданите биха могли да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро би могъл да има силно негативни икономически въздействия.

Ако левът престане да бъде законно платежно средство още на датата на въвеждане на еврото, това би могло да доведе до нежелани и неблагоприятни последици. При такъв сценарий гражданите и бизнесът биха били задължени да извършват и приемат плащания в изцяло нова за много от тях валута, за което вероятно те биха били недобре подготвени от организационна гледна точка. Така е, тъй като такъв сценарий при въвеждането на еврото не се предвижда време, в което банкнотите и монетите в левове да бъдат обменени преди левът официално да престане да бъде законно платежно средство. Това създава два проблема с потенциално икономическо отражение.

Първият е свързан с това, че при такъв вариант на датата на въвеждане на еврото съществува рискът много граждани да нямат достатъчно банкноти и монети в евро в наличност, за да извършват разплащания за закупуване на стоки и услуги, вкл. такива от първа необходимост. Реализирането на този риск би могло да доведе до неправилно функциониране на пазарите. В краен случай на отделни места би могло да се стигне и до разменна търговия (бартер), която от своя страна силно зависи от взаимното съвпадение на потребности. По принцип този тип отношения може да доведе до изкривяване на пазарите поради липсата на обективност и съпоставимост на стойностите на дадени стоки и услуги и, в крайна сметка, увеличаване на тяхната парична равностойност (цени).

Вторият риск е свързан с организационните трудности за гражданите и бизнеса, които такъв вариант би породил. Неотложността на необходимостта от обмен, породена от това левът внезапно да престане да бъде законно платежно средство, и потенциалната невъзможност на пунктовете за

обмен, предвидени в проекта на ЗВЕРБ, да обслужват всички желаещи клиенти, би накарала някои граждани и представители на бизнеса да прибегнат до услугите на обменни бюра или нелицензирани търговци в сивия сектор, които предлагат да обменят банкнотите и монетите им от левове в евро. Това би могло да доведе до допълнителни разходи за гражданите и бизнеса, свързани с обмен, както и до загуби за държавата чрез разрастване на сивата икономика.

С оглед горепосочените основни съображения спрямо вариант “без действие” могат да бъдат открити по-специфичните икономически въздействия, които те ще породят върху: **потребителите, специфичните региони и сектори и макроикономическата среда.**

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите и търговците?

Както е засегнато по-горе, вариант “без действие” би могъл да доведе до ръст на разходите на потребителите. От една страна, липсата на регламентиран преходен период и съответната недобра подготовка на гражданите да се разплащат само в единната европейска валута, би могъл да доведе до изкривяване на пазарите и по този начин до увеличаване на цените. В най-лошия вариант липсата на двойно обращение би могла да доведе до бартер на някои места, което, поради субективния характер на този тип търговия, породен от зависимостта ѝ от съвпадението на необходимостите на търговеца и потребителя, може да задълбочи още повече проблема с изкривяването на пазарите и увеличението на цените.

Потенциалната невъзможност на пунктовете за обмен да обслужват всички желаещи клиенти, която би се реализирала при вариант “без действие”, би накарала някои граждани и представители на бизнеса да прибегнат до услугите на обменни бюра или нелицензирани търговци в сивия сектор, които предлагат услуга за обмен. Това би могло да доведе до допълнителни разходи за гражданите и бизнеса, свързани с обмяната на банкноти и монети от левове в евро. Не на последно място това би могло да увеличи и разходите на самите пунктове за обмен, тъй като високото търсене за толкова кратък период от време би причинило организационни трудности, вкл. такива, свързани с потенциалния недостиг на работна сила.

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Вариант “без действие” би имал осезаем и силно негативен ефект върху информирането и защитата на потребителите. Потенциалната неподготвеност на гражданите и бизнеса да извършват или приемат касови плащания в новата валута в най-лошия случай би могла да доведе до бартерна търговия, при която потребителите не биха имали ясна представа за това колко биха им стрували дадени продукт или услуга. При този вариант би било трудно публичните органи да следят за спазването на принципа за защита на потребителите, както и за неправомерно увеличаване на цените от некоректни търговци.

Вариантът противоречи на принципа за защита на потребителите и от гледна точка на това, че при липса на преходен период, в който левът и еврото са законно платежно средство, гражданите и бизнесът ще попаднат в ситуация, в която е нужно спешно да обменят своите банкноти и монети от левове в евро. Това ще създаде голяма натовареност на предвидените пунктове за безплатен обмен (Българската народна банка, клоновете на кредитните институции и “Български пощи” ЕАД)²⁰ в първите часове и дни след въвеждането на еврото и невъзможност на въпросните пунктове да обслужват бързо своите клиенти. С оглед да

²⁰ Българската народна банка ще предлага безплатен обмен без ограничение във времето. Кредитните институции и клоновете на „Български пощи“ ЕАД ще обменят безплатно шест месеца след въвеждане на еврото.

спестят време има вероятност както много граждани, така и представители на бизнеса да се насочат към обменните бюра и нелицензирани търговци, предоставящи услугата за обмен, които е възможно да таксuvat услугата. Това би създавало непредвиден разход за гражданите, свързан с въвеждането на еврото като официална парична единица.

С оглед на горното, възможните злоупотреби във връзка с предоставянето на услугата за обмен на банкноти и монети от левове в евро от нелицензирани търговци биха отбелязали ръст при реализирането на този вариант. Това създава допълнителен риск за потребителите, тъй като върху нелицензираните търговци не би бил упражняван контрол по отношение на спазването на правилата при обмен, а именно като се използва пълният размер на официалния валутен курс с всичките пет знака след десетичната запетая.

Релевантни въпроси по отношение на **специфичните региони или сектори**:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?

Вариант “без действие” ще е благоприятен за търговците, които предоставят и налагат такса на услугата за обмен на банкноти и монети от левове в евро (обменни бюра). Поради мащаба на замяната на официалната парична единица от левове в евро се очаква при липса на адаптационен период, в който левът и еврото са в обращение паралелно, обменните бюра на територията на страната да реализират значителни печалби. Все пак, не следва да се забравя, че тези печалби биха били в ущърб на потребителите.

- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

Броят на пунктове за обмен, които съгласно проекта на ЗВЕРБ ще обменят безплатно банкноти и монети от левове в евро през първите шест месеца след датата на въвеждане на еврото (вкл. клонове на кредитни институции (банки) и клонове на “Български пощи” ЕАД), в по-отдалечените и слабораселените региони е силно ограничен. Поради тази причина възможната липса на период на двойно обращение би бил най-осезаем за жителите на тези региони, тъй като капацитетът на клоновете на банките (а следва да се има предвид и че в някои отдалечени/слабораселени селища такива липсват) и клоновете на “Български пощи” ЕАД не би бил достатъчен да посрещне техните нужди²¹. Това увеличава шансът да се проявят гореспоменатите рискове в тези райони по отношение на изкривяването на пазарите, както и за защитата на потребителите.

Релевантни въпроси по отношение на **макроекономическата среда**:

- Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?

Ако се реализира най-негативният сценарий при вариант “без действие”, а именно появата на разменна търговия на някои места, породена от недостатъчното време за всеобхватно разпространение на банкноти и монети в евро, това би имало негативно влияние върху пазарите. Тъй като бартерът до голяма степен разчита на взаимното съвпадение на потребности, това би означавало, че разменната стойност на дадени стоки и услуги, включително тези от първа необходимост, би била много променлива. По този начин вариант “без действие” би попречил на правилното функциониране на пазарите.

²¹ Този проблем е засегнат в разискването на Проблем 4.

Социални въздействия на вариант “без действие”:

Както при разискването на въздействията по Проблем 2, и по този проблем социалните ефекти на вариант “без действие” до голяма степен произтичат от икономическите първостепенни въздействия. Както е описано в предходната част, липсата на адаптационен период, който да позволи плавното изтегляне от обращение на банкнотите и монетите в левове и разпространение на банкноти и монети в евро крие сериозни икономически рискове за гражданите, които, особено при реализирането на най-неблагоприятните ефекти на варианта, имат и своето социално отражение.

По този начин липсата на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро би могла по косвен път да доведе до въздействия върху **балансираното демографско развитие, както и на заетостта и пазара на труда.**

Релевантни въпроси по отношение на **балансираното демографско развитие**:

- Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?

Поради фактът, че в отдалечените и слаборазвитите региони броят на пунктове за обмен, които съгласно проекта на ЗВЕРБ ще обменят безплатно банкноти и монети от левове в евро през първите шест месеца след въвеждане на еврото е силно ограничен, жителите на тези региони биха били най-ощетени от липсата на адаптационен период на двойно обращение. По този начин тези граждани биха били поставени в по-лошо положение от въвеждането на еврото, спрямо жителите на по-големите населени места.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда**:

- Засяга ли определени възрастови групи?

Поради широкия обхват на процеса на въвеждане на еврото липсата на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро, би имал ефект върху всички граждани, но ефектът му не би бил еднакъв за всички възрастови групи.

Според проучване на Европейската централна банка относно нагласите за плащане на потребителите в еврозоната²², публикувано през 20 декември 2022 г., хората в пенсионна възраст (65+ г.) са по-малко склонни от по-младите граждани (25-39 г.) да извършват безкасови плащания и трансакции и предпочитат да се разплащат и да държат спестяванията си в пари в брой. В случай че тази тенденция е вярна и в българския случай, при въвеждане на еврото в България, именно възрастните граждани биха били най-потърпевши от негативните ефекти на вариант “без действие”, включително по отношение на струпванията на граждани на пунктовете за обмен и невъзможността на тези пунктове да обслужват всичките си клиенти.

Екологични въздействия на вариант “без действия”

Вариант “без действие” няма екологични въздействия.

²² https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/space/html/ecb.spacereport202212~783ffdf46e.en.html

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Варианти

2. *“период на двойно обращение с дължина 2 седмици”*
3. *“период на двойно обращение с дължина 6 месеца”*
4. *“период на двойно обращение с дължина 1 месец”*

Общ коментар за вариантите

Аналогично на варианти 2, 3 и 4 на Проблем 2, които предлагат въвеждането на една и съща мярка с разлика в нейния срок на действие, варианти 2, 3 и 4 на Проблем 3 също предлагат въвеждането на една и съща мярка - **период на двойно обращение на лева и еврото**. Отново разликата между варианти 2, 3 и 4 е единствено в срокът на действие на предложения период - респективно две седмици, шест месеца и един месец. Тъй като дължината или не засяга изобщо или засяга в много малка степен икономическите, социални и екологични въздействия на вариантите, варианти 2, 3 и 4 са разгледани в една обща част, а възникналите различия са разгледани в рамките на отговорите на конкретните въпроси, където се проявяват.

Икономически въздействия

Въвеждането на адаптационен период, по време на който гражданите биха могли да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро сама по себе си не би имала значителни икономически въздействия.

Редно е да се отбележи обаче, че периодът на двойно обращение на лева и еврото е до голяма степен превантивна мярка, която цели да се избегнат най-негативните ефекти на вариант “без действие”. Както е описано при разискването на вариант “без действие”, икономическите ефекти, които биха могли да се появят при липсата на адаптационен период на двойно обращение, биха могли да бъдат сериозни. Предотвратяването на този най-лош икономически сценарий чрез въвеждането на двойно обращение означава, че негативните икономически въздействия няма да се реализират.

Затова и аналогично с разискването на варианти 2, 3 и 4 на Проблем 2, варианти 2, 3 и 4 на Проблем 3 са разгледани по-долу, като е направено сравнение с вариант “без действие”. Отново релевантните въпроси, взети под внимание касаят: **потребителите, специфичните региони и сектори и макроикономическата среда.**

Релевантни въпроси по отношение на **потребителите**:

- Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите и търговците?

Въвеждането на период на двойно обращение на лева и еврото би противодействал на възможния риск за потребителите от увеличение на техните разходи. Мярката би позволила на гражданите (вкл. потребителите и бизнеса) да се запознаят добре с новата валута, както и да се снабдят с достатъчно банкноти и монети в евро, така че да могат да продължат безпроблемно да извършват и приемат плащания след момента, в който левът вече не е официално платежно средство. Това ще противодейства на гореописания сценарий, при който недобрата подготовка на гражданите да се разплащат в евро да доведе до изкривяване на пазарите и, в най-лошия случай, до бартерна търговия.

При период на двойно обращение ще се намали и натискът върху пунктовете за обмен, тъй като гражданите ще имат дълъг прозорец от време, в който биха могли да обменят банкнотите и монетите си от левове в евро. По-доброто разпределение из времето на потребителите, които търсят услугата за обмен, би позволило на процеса да премине по-организирано и гладко. Организацията по обмен би била подпомогната и от търговците, които ще имат задължението при получено плащане в брой да връщат остатъка единствено в евро. Така ще се създаде още един канал за обмен на банкноти и монети, който би облекчил пунктовете за обмен и респективно гражданите.

Гореописаното също така би имало като ефект намаляването на търсенето за обмен на банкноти и монети от левове в евро от други източници, непредвидени в проекта на ЗВЕРБ и *Националния план за въвеждане на еврото* (напр. обменни бюра и нелицензирани търговци), което означава и по-ниски разходи за потребителите. В същото време по този начин мярката би възпрепятствала и разрастването на сивия сектор и произтичащите от това загуби за бюджета на държавата.

Потенциален разход за търговците, свързан с периода на двойно обращение, би произтекл от необходимостта те да поддържат наличности както в левове, така и в евро, така че да могат да приемат плащания в двете валути. Мярката би създавала и необходимост от обучение на служителите, приемащи плащанията. Всичко това би било да създаде тежест за търговците, която би могла да се задълбочи, ако мярката бъде в сила за повече от необходимото време.

В тази връзка е необходимо да се намери подходящия баланс при избирането на дължината на периода на мярката - тя следва да е в сила достатъчно време, така че да позволи на гражданите да се адаптират към разплащанията с новата валута и същевременно трябва да ограничи разходите на търговците. В този смисъл вариант 4, а именно период на двойно обращение в рамките на един месец, изглежда като най-балансирания и най-целесъобразния вариант от гледна точка на ограничаването на разходите.

- Засяга ли информирането и защитата на потребителите?

Сред основните цели на варианти 2, 3 и 4 е именно защитата на интереса на потребителите. Както е описано по-горе, период на двойно обращение би ограничил струпванията на пунктовете за обмен и по този начин би осигурил добрата организация и плавното протичане на процеса по обмен на банкноти и монети от левове в евро. В този период при заплащане на стока и услуга в брой гражданите биха получавали остатъка единствено в евро, което допълнително би улеснило снабдяването на гражданите с банкноти и монети в евро, както и изтеглянето на банкноти и монети в евро от обращение. Като допълнителна полза от добрата организираност на процеса по обмен е и предотвратяването на възможността за изкривяване на пазарите и разпространението на бартерна търговия.

Още повече, при достатъчно дълъг преходен период на двойно обращение биха се били

изгубили ползите, асоциирани с други канали/места за обмен на левове в евро, извън посочените в проекта на ЗВЕРБ и Националния план за въвеждане на еврото в Република България. При вариант “без действие” обменни бюра и нелицензирани търговци, предлагащи услугата за обмен като налагат такса за нея, биха били конкуренти, тъй като биха представлявали опция, която позволява на гражданите да избегнат възможните струпвания и забавяния в клоновете на кредитните институции и “Български пощи” ЕАД. При по-добра организация на процеса, която предполага въвеждането на периода на двойно обращение, лесният достъп до услугата за безплатен обмен от левове в евро през първите шест месеца след въвеждането на еврото значително би ограничил търсенето на търговци, които предлагат обмен с наложена такса. Това от своя страна би ограничило и случаите на злоупотреби, при които нелицензирани търговци обменят банкноти и монети от левове в евро при различен от официалния курс. По този начин чрез въвеждането на период на двойно обращение гражданите не биха били поставени в по-лошо положение от въвеждането на еврото, отколкото биха били, ако то не беше въведено, и принципът за защита на потребителите би бил спазен.

Въпреки че вариант 3, предполагащ най-дълъг период на двойно обращение, изглежда като най-подходящото решение по този въпрос, е редно да се има предвид, че преките разходи на търговците, свързани със спазването на мярката биха могли да се превърнат в косвени такива за гражданите. При реализирането на тази опасност принципът на защита на потребителите би бил засегнат. Поради тази причина и по този въпрос като най-подходящ се определя вариант 4, който балансира необходимостта от дълъг период на двойно обращение за гражданите с нуждите на бизнеса.

Релевантни въпроси по отношение на **специфичните региони или сектори**:

- Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?

Въвеждането на период на двойно обращение няма да е благоприятен за търговците, които предоставят и налагат такса на услугата за обмен на банкноти и монети от левове в евро (обменни бюра). Този тип търговци не би реализирал значителни потенциални печалби, породени от високото търсене на услугата за обмен, което би се материализирало при вариант “без действие”. Все пак, не следва да се забравя, че тези потенциални печалби биха били в ущърб на потребителите.

Няма разлики във въздействията на варианти 2, 3 и 4 по този въпрос.

- Ще има ли специфично въздействие върху някои райони, например по отношение на работните места - създадени или закрити?

Броят на пунктове за обмен, които съгласно проекта на ЗВЕРБ ще обменят безплатно банкноти и монети от левове в евро през първите шест месеца от въвеждането на еврото (вкл. клонове на кредитни институции (банки) и клонове на “Български пощи” ЕАД), в по-отдалечените и слабо населените региони е силно ограничен. Именно поради ограничения брой пунктове за обмен, по-добрата организация на процеса по обмен, която позволява периодът на двойно обращение, би била най-осезаема в този регион. Отново поради тази причина е определено като най-целесъобразно въвеждането на по-дълъг от възприетия от повечето новоприсъединили се към еврозоната държави (най-често 2 седмици) период на двойно обращение. Това означава, че конкретно по този въпрос, вариант 2 изглежда недостатъчно ефективен.

Релевантни въпроси по отношение на **макроекономическата среда**:

- Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?

Сам по себе си периодът на двойно обращение не води до подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите. Редно е да се отбележи обаче, че предотвратява най-негативния сценарий на вариант “без действие”, а именно изкривяването на пазарите, както и появата на разменна търговия на някои места, породена от недостатъчното време за всеобхватно разпространение на банкноти и монети в евро.

По отношение на специфичните за варианти 2, 3 и 4 въздействия по този въпрос, следва да се отбележи първо, че предвид краткия срок на двойно обращение, който вариант 2 предполага, той би могъл да се окаже недостатъчно ефективен, за да изпълни целта за пълно предотвратяване на негативните сценарий, предвиджани при вариант „без действие“. При вариант 3 от друга страна съществува риск от допълнително покачване на разходите и административната тежест на търговците, който не е обоснован от допълнителна добавена стойност за гражданите. Това възможно покачване на разходите и административната тежест би могло да забави инвестициите в страната. Поради тези причини вариант 4, който е най-балансиран от гледна точка на дължината на периода, се определя като най-подходящият вариант.

Социални въздействия

Считайки, че двойното обращение е превантивна мярка, варианти 2, 3 и 4 сами по себе си нямат конкретни социални въздействия. До голяма степен ефектът на вариантите става явен единствено при сравнение с въздействията на вариант “без действие”.

Именно за да се оцени превантивния характер на въвеждането на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро, отново ще бъдат разгледани релевантните въпроси по отношение на **балансираното демографско развитие, както и на заетостта и пазара на труда**.

Релевантни въпроси по отношение на **балансираното демографско развитие**:

- Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?

Предоставяйки достатъчно време и възможност на всички граждани, независимо от тяхното социално положение, пол и раса, да обменят банкнотите и монетите си от левове в евро, варианти 2, 3 и 4 не допускат пряка или косвена дискриминация.

Релевантни въпроси по отношение на **заетостта и пазара на труда**

- Засяга ли определени възрастови групи?

Поради широкия обхват на процеса на въвеждане на еврото въвеждането на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро, би имал ефект върху всички граждани, но ефектът му не би бил еднакъв за всички възрастови групи.

Според проучване на Европейската централна банка относно нагласите за плащане на

потребителите в еврозоната²³, публикувано през 20 декември 2022 г., хората в пенсионна възраст (65+ г.) са по-малко склонни от по-младите граждани (25-39 г.) да извършват безкасови плащания и трансакции и предпочитат да се разплащат и да държат спестяванията си в пари в брой. Поради тази причина въвеждането на адаптационен период на двойно обращение, вкл. неговите позитивни и превантивни ефекти, би бил най-осезаем именно за тази възрастова група.

Екологични въздействия

Варианти 2, 3 и 4 нямат екологични въздействия.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантите не биха оказали въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

Проблем 4 - Анализ на въздействията на разработените варианти (Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро)

ВАРИАНТ “Без действие”

Икономически въздействия на вариант “без действие”

Предприемането на вариант “без действие” би довело пряко и непряко до разнообразни неблагоприятни икономически въздействия. Липсата на ясна и предварително уредена процедура по снабдяване и разпространение на евробанкноти и евромонети би довела до изключително забавяне в скоростта, с която новата валута навлиза в гражданския оборот, а по този начин ще се осъществят ощетяващи икономически процеси спрямо всички слоеве на обществото и най-вече потребителите. От една страна търговците и потребителите биха били принудени сами да си осигурят способи за обмен на наличните си средства. Този значителен ръст в търсенето на услуги по обмен на левове в евро неминуемо би довел до остро увеличение в таксите, които търговците на валута и банките начисляват за извършване на касовите си операции. Това само по себе си ще навреди на всички слоеве на обществото, тъй като разходите за въвеждането на еврото би ги поставило в по-лошо положение, отколкото ако еврото не би било въведено. Последното представлява и нарушение на

²³ https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_surveys/space/html/ecb.spacereport202212~783ffdf46e.en.html

основните принципи заложи първо в *Националния план за еврото* и впоследствие в общите разпоредби на Закона за въвеждане на еврото в Република България.

От друга страна при вариант **“без действие”** поради липсата на организирано снабдяване на търговците и потребителите с валута няма да се постигне дори близко до еднообразно и равномерно разпространение. При подобен сценарий първоначално би се наблюдавало разпространение на еврото чрез съществуващите канали за касов обмен на валута, в частност - кредитните институции и обменни бюра. Тъй като гореизброените се намират основно в областните центрове и някои други големи градове, ефектът би бил силно ограничен в териториално отношение. На практика би се наблюдавало бавно разпространение на новата официална валута от градовете към по-малките населени места с естественото развитие на икономическия оборот. Отдалечените и нисконаселените места, които традиционно нямат значителен достъп до финансови услуги и чието население оперира основно с налични парични средства, биха се сблъскали с огромни затруднения при осъществяване на оборота. Поради недостатъчната наличност, която да се използва на тези места би било наложително периодът на двойно обращение да бъде значително по-дълъг с цел банкнотите и монетите в евро да достигнат до по-голяма част от обществото. Същевременно изваждането на лева от обращение и отменянето на статута му на законно платежно средство би поставило търговците и гражданите в невъзможно положение. Те ще трябва да избират или да нарушават разпоредбите на настоящия закон като продължат да използват лева, или да не извършват никакви сделки докато не се сдобият с налични средства в евро. За да се избегне подобен проблем, периодът на двойното обращение ще трябва да се удължи. Така въвеждането на еврото би се превърнало в далеч по-продължителен и неуспешен от гледна точка на целите си процес.

Относно конкуренцията и конкурентоспособността може да се отбележи негативното въздействие, което ще се прояви поради недостатъчната наличност сред търговците. След изтичането на периода на двойното обращение, през който търговците ще могат да оперират и с двете валути, де факто всяка сделка извършена в лева ще съставлява нарушение спрямо разпоредбите на ЗВЕРБ, тъй като левът ще спре да бъде законно платежно средство. Във тази връзка затрудненото снабдяване и високите разходи за обмен ще доведат до практическа невъзможност за продължаването на естествения темп на икономическото обращение в много части от страната. Свободните пазарни отношения и предлагането на стоки и услуги ще бъдат поставени в зависимост от наличието на средства в брой. Подобни последици биха се манифестирали по-изразено спрямо малките и средните предприятия, които биха били поставени в неравностойно положение на конкуренция с по-големите търговски дружества и вериги при обезпечаване на снабдяването на търговските си обекти с монети и банкноти в евро.

Същевременно може да се стигне до заключението, че тази верига от обстоятелства ще намери своя израз в крайните цени на стоките и услугите на пазара и съответно ще увеличи разходите на потребителите и ще намали общата им покупателна способност. Логически всеки бизнес ще опита да компенсира загубите си като прибави съществена част от разходите си по обмен на валута като добавена стойност на финалния продукт, който предоставя.

Повишените разходи за потребителите и бизнеса, заедно с влошените условия за конкуренция в полза на големите предприятия и теоретичната невъзможност за извършване на сделки в лева извън периода на двойно обращение биха били част от закономерните и непосредствени развои на причинно-следствената връзка, която води началото си от хипотетичната липса на адекватна процедура по обмен при въвеждането на еврото.

Предотвратяването на тези ефекти е от изключително значение за успеха на присъединяването на Република България към еврозоната и по-нататъшното ни интегриране в Европейското икономическо пространство.

С оглед горепосочените основни съображения спрямо вариант **“без действие”** могат да бъдат открити по-специфичните икономически въздействия и отрицателните ефекти, които те ще породят.

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- *Вариантът ограничава ли свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници?*

Вариантът би довел до ограничаване на свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници. Недостатъчната наличност на навлезлите в обращение евробанкноти и евромонети цялостно биха затруднили естествения темп на икономическия оборот във всичките му елементи.

- *Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?*

Увеличаването на цените и тарифите за обмен на валута ще доведат до по-високи цени на крайните продукти и неравностойното положение между конкурентите на пазара. В зависимост от степента на нуждата за налични средства и дължината на периода, през който ще се проявява, тези процеси биха могли да се проявят като намаление в броя на търговци в даден сектор, и съответно в по-малък избор за потребителите.

Релевантни въпроси по отношение на конкурентоспособност и инвестиции:

- *Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?*

Наблюдения върху сходни ситуации предполагат, че търговците, които разполагат с по-значителни активи, биха имали възможност да договорят по-благоприятни условия за обмен, което би поставило техните конкуренти в неравностойно положение.

- *Има ли въздействие/промяна върху производителността?*

Вариантът би могъл да окаже въздействие върху нивата на производителността в ограничена степен, ако процесът по навлизане на еврото в обращение се забави достатъчно.

Релевантни въпроси по отношение на правото на собственост:

- *Ограничава ли се придобиването, прехвърлянето или упражняването на правата на собственост?*

Придобиването и прехвърлянето на правото на собственост би било затруднено поради описаната в общите положения хипотеза на недостатъчна наличност сред търговците след приключване на периода на двойно обращение, в която извършване на сделки в евро е невъзможна, а в лева би било нарушение на разпоредбите на ЗВЕРБ.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на иновациите и изследванията

Релевантни въпроси по отношение на потребителите:

- *Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?*

Наличието на високи тарифи за обмен на валута неизбежно ще се отрази на крайните цени на продуктите на пазара и в този смисъл ще повлияят отрицателно на потребителите като увеличат техните разходи.

- *Засяга ли информирането и защитата на потребителите?*

Липсата на организиран процес по разпространение и снабдяване на евромонети и евробанкноти застрашава потребителите по повече от един начин. При отсъствието на процедура няма основа, върху която да се изгради комуникация с потребителите относно основните рискове при опитите им да обменят налични парични средства. В този смисъл недостатъчната информираност би довела до по-сериозно застъпена възможност за извършване на измами.

Релевантни въпроси по отношение на специфични региони или сектори:

- *Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?*

Вариантът би имал най-значителен ефект върху сектора на финансовите услуги. Липсата на регулация би позволила на кредитните институции и обменните бюра да увеличат драстично начисляваните си такси/тарифи, с което да повишат приходите си за сметка на всички останали участници в оборота.

Също така следва да се има предвид и повишеният интерес, който ще се прояви спрямо безналичните средства. При липсата на снабдяване и разпространение на евромонети и евробанкноти обществото ще се възползва от алтернативата да вложи средствата си в кредитните институции и да използва в максимална степен електронни пари. Това отново би довело до плюсове за финансовия сектор.

Релевантни въпроси по отношение на макроекономическата среда:

- *Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?*

Вариантът би имал всеобхватно негативно въздействие върху икономическия растеж и заетостта, чиито продължителност и интензитет няма как да бъдат предварително оценени.

- *Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?*

В дългосрочен план вариантът би допринесъл за подобряване на условията за инвестициите и функционирането на пазарите. Макар и изключително забавено, съгласно вариант **“без действие”** еврото все пак би заменило лева като официална парична единица не просто на теория, а и на практика.

- *Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?*

Свободата на движение на стоки и капитали и свободата на предоставяне на услуги биха били силно засегнати в ранните етапи на реализиране на вариант **“без действие”** когато търговците и потребителите ще имат затруднен достъп до налични средства.

Социални въздействия на вариант “без действие”:

Поради същността на тематиката и предмета на действие на ЗВЕРБ, социалните ефекти са далеч по-ограничени по брой и обхват в сравнение с икономическите. Може да се отбележи, че по-голямата част от тях се проявяват косвено вследствие на първостепенните въздействия.

Ключови причинители водещи до социални въздействия са влошаването на икономическите условия и лишаването на отделни части от населението от достъп до наложителни финансови услуги по обмен.

Релевантни въпроси по отношение на балансираното демографско развитие:

- Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?

Вариантът би довел до създаване на неравни възможности, както и до непряка дискриминация основана на местоживееене и възраст, тъй като жителите на малките населени места и тези в напреднала възраст биха били поставени в по-неблагоприятно положение вследствие на по-силно проявени затруднения при превалутирането на наличните си средства, които няма как да избегнат. Дискриминацията би била резултат от бездействието при определяне на процедура по снабдяване и разпространение и косвено от привидно неутралната процедура по обмен.

- Вариантът води ли до ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони?

Вариантът би могъл да доведе до увеличаване на диспропорциите в териториалното разпределение и обезлюдяването в някои региони. Предприемането на вариант **“без действие”** би задълбочило проблемите, пред които са изправени отдалечените и нисконаселени места. Ефектите от липсата на достъп до финансови услуги, която все по-често се наблюдават с изтеглянето на присъствието на банковите клонове и банкоматите от селата, биха се изострили, вследствие на създаването допълнителните нужди в тази сфера в лицето на нуждата от превалутиране чрез собствени средства и индивидуална организация.

Релевантни въпроси по отношение на заетостта и пазара на труда:

- Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?

Цялостното влошаване на пазарните условия и забавянето на икономическия растеж косвено биха довели до загуба на ограничен брой работни места и би довело до спад в създаването на нови работни места.

- Отразява ли се на търсенето на работна сила?

Отговорът на този въпрос е тясно свързан с горепосочените аргументи. Нуждата от нова работна сила би била ограничена в ранните етапи на навлизането на евромонети и евробанкноти в обращение.

Увеличение в търсенето на работна сила би било тенденция основно при банките и обменните бюра, тъй като те ще трябва да разширят капацитета си за касов обмен на парични средства за да отговорят на острия скок в търсенето на подобни услуги.

- Засяга ли определени възрастови групи?

Лицата в напреднала възраст биха били по-силно и прекомерно засегнати от вариант **“без действие”** в сравнение с представители на други възрастови групи. От една страна за първите

има по-голяма опасност да станат жертва на измами поради недостиг на информация, а от друга следва да се имат предвид евентуалните логистични усложнения поради трудноподвижност и отдалеченост от малкото обекти предлагащи обмяна на левове в евро.

Релевантни въпроси по отношение на стандартите за качество на работата:

- Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работниците? Засяга ли пряко или косвено съществуващите права и задължения на работодателите?

Логично е тези два въпроса да бъдат разгледани заедно поради тяхната взаимосвързаност. Вариантът може краткосрочно да доведе до фактически промени в правата и задълженията на работодателите и работниците/служителите във връзка с изплащането на трудово възнаграждение. В случай че тези операции се извършват в брой, разходите на работодателя за осигуряването на налични средства далеч биха надминали обичайните разходи, ако еврото не е въведено. От друга страна се създават предпоставки за злоупотреба с право от страна на работниците/служителите. За тях би било по-изгодно да поискат възнагражденията им да се изплащат в брой дори до този момент да не е така.

Релевантни въпроси по отношение на социалното включване и социалната закрила:

- Вариантът засяга ли достъпа до пазара на труда или влизането/излизането от пазара на труда?

Вариантът засяга негативно възможностите за влизане в и излизане от пазара на труда. Влизането ще е затруднено вследствие на забавянето на икономическия растеж и обращение и съответно намаляването на броя отворени позиции. Относно излизането от пазара на труда може да се предположи, че част от работещите ще бъдат косвено засегнати поради завишените разходи за техните работодатели породени с оглед нуждата от обмен. Това засягане може да се изрази в намаления в размера на предлаганите трудови възнаграждения или съкращаване на броя трудови правоотношения.

- Влияе ли на достъпа до услугите, свързани с намиране на работа или до услуги от общ икономически интерес?

Услугите свързани с намиране на работа ще са непряко засегнати по вече споменатите описаните причини. Не следва да има съществени промени във връзка с достъпа до услугите от общ икономически интерес, но би било реалистично да се очаква повишение на цените в хипотезата на вариант “без действие”.

Релевантни въпроси по отношение на правото на неприкосновеност на личния живот:

- Засяга ли правото на свобода на гражданите? Засяга ли правото им да се движат свободно в ЕС?

Дори като се вземе предвид далеч по-бавния темп, с който биха били постигнати целите по въвеждане на еврото, един от крайните ефекти ще бъде положителната промяна с оглед свободата на гражданите и по-специално тяхната свобода на движение в рамките на ЕС. Премахването на тази финансова бариера би улеснило неограничен кръг лица при пътувания в еврозоната.

Релевантни въпроси по отношение на правото на добра администрация и достъп до правосъдие и до управлението:

- Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?

Един от основните недостатъци при този вариант е именно липсата на информираност сред обществото по дадения проблем. От части това би било резултат от липсата на планирани комуникационни дейности и същевременно от липсата на процедура и правила, които да бъдат основа на подобни комуникационни кампании.

- Вариантът засяга ли правото на гражданите на достъп до правосъдие? Предвидени ли са ефективни средства за защита по съдебен ред?

Във връзка с настоящия доклад, горепосочените въпроси отново са взаимосвързани и обуславят отговорите си. Липсата на процедура и съответно липсата на информираност неизбежно биха въздействали негативно върху правната сигурност. Неяснотата с оглед материята по въвеждане на еврото би довела до по-честа нужда от разрешаване на правни спорове. В този смисъл не е ясно до каква степен физическите и юридическите лица биха разполагали с ефективни средства за съдебна защита. Липсата на съществуваща съдебна практика допълнително би допринесло за сложността на делата и разрешаването им, което от своя страна може да доведе до противоречиви решения и множество обжалвания. В резултат на тези съображения може да се приеме, че би бил затруднен и достъпът до правосъдие поради увеличението в броя разглеждани дела.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на сигурността и обществения ред:

- *Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния?*

Следва да се отбележи минималната вероятност да се достигне до увеличение в броя на престъпните деяния вследствие на практически по-високата стойност на наличните парични средства и тяхната рядкост в първите месеци от въвеждането на еврото. Вариантът би могъл да има за резултат и увеличение в броя договори сключвани при крайна нужда и явно неизгодни условия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “без действия”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

По отношение на транспорта и използването на енергия:

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на търсенето на транспорт (превоз на пътници или товари), или ще повлияе ли на неговата натовареност, изразена в проценти за*

всеки отделен вид транспорт?

Обосновано може да се очаква, че въвеждането на еврото съгласно вариант “без действие” би довело до увеличение в търсенето на транспорт за превоз на пътници и товари (евробанкноти и евромонети). Това увеличение следва да се изрази сред всички слоеве на обществото. Кредитните институции и обменните бюра ще трябва да организират транспорта на налични средства между обектите си, а потребителите и търговците ще трябва да извършват допълнителни пътувания за да обменят валута.

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на емисиите от превозните средства?*

В смисъла на гореописаното увеличение в необходимата логистика за снабдяване и разпространение на кредитните институции, обменните бюра, търговските обекти и индивидуалните пътувания на гражданите за сдобиване с налична валута може да се очаква и временно увеличение на емисиите от превозните средства.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

По отношение на чистотата на атмосферния въздух:

- *Вариантът влияе ли върху качеството на атмосферния въздух?*

Вариантът би довел до промяна в качеството на атмосферния въздух вследствие на нарастването в броя на пътувания по горната точка.

- *Вариантът влияе ли върху вида и количеството на изпусканията в атмосферния въздух емисии на вредни вещества?*

Отново във връзка с увеличаването на нуждата от транспортни услуги би се осъществило повишение в количеството на изпусканията вредни емисии.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

ВАРИАНТ 2 - КРЕДИТНИ ИНСТИТУЦИИ

Икономически въздействия на вариант “кредитни институции”

Предприемането на **вариант 2 - “кредитни институции”** във връзка с процедурата по снабдяване и разпространение би имало за резултат далеч по-успешното и плавно въвеждане на еврото в Република България.

В сравнение с очакваните въздействия описани в анализа на Вариант 1, хипотезата на забавяне на икономическия растеж и развитие поради недостатъчна наличност и неравномерно териториално разпределение на навлезлите в обращение евробанкноти и евромонети би се проявявала далеч по-рядко и за по-кратки периоди от време. Това се дължи на гарантирането и регулирането на източниците, чрез които търговците и потребителите могат да се снабдят с налични средства в евро. При този вариант кредитните институции биха се ползвали с нормативно заложената подкрепа на БНБ. Осигуряването на логистични вериги за снабдяване на банковите клонове с налични средства от БНБ би било уредено по силата на предварително сключени договори помежду им. Наличието на подготвена процедура гарантирано би произвела по-благоприятни и положителни резултати отколкото, ако множеството различни кредитни институции се стремят самостоятелно да организират достъпа си до достатъчна валута.

В допълнение на по-високата степен на сигурност спрямо наличието на средства в банковите клонове, следва да се отбележат ефектите, които биха се проявили и избегнали при правилната регулация на начина, по който биха се извършвали отделните касови операции по обмен на левове в евро. В частност, това се извява в забраната за начисляване на такса през първите шест месеца от датата на въвеждане на еврото като официална парична единица. По този начин се спазват заложените принципи за смяната на валутата и се избягват допълнителните разходи в тежест на потребителите и бизнес. Това от своя страна премахва и нуждата за бизнеса да добавят към цените на финалните си продукти разходите свързани с превалутиране на налични парични средства, което от своя страна ще ограничи и икономически необоснованото покачване на цените с оправданието, че е необходимо с оглед новата валута. Съответно на потребителите би им било спестено да понесат косвено цялата финансова тежест на превалутирането.

Въпреки обективно по-добрите резултати, които биха могли да се отчетат при вариант 2, някои от неразрешените проблеми описани в анализа на предходния вариант отново биха се проявили. По-специфично би могло да се отбележи неравномерното разпространение на евробанкноти и евромонети с оглед териториално разпределение. Поради липсата на банкови клонове в отдалечените и нисконаселени места в страната, населението на тези региони отново би било поставено в ситуация, в която разчита на реализирането на естествените икономически процеси или на собствени усилия за да се снабди с средства в евро. Както е описано по-горе, по най-скорошни данни на НСИ, засегнатата би била една значителна част от населението в селата, което общо се равнява на 1 838 441 души, или приблизително 26,88% от общото за страната население - 6 838 937 души.

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- *Вариантът ограничава ли свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници?*

Вариантът би могъл да доведе в ниска степен до ограничаване на свободното движение на стоки, услуги, и капитали. Хипотезата за забавяне на естествения темп на икономическото обращение и растеж поради липса на евро в обращение след приключване на периодът на двойно обращение е възможно да се прояви в по-ниска степен в регионите, които традиционно нямат достъп до финансови услуги и не осъществяват значителна пазарна дейност.

- *Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко*

конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?

Вариант “кредитни институции” не би следвало да доведе до ограничаване на избора на потребителите или по-високи цени поради по-малко конкуренция. В случай че се прояви някакъв ефект, той би бил минимален и силно ограничен във времето и пространството.

Релевантни въпроси по отношение на конкурентоспособност и инвестиции:

- *Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?*

Наблюдения върху сходни ситуации предполагат, че търговците, които разполагат с по-значителни активи, биха имали възможност да договорят по-благоприятни условия за обмен, което би поставило техните конкуренти в неравностойно положение.

- *Има ли въздействие/промяна върху производителността?*

Вариантът би могъл в дългосрочен план косвено да доведе до позитивна промяна върху производителността като до голяма степен това би бил ефект от цялостното въвеждане на еврото.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на правото на собственост.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на иновациите и изследванията (Евентуалните въздействия по отношение на иновациите и изследванията не биха били следствие от вариант “кредитни институции”, а от въвеждането на еврото като официална парична единица).

Релевантни въпроси по отношение на потребителите:

- *Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?*

Забраната за таксуване на касовия обмен на левове в евро би предпазила потребителите от основните допълнителни разходи, които биха могли да се проявят спрямо потребителите. Вариантът все пак позволява таксуване на потребителите шест месеца след датата на въвеждането на еврото и по-този начин биха могли да се открият разходи

- *Засяга ли информирането и защитата на потребителите?*

Наличието на организиран процес по разпространение и снабдяване на евромонети и евробанкноти дава основа за формиране на ефективна комуникационна кампания, чрез която да бъдат информирани потребителите за начина, по който ще бъде извършен обмена. От една страна това засяга информирането и защитата на потребителите като им позволява по-лесно да избегнат опити за измами, а от друга предпазва потребителите от негативните ефекти, които биха настъпили във вариант “без действие”. Въпреки това тези ефекти няма да настъпят в гореспоменатите отдалечени и нисконаселени места в страната поради липсата на териториалния обхват на кредитните институции.

Релевантни въпроси по отношение на специфични региони или сектори:

- *Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?*

Значителни ефекти ще се проявят в сектора на финансовите услуги предвид повишеният интерес спрямо безналичните средства. Може да се предположи, че една немалка част от хората със средства в брой ще се възползват от възможността да избегнат процедурата по обмен на налични пари като вложат различните си средства в кредитните институции и започнат да използват по-застъпено електронни пари. Следователно, банките цялостно ще реализират повече дейност и ще обслужват по-голям брой клиенти.

Релевантни въпроси по отношение на макроекономическата среда:

- *Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?*

Една от целите на процеса по въвеждането на еврото в Република България е това да се случи възможно най-гладко и без да води до отрицателни последици за икономиката и обществото. Въпреки далеч по-благоприятните очаквания в сравнение с вариант “без действие”, не е изключено да има краткосрочни отрицателни последици върху икономическия растеж и заетостта, които впоследствие ще бъдат заменени от цялостните дългосрочни позитиви обусловени от използването на новата валута.

- *Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?*

В дългосрочен план вариантът би допринесъл за подобряване на условията за инвестициите и функционирането на пазарите.

- *Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?*

Свободата на движение на стоки и капитали и свободата на предоставяне на услуги биха били слабо засегнати в ранните етапи на реализиране на вариант “**кредитни институции**” когато търговците и потребителите все още ще обменят своите налични средства.

Социални въздействия на вариант “кредитни институции”:

Поради същността на тематиката и предмета на действие на ЗВЕРБ, социалните ефекти са далеч по-ограничени по брой и обхват в сравнение с икономическите. Може да се отбележи, че по-голямата част от тях се проявяват косвено вследствие на първостепенните въздействия.

Ключови причинители водещи до социални въздействия са влошаването на икономическите условия и лишаването на отделни части от населението от достъп до наложителни финансови услуги по обмен.

Релевантни въпроси по отношение на балансираното демографско развитие:

Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?

Вариантът би довел до създаване на неравни възможности, както и до непряка дискриминация основана на местоживеене, тъй като жителите на малките населени места и тези лица в напреднала възраст биха били поставени в по-неблагоприятно положение вследствие на по-силно проявени затруднения при превалутирането на наличните си средства, които няма как да избегнат. Дискриминацията би била косвен резултат от привидно неутралната процедура по обмен и в частност от недостатъчния териториален обхват на дадената процедура по снабдяване и разпространение (кредитни институции).

Вариантът води ли до ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони?

Вариантът би могъл да доведе до увеличаване на диспропорциите в териториалното разпределение и обезлюдяването в някои региони. Предприемането на вариант **“кредитни институции”** би задълбочило проблемите, пред които са изправени отдалечените и нисконаселени места. Ефектите от липсата на достъп до финансови услуги, която все по-често се наблюдават с изтеглянето на присъствието на банковите клонове и банкоматите от селата, биха се изострили, вследствие на създаването допълнителните нужди в тази сфера в лицето на нуждата от превалутиране чрез собствени средства и индивидуална организация.

Релевантни въпроси по отношение на заетостта и пазара на труда:

- *Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?*

Вариантът улеснява създаването на нови работни места в дългосрочен план, тъй като води до сравнително успешното въвеждане на еврото, което от своя страна ще породи цялостни позитиви за икономиката на страната.

- *Вариантът има ли специфични негативни последици за определени професии, групи работници или самостоятелно заети лица?*

Успешното осъществяване на определената процедура по разпространение и снабдяване би се отразило негативно на дейността на обменните бюра. По всяка вероятност би се отчел остър спад в тяхната дейност, тъй като вариантът предвижда създаването на алтернативен и безплатен начин за обмен на валута.

- *Отразява ли се на търсенето на работна сила?*

Вариантът би могъл да доведе до увеличение на търсенето на работна сила вследствие на очакваното засилване на икономическия растеж.

- *Засяга ли определени възрастови групи?*

Жителите на селата в напреднала възраст биха били по-силно засегнати при изпълнение на вариант **“кредитни институции”** в сравнение с представители на други възрастови групи. От една страна за първите има по-голяма опасност да станат жертва на измами поради недостиг на информация, а от друга следва да се имат предвид евентуалните логистични усложнения поради трудноподвижност и отдалеченост от обектите на кредитните институции

предлагащи обмяна на левове в евро.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на стандартите за качеството на работа.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила.

Релевантни въпроси по отношение на правото на неприкосновеност на личния живот:

- *Засяга ли правото на свобода на гражданите? Засяга ли правото им да се движат свободно в ЕС?*

Един от крайните ефекти на въвеждане на еврото ще бъде положителната промяна с оглед свободата на гражданите и по-специално тяхната свобода на движение в рамките на ЕС. Премахването на тази финансова бариера би улеснило неограничен кръг лица при пътувания в еврозоната.

- *Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?*

Вариантът би могъл да доведе до събиране и обработка на повече лични данни във връзка с очаквания прираст на броя клиенти на кредитните институции.

Релевантни въпроси по отношение на правото на добра администрация и достъп до правосъдие и до управлението:

- *Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?*

Наличието на определена процедура би позволило да се осъществи по-качествена комуникационна кампания и въпросите свързани с обмяна на валута, които са от значение за гражданите да бъдат разяснени.

- *Вариантът засяга ли правото на гражданите на достъп до правосъдие? Предвидени ли са ефективни средства за защита по съдебен ред?*

Вариант “кредитни институции” би повлиял положително на правната сигурност и чрез него биха се избегнали голяма част от делата, които биха били наблюдавани в случая на вариант “без действие”. В този смисъл се спестява една допълнителна тежест за съдебната система и съответно се улеснява достъпа до правосъдие на гражданите. Относно ефективните средства за защита по съдебен ред следва да се отбележи, че ЗВЕРБ урежда обществените отношения свързани не просто с въвеждането на еврото и процедурата за снабдяване и разпространение, а и механизмите за контрол и съответните санкции. По този начин разпоредбите на настоящия законопроект въздействат превантивно спрямо евентуалните закононарушения.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на сигурността и обществения ред:

- *Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния? Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона? Ще има ли влияние върху сферата на сигурността?*

Удачно е тези въпроси да бъдат разгледани заедно. Вариантът определено ще се отрази върху капацитета за прилагане на закона, тъй като процедурата по разпространение и снабдяване неизбежно ще налага логистичната верига на превози на евробанкноти и евромонети да е осигурена против опити за кражба. Това от своя страна ще ангажира ресурси на Министерството на външните работи (МВР) и частни охранителни фирми наети от кредитните институции. Вариантът би могъл да има за резултат и ограничено увеличение в броя договори сключвани при крайна нужда и явно неизгодни условия.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “Кредитни институции”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Релевантни въпроси по отношение на транспорта и използването на енергия:

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на търсенето на транспорт (превоз на пътници или товари), или ще повлияе ли на неговата натовареност, изразена в проценти за всеки отделен вид транспорт?*

Обосновано може да се очаква, че въвеждането на еврото съгласно вариант “кредитни институции” би довело до увеличение в търсенето на транспорт за превоз на пътници и товари (евробанкноти и евромонети). Това увеличение следва да се изрази сред всички слоеве на обществото. Кредитните институции, със съдействието на БНБ, ще трябва да организират транспорта на налични средства между обектите си, а потребителите и търговците ще трябва да извършват допълнителни пътувания за да обменят валута.

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на емисиите от превозните средства?*

В смисъла на гореописаното увеличение в необходимата логистика за снабдяване и разпространение на кредитните институции, търговските обекти и индивидуалните пътувания на гражданите за сдобиване с налична валута може да се очаква и временно увеличение на емисиите от превозните средства.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Релевантни въпроси по отношение на чистотата на атмосферния въздух:

- *Вариантът влияе ли върху качеството на атмосферния въздух?*

Вариантът би довел до промяна в качеството на атмосферния въздух вследствие на нарастването в броя на пътувания по горната точка.

- *Вариантът влияе ли върху вида и количеството на изпусканияте в атмосферния въздух емисии на вредни вещества?*

Отново във връзка с увеличаването на нуждата от транспортни услуги би се осъществило повишение в количеството на изпусканияте вредни емисии.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

ВАРИАНТ 3 - “БЪЛГАРСКИ ПОЩИ” ЕАД

Икономически въздействия на вариант - “Български пощи” ЕАД

Предприемането на вариант “Български пощи” би породило въздействия, които до голяма степен са огледални спрямо тези на вариант “кредитни институции”. Докато при втората от тези опции се очертават: организираното разпространение и снабдяване, което да предостави сигурната и обезопасена възможност да се обменят големи суми чрез мрежа от обекти, която главно обхваща големите градове и населени места; при настоящия вариант биха се наблюдавали качествено противоположни ефекти.

Както е споменато в описанието на вариант “Български пощи”, негативите на подобна процедура биха се състояли основно в невъзможност за обмен на големи суми и по-ниски нива на сигурност. За сметка на това, възползването от организационната и логистична мрежа на “Български пощи” ЕАД е единствената приложима възможност за осигуряване на цялостен териториален обхват из страната.

При реализиране на дадения вариант биха възникнали затруднения и забавяния спрямо процеса на въвеждане на еврото поради ограничените количества, в които може да се извършва обменът. Тъй като целият обем от паричните средства в обращение, за които е дадена информация в описанието на Проблем 4, ще е необходимо да бъде обработен от клоновете на пощите. Забавянето на подмяната на паричните средства би довело до процеси, които от една страна се доближават до тези наблюдавани при вариант “без действие, но в по-ограничена степен, а от друга до процесите от вариант “кредитни институции”. Търговците и потребителите биха имали достъп до разпространена мрежа от обекти, които предлагат финансови услуги по обмен без да влошават положението на потребителите чрез допълнителни такси, тарифи и разходи, но за сметка на това, тази мрежа не би могла да отговори на нуждите им от евробанкноти и евромонети в разумен срок. Забавеното разпространение на налични средства в евро ще има за последствия нуждата от допълнителна

ангажираност на желаещите да обменят средства и подобно на очертаното досега забавяне в естествения темп на икономическото обращение и растеж.

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- *Вариантът ограничава ли свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници?*

Вариантът би могъл да доведе в ниска степен до ограничаване на свободното движение на стоки, услуги, и капитали. Хипотезата за забавяне на естествения темп на икономическото обращение и растеж поради липса на евро в обращение след приключване на периодът на двойно обращение е възможно да се прояви в по-ниска степен в регионите, които традиционно нямат достъп до финансови услуги и не осъществяват значителна пазарна дейност.

- *Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?*

Вариант “кредитни институции” не би следвало да доведе до ограничаване на избора на потребителите или по-високи цени поради по-малко конкуренция. В случай че се прояви някакъв ефект, той би бил минимален и силно ограничен във времето и пространството.

Релевантни въпроси по отношение на конкурентоспособност и инвестиции:

- *Променя ли се конкурентното предимство или позицията на компаниите?*

Наблюдения върху сходни ситуации предполагат, че търговците, които разполагат с по-значителни активи, биха имали възможност да договорят по-благоприятни условия за обмен, което би поставило техните конкуренти в неравностойно положение.

- *Има ли въздействие/промяна върху производителността?*

Вариантът би могъл в дългосрочен план косвено да доведе до позитивна промяна върху производителността като до голяма степен това би бил ефект от цялостното въвеждане на еврото.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на правото на собственост.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на иновациите и изследванията (Евентуалните въздействия по отношение на иновациите и изследванията не биха били следствие от вариант “кредитни институции”, а от въвеждането на еврото като официална парична единица).

Релевантни въпроси по отношение на потребителите:

- *Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?*

Забраната за таксуване на касовия обмен на левове в евро би предпазила потребителите от

основните допълнителни разходи, които биха могли да се проявят спрямо потребителите. Вариантът все пак позволява таксуване на потребителите шест месеца след датата на въвеждането на еврото и по-този начин биха могли да се открият разходи

- *Засяга ли информирането и защитата на потребителите?*

Наличието на организиран процес по разпространение и снабдяване на евромонети и евробанкноти дава основа за формиране на ефективна комуникационна кампания, чрез която да бъдат информирани потребителите за начина, по който ще бъде извършен обмена. От една страна това засяга информирането и защитата на потребителите като им позволява по-лесно да избегнат опити за измами, а от друга предпазва потребителите от негативните ефекти, които биха настъпили във вариант “без действие”. Въпреки това тези ефекти няма да настъпят в гореспоменатите отдалечени и нисконаселени места в страната поради липсата на териториалния обхват на кредитните институции.

Релевантни въпроси по отношение на специфични региони или сектори:

- *Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?*

Значителни ефекти ще се проявят в сектора на финансовите услуги предвид повишеният интерес спрямо безналичните средства. Може да се предположи, че една немалка част от хората със средства в брой ще се възползват от възможността да избегнат процедурата по обмен на налични пари като вложат различните си средства в кредитните институции и започнат да използват по-застъпено електронни пари. Следователно, банките цялостно ще реализират повече дейност и ще обслужват по-голям брой клиенти.

Релевантни въпроси по отношение на макроикономическата среда:

- *Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?*

Една от целите на процеса по въвеждането на еврото в Република България е това да се случи възможно най-гладко и без да води до отрицателни последици за икономиката и обществото. Въпреки далеч по-благоприятните очаквания в сравнение с вариант “без действие”, не е изключено да има краткосрочни отрицателни последици върху икономическия растеж и заетостта, които впоследствие ще бъдат заменени от цялостните дългосрочни позитиви обусловени от използването на новата валута.

- *Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?*

В дългосрочен план вариантът би допринесъл за подобряване на условията за инвестициите и функционирането на пазарите.

- *Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?*

Свободата на движение на стоки и капитали и свободата на предоставяне на услуги биха били слабо засегнати в ранните етапи на реализиране на вариант “**кредитни институции**”

когато търговците и потребителите все още ще обменят своите налични средства.

Социални въздействия на вариант вариант - “Български пощи” ЕАД

Поради същността на тематиката и предмета на действие на ЗВЕРБ, социалните ефекти са далеч по-ограничени по брой и обхват в сравнение с икономическите. Може да се отбележи, че по-голямата част от тях се проявяват косвено вследствие на първостепенните въздействия.

Ключови причинители водещи до социални въздействия са влошаването на икономическите условия и лишаването на отделни части от населението от достъп до наложителни финансови услуги по обмен.

Релевантни въпроси по отношение на балансираното демографско развитие:

Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?

Вариантът би довел до създаване на условия за равни възможности и недопускане на пряка или косвена дискриминация. Използването на клоновата мрежа на “Български пощи” ЕАД като канал за разпространение и снабдяване с евромонети и евробанкноти би осигурило достъп до финансови услуги по обмен на живеещите извън областните центрове и големите градове. По този начин адекватно се разрешава проблемът с териториалния обхват.

Вариантът води ли до ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони?

Във връзка с гореописаното, вариантът не би довел до съществени промени в диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването, което избягва недостатъците на предходните варианти и в този смисъл е обективно подобрение.

Релевантни въпроси по отношение на заетостта и пазара на труда:

- *Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?*

Вариантът улеснява създаването на нови работни места в дългосрочен план, тъй като води до сравнително успешното въвеждане на еврото, което от своя страна ще породи цялостни позитиви за икономиката на страната.

- *Вариантът има ли специфични негативни последствия за определени професии, групи работници или самостоятелно заети лица?*

Успешното осъществяване на определената процедура по разпространение и снабдяване би се отразило негативно на дейността на обменните бюра. По всяка вероятност би се отчел остър спад в тяхната дейност, тъй като вариантът предвижда създаването на алтернативен и безплатен начин за обмен на валута.

- *Отразява ли се на търсенето на работна сила?*

Вариантът би могъл да доведе до увеличение на търсенето на работна сила вследствие на очакваното засилване на икономическия растеж.

- *Засяга ли определени възрастови групи?*

Вариантът създава възможности за адресиране на специфичните нужди на отделните възрастови групи.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на стандартите за качеството на работа.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила..

Релевантни въпроси по отношение на правото на неприкосновеност на личния живот:

- *Засяга ли правото на свобода на гражданите? Засяга ли правото им да се движат свободно в ЕС?*

Един от крайните ефекти на въвеждане на еврото ще бъде положителната промяна с оглед свободата на гражданите и по-специално тяхната свобода на движение в рамките на ЕС. Премахването на тази финансова бариера би улеснило неограничен кръг лица при пътувания в еврозоната.

Релевантни въпроси по отношение на правото на добра администрация и достъп до правосъдие и до управлението:

- *Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?*

Наличието на определена процедура би позволило да се осъществи по-качествена комуникационна кампания и въпросите свързани с обмена на валута, които са от значение за гражданите да бъдат разяснени.

- *Вариантът засяга ли правото на гражданите на достъп до правосъдие? Предвидени ли са ефективни средства за защита по съдебен ред?*

Вариант “Български пощи” би повлиял положително на правната сигурност и чрез него биха се избегнали голяма част от делата, които биха били наблюдавани в случая на вариант “без действие”. В този смисъл се спестява една допълнителна тежест за съдебната система и съответно се улеснява достъпа до правосъдие на гражданите. Относно ефективните средства за защита по съдебен ред следва да се отбележи, че ЗВЕРБ урежда обществените отношения свързани не просто с въвеждането на еврото и процедурата за снабдяване и разпространение, а и механизмите за контрол и съответните санкции. По този начин разпоредбите на настоящия законопроект въздействат превантивно спрямо евентуалните закононарушения.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на сигурността и обществения ред:

- *Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния? Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона? Ще има ли влияние върху сферата на сигурността?*

Удачно е тези въпроси да бъдат разгледани заедно. Темата за сигурността е от най-важните аспекти на въвеждането на еврото, но е още по-силно изразена при вариант “Български пощи”. В анализа на въздействията на вариант “кредитни институции” беше разгледана нуждата от осигуряване на логистичната верига на евробанкноти и евромонети и следствията от нея. При настоящия вариант, тази потребност е далеч по-належаща. Макар да изпълняват някои финансови операции и работата с парични средства да влиза в обичайния предмет на дейност на държавните пощи, не е предвидено обектите им да оперират с налични средства от размерите, които биха били необходими за целите на обмен на лева в евро. В дадената хипотеза почти цялата маса от парични средства в обращение би следвало да бъде обработена и обменена от клоновата мрежа на пощите. От една страна това би наложило отделните обекти на пощите да съхраняват и разполагат със средства в евро, които да са поне еквивалентни на обменяните за деня левови банкноти и монети. От друга страна, пощите ще трябва да изградят инфраструктура, която да позволи и безопасното съхранение на вече обменените банкноти и монети в лева преди те да бъдат доставени на БНБ, които от своя страна да ги извадят от обращение. Дори като се вземе предвид, че е възможно “Български пощи” ЕАД да ограничат клоновете, които предоставят услуги по обмен, броят им все пак остава висок. Вариантът би могъл да има за резултат и ограничено увеличение в броя договори сключвани при крайна нужда и явно неизгодни условия.

В този смисъл вариантът ще създаде сериозни предпоставки за увеличение в броя на престъпните деяния и ще повлияе на сферата на сигурност като допълнително я натовари.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант вариант - “Български пощи” ЕАД

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Релевантни въпроси по отношение на транспорта и използването на енергия:

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на търсенето на транспорт (превоз на пътници или товари), или ще повлияе ли на неговата натовареност, изразена в проценти за всеки отделен вид транспорт?*

Обосновано може да се очаква, че въвеждането на еврото съгласно вариант “Български пощи” би довело до увеличение в търсенето на транспорт за превоз на пътници и товари (евробанкноти и евромонети). Това увеличение следва да се изрази сред всички слоеве на

обществото. “Български пощи” ЕАД, със съдействието на БНБ, ще трябва да организира транспорта на налични средства между обектите си, а потребителите и търговците ще трябва да извършват допълнителни пътувания за да обменят валута.

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на емисиите от превозните средства?*

В смисъла на гореописаното увеличение в необходимата логистика за снабдяване и разпространение на кредитните институции, търговските обекти и индивидуалните пътувания на гражданите за сдобиване с налична валута може да се очаква и временно увеличение на емисиите от превозните средства.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Релевантни въпроси по отношение на чистотата на атмосферния въздух:

- *Вариантът влияе ли върху качеството на атмосферния въздух?*

Вариантът би довел до промяна в качеството на атмосферния въздух вследствие на нарастването в броя на пътувания по горната точка.

- *Вариантът влияе ли върху вида и количеството на изпусканияте в атмосферния въздух емисии на вредни вещества?*

Отново във връзка с увеличаването на нуждата от транспортни услуги би се осъществило повишение в количеството на изпусканияте вредни емисии.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

ВАРИАНТ 4 - КРЕДИТНИ ИНСТИТУЦИИ И “БЪЛГАРСКИ ПОЩИ” ЕАД (комбиниран)

Икономически въздействия на вариант “Кредитни институции и “Български пощи” ЕАД”

Предприемането на вариант 4 - “кредитни институции и Български пощи” във връзка с процедурата по снабдяване и разпространение би имало за резултат обезпечаването на адекватен

отговор спрямо нуждите, които се проявяват спрямо Проблем 4 „Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро“.

Релевантни въпроси по отношение на конкуренцията:

- *Вариантът ограничава ли свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници?*

Вариантът не би довел до ограничаване на свободното движение на стоки, услуги, капитали и работници.

- *Ще доведе ли до ограничаване избора на потребителите, до по-високи цени поради по-малко конкуренция, до създаване на бариери за нови доставчици или улесняване появата на монополи?*

Вариантът не би следвало да доведе до ограничаване на избора на потребителите или по-високи цени поради по-малко конкуренция. В случай че се прояви някакъв ефект, той би бил минимален и силно ограничен във времето и пространството.

Релевантни въпроси по отношение на конкурентоспособност и инвестиции:

- *Променя ли се конкурентното предимство или позиция на компаниите?*

Предвиждането на алтернативни и взаимно допълващи се методи за осигуряване на налични парични средства, без това да представлява един допълнителен разход, осигурява запазването на сегашните нива на конкурентоспособност сред компаниите.

- *Има ли въздействие/промяна върху производителността?*

Вариантът би следвало в дългосрочен план косвено да доведе до позитивна промяна върху производителността като до голяма степен това би бил ефект от цялостното въвеждане на еврото.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на правото на собственост.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на иновациите и изследванията (Евентуалните въздействия по отношение на иновациите и изследванията не биха били следствие от вариант “**кредитни институции**”, а от въвеждането на еврото като официална парична единица).

Релевантни въпроси по отношение на потребителите:

- *Вариантът влияе ли върху разходите на потребителите?*

Забраната за таксуване на касовия обмен на левове в евро в обектите на кредитните институции и “Български пощи” ЕАД би предпазила потребителите от основните допълнителни разходи, които биха могли да се проявят спрямо тях. Вариантът все пак позволява таксуване на потребителите шест месеца след датата на въвеждането на еврото

като по-този начин биха могли да се открият разходи.

- *Засяга ли информирането и защитата на потребителите?*

Наличието на организиран процес по разпространение и снабдяване на евромонети и евробанкноти дава основа за формиране на ефективна комуникационна кампания, чрез която да бъдат информирани потребителите за начина, по който ще бъде извършен обмена. От една страна това засяга информирането и защитата на потребителите като им позволява по-лесно да избегнат опити за измами, а от друга предпазва потребителите от негативните ефекти, които биха настъпили във вариант “без действие”. При настоящия вариант потребителите са значително по-защитени от евентуални негативни последици вследствие на въвеждане на еврото отколкото при вариант 1 и 2 поради съчетаването на широкия териториален обхват на клоновата мрежа на пощите със способността на кредитните институции за сигурен обмен и съхранение на суми от големи размери.

Релевантни въпроси по отношение на специфични региони или сектори:

- *Има ли вариантът значителни ефекти върху определени сектори?*

Значителни ефекти ще се проявят в сектора на финансовите услуги предвид повишеният интерес спрямо безналичните средства. Както при вариант “кредитни институции” една немалка част от хората със средства в брой ще се възползват от възможността да избегнат процедурата по обмен на налични пари като вложат различните си средства в банките и започнат да използват по-застъпено електронни пари. Следователно, и в този случай банките цялостно ще реализират повече дейност и ще обслужват по-голям брой клиенти, макар и това да е по-ограничено поради допълнителният канал за разпространение и снабдяване в лицето на пощите.

Релевантни въпроси по отношение на макроикономическата среда:

- *Вариантът ще има ли цялостни последици върху икономически растеж и заетостта?*

Една от целите на процеса по въвеждането на еврото в Република България е това да се случи възможно най-гладко и без да води до отрицателни последици за икономиката и обществото. Съгласно предвидената в разглеждания вариант процедура, въвеждането на новата валута не би следвало да има значими въздействия спрямо икономическия растеж и заетостта, тъй като адресира основните аспекти на проблема (териториален обхват, сигурност, способност за обмен на големи суми).

- *Как вариантът допринася за подобряване на условията за инвестиции и функционирането на пазарите?*

В дългосрочен план вариантът би допринесъл за подобряване на условията за инвестициите и функционирането на пазарите.

- *Ограничава ли се свободата на движение на стоки, на капитали, свободата на*

установяване и свобода на предоставяне на услуги, свободното движение на работници?

В случай че предвидената в настоящия вариант процедура по разпространение и снабдяване бъде реализирана, не би следвало да бъдат ограничени свободата на движение на стоки и капитали и свободата на предоставяне на услуги. Хипотетично, изброените биха могли да са слабо засегнати в най-ранните етапи на реализиране на варианта когато търговците и потребителите все още ще обменят своите налични средства.

Социални въздействия на вариант “Кредитни институции и “Български пощи” ЕАД”:

Поради същността на тематиката и предмета на действие на ЗВЕРБ, социалните ефекти са далеч по-ограничени по брой и обхват в сравнение с икономическите. Може да се отбележи, че по-голямата част от тях се проявяват косвено вследствие на първостепенните въздействия.

Ключови причинители водещи до социални въздействия са влошаването на икономическите условия и лишаването на отделни части от населението от достъп до наложителни финансови услуги по обмен.

Релевантни въпроси по отношение на балансираното демографско развитие:

- *Вариантът води ли до създаване на условия за равни възможности за всички и недопускане на пряка или косвена дискриминация?*

Вариантът би довел до създаване на условия за равни възможности и недопускане на пряка или косвена дискриминация. Използването на клоновата мрежа на “Български пощи” ЕАД като канал за разпространение и снабдяване с евромонети и евробанкноти би осигурило достъп до финансови услуги по обмен на живеещите извън областните центрове и големите градове, като по този начин адекватно се разрешава проблемът с териториалния обхват. Този ефект би бил засилен чрез съгласуваното участие на обектите на кредитните институции, към които по всяка вероятност би била насочена съществена част от паричната маса подлежаща на обмен.

- *Вариантът води ли до ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването в някои региони?*

Във връзка с гореописаното, вариантът не би довел до съществени промени в диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването, което избягва недостатъците на вариант “без действие” и “кредитни институции” и в този смисъл е обективно подобрение.

Релевантни въпроси по отношение на заетостта и пазара на труда:

- *Вариантът улеснява ли създаването на нови работни места? Води ли пряко или косвено до загуба на работни места?*

Вариантът улеснява създаването на нови работни места в дългосрочен план, тъй като води до успешното въвеждане на еврото, което от своя страна ще породи цялостни позитиви за икономиката на страната.

- *Вариантът има ли специфични негативни последици за определени професии, групи работници или самостоятелно заети лица?*

Успешното осъществяване на определената процедура по разпространение и снабдяване би се отразило негативно на дейността на обменните бюра. По всяка вероятност би се отчел остър спад в тяхната дейност, тъй като вариантът предвижда създаването на алтернативен и безплатен начин за обмен на валута.

- *Отразява ли се на търсенето на работна сила?*

Вариантът би могъл да доведе до увеличение на търсенето на работна сила вследствие на очакваното засилване на икономическия растеж.

- *Засяга ли определени възрастови групи?*

Вариантът създава възможности за адресиране на специфичните нужди на отделните възрастови групи.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на стандартите за качеството на работа.

Вариантът не би оказал значимо въздействие по отношение на социалното включване и социалната закрила.

Релевантни въпроси по отношение на правото на неприкосновеност на личния живот:

- *Засяга ли правото на свобода на гражданите? Засяга ли правото им да се движат свободно в ЕС?*

Един от крайните ефекти на въвеждане на еврото ще бъде положителната промяна с оглед свободата на гражданите и по-специално тяхната свобода на движение в рамките на ЕС. Премахването на тази финансова бариера би улеснило неограничен кръг лица при пътувания в еврозоната.

- *Вариантът включва ли обработка на лични данни или правото на достъп до лични данни на съответното физическо лице?*

Вариантът би могъл да доведе до събиране и обработка на повече лични данни във връзка с очаквания прираст на броя клиенти на кредитните институции.

Релевантни въпроси по отношение на правото на добра администрация и достъп до правосъдие и до управлението:

- *Вариантът ще допринесе ли за по-добрата информираност на обществото по конкретен проблем? Засяга ли достъпа на обществеността до информация?*

Наличието на определена процедура би позволило да се осъществи по-качествена комуникационна кампания и въпросите свързани с обмена на валута, които са от значение за гражданите, да бъдат разяснени.

- *Вариантът засяга ли правото на гражданите на достъп до правосъдие? Предвидени ли са ефективни средства за защита по съдебен ред?*

Вариантът би повлиял положително на правната сигурност и чрез него биха се избегнали голяма част от делата, които биха били наблюдавани в случая на вариант “без действие”. В този смисъл се спестява една допълнителна тежест за съдебната система и съответно се улеснява достъпа до правосъдие на гражданите. Относно ефективните средства за защита по съдебен ред следва да се отбележи, че ЗВЕРБ урежда обществените отношения свързани не просто с въвеждането на еврото и процедурата за снабдяване и разпространение, а и механизмите за контрол и съответните санкции. По този начин разпоредбите на настоящия законопроект въздействат превантивно спрямо евентуалните закононарушения.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на общественото здраве.

Релевантни въпроси по отношение на сигурността и обществения ред:

- *Има ли вероятност вариантът да увеличи броя на престъпните деяния? Ще се отрази ли върху капацитета за прилагане на закона? Ще има ли влияние върху сферата на сигурността?*

Удачно е тези въпроси да бъдат разгледани заедно. В качеството си на комбинация от предходните два варианта, настоящото предложение определено би се отразило върху капацитета за прилагане на закона. Обвързването на процедурата по разпространение и снабдяване с клоновата мрежа на “Български пощи” ЕАД неизбежно би довело до допълнителни усилия и разходи с цел да се гарантира сигурността на процеса. Отново би било необходимо да се изгради необходимата логистика за съхранение на средства в лев и евро и отново би било необходимо да се ангажират ресурси на МВР и/или частни охранителни фирми.

Открояват се две основни разлики в сравнение с въздействията по този въпрос на отделните варианти, които заедно съставляват даденото предложение. На първо място, следва да се отбележи, че необходимата организация и логистика във връзка с доставките на валута би била значително по-обстойна: 3 400 банкови клона, 3 227 банкомати, от които 655 с депозитни функции, в комбинация с 3 005 клона от пощенската мрежа ще трябва да бъдат снабдени/заредени с евробанкноти и евромонети. За сметка на допълнителната административно-организационна тежест, цялостният обхват на тази мрежа е далеч по-широк и равномерно разпределен. От друга страна основна разлика при комбинирания вариант е, че се подпомага сигурността и се ограничава риска с оглед отделните пощенски клонове. Кредитните институции, които до голяма степен би следвало да разполагат с необходимата инфраструктура за съхранение на парични средства, и които имат опит със

снабдяването на отделните си обекти, биха обработили огромна част от масата парични средства в обращение. Следователно, тежестта спрямо отделните пощенски клонове би била ограничена, а сумите, които обменят за ден или на индивидуална заявка, далеч по-малки по размер. Съответно няма да се породи нуждата от съхранение на евробанкноти и евромонети в такъв мащаб. По този начин се минимизира и рискът за тези средства.

Поради ефективността и ефикасността на настоящия вариант във връзка с процедурата по обмен и разпространение на евробанкноти и евромонети не биха били налице необходимите предпоставки за увеличение в проявите на съглашение сключени при крайна нужда и явно неизгодни условия.

В заключение може да се отбележи, че вариантът ще има по-силно изразено влияние върху сферата на сигурността и капацитета на правоохранителните органи в сравнение с предходните, като това е за сметка на разнородните ползи от комбинирането на вариантите “Кредитни институции” и “Български пощи” и същевременното ограничаване на броя престъпни деяния.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на културата.

Екологични въздействия на вариант “Кредитни институции и “Български пощи” ЕАД”

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на климата и климатичните промени.

Релевантни въпроси по отношение на транспорта и използването на енергия:

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на търсенето на транспорт (превоз на пътници или товари), или ще повлияе ли на неговата натовареност, изразена в проценти за всеки отделен вид транспорт?*

Настоящия вариант би довел до увеличение в търсенето на транспорт за превоз на товари (евробанкноти и евромонети) и в по-малка степен за превоз на пътници . Това увеличение следва да се изрази сред всички слоеве на обществото, но особено сред избраните за изпълнение на процедурата по разпространение и снабдяване институции. Кредитните институции, със съдействието на БНБ, ще трябва да организират транспорта на налични средства между обектите си, а “Български пощи” ЕАД от своя страна, със съдействието на кредитните институции, ще трябва да организира транспорта на налични средства към обектите си. Потребителите и търговците също ще трябва да извършват допълнителни пътувания за да обменят валута, но поради високия брой обекти, които следва да предлагат безплатен обмен от левове в евро, тези допълнителни пътувания биха били по-малобройни и за по-кратки разстояния.

- *Ще доведе ли до увеличаване или намаляване на емисиите от превозните средства?*

В смисъла на гореописаното увеличение в необходимата логистика за снабдяване и разпространение на кредитните институции, клоновата мрежа на “Български пощи” ЕАД, търговските обекти и индивидуалните пътувания на гражданите за сдобиване с

налични средства в евро, може да се очаква и временно увеличение на емисиите от превозните средства.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на биоразнообразието.

Релевантни въпроси по отношение на чистотата на атмосферния въздух:

- *Вариантът влияе ли върху качеството на атмосферния въздух?*

Вариантът би довел до краткосрочна промяна в качеството на атмосферния въздух вследствие на нарастването в броя на пътувания по горната точка.

- *Вариантът влияе ли върху вида и количеството на изпусканията в атмосферния въздух емисии на вредни вещества?*

Отново във връзка с увеличаването на нуждата от транспортни услуги би се осъществило повишение в количеството на изпусканията вредни емисии.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на водите и водните запаси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на качеството на почвата.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на възобновяемите ресурси.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на влиянието на фирмите и потребителите върху околната среда.

Вариантът не би оказал въздействие по отношение на отпадъци/генериране/рециклиране.

6.2. Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти

Втората фаза от анализа на въздействията включва определяне на по-значимите въздействия и е **предимно качествена**. При нея следва да се определят и кои специфични аспекти на въздействията ще се проявят. В рамките на тази стъпка е необходимо:

1. да се идентифицират областите, в които предлаганото действие трябва да доведе до ползи, както и областите, където то може да доведе до преки разходи или непредвидени отрицателни въздействия

2. да се установи скалата с ниска, средна или висока вероятност въздействието да се прояви, включително чрез извеждането на предположения относно факторите, които са извън контрола на лицата управляващи интервенцията, които могат да повлияят на тези вероятности
3. да се оценят и прогнозираат величините на всяко въздействие чрез представяне на конкретни стойности или диапазони като се вземе предвид влиянието на интервенцията върху поведението на адресатите в социално-икономически и екологичен контекст
4. да се оцени значението на въздействията въз основа на двата предходни елемента.

Тъй като предлагания проект на ЗВЕРБ урежда множество **нови** норми и положения, при някои от проблемите в таблиците по отношение на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти има добавена графа “въздействията няма да се проявят”. При всеки проблем след таблиците са изложени причините да бъдат избрани селектираните вероятности въздействията да се проявят.

Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 1:

Вероятност въздействието да се прояви		Вариант 1: „Без действие“	
		Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър	Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			X
<i>Ниска</i>		X	X
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>			

Както бива споменато в описанието на Вариант „Без действие“, с оглед характеристиката на проблемите и необходимостта от подготвителни и последващи действия във връзка с въвеждането на еврото като официална парична единица в България да бъдат правно уредени в българското законодателство, формулирането на вариант “без действие” е невъзможен. В тази връзка следва да се отбележи, че даденият вариант предполага пълното неизпълнение на Проблем 1.1. Стабилитетът в обществените отношения и процесът по въвеждане на еврото в Република България като цяло биха били сериозно застрашени.

Във връзка с конкретните критерии за успех по разрешаването на Проблем 1.1 се открояват редица негативни ефекти. Очертава се пълната загуба на функциите и ролята на Търговския регистър вследствие на липсата на актуализирани данни. Възможностите за настъпване на вреди спрямо дружествата и членовете им са изключително силно застъпени поради всеобхватната несигурност относно действителните обстоятелства свързани със съществуването на

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

дружествата и въздействията ѝ върху способностите за реализиране на дейност и безпрепятственото упражняване на засегнатите права.

Не е възможно да се прецени нивото на ефикасност и сложност на адаптацията, тъй като такава не е предвидена.

Проблем 1: Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър		Вариант 2: „Адаптиране на акциите и дружествени дялове въз основа на стойността на превалутирания капитал“	
Вероятност въздействието да се прояви	Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър	Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица	Ефикасност и допустима сложност на адаптацията
<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>	X	X	
<i>Висока</i>			X

Вариант 2 „Адаптиране на акциите и дружествените дялове въз основа на стойността на превалутирания капитал“ води до умерено успешни резултати с оглед Проблем 1.1. Основното преимущество на описаното предложение е възможността за провеждане на адаптацията като се фокусира единствено върху задължителните за вписване стойности. Избягването на трудностите свързани със събирането на необходимата информация относно размерите на дружествените дялове и тяхната собственост предполага ефикасността на варианта на действие. По същество този подход се ограничава до основната част от дейностите по адаптация без да навлиза в допълнителен детайл относно евентуалните процеси за превалутиране на дяловото участие съгласно облекчени процедури както Вариант 4. Вследствие на тези характеристики може да се отбележи неговата водеща оценка по отношение на ефикасност и допустима сложност. Простота на предложението идва за сметка на непълноценна реализация спрямо другите два критерия за оценка на качеството на адаптацията – съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър и недопускането на вреди за физическите и юридически лица. Спрямо последните проличава нуждата от по-задълбочени процедури и механизми, които да гарантират стабилитета в обществените отношения.

Проблем 1: Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър		Вариант 3: „Адаптиране на капитала въз основа на превалутираните стойности на акциите и дружествените дялове“	
Вероятност въздействието да се прояви	Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър	Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица	Ефикасност и допустима сложност на адаптацията

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

<i>Ниска</i>			X
<i>Средна</i>	X	X	
<i>Висока</i>			

Определящ фактор за качествената оценка на Вариант 3 „Адаптиране на капитала въз основа на превалутираните стойности на акциите и дружествените дялове“ е подходът за използване на акциите и дружествените дялове като отправна точка за адаптацията. Липсата на пълна и достоверна информация спрямо размерите и собствеността на дружествените дялове би довело до прекомерни забавяния на превалутирането и закръгляването на остойностените данни свързани с дружествата с ограничена отговорност. Това се отразява в недобрите нива на ефикасност и допустима сложност на адаптацията.

Същевременно трудностите свързани с данните за дяловите участия и неточностите, които произтичат от многократните закръгляване, оказват своето влияние спрямо качествената оценка относно другите критерии за успешна адаптация. В краткосрочен план адаптацията съгласно Вариант 3 би довела до репутационни щети вследствие на загубата на достоверност и актуалност на публично оповестените данни, което от своя страна се отразява на противопоставимостта и презумпцията за знание на трети лица. Съответно може да бъде отчетена и повишената вероятност за настъпване на вреди спрямо физическите и юридическите лица поради неправилна адаптация, която води до стойности различни от действителните. Въпреки тези съображения, в дългосрочен план, реализирането на варианта би имало за резултат неточно изпълнение на Проблем 1.1, което води до средна (граничеща с ниска) оценка спрямо спазването на критериите.

В заключение възприемането на подход, съгласно който първоначалните дейности от адаптацията се основават върху стойностите определящи дяловите участия в капитала, е нежелателно и настоящият вариант не представлява адекватен способ за адресиране на Проблем 1.1.

Проблем 1: Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър		Вариант 4: „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“	
Вероятност въздействието да се прояви	Съхраняване на функциите и принципите на Търговския регистър	Недопускане на вреди за физическите и юридическите лица	Ефикасност и допустима сложност на адаптацията
<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>			X
<i>Висока</i>	X	X	

Качествената оценка на Вариант 4 „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“ съгласно заложените конкретни цели/критерии е пряко повлияна от възприемането на подход, който включва по-задълбочените процедури за адресиране на Проблем 1.1.

Етапното изпълнение и специализираните правила и подходи, които целят да улеснят процеса по адаптация, имат за резултат по-умерения успех спрямо поставения критерий за ефикасност и допустима сложност. Разграничаването на обстоятелствата и приоритизацията на задължителните стойности удължава пълното разрешаване на Проблем 1.1 във времево отношение за сметка на качеството на изпълнението и постигането на по-благоприятни резултати. Последните водят до високите оценки за успех спрямо критериите за съхраняването на функциите и принципите на Търговския регистър и недопускане на вреди за физическите и юридическите лица.

Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 2:

<p>Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.</p>		<p>Вариант 1: “без действие”</p>		
		<p>Вероятност въздействието да се прояви</p>	<p>Предоставяне на информация за гражданите по отношение на превалутиране на цените</p>	<p>Минимизиране на разходите на търговците</p>
<p><i>Въздействията няма да се проявят</i></p>		X		X
<p><i>Ниска</i></p>				
<p><i>Средна</i></p>				
<p><i>Висока</i></p>			X	

Ако липсва задължение за двойно обозначаване на цените на стоките и услугите, за търговците значително биха намалели разходите, във връзка с въвеждането на еврото.

От друга страна има вероятност да се реализират рисковете за потребителите и целия процес по въвеждането на единната европейска валута, описани в настоящия доклад, а именно свързани със икономически необоснованото покачване на цените. Затова и този вариант е недопустим.

<p>Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да</p>		<p>Вариант 2: “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на шест месеца”</p>	

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

доведе до икономически необоснованото им покачване.			
Вероятност въздействието да се прояви	Предоставяне на информация за гражданите по отношение на превалутиране на цените	Минимизиране на разходите на търговците	Съответствие с Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			X
<i>Ниска</i>	X		
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>		X	

Въвеждане на шестмесечен период на двойно обозначаване на цените би благоприятствал търговците, тъй като значително биха намалели техните разходи във връзка с въвеждането на еврото.

От друга страна, поради краткия срок на периода, гражданите не биха разполагали с достатъчно информация по отношение на движението на нивата на цените. Още повече, те не биха имали достатъчна информация за това как биха изглеждали цените на стоките и услугите в левове, тъй като периодът би приключил едва четири седмици след датата на въвеждане на единната европейска валута, което би попречила на съпоставимостта на цените и по този начин на ефективността на мярката. Поради тази причина с тази предложена продължителност на периода съществува опасността да се реализира рискът от икономически необосновано покачване на цените. Не на последно място този вариант не съответства на *Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото*. Затова и този вариант не е приемлив.

Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.		Вариант 3: “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на дванадесет месеца”	
Вероятност въздействието да се прояви	Предоставяне на информация за гражданите по отношение на превалутиране на цените	Минимизиране на разходите на търговците	Съответствие с Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>	X	X	
<i>Висока</i>			X

Въвеждане на период на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите, действащ в рамките на дванадесет месеца, би бил в полза на търговците в сравнение с алтернативния, съответстващ с *Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото*, вариант 4, тъй като би им спестил част от разходите, свързани с етикетирание, реклами и др. Съществува реален риск обаче за гражданите такава дължина на периода на двойно обозначаване да е недостатъчен.

<p align="center">Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.</p>		<p align="center">Вариант 4: “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”</p>		
				<p align="center">Вероятност въздействието да се прояви</p>
<i>Въздействията няма да се проявят</i>				
<i>Ниска</i>				
<i>Средна</i>			X	
<i>Висока</i>		X		X

При Вариант 4, в който периода на двойно обозначаване на цените на стоките и услугите е с дължина седемнадесет месеца, гражданите биха имали значителна по обем информация за възможните промени в цените на стоките и услугите - това е от особена важност поради сравнително ниските нива на финансова грамотност²⁴ в страната, както и поради факта, че някои стоки и услуги се закупуват на големи интервали от време (напр. годишни абонаменти).

От гледна страна на търговците, тази дължина на периода не води до значително покачване на разходите, спрямо Вариант 3 - основно те се очаква да бъдат изтеглени напред във времето и да са еднократни. Такива разходи ще произтекат от сертифицирането на фискалните устройства, адаптирането на информационните системи и обучението на служителите и те ще бъдат направени в началото на периода на двойно обозначаване.

²⁴ В сравнение с други държави-членки в ЕС.

Поради тези причини Вариант 4 е избран като най-оптимален.

По-долу ще бъде направена качествена оценка и на трите подварианта на избрания Вариант 4.

При окачествяването на въздействията на подвариантите ще се разгледат ефектите върху гражданите и търговците не по принцип, а в сравнение с останалите подварианти. По този начин ще се идентифицира най-балансираният подвариант, който предоставя най-много необходима информация на потребителите, без да означава значително покачване на разходите на търговците (или лицата, предоставящи информация, изразена като парична стойност, в случая на подвариант 4.2).

Проблем 2: Вариант 4: “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”	Подвариант 4.1: “рестриктивна дефиниция”	
Вероятност въздействието да се прояви	Предоставяне на информация за гражданите по отношение на превалутирането и закръгляването на парични стойности	Минимизиране на разходите на лицата предоставящи информация, изразена като парична стойност
<i>Въздействията няма да се проявят</i>		
<i>Ниска</i>	X	
<i>Средна</i>		
<i>Висока</i>		X

От трите описани по-горе подварианти, подвариант 4.1 е най-благоприятен за лицата, предоставящи информация, изразена като парична стойност. По-конкретно, подвариантът има ефект единствено върху търговците, които ще бъдат задължени да обозначават цените и тарифите на предлаганите от тях стоки и услуги в левове и евро. От друга страна този подвариант може да бъде критикуван заради това, че не предоставя достатъчно информация на гражданите по отношение на превалутирането и закръгляването на всяка съществена информация, предоставяна като парична стойност. Поради тази причина подвариантът не е достатъчно добре балансиран.

Проблем 2: Вариант 4: “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”	Подвариант 4.2: “широка дефиниция”	

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

Вероятност въздействието да се прояви	Предоставяне на информация за гражданите по отношение на превалутирането и закръгляването на парични стойности	Минимизиране на разходите на лицата предоставящи информация, изразена като парична стойност
<i>Въздействията няма да се проявят</i>		
<i>Ниска</i>	X	X
<i>Средна</i>		
<i>Висока</i>		

Подвариант 4.2 се разглежда като най-неблагоприятния вариант както за гражданите, така и за лицата, предоставящи информация, изразена като парична стойност. Този подвариант предполага предоставянето на прекалено голям обем от информация на гражданите, което би направило голяма част от нея нечитаема и/или трудно разбираема. По този начин се губи част от положителния ефект, който се търси от въвеждането на двойното обозначаване. За лицата, предоставящи информация, изразена като парична стойност, това е най-неблагоприятният подвариант, тъй като води до значително увеличение на техните разходи, вкл. във връзка с адаптиране на информационни системи, както и обучение на служители. Поради всичко това подвариант 4.2 се счита за неприемлив.

Проблем 2: Вариант 4: “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”		
Подвариант 4.3: “широка дефиниция”		
Вероятност въздействието да се прояви	Предоставяне на информация за гражданите по отношение на превалутирането и закръгляването на парични стойности	Минимизиране на разходите на лицата предоставящи информация, изразена като парична стойност
<i>Въздействията няма да се проявят</i>		
<i>Ниска</i>		
<i>Средна</i>		X
<i>Висока</i>	X	

Подвариант 4.3 предоставя необходимата на гражданите информация по отношение на превалутирането и закръгляването на паричните стойности, без да ги натоварва с излишна такава. На първо място това означава, че тя ще бъде разбрана и възприета от най-голям брой граждани. Също така е важно да се отбележи, че подмярката обхваща паричната информация, предоставяна на потребителите, която е най-значима за тях. По този начин най-ефективно се

постига целта на мярката на двойното обозначаване, а именно гражданите да следят за неправилно превалутиране и закръгляване на стойностите, които ги интересуват. От гледна точка на търговците, подвариантът не води до значително по-високи разходи, отколкото най-благоприятния за тях подвариант 4.1. Още повече увеличение на разходите спрямо подвариант 4.1 се предвижда единствено за търговците във финансовия сектор, което няма да бъде налично за останалите лица, предоставящи информация, изразени като парична стойност. Поради тези причини подвариант 4.3 се разглежда като най-балансиран и следователно най-подходящ що се касае до решаването на Проблем 2.

Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 3

Вероятност въздействието да се прояви		Вариант 1: “без действие”		
		Обособяване на период, по време на който гражданите могат да се адаптират към новата валута	Създаване на нов канал за обмен на банкноти и монети от левове евро	Минимизиране на разходите на търговците
<i>Въздействията няма да се проявят</i>		X	X	
<i>Ниска</i>				
<i>Средна</i>				
<i>Висока</i>				X

Липсата на адаптационен период, по време на който гражданите биха могли да се приспособят към новата валута би означавал реализиране на рисковете, идентифицирани от Проблем 3. Единственият позитив на този вариант е, че за търговците значително биха намалели разходите, във връзка с въвеждането на еврото.

Поради значителните рискове, свързани с този вариант, той се разглежда като недопустим.

Проблем 3: Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се		Вариант 2: “период на двойно обращение с дължина 2 седмици”		

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.			
Вероятност въздействието да се прояви	Обособяване на период, по време на който гражданите могат да се адаптират към новата валута	Създаване на нов канал за обмен на банкноти и монети от левове в евро	Минимизиране на разходите на търговците
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			
<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>	X		
<i>Висока</i>		X	X

Въвеждането на период на двойно обращение на лева и еврото за две седмици би позволило на гражданите да се запознаят и да се приспособят към използването на новата валута. Също така този преходен период би облекчил *до някаква степен* пунктовете за обмен, тъй като гражданите биха разполагали с половин месец преди банкнотите и монетите им в левове да престанат да бъдат законно платежно средство. Не е без значение и задължението на търговците да връщат ресто единствено в евро, което би дало на гражданите още един канал за обмен, облекчавайки както потребителите, така и банките и “Български пощи” ЕАД.

В сравнение с предложените по-долу по-дълги периоди на двойно обращение, двуседмичният би благоприятствал и търговците, тъй като те биха били длъжни да поддържат плащания в двете валути в сравнително кратък период от време - от това те биха спестили разходи, както и биха имали по-малко организационни трудности.

Кратката му дължина не позволява на двуседмичния период на двойно обращение да бъде достатъчно ефективен за решаването на поставените проблеми. При избирането на срока на периода следва да се имат предвид определени тенденции - релевантен например е фактът, че все още доминират наличните плащания и много граждани държат спестявания в брой. В случай че тази тенденция се запази при въвеждането на еврото, то би следвало периодът, в който гражданите могат да се адаптират към новите банкноти и монети, да е с по-голяма дължина.

В допълнение, по-дълъг период се обуславя и от относително невисоката финансова грамотност в страната – с цел защита на потребителите е целесъобразно да бъде дадено на гражданите по-дълъг адаптационен период, по време на който те да могат да свикнат със защитните характеристики и елементи на банкнотите и монетите в евро.

Поради тези причини този вариант не е оптимален.

Проблем 3: Липса на адаптационен период, по време на който	Вариант 3: “период на двойно обращение с дължина 6 месеца”
---	---

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.			
Вероятност въздействието да се прояви	Обособяване на период, по време на който гражданите могат да се адаптират към новата валута	Създаване на нов канал за обмен на банкноти и монети от левове в евро	Минимизиране на разходите на търговците
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			
<i>Ниска</i>			X
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>	X	X	

С такава дължина на периода гражданите биха могли да се запознаят отлично с новите банкноти и монети преди еврото да остане единствената официална парична единица и биха имали достатъчно време да обменят своите пари в брой от левове в евро, вкл. и чрез търговците. Затова и до максимална степен биха се избегнали струпвания на хора на пунктовете за обмен, както и злоупотребите, вкл. разпространението на фалшиви банкноти и монети.

От друга страна задължението да поддържат наличности в левове и в евро би създавало организационни проблеми на търговците. При такъв сценарий съществува рискът те да станат основен обменен канал за сметка на банките и “Български пощи” ЕАД. Това би затруднило търговците, тъй като би им се наложило да се снабдят със значително количество банкноти и монети в евро, за да посрещнат търсенето за плащания в брой (вкл., за да изпълняват задължението си да изплащат рестото единствено в новата валута). Също така при този срок на периода на двойно обращение търговците биха прекарвали значителен период от време в обмяна на получените от потребителите банкноти и монети от левове в евро - това е времеви, а потенциално и паричен разход. В допълнение, този разход, който е пряк за търговците, би могъл да стане косвен за потребителите и по този начин и техните интереси да бъдат засегнати.

Затова и този вариант се счита за неприемлив.

Проблем 3: Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.	Вариант 4: “период на двойно обращение с дължина 1 месец”
--	--

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

Вероятност въздействието да се прояви	Обособяване на период, по време на който гражданите могат да се адаптират към новата валута	Създаване на нов канал за обмен на банкноти и монети от левове в евро	Минимизиране на разходите на търговците
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			
<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>	X	X	X

Едномесечната дължина на периода би гарантирала постепенен преход към еврото, осигурявайки допълнителен обменен канал за лицата, които имат спестявания в брой на български банкноти и монети, и позволявайки на гражданите да свикнат с новата валута, вкл. с характеристиките и защитните елементи на банкнотите и монетите. Двойно обращение в период от един месец би облекчил и обменните пунктове (банките и “Български пощи” ЕАД), тъй като до голяма степен би предотвратил значителни струпвания на клиенти, които в противен случай биха могли да възпрепятстват доброто им функциониране.

Този вариант е по-благоприятен и за търговците, тъй като би им спестил времевите и паричните разходи (вкл. такива предизвикани от грешки на персонала при превалутирането от едната в другата валута), които те биха имали, в случай че периодът на двойно обращение е с дължина шест месеца.

Не на последно място Вариант 4 съответства на *Регламент (ЕО) № 974/98*. Едномесечен период на двойно обращение е подходящ в българския случай, тъй като в доминират наличните плащания и много граждани държат спестявания в брой. В допълнение, тази дължина на периода се обуславя и от относително невисоката финансова грамотност в страната – адаптационен период с дължина един месец би позволил на гражданите да могат да свикнат със защитните характеристики и елементи на банкнотите и монетите в евро.

Затова и този вариант е избран като най-подходящ.

Качествена оценка на по-значимите въздействия и специфичните им аспекти при решаването на Проблем 4

Вероятност въздействието да се прояви	Проблем 4: Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро		
	Вариант 1: “без действие”		
	Осигуряване на достъп до услуги за обмен	Възможност за обмен на суми от голям размер	Сигурност на процедурата по разпространение и обмен

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

<i>Въздействията няма да се проявят</i>	X	X	X
<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>			

Съгласно Вариант 1 държавните институции не биха предприели никакви координирани действия с цел създаване на процедура по разпространение и обмен.

Това би довело до пълна липса на достъп до услуги за обмен в съответствие с принципа за защита на потребителите. Всяка обмяна при подобна хипотеза би включвала начисляването на такси или комисионни от доставчиците на платежни услуги и следователно би поставило гражданите/потребителите в по-неблагоприятна ситуация в сравнение с оставането на лева като официална парична единица. По същата логика за липса на каквато и да е процедура може да се приеме, че не е осигурена възможност за обмен на суми от голям и особено голям размер. Отделно няма как да се оцени сигурността на несъществуваща процедура.

Проблем 4: Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро	Вариант 2: “Разпространение посредством кредитните институции”			
	Вероятност въздействието да се прояви	Осигуряване на достъп до услуги за обмен	Възможност за обмен на суми от голям размер	Сигурност на процедурата по разпространение и обмен
	<i>Въздействията няма да се проявят</i>			
	<i>Ниска</i>			
	<i>Средна</i>	X		X
<i>Висока</i>		X		

Обвързването на процедурата по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро носи със себе си значителни позитиви. При възприемане на този вариант огромна част от населението би имала осигурен достъп до услугите за обмяна. Живеещите в градовете биха имали възможност да се възползват от припокриващите се клонови мрежи и банкомати на кредитните институции. Допълнително предимство на дадения план са силно застъпената възможност за обмен на суми от голям размер. Банките по естество извършват дадената дейност и не би представлявало особено затруднение да отговорят на засиленото търсене на услугата. В тази връзка не следва да има и значителни промени в организацията на сигурността на паричните средства и извършването на процедурата по разпространение.

Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за Закон за въвеждане на еврото в Република България

Въпреки това, острото засилване на честотата, с която ще се извършва обменът, е рисковата предпоставка за ефикасността на целия процес.

Основният недостатък на варианта за кредитните институции е липсата на териториален обхват когато става дума за отдалечените и нисконаселени места. Значителна част от населението не би била в досег с местата за извършване на превалутиране на налични средства, което съществено би застрашило навлизането на новата валута в обращение и възможността на гражданите да участват в икономическия оборот, особено след завършване на адаптационния период на двойна обмяна.

Проблем 4: Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро		Вариант 3: “Разпространение посредством “Български пощи” ЕАД”	
Вероятност въздействието да се прояви	Осигуряване на достъп до услуги за обмен	Възможност за обмен на суми от голям размер	Сигурност на процедурата по разпространение и обмен
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			
<i>Ниска</i>		X	X
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>	X		

Разпространението посредством “Български пощи” ЕАД не би довело до ефективното проявяване на процедурните въздействия с оглед изискванията за обмен на суми от голям размер и сигурността на паричните средства по начин отговарящ на завишеното търсене. Отделните пощенски станции нямат нужния капацитет от гледна точка на човешки и технологичен ресурс за да бъдат институционална основа на процедурата по разпространение и обмен. Осигуряването на подобен ресурс във всяка една от 3005-те станции значително би увеличило организационната и логистичната тежест, както и разходите по въвеждане на еврото като основна валута. Същевременно клоновете на “Български пощи” ЕАД не са пригодени за постоянното съхранение на големи размери парични средства и обработката на предполагаемия обем от заявки, което поставя под сериозно съмнение сигурността на процедурата.

За сметка на тези недостатъци Вариант 3 употребата на “Български пощи” ЕАД като канал на разпространение.

Проблем 4: Необходимост от процедура по разпространение на новата валута и		Вариант 4: “Разпространение посредством кредитни институции и “Български пощи” ЕАД”	

обмяната на банкноти и монети от левове в евро			
Вероятност въздействието да се прояви	Осигуряване на достъп до услуги за обмен	Възможност за обмен на суми от голям размер	Сигурност на процедурата по разпространение и обмен
<i>Въздействията няма да се проявят</i>			
<i>Ниска</i>			
<i>Средна</i>			
<i>Висока</i>	X	X	X

Вариант 4 “Разпространение посредством кредитни институции и “Български пощи” ЕАД” обединява позитивите на предходните варианти без да понася техните негативи. По този начин процедурата по разпространение и обмен се възползва от една страна – от мащабния териториален обхват осигурен от пощенските станции, и от друга: от възможностите на банките за обмен на суми от особено голям размер, способността за адресиране на множество заявки, и повишаване на нивото на сигурност на цялостния процес вследствие на вече съществуващи организация и съоръжения. Недостатъкът на варианта се изразява в по-застъпената нужда за логистични операции между банковите и пощенски клонове.

6.3. Количествена оценка на най-значимите въздействия и на специфичните им аспекти и административна тежест

Третата фаза от анализа на въздействията включва количествен анализ на най-значимите въздействия. Нейната цел е да надгради резултатите от структурния качествен анализ от предходната стъпка, като по този начин доведе до задълбочаването на анализа чрез извеждането на количествени прогнози за очакваните ползи и разходи.

Административната тежест от своя страна представлява специфично въздействие на всеки един от предложените варианти, за решаването на всеки един от дефинираните проблеми за решаване. Изчисляването на административната тежест е основна част на оценката на въздействието.

Въвеждането на еврото е изключително мащабен процес, който ще има количествени отражения, осезаеми за всички заинтересовани страни, изброени в глава 3, вкл. държавните и общински органи и институции, доставчиците на платежни услуги и “Български пощи” ЕАД, търговците във финансовия и нефинансовия сектор, и българските граждани. Именно поради мащаба му обаче, е невъзможно с точност да бъдат остойностени всичките ефекти от въвеждането на еврото, и по-конкретно прилагането на ЗВЕРБ. Затова и някои ефекти от прилагането на закона са оценени единствено качествено по-горе в текста и липсва тяхното изражение в парична стойност в тази част от доклада.

Друг проблем представлява трудността да се разграничат количествените въздействия на приемането на ЗВЕРБ за заинтересованите страни и да се разпределят по избраните проблеми и варианти, тъй като те до голяма степен са обвързани. Пример за тази обвързаност е адаптирането на информационните системи за работа с еврото - адаптацията е необходима както за успешното

въвеждане на еврото като цяло, така и конкретно за изпълнението на задълженията на търговците по време на периодите на двойно обращение и двойно обозначаване. В този случай и други като него е трудно да се определи разходите с кой конкретен вариант и дори проблем са свързани. Затова и някои количествени въздействия са представени по-долу не като въздействия на конкретен вариант или проблем, а като общи въздействия, свързани с прилагането на ЗВЕРБ.

Не на последно място е сложно да се разграничат количествените въздействия на ЗВЕРБ от ефектите на прилагането му върху административната тежест. По-долу са описани въздействия от прилагането на закона, които ще доведат до временни разходи за някои заинтересовани лица - напр. адаптирането на информационните системи, съобразено както с въвеждането на еврото като цяло, така и с периода на двойно обозначаване, ще доведе до еднократен разход за бизнеса и публичните институции. Тъй като този разход се определя като значимо въздействие, свързано с прилагането на ЗВЕРБ, той следва обаче да бъде разгледан и в частта относно количествените въздействия на вариантите. Този аргумент може да бъде направен и за много от останалите, описани по-долу, въздействия. Поради тази причина в настоящия доклад главите относно количествените въздействия и административната тежест са обединени.

От гледна точка структурирането на тази част, по-долу в главата са описани първо **общите количествени въздействия** от прилагането на ЗВЕРБ, а впоследствие, при наличие на необходимата информация, са описани и **специфичните количествени въздействия** от прилагането на някои от избраните, изброени по-горе, варианти.

Общи количествени въздействия от прилагането на ЗВЕРБ

1. Ограничаване на разходи/загуби, свързани с превалутирането

Основното количествено въздействие, което произлиза от влизането в сила на ЗВЕРБ и въвеждането на еврото като цяло, е свързано с ограничаването на разходите, поемани от българските граждани и бизнес, от превалутирането от левове в евро.

Разходите от превалутиране са с постоянно действие, тоест до присъединяване на България към еврозоната разходите по обмен на лев в евро и обратно се изплащат за всяка трансакция. При въвеждането на еврото като официална парична единица, бизнесът и домакинствата във всеки един момент ще могат да осъществяват операции в евро, без да имат допълнителни разходи по обмен на валута.

Следва да се отбележи, че Министерството на финансите (МФ) не разполага с детайлна информация за обема на всички осъществявани операции по превалутиране на лев в евро и обратно и курсовете, по които те се извършват, затова и не може да представи точна количествена оценка на ефекта.

Въпреки това, изчисления, базирани на различни обхвати на трансакциите, и средни оскъпявания на превалутирането показват общи разходи в размер от няколко стотин милиона лева годишно.

Например, ако се има предвид годишната външна търговия на България (сделките, разплатени в евро), капиталовите трансфери и средните отклонения на курсовете купува/продава от референтния курс на лева към еврото, изчисленията показват средногодишни разходи за периода 2016-2020 г. от около 300 млн.лв. През 2022 г. този ефект е по-висок (около 500 млн.лв) с оглед нарастването в стойностно изражение на търговските потоци поради същественото покачване на цените.

Така оценената стойност включва операции, които не винаги подлежат на превалутиране, което означава, че оценените разходи може да са по-високи от реално направените за този обем трансакции. Същевременно, в посочената оценка не се отразяват разходите по обслужване на

кредити в евро в страната, както и други операции в страната (между резиденти), които поради една или друга причина също се осъществяват в евро.

2. Разходи, свързани с адаптирането на информационните системи в публичния сектор.

Във връзка с координирането и остойностяването на процеса по адаптиране на информационните системи на институциите в публичния сектор във връзка с въвеждането на еврото е предвидено да бъдат издадени и утвърдени от министъра на електронното управление Методически указания към административните органи относно адаптирането на информационните системи.

Съгласно указанията с цел осигуряване съвместимост с еврото, административните органи направиха преглед и анализ на информационните системи, с които оперират, идентифицираха тези, които подлежат на адаптиране, и предприеха необходимите действия по планиране и реализация на необходимите промени в тях. За нуждите на планирането административните органи направиха анализ на информационните системи и идентифицираха необходимите действия, ресурси, отговорници и срокове, отразявайки информацията в разработения План за адаптиране за работа с евро на информационните системи (ПАРЕИС). В ПАРЕИС се съдържа и информация за индикативна стойност на възможното решение (например надграждане, разработване на нова информационна система, сключване на договор за поддръжка) в човекочасове (ч/ч).

С цел оперативно събиране, обобщаване и анализ на информацията беше разработен електронен формуляр на ПАРЕИС, който беше изпратен за попълване от административните структури (независими органи, централна и териториална администрация). Съгласно обобщените отговори администрациите посочват индикативна стойност за реализиране на дейностите по адаптиране на информационните системи в човекочасове, а някои от тях са посочили индикативни суми. Следва да се има предвид, че една част от администрациите са заявили, че изчисленията могат да бъдат направени едва след подробен анализ на бизнес процесите в информационните системи и след обсъждане с фирмите-разработчици като не могат да посочат конкретен брой човекочасове или сума.

3. Разходи, свързани с адаптирането на фискалните устройства (ФУ) и интегрираните автоматизирани системи за управление на търговската дейност (ИАСУТД)

Във връзка с адаптирането на фискалните устройства (ФУ) и интегрираните автоматизирани системи за управление на търговската дейност (ИАСУТД) според изискванията на ЗВЕРБ се състоя среща в Централно управление на Националната агенция за приходите (НАП) с представители на производители/вносители на ФУ и ИАСУТД. На срещата участниците са били обсъдени дейностите от техни компетенции, които следва да се извършат за да се обезпечи въвеждането на еврото, вкл. с оглед на предвидения от законопроекта период на двойно обозначаване на цените (вариант 4 на Проблем 2 в този доклад). Тук е редно да се отбележи, че е разгледан само вариант 4 на Проблем 2, тъй като той е избран за най-целесъобразен още на етап “качествена оценка”. На срещата е обърнато внимание, че за целите на тази редакция на закона е необходимо във фискалния/системния бон крайната сума, която се заплаща от потребителя да се показва по следния начин:

- в периода от датата на вземане на решение до датата на въвеждане на еврото (първи етап) - в левове и стотинки с посочване на еуровата равностойност;
- в периода от датата на въвеждане на еврото в продължение на 12 месеца (втори етап) - в евро и евроцентове с посочване на левовата равностойност;
- след изтичане на 12-те месеца (трети етап) - само в евро и евроцентове.

След запознаване с гореизложеното, присъстващите изразиха мнение, че е необходимо разработване на допълнителни функционалности във фирмуерите на ФУ и софтуерите на ИАСУТД, като най-целесъобразно за всички страни в процеса е тези промените да се извършат наведнъж, като за всеки конкретен одобрен тип ФУ/ИАСУТД се проведе само едно изпитване в Българския институт по метрология (БИМ). Също така беше обсъдено и прието, че с цел минимизиране на разходите за търговците, преминаването на отчетността в евро не трябва да налага смяна на фискална памет (ФП) и контролна лента на електронен носител (КЛЕН), с изключение на отделни случаи, при които наличието на специфики ще наложи това.

Тъй като трябваше да се определи отправна дата за целите на определяне на нужното време и за изготвянето на оценката на въздействие, за работна дата за смяна на валутата се прие 01.01.2025 г. При тези условия участниците бяха помолени да изпратят обратна информация относно:

1. необходимите финансови разходи, свързани с разработката, преодобряване на ФУ/ИАСУТД в БИМ, както и последваща актуализация на програмното осигуряване на всички ФУ/ИАСУТД, работещи в търговските обекти;
2. необходимото време за изпълнение на дейностите по т. 1.

Предоставената по-долу информация е съобразно последната редакция на чл. 19 от проектозакона и при работна дата за смяна на валутата 01.01.2025 г. Информацията касае единствено ФУ и ИАСУТД, като в нея не са включени разходите, необходими на задължените лица за привеждане на дейността в съответствие с проектозакона по отношение на търговските софтуери, вкл. СУПТО, ERP-системи и софтуера на електронните магазини, както и разходите за таксиметровите апарати, доколкото последните не са обект на регулация на Наредба №Н-18/2006 г. Разходите за тези лица, обаче, не могат да бъдат оценени предварително предвид разнообразието на софтуерите и спецификата и особеностите на системите.

Към 21.04.2023 г. одобрените модели ФУ и ИАСУТД са, както следва:

- електронни касови апарати с фискална памет (ЕКАФП) – 64;
- фискални принтери (ФПр), вкл. и ФПр за вграждане – 56;
- фискални устройства, вградени в автомати на самообслужване (ФУВАС) – 7;
- електронни системи с фискална памет (ЕСФП) – 23;
- ИАСУТД – 206 (в т.ч. ИАСУТД по чл. 53, ал. 1 и ИАСУТД по чл. 53, ал. 2 от Наредба №Н-18/2006 г.).

За регистрирането и отчитането на приходите от продажби в търговските обекти на територията на страната, към 21.04.2023 г. са регистрирани в НАП ФУ/ИАСУТД, разделени по видове, както следва:

- 356 042 ЕКАФП;
- 41 621 ФПр (в т. ч. ФПр за вграждане);
- 4 364 ЕСФП (в т. ч. тип 31 и тип 3);
- 56 589 ФУВАС (в т. ч. 47 854 регистрирани на стария сървър и 8 735 регистрирани на новия сървър);
- 4 024 ИАСУТД (в т. ч. са включени търговските обекти, работещи с ИАСУТД по чл. 53, ал. 1, както и търговските обекти, свързани с един централен сървър - ИАСУТД по чл. 53, ал. 2 от Наредба №Н-18/2006 г.).

По отношение на необходимия финансов ресурс:

Следва да се има предвид, че от някои производители на ФУ не са получени пълни данни, предвид което се наблюдават разлики, както по отношение на броя на одобрените модели ФУ,

така и по отношение на предоставените стойности за доработка, изпитване и последваща актуализация на фърмуера на ФУ. Прави впечатление, че е налице значително различие в посочения размер на разходите на производители на ФУ за различните етапи на процеса, което вероятно се дължи в някои случаи на включени и др. допълнителни разходи.

Следва да се отбележи, че е констатирана разлика между общо регистрираните в НАП фискални устройства и данните от производителите за този показател. Причините за това несъответствие може би се дължат на факта, че някои задължени лица не са предприели съответните действия за deregистрация на ФУ, които не ползват или използват в сезонни обекти.

Важно е също да се спомене, че съгласно получена неофициална информация от БИМ, тарифата за таксите, които се събират за изпитване и одобряване на ФУ и ИАСУТД, е предложена за актуализация, която към момента не е намерила отражение в настоящия документ, но би оказала съществено влияние на оценката на въздействие. Това е така, тъй като предложените цени на услуги, извършвани от БИМ в новата тарифа са увеличени в трикратен размер.

От производителите на ФУ/ИАСУТД постъпи частична информация, поради което от страна на Агенцията беше изпратено повторно искане за предоставяне на необходимите данни. Въпреки това само два икономически оператори предоставиха обратна връзка. Въз основа на тази частично предоставената информация от **производителите на ФУ**, могат да бъдат направени следните приблизителни изчисления:

- Средна цена за доработката, изпитването и одобряването в БИМ на 1 модел ФУ е в размер на 12 158 лева.
- Средна цена за актуализация на фърмуерите на ФУ, които имат възможност за комуникация чрез втори APN канал е в размер на 10 лева за 1 устройство.
- Средна цена за актуализация на фърмуерите на ФУ, за които е необходимо съдействие от страна на сервизна организация /на място в търговски обект/ е в размер на 44 лева за 1 устройство.

Според Българската асоциация на дистрибуторите на фискални устройства (БАДФУ) стойността на актуализацията, без да се налага смяна на ФП и КЛЕН би била 100 лева - без вкл. в сумата ДДС. Следва да се обърне внимание, че получената информация от БАДФУ за този вид разход се различава съществено от получената от производителите на ФУ.

Актуализацията на фърмуерите на по-голяма част от ФУ се планира да се осъществи от производителите на ФУ дистанционно чрез изградения втори канал за комуникация, но за устройства, които нямат такава техническа възможност, ще се наложи актуализацията да се извърши на място в търговските обекти. С оглед различните договорни взаимоотношения между задължените лица и сервизните организации, твърде вероятно е стойността на актуализацията на фърмуера на ФУ да бъде включена в действащите към момента договори за сервизно обслужване и ремонт на ФУ. В случаите, когато същата не е включена в договора, поради наличието на различни типове договори и в случаите, когато актуализацията се извършва на място в търговския обект, биха възникнали посочените по-горе допълнителни разходи за търговците.

Въз основа на предоставената информация от **производителите на ИАСУТД** са направени следните изчисления:

- Средна цена за доработката на 1 модел ИАСУТД, одобрена за мрежа от търговски обекти – 33 500 лв. за модел, средна цена за изпитването и одобряването в БИМ – 6 800 лв. и средна цена за актуализация на програмната модификация – 6 800 лв. за модел; (Следва да се обърне внимание, че едно от лицата, ползващи ИАСУТД, одобрена за мрежа от търговски обекти е посочило значително по-високи разходи спрямо останалите лица,

Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за Закон за въвеждане на еврото в Република България

ползвачи ИАСУТД в размер на 1 600 000 лв., обяснявайки, че сумата за разработката в програмното осигуряване е изчислена на база на опита в Хърватска. Тази сума не е включена в изчисленията, предвид сериозното отклонение, с което се отличава спрямо останалите);

- Средна цена за доработката на 1 модел ИАСУТД, одобрена за конкретен търговски обект – 9 400 лв. за модел, средна цена за изпитването и одобряването в БИМ – 20 200 лв. и средна цена за актуализация на място в търговски обект – 12 500 лв. за модел.

По отношение на необходимото време:

	Разработване на нови функционалности	Изпитване и одобряване	Актуализиране по втори канал за комуникация	Актуализация на място в търговския обект
ФУ	от 2 м. до 8 м.	от 1 м. до 10 м.	от 1 м. до 1,5 м.	До 45 дни от актуализацията на фърмуера
ИАСУТД	от 3 м. до 9 м.	от 1 м. до 3 м.	-	2 м.

Участниците бяха помолени да предоставят и обратна информация относно необходимите финансови ресурси и време във вариант, който включва визуализиране във фискалния/системния бон на крайна сума за плащане само в основна валута евро и левовата ѝ равностойност след влизане на еврото в продължение на 12 месеца. Получената информация обаче не е пълна и не може да се направи цялостна оценка по отношение на необходимия финансов ресурс и време. Все пак на основание на получената информация, по отношението на необходимото време няма съществена разлика, а за финансовия ресурс данните са:

- Средна цена за доработката, изпитването и одобряването в БИМ на 1 модел ФУ – 12 000 лева.
- Средна цена за актуализация на фърмуерите на ФУ, които имат втори канал за комуникация - 21 лева за 1 устройство.
- Средна цена за актуализация на фърмуерите на ФУ, за които е необходимо съдействие от страна на сервизна организация /на място в търговски обект/ - 41 лева за 1 устройство.

Въз основа на предоставената информация от **производителите на ИАСУТД** са направени следните изчисления:

- Средна цена за доработката на 1 модел ИАСУТД, одобрена за мрежа от търговски обекти – 16 800 лв. за модел, средна цена за изпитването и одобряването в БИМ – 6 800 лв. и средна цена за актуализация на програмната модификация – 7 750 лв. за модел;
- Средна цена за доработката на 1 модел ИАСУТД, одобрена за конкретен търговски обекти – 9 400 лв. за модел, средна цена за изпитването и одобряването в БИМ – 23 400 лв. и средна цена за актуализация на място в търговски обект – 12 500 лв. за модел;

4. Разходи за отделни заинтересовани лица

Българска народна банка, банките, финансовите институции по чл. За от ЗКИ и доставчиците на платежни услуги във връзка с подготовката за въвеждане на еврото в страна за 2024 г.

Както е описано по-горе, поради обвързаността на процесите и вариантите за разрешаване на гореописаните проблеми е почти невъзможно да бъдат количествено определени разходите на БНБ и кредитните институции (като заинтересована страна) по всеки един отделен вариант. Поради тази причина по-долу са представени изчисления на разходите на кредитните институции, свързани с влизането в сила на ЗВЕРБ и, по-общо, въвеждането на еврото в България. Общо тези разходи се равняват на 492 038 000 лв.

Редно е да се отбележи, че в тези общи разходи са включени разходи за обмяна на банкноти и монети от левове в евро, изтеглянето от обращение на банкноти и монети в левове и разпространението на банкноти и монети в евро. Те са разгледани в по-големи детайли в рамките на разискването на Проблем 4.

Институция	Планирани разходи в хил. лв.
Банки, клонове на банки и финансови институции по чл. За от ЗКИ	305 886
- <i>В т.ч. за адаптиране на информационните и счетоводни системи в контекста на превалутирането на активи, пасиви, капитала и др, дейности, попадащи в компетенциите на банковия надзор, свързани с въвеждането на еврото в страната</i>	147 212
- <i>В т.ч. свързани с адаптиране на информационните и счетоводни системи поради миграция на местните плащания в левове към плащания в евро</i>	82 671
- <i>В т.ч. свързани с обмяна на банкноти и монети от левове в евро, изтеглянето от обращение на банкноти и монети в левове и разпространението на банкноти и монети в евро</i>	76 003
От които:	
○ <i>Разходи за изтегляне от обращение на банкноти и монети в левове</i>	25 477
○ <i>Разходи за пускане в обращение на банкноти и монети в евро</i>	27 373

**Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за
Закон за въвеждане на еврото в Република България**

○ <i>Разходи за обмяна на банкноти и монети от левове в евро</i>	23 153
2. Небанкови доставчици на платежни услуги	3 643
3. БНБ	182 509
- <i>В т.ч общо разходи за издръжка</i>	137 847
<i>От които:</i>	
○ <i>Разходи, свързани с издръжка на паричното обращение</i>	126 107
○ <i>Разходи за материали</i>	1 334
○ <i>Разходи за външни услуги</i>	3 592
○ <i>Други административни разходи</i>	701
○ <i>Разходи за амортизации</i>	6 113
- <i>В т.ч. инвестиционни разходи</i>	44 662
ОБЩО ПЛАНИРАНИ РАЗХОДИ	492 038

Комисия за финансов надзор и поднадзорните ѝ лица – БАЛИП, АБЗ, БАДДПО, ГФ, ФКИ, ЦД АД, БФБ АД

Във връзка с остойността на разходите относно адаптацията на информационните системи и двойното обозначаване на цените върху заинтересованите лица от въвеждане на новата уредба може да бъде посочено следното:

Във ведомствените разходи по бюджетна програма „Подобряване на регулацията и надзора на небанковия сектор“ за периода– 2021-2026 г. са планирани средства за персонал (заплати, възнаграждения, осигурителни вноски), текуща издръжка, членски внос в Европейски надзорни органи и международни организации и капиталови разходи. Адаптацията на информационните системи на Комисията за финансов надзор в съответствие със Закона за въвеждане на еврото в Република България ще бъде осъществена за сметка на ведомствените разходи.

Видно от становището на Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП) е трудно да бъде посочен максимален размер на средствата, необходими на инвестиционните посредници за адаптацията на информационните им системи в съответствие със Закона за въвеждане на еврото в Република България. От БАЛИП считат, че ще са необходими значителни средства за настройките и адаптирането на платформите за търговия. От БАЛИП посочват, че очакват минималните разходи за адаптацията на информационните системи да бъдат в диапазона между 25 000 и 30 000 евро за инвестиционен посредник, като тази сума зависи от архитектурата на софтуерното осигуряване, сложността на ИТ системи и платформи, използвани от инвестиционните посредници.

Според Асоциацията на българските застрахователи индикативната сума за адаптацията на информационните системи варира от 15 000 лева до 3 350 000 лева в зависимост от размера на дружеството и спецификата на дейността му, а общата за тези 17 дружества сума възлиза на 15 530 750 лева, като едно от дружествата е посочило и годишни разходи за поддръжка на системи в размер на 10 000 лева.

Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО) отбелязва, че с разпоредбата на чл. 21 от проекта за Закон за въвеждане на еврото, касаеща задължението за двойно обозначаване само на тарифите за цените на предлаганите от поднадзорните лица на Комисията за финансов надзор услуги, се постига целта на закона, а именно да не се въвеждат в заблуждение клиентите по отношение на прилаганите такси, комисионни и удръжки за предлаганите от тях услуги в периода преди и след приемане на еврото в страната, както и да осигурят плавен преход към прилагането на своите тарифи само в евро.

БАДДПО изразява становище, че общата сума за предвижданите разходи от пенсионноосигурителните дружества за разработка, тестване и внедряване на нови функционалности за информационните системи в съответствие със Закона за въвеждане на еврото в Република България са в размер, надхвърлящ 2 000 000 лева.

Видно от становището на Гаранционния фонд (ГФ), след извършен анализ на системите и дейностите в ГФ, е установено, че финансовото въздействие на процеса по въвеждане на еврото в дейностите на Фонда ще доведе до допълнителни разходи в размер до 100 хил. лева общо. Очаква се тези разходи да покрият следните основни инициативи:

- ✓ Адаптиране на електронната front-end информационна система на ГФ;
- ✓ Адаптиране на електронните информационни системи на ГФ използвани в Информационния център, вкл. ЕИСОУКР, както и тези за управление на основните бизнес процеси;
- ✓ Изменения/допълнения на вътрешни правила, политики и процедури на ГФ;
- ✓ Промени във финансово-счетоводната отчетност, вкл. адаптиране на софтуерните системи

По отношение на Фонда за компенсиране на инвеститорите изготвеният предварителен анализ на потенциалните ефекти от приемането на еврото по отношение дейността на Фонда сочи, че ще бъде засегнат основно процесът на приемане/получаване и обработка на първична статистическа информация/данни от участниците във Фонда, която се получава регулярно по електронен път, както и финансово-счетоводните сметки и софтуери на Фонда. Към този момент не може да бъде посочен размерът на необходимите средства на Фонда относно адаптацията на информационните системи.

Видно от становището на „Централен депозитар“ АД след извършен анализ на системите и дейностите в „Централен депозитар“ АД, е установено, че финансовото въздействие на процеса по въвеждане на еврото в дейностите на депозитаря ще доведе до допълнителни разходи в размер до 413,33 хил. лева общо.

По отношение на „Българска фондова борса“ АД изготвеният анализ на потенциалните ефекти от приемането на еврото по отношение дейността на регулирания пазар показва, че процеса по въвеждане на еврото в дейностите на „Българска фондова борса“ АД ще доведе до допълнителни разходи в размер до 327,10 хил. лева общо.

„Български пощи“ ЕАД

Обмяната на каса на банкноти и монети от левове в евро чрез пощенски станции на територията на Република България се предвижда да бъде възложена на „Български пощи“ ЕАД като услуга от общ икономически интерес съгласно Решение на Комисията от 20 декември 2011 г. относно прилагането на чл. 106, параграф 2 от Договора за функциониране на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (2012/21/ЕС) (ОВ, L 7 от 11 януари 2012 г.), за срок от 6 месеца, считано от датата на въвеждане на еврото в Република България.

Услугите от общ икономически интерес са икономически дейности, даващи резултати от полза за цялото общество, които без публична намеса не биха били предоставени от пазара, или биха били предоставени при различни условия по отношение на обективното качество, безопасността, достъпността, равното третиране или универсалния достъп. Правото на Европейския съюз дава на публичните органи в държавите членки значителна свобода при определянето на услугите от общ икономически интерес, в зависимост от историческите и културни традиции по отношение на намесата от страна на държавата. В тази връзка, и както се отбелязва в Работен документ на службите на Комисията „Ръководство за прилагането на правилата на Европейския съюз в областта на държавната помощ, обществените поръчки и вътрешния пазар към услугите от общ икономически интерес, и по-специално към специалните

служби от общ интерес, „съществува голямо разнообразие от услуги от общ икономически интерес и разликите могат да се отнасят до нуждите и предпочитанията на потребителите вследствие на различното географско, социално и културно положение“.

По-конкретно, съгласно проектът на ЗВЕРБ и както е по-подробно разписано в разискването на Проблем 4 от настоящия доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието, през първите шест месеца след въвеждането на еврото „Български пощи“ ЕАД обменят безплатно банкноти и монети от левове в евро. За „Български пощи“ ЕАД това е дейност, различна от традиционната работа с национална валута по услугите за парични преводи и инкасо, като целта на възлагането е на база гъстотата на пощенската мрежа, да се предостави опция, гарантираща лесен и достъпен начин за обмяна на банкноти и монети от левове в евро в населените места, в които няма офиси или клонове на кредитна институция.

Български пощи“ ЕАД разполага с над 2 700 пощенски станции на територията на страната, включително в труднодостъпни райони, с които покрива население над 5 600 000 души по данни от последното преброяване на населението от 2021 г. От тези над 2 700 ПС, 1 921 ПС се намират в малки населени места с население над 1 450 000 жители. Основните предизвикателства при въвеждането на еврото и осигуряването на оптимален достъп до възможността за обмяна на банкноти и монети от левове в евро е липсата на банкови офиси на територията на цялата страна, включително и малките населени места, в които да се извършва обмяната. Същевременно достъпът до личен и обществен транспорт за придвижване до най-близкия общински център, в който може да бъде извършена обмяната, се явява сериозно предизвикателство за живеещите в отдалечени населени места, както от логистична гледна точка, така и от финансова такава, особено за по-възрастното население. Това обосновава необходимостта от планирана намеса на държавата поне за първите шест месеца.

Наред с всички услуги, които пощенският оператор предоставя на гражданите, използването на инфраструктурата на материалните активи ще допринесе за облекчаване на процеса по обмяната на банкноти и монети от левове в евро и осигуряване на повече точки за достъп, без това да променя значително ежедневието на населението.

В допълнение, с оглед на историческата роля на „Български пощи“ ЕАД в живота на населението в малките населени места, са налице изградени стабилни и основаващи се на доверие взаимоотношения между пощенските служители и клиентите, което ще допринесе за сигурен и гладък процес по обмяната на банкноти и монети от левове в евро в малките населени места, в които няма офиси или клонове на кредитни институции, както и до качествено предоставяне на услугата от страна на „Български пощи“ ЕАД, в съответствие с възложените задължения и отговорности по Националния план за въвеждане на еврото в Република България. Съществено ще бъде въздействието върху редица социални групи, включително и уязвимите такива – хора с увреждания, възрастни хора, лица и семейства в неравностойно положение. Предоставянето на тази услуга в малки населени места, в които няма друга алтернатива, ще създаде удобство за гражданите, спестявайки им време и средства за пътуване до по-големите населени места. Следва да се отбележи също така, че в последните години много хора в активна възраст, включително и семейства с малки деца, се установяват да живеят в села. С оглед интензитета на процеса по обмяна в първите шест месеца, се очаква струпване на хора в банковите клонове и осигуряването на достъп до тази услуга по местоживееене ще облекчи гражданите, като им спести време в чакане.

Компенсирането на дейността по извършването на услугата от „Български пощи“ ЕАД ще се осъществява при спазване на изискванията на Решение на Комисията от 20 декември 2011 г. относно прилагането на чл. 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на

определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (ОВ, L от 17 януари 2018 г.). Размерът на компенсацията ще се определя съгласно механизъм, предвиден в проекта на решение, като е предвидено и авансово плащане за инвестиционни разходи.

Очаква се компенсирането на дейността по извършването на услугата през първите шест месеца след въвеждане на еврото да окаже въздействие върху държавния бюджет в следните измерения:

Сума в размер на 29 567 хил. лева(без ДДС), като от тях:

Преки разходи	11 162 хил. лева;
Непреки разходи	15 671 хил. лева;
Разумна печалба	2 683 хил. лева;
Разходи за одит	50 хил. лева.

6.4. Оценка на въздействието върху малките и средните предприятия

Съгласно чл. 22, ал. 3 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието при всяка цялостна предварителна оценка на въздействието се извършва и оценка на въздействието върху малките и средните предприятия. В доклада се поставя фокус на въздействията от прилагането на ЗВЕРБ върху малките и средните предприятия, тъй като те са най-уязвими при резки промени в регулаторните отношения. Същевременно малките и средните предприятия (МСП) са гръбнака на българската икономика, представляват 99% от броя на всички предприятия и осигуряват 75% от работните места.

При извършването на цялостна оценка на въздействието задължително се извършва и оценка на въздействието върху МСП (МСП-тест). Тя е неделима част от цялостната предварителна оценка на въздействие освен в случаите, когато оценяваният проектна политика или нормативен акт няма ефект върху предприятията, конкурентоспособността, иновациите и потребителите.

Оценката на въздействието върху МСП се базира на:

1. резултатите от целенасочени консултации със заинтересованите малки и средни предприятия и/или с техни представителни организации;
2. броя и категорията на предприятията, които ще бъдат пряко или косвено засегнати от нормативния акт;
3. описание на разходите и ползите от прилагането на нормативния акт за предприятията - по категории малки и средни предприятия, а където е подходящо - и по основно засегнатата икономическа дейност;
4. доказателства за необходимостта от включване на малки и средни предприятия в обхвата на нормативния акт;
5. предложения за намаляване на негативните въздействия върху предприятията от всяка категория - като цялостното им изключване от обхвата на нормативния акт, временното им изключване от обхвата на нормативния акт, изключването само на някои от категориите предприятия от обхвата на нормативния акт, намаление на такси и др. (Ръководство, РМС № 728 от 2019 г., стр. 42).

Също е редно да се отбележат следните дефиниции, които трябва да се вземат предвид при извършването на МСП-теста:

- **Предприятие** е всеки субект, упражняващ стопанска дейност, независимо от правната му форма. Това включва по-специално самонаетите лица и семейните предприятия, упражняващи занаятчийска или друга дейност, а също сдружения или асоциации, упражняващи редовно стопанска дейност.
- **Малки и средни предприятия** са предприятия, които отговарят на определени критерии, общи за всички държави-членки на ЕС. Те са ясно разписани в Закона за малките и средните предприятия, но за статистически и научно-изследователски цели, категоризацията на МСП се извършва единствено по показателя „численост на персонала“.

Въздействия от прилагането на ЗВЕРБ върху МСП

Оценката на въздействието от прилагането на ЗВЕРБ върху малките и средните предприятия в настоящия доклад се базира на резултатите от целенасочени консултации със заинтересованите малки и средни предприятия и/или с техни представителни организации.

По-конкретно, в периода от 16 ноември до 16 декември 2022 г. от Министерството на икономиката и индустрията (МИИ) проведе Анкета за въздействието от въвеждане на еврото върху малките и средните предприятия (МСП). Анкетата съдържа 12 въпроса, чрез които се цели да се установи какви разходи и ползи очакват представителите на бизнеса и най-вече малките и средните предприятия в процеса на присъединяване на България към еврозоната. В нея участват общо 93-ма респондента, като на въпросите са отговорили 3 големи предприятия, 7 – средни, 19 – малки, 64 – микро предприятия. В зависимост от икономическата дейност сред анкетираните преобладават отговорите, получени от предприятия в сферата на услугите – 72 %. Съответно 26 % от отговорилите са предприятия, опериращи в сферата на преработващата промишленост.

Според събраните от МИИ данни очакваните разходи във връзка с така предложения период на двойно обозначаване са между 500-2500 лв. (за 37% от респондентите). За 9% от анкетирането разходите, свързани с двойното обозначаване, са между 2500-10000 лв. и за 11% те превишават 10000 лв. Предприятията очакват и непренебрежими разходи, свързани с адаптиране на фискалните устройства за периода на двойно обозначаване на цените - според 28% те ще са по-малко, а според 24% ще са повече от 2500 лв. Други разходи, свързани с периода за двойно обозначаване, се предвиждат за обучение на персонал, изработване на етикети, рекламни табели, вътрешни системи за отчитане и др. Все пак е важно да се спомене, че значителен брой (29%) от анкетираните предприятия не очакват изпълнението на изискването за двойно обозначаване на цените да доведе до каквито и да е разходи.

Редно е да се отбележи, че поради мащаба на предложения нормативен акт, той със сигурност ще има ефект върху малките и средните предприятия. Още повече, в съответствие с принципа на “минимизиране на публичните разходи по приемане на еврото”, описан в Националния план за въвеждане на еврото в Република България, всеки един субект, независимо дали е частен или публичен, следва да бъде отговорен за покриването на своите разходи, произтичащи от въвеждането на еврото, както и за своята организационна и техническа подготовка. Разходите, свързани с приемането на еврото в частния сектор, не следва да се компенсират от публични средства. Това означава, че не се предвиждат предложения за компенсиране на разходите на МСП, свързани с прилагането на ЗВЕРБ.

От друга страна е редно да се отбележи, че МСП, както и всички български граждани, ще се облагодетелстват от всички положителни ефекти от въвеждането на еврото, вкл. по-ниски трансакционни разходи, ръст на чуждестранните инвестиции и туризма, по-ниски лихви, достъп до пълния набор от европейските механизми и инструменти за финансова помощ на ЕС и др.

6.5. Описание на разходите и ползите върху заинтересованите страни

Доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието | Законопроект за Закон за въвеждане на еврото в Република България

В тази част се описват очакваните разходи и ползи върху заинтересованите страни за всеки един вариант на всеки един проблем. Разходите и ползите са три основни групи: 1) Разходи и ползи, които могат да бъдат остойностени (измерени в парични единици); 2) Разходи и ползи, които могат да бъдат измерени в натурални (физически единици), но не могат да бъдат остойностени; 3) Разходи и ползи, които не могат да бъдат остойностени измерени в натурални (физически единици). Когато е невъзможно да бъде представена количествената характеристика на регулаторните разходи и ползи, те се описват качествено.

Имайки предвид широчината на обхвата и следователно ефектите на предложения нормативен акт не е възможно остойностяването на всички разходи и ползи върху заинтересованите страни. Затова и някои от ефектите в таблиците по-долу са описани качествено чрез индикация за това доколко всеки от вариантите на действие е вероятно да окаже въздействие върху разходите и ползите на всяка от категориите заинтересовани страни спрямо моментното състояние. При невъзможност да се остойностят, разходите и ползите са качествено индикирани по следния начин:

- Отрицателен ефект: нисък (↓), среден (↓↓), висок (↓↓↓);
- Положителен ефект: нисък (↑), среден (↑↑), висок (↑↑↑)
- Неутрален ефект: ↔

Поради наличието на различни варианти за всеки един от разискваните проблеми, проблемите са обособени в отделни таблици.

Проблем 1: Липса на общи и специфични правила във връзка със закръгляване от левове в евро.				
	<i>Вариант „Без действие“:</i>	<i>Вариант 2 „Адаптиране на акциите и дружествени дялове въз основа на стойността на превалутирания капитал“</i>	<i>Вариант 3 „Адаптиране на капитала въз основа на превалутираните стойности на акциите и дружествените дялове“</i>	<i>Вариант 4 „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“</i>
<i>Държавни и общински органи и институции</i>	Разходи: ↓↓ Ползи: ↓↓	Разходи: ↓ Ползи: ↑	Разходи: ↓↓↓ Ползи: ↑	Разходи: ↓↓ Ползи: ↑↑
<i>Доставчици на платежни услуги и “Български пощи” ЕАД</i>	Разходи: ↑ Ползи: ↑	Разходи: ↑ Ползи: ↑	Разходи: ↑ Ползи: ↑	Разходи: ↑ Ползи: ↑
<i>Търговци в нефинансовия и небанковия финансов сектор</i>	Разходи: ↓↓↓ Ползи: ↓↓↓	Разходи: ↓ Ползи: ↑↑	Разходи: ↓↓ Ползи: ↑	Разходи: ↑↑ Ползи: ↑↑
<i>Граждани</i>	Разходи: ↓↓ Ползи: ↓↓	Разходи: ↓ Ползи: ↑↑	Разходи: ↓↓ Ползи: ↑	Разходи: ↑↑ Ползи: ↑↑↑

Проблем 2: Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване.				
	Вариант „Без действие“:	Вариант 2 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на шест месеца”:	Вариант 3 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на двадесет и девет месеца”:	Вариант 4 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”:
Държавни и общински органи и институции	Разходи: ↓↓ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔
Доставчици на платежни услуги и “Български пощи” ЕАД	Разходи: ↓↓ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔
Търговци в нефинансовия и небанковия финансов сектор	Разходи: ↓↓ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑ Ползи: ↔
Граждани	Разходи: ↑↑ Ползи: ↓↓↓	Разходи: ↔ Ползи: ↓	Разходи: ↓↓↓ Ползи: ↑↑↑	Разходи: ↓↓ Ползи: ↑↑

Проблем 3: Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро.				
	Вариант „Без действие“:	Вариант 2 “период на двойно обращение с дължина 2 седмици”:	Вариант 3 “период на двойно обращение с дължина 6 месеца”:	Вариант 4 “период на двойно обращение с дължина 1 месец”:
Държавни и общински органи и институции	Разходи: ↓↓ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔
Доставчици на платежни услуги и “Български пощи” ЕАД	Разходи: ↓↓ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔
Търговци в нефинансовия и небанковия финансов сектор	Разходи: ↓↓ Ползи: ↔	Разходи: ↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↔	Разходи: ↑↑ Ползи: ↔

<i>Граждани</i>	Разходи: ↑↑ Ползи: ↓↓↓	Разходи: ↔ Ползи: ↓	Разходи: ↓↓↓ Ползи: ↑↑↑	Разходи: ↓↓ Ползи: ↑↑

Проблем 4: Необходимост/липса на процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро				
	<i>Вариант „Без действие“:</i>	<i>Вариант 2:</i>	<i>Вариант 3:</i>	<i>Вариант 4:</i>
<i>Държавни и общински органи и институции</i>	Разходи: ↔ Ползи: ↑	Разходи: ↔ Ползи: ↑	Разходи: ↔ Ползи: ↑	Разходи: ↔ Ползи: ↑
<i>Доставчици на платежни услуги и “Български пощи” ЕАД</i>	Разходи: ↓ Ползи: ↑↑↑	Разходи: ↓ Ползи: ↑↑	Разходи: ↑↑ Ползи: ↑	Разходи: ↓↓ Ползи: ↑↑
<i>Търговци в нефинансовия и небанковия финансов сектор</i>	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↓↓↓	Разходи: ↑ Ползи: ↓	Разходи: ↑↑ Ползи: ↓↓	Разходи: ↔ Ползи: ↑
<i>Граждани</i>	Разходи: ↑↑↑ Ползи: ↓↓↓	Разходи: ↑ Ползи: ↓	Разходи: ↑↑ Ползи: ↓↓	Разходи: ↔ Ползи: ↑

7. Сравняване на вариантите

Сравняването на вариантите е процес, при който се извършва:

1. сравняване на ключовите положителни и отрицателни въздействия на всеки вариант;
2. сравняване на вариантите;
3. класиране на вариантите и идентифициране на препоръчителен вариант.

7.1. Обобщение на сравнението на ключовите положителни и отрицателни въздействия на всеки вариант и идентифициране на препоръчителни варианти

Във връзка с практическата подготовка по въвеждане на еврото бяха идентифицирани четири проблема, които следва да бъдат решени с приемането на нов нормативен акт, а именно предложението Закон за въвеждане на еврото в Република България. Проблемите са, както следва:

- Проблем 1.1 “Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър”
- Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”
- Проблем 3 “Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро”
- Проблем 4 “Необходимост/липса на процедура по разпространение на новата валута и обмяната на банкноти и монети от левове в евро”

В настоящия доклад вариантите за разрешаване на гореспоменатите проблеми са многократно сравнявани както накратко при представянето им в глава 5, така и впоследствие в детайли в глави 6.1 и 6.2. Поради тази причина в тази част от доклада ще бъде направен кратък обзор на резултатите на тези сравнения.

Проблем 1

По отношение на Проблем 1.1 “Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър”, като нецелесъобразни се възприемат варианти 1,2 и 3.

Вариант 1 „Без действие“ не адресира поставените цели свързани със запазването на стабилитета на обществените отношения след адаптацията на данните и в този смисъл не адресира идентифицирания проблем

Вариант 2 „Адаптиране на акциите и дружествените дялове въз основа на стойността на превалутирания капитал“ би довел до множество благоприятни въздействия с оглед поставените цели и цялостната нужда от адаптация, но не адресира в пълен размер притесненията и рисковете, асоциирани с Проблем 1.1. Въпреки това същият представлява добра отправна точка за предвиждането и развитието на по-задълбочени дейности, които да отговорят в по-пълен размер на нуждите на темата.

Вариант 3 „Адаптиране на капитала въз основа на превалутираните стойности на акциите и дружествените дялове“ страда от съществени пороци, които биха довели до значителни негативни въздействия спрямо общата цел за стабилитет в обществените отношения в краткосрочен план и не биха допринесли за осъществяването на целеното гладко въвеждане на еврото. Прогнозираните забавяния в дейностите по адаптацията поради претоварването на Агенцията по вписванията биха се отразили пряко и на изпълнението на другите критерии относно успеха на процеса по адаптация

За най-подходящ е възприет Вариант 4 „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“. Като основни специфики и преимущества на варианта на действие се открояват, от една страна, предвижданите способности за етапно изпълнение

свързани с приоритизирането на задължителните за вписване стойности и, от друга, специалните правила за превалутиране и закръгляване спрямо отделните хипотези в комбинация с механизмите за ограничаване на евентуалните неточности вследствие на адаптацията. Тези особености спомагат за постигането на по-качествено изпълнение на целите по Проблем 1.1 за сметка на по-голямата сложност при извършването на адаптацията в сравнение с Вариант 2, който предполага по-базови дейности и ограничение в необходимите процеси. С оглед основната нужда от осигуряване на успешна адаптация на остойностените данни обаче се стига до заключението, че умерената загуба на ефикасност е повече от целесъобразна, тъй като съхранява функциите и ролята на Търговския регистър и предотвратява допускането на вреди спрямо физическите и юридическите лица. Същевременно възприетите от даденото предложение подходи се придържат в по-голяма степен към установените принципи на въвеждане на еврото.

Проблем 2

По отношение на Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”, като нецелесъобразни се възприемат варианти 1, 2 и 3. Вариант 1 “без действие” не разрешава Проблем 2 и би могъл да има пагубни последствия за процеса по преминаване към еврото. Варианти 2 и 3 от друга страна решават проблемът, но частично - констатира се, че периодът на двойно обозначаване, който тези варианти предвиждат, е недостатъчен за предоставянето на достатъчно информация на гражданите по отношение на превалутирането и закръгляването на паричните стойности от левове в евро. Поради тази причина за най-целесъобразен е възприет вариант 4 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца”.

За разрешаването на Проблем 2 чрез въвеждането на период на двойно обозначаване е важно да се определи и обхватът на предложената мярка - дали ще бъдат обозначавани двойно 4.1 само цените и тарифите на стоките и услугите, 4.2 всички парични стойности досега представяни в левове или 4.3 цените и тарифите, както и важната за потребителите финансова информация. За най-подходящ беше избран подвариант 4.3, тъй като предоставя най-голям обем *ползна* за потребителите информация без да натоварва излишно другите заинтересовани лица.

Проблем 3

По отношение на Проблем 3 “Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро” варианти 1, 2 и 3 се възприемат за нецелесъобразни. Вариант 1 “без действие” не решава поставения проблем и би могъл да има негативни отражения както върху организацията на процеса, така и потенциално върху икономиката на страната. Варианти 2 и 3 предлагат решение на проблема - период на двойно обращение - но с неподходяща дължина. Вариант 2 се възприема за прекалено кратък да е ефективен, а вариант 3 би довел до значителни

разходи за търговците. Вариант 4 “период на двойно обращение с дължина един месец” се възприема за най-целесъобразен, тъй като предоставя достатъчно време на гражданите да обменят левове си в евро преди левът официално да престане да бъде законно платежно средство, както и не води до значителни разходи за търговците.

Проблем 4

По отношение на Проблем 4 “Необходимост от нормативна уредба във връзка със снабдяването с евробанкноти и евромонети и обмяната на банкноти и монети от левове в евро”, като нецелесъобразни се възприемат варианти 1, 2 и 3. Вариант 1 „Без действие“ не адресира дадения проблем и предполага процедурата по снабдяване разпространението на евробанкноти и евромонети да разчита на импровизирани и некоординирани действия от страна на държавните органи и доставчиците на платежни услуги. Вариант 2 „Кредитни институции“ в много отношения предоставя адекватно и пропорционално решение на дадения проблем във връзка с възможността за обмен на суми от особено голям размер при условията на повишена сигурност и наличност на необходимите съоръжения. Въпреки това, Вариант 2 страда от съществен недостатък в лицето на нецелесъобразното териториално разпределение на банковите клонове в страната и съответно не би предоставил достатъчно застъпена възможност за обмен на една голяма и уязвима част от населението. Вариант 3 „Български пощи“ ЕАД“ се характеризира с възможността за изключително широк териториален обхват на действие, което да доведе до всеобщ достъп до обменни услуги. За сметка на това предимство, разпространението посредством пощенските клонове предполага ниски нива на сигурност и ограничена възможност за реализиране на обмен на суми от особено голям размер. Вариант 4 „Кредитни институции и „Български пощи“ ЕАД“ адресира всички отбелязани рискове в процедурата по снабдяване и разпространение като комбинира положителните ефекти на Варианти 2 и 3. Вследствие на прилагането на варианта би се създала една обширна и сигурна мрежа за снабдяване и разпространение, която същевременно е способна да поеме в пълнота заявките за обмен на налични парични средства. Недостатъкът на даденото предложение е повишената логистична тежест при доставките на евробанкноти и монети до клоновете на кредитните институции и пощите.

8. Препоръчителен вариант

Представянето на препоръчителен вариант и обосновка към него въз основа на сравнението на вариантите в доклада за цялостна предварителна оценка на въздействието е задължително съгласно чл. 22, ал.2, т.11 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието.

Въз основа на сравнението на вариантите, извършено по-горе в доклада, и посочените в него предимства и недостатъци на идентифицираните варианти за разрешаване на проблемите, дефинирани в Раздел 5, като най-целесъобразни са избрани:

За разрешаването на Проблем 1 “Адаптиране (превалутиране и закръгляване) на остойностените данни в Търговския регистър” - Вариант 4 „Специфични подходи за адаптиране на отделните стойности“

За разрешаването на Проблем 2 “Липса на информация и прозрачност по отношение на превалутирането на цените, която може да доведе до икономически необоснованото им покачване”- вариант 4 “период на двойно обозначаване на цените, действащ в рамките на седемнадесет месеца” и по-конкретно подвариант 4.3 “смесен подход”.

За разрешаването на Проблем 3 “Липса на адаптационен период, по време на който гражданите могат да се приспособят към разплащания с новата валута и който да позволи плавна процедура по обмен на банкноти и монети от левове в евро” - вариант 4 “период на двойно обращение с дължина един месец”.

За разрешаването на Проблем 4 “Необходимост от нормативна уредба във връзка със снабдяването с еврбанкноти и евромонети и обмяната на банкноти и монети от левове в евро” - Вариант 4 „Кредитни институции и „Български пощи“ ЕАД“. Вариантът дава най-пълен и практичен отговор на идентифицирания проблем.

Проектът на ЗВЕРБ обединява всички гореизброени избрани за най-целесъобразни и ефективни варианти.

9. Обществени консултации

Съгласно чл. 22, ал.2, т.10 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието, в доклада за цялостна предварителна оценка на въздействието задължително се включва обобщение на резултатите от проведените консултации по раздел V от наредбата, включително на основните въпроси, приетите предложения и обосновка за неприетите становища и предложения на заинтересованите страни.

Провеждането на консултации в процеса по извършване на предварителна оценка на въздействието се извършват съгласно раздел „Обществените консултации и оценката на въздействието на нормативните актове“, стр. 73 от Стандартите за провеждане на обществени консултации (РСАР от 16 септември 2019 г.).

Организация и процес на изготвяне на проекта на ЗВЕРБ и проведени съгласувателни процедури

Координацията на подготовката на България за въвеждане на еврото е регламентирана в Постановление № 168 на Министерския съвет от 2015 г. за създаване на Координационен съвет за подготовка на Република България за членство в еврозоната (по-нататък “Координационния съвет” или “КС”). Именно КС е органът, който отговаря за организирането, координирането и наблюдението на практическата подготовка на

Република България за членство в еврозоната. Той е създаден още през 2015 г., като неговата дейност е възобновена след присъединяването на българския лев към ВМ II.

Координационният съвет се председателства съвместно от управителя на Българската народна банка и министъра на финансите, който е национален координатор на подготовката на Република България за членство в еврозоната. Експертно Съветът се подпомага от работни групи и подгрупи, които в рамките на своята компетентност непосредствено осъществяват практическата подготовка за членство в еврозоната. Членове на КС са ръководителите на работните групи, които експертно подпомагат работата на КС, заместник-министър на външните работи, заместник-министър на правосъдието, заместник-министър на вътрешните работи, заместник-министър на електронното управление, заместник-министър на транспорта и съобщенията и председателят на Държавна агенция “Национална сигурност”.

Приемането на специален ЗВЕРБ беше заложено в изготвения от КС и приет с Решение № 344 на Министерския съвет от 30 май 2022 г. *Национален план за въвеждане на еврото в Република България*²⁵, и актуализиран с Решение № 797 на Министерския съвет от 13 ноември 2023 г., както и в *Плана за действие* към него като необходима дейност, гарантираща правната сигурност и създаваща условия за гладкото и безпроблемно преминаване към новата валута.

С цел изготвяне на ЗВЕРБ и с решение на двамата съпредседатели на КС от 19.08.2022 г. беше създадена временна междуведомствена работна група (РГ “Еврозакон”) към Координационния съвет. В нейния състав бяха включени представители на Министерството на финансите, Българската народна банка, Комисията за финансов надзор, Министерството на икономиката и индустрията и администрацията на Министерския съвет.

Работната група започна дейността си като, с цел набавяне на полезна информация и запознаване с чуждия опит, прегледа набор от документи, включващ:

- законите за въвеждане на еврото (еврозакони) на Хърватия, Кипър, Латвия, Литва, Словакия, Словения и Естония;
- списък с идентифицираните от Хърватия нормативни актове, които следва да се изменят преди въвеждането на еврото в страната;
- кратка сравнителна информация за еврозаконите в новите държави членки от еврозоната.

След прегледа на законодателството работната група пристъпи към изработване на **Концептуална рамка/Концепция на Закон за въвеждане на еврото в Република България** (по-нататък “Концепцията”). Проектът на Концепция беше приет от работната група в края на месец септември 2022 г., след което беше публикуван за обществени консултации на 20 октомври 2022 г. на интернет страницата на Министерството на финансите и на интернет портала strategy.bg с дата на приключване 21 ноември 2022 г., а получените коментари и становища бяха взети предвид при разработването на първия проект на ЗВЕРБ. Справката за отразяване на постъпилите предложения и становища от

²⁵ [Министерство на финансите :: Национален план за въвеждане на еврото в Република България \(minfin.bg\)](http://minfin.bg)

обществените консултации по Концепцията може да бъде намерена на интернет страницата на Министерството на финансите²⁶.

В хода на работата по проекта на ЗВЕРБ, той беше многократно съгласуван в рамките на РГ “Еврозакон”. След обобщаването на приносите от членовете на работната група в един общ документ, през м. декември 2022 г. се идентифицира необходимостта съставът на работната група да бъде разширен с представители на всички министерства и заинтересовани институции и организации, които да дадат своя принос по законопроекта. Във връзка с решение, взето по-рано от работната група, членовете на разширения състав на работната група следваше, освен да дадат приноси по основния текст на законопроекта, да предложат промени в секторните закони, произтичащи от въвеждането на еврото, които да се включат в преходните и заключителните разпоредби (ПЗР) на ЗВЕРБ.

Паралелно със съгласуването на законопроекта в рамките на разширения състав на работна група “Еврозакон”, проектът на ЗВЕРБ беше изпратен за преглед и становище до членовете на Координационния съвет, сред които са и председателите на работните групи към КС. По този начин се цели включването на възможно най-голям брой заинтересовани лица в работата по проекта, вкл. организации на бизнеса, както и асоциации на потребителите. Въвлечени в даден етап от съгласувателните процедури бяха например: поднадзорните на КФН лица, Асоциацията на банките в България (вкл. като част от разширения състав на РГ “Еврозакон”), Сдружение “Българска национална асоциация “Активни потребители”, Сдружение “Федерация на потребителите в България”, Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ), Българска търговско-промишлена палата (БТПП), Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ), Българска стопанска камара (БСК), Институт на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС), Сдружение за модерна търговия (СМТ) и др.

Един от основните въпроси, касаещи организацията на работата, който беше дискутиран от РГ “Еврозакон”, е свързан с адаптирането на секторното законодателство към единната европейска валута. Както е упоменато по-горе, избраният подход беше всяко ведомство да предложи промени в секторното си законодателство, които да бъдат включени в ПЗР на законопроекта. Беше обсъдена идеята ведомствата да предлагат промени в законодателството от своя компетентност навсякъде, където има разпоредби, свързани с българския лев. Предложи се да бъде използван подходът на Хърватия, при който закони и кодекси с по-голяма степен на позоваване към националната валута са били изменени в ПЗР на Закона за въвеждане на еврото преди въвеждане на еврото, а тези с по-малка степен е било планирано да бъдат изменени след въвеждане на единната европейска валута. Друг предложен подход беше да бъдат изменени в ПЗР на ЗВЕРБ всички закони и кодекси, съдържащи разпоредби, касаещи българския лев. Тъй като в първия случай е трудно да се дефинира “степен на позоваване” към националната валута, а във втория има опасност проектът на ЗВЕРБ да придобие огромен обем, както и да бъдат пропуснати немалък брой нормативни актове, които следва да се изменят, и двата подхода не бяха приети. Съгласно възприетия подход, в ПЗР на ЗВЕРБ се правят промени в закони, с които думата “лев” и нейните производни (когато не са посочени

²⁶[Министерство на финансите :: Документи \(minfin.bg\)](https://www.minfin.bg) – Справка за отразяване на постъпилите предложения и становища от обществените консултации по Концепция на Закон за въвеждане на еврото в Република България

цифрови стойности) се заменят с думата “евро” и нейните производни. Извън това правило, когато парична сума в левове е посочена в закон като резултат от въвеждане в българското законодателство на правен акт на ЕС, в който изрично е посочена съответната сума в евро, то тогава се предлагат изменения в ПЗР на ЗВЕРБ, които да сочат сумата в евро съгласно правния акт на ЕС. При законовите разпоредби, в които са посочени конкретни суми/стойности в лева, се прилага предвидения в законопроекта принцип за автоматичност, според който *„стойностите, посочени в левове, в съществуващите правни инструменти се считат за стойности в евро при прилагане на официалния валутен курс и в съответствие с правилата за превалутване и закръгляване“*. Указания, изготвени от Министерството на финансите и дефиниращи този подход, бяха изпратени в края на м. март 2022 г. до разширения състав на работна група “Еврозакон”. Затова и в ПЗР на така предложения ЗВЕРБ е следван този подход. Тъй като това е правно-технически проблем и не касае основният текст на закона, той не е предмет на настоящия доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието.

В рамките на съгласувателните процедури възникваха и редица други отворени въпроси, които намериха своето решение в рамките на тематични работни срещи със заинтересованите лица. Обсъжданите въпроси и проблеми са представени в глава 2 и са обект на настоящия доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието.

След разрешаването на тези спорни/проблемни области и въпроси проектът на ЗВЕРБ беше финализиран от работната група.

Проведени обществени обсъждания във връзка с изготвяне на проекта на ЗВЕРБ

Извън гореописаните съгласувателни процедури редица консултативни, академични и граждански организации също взеха участие и допринесоха за развитието на обществения дебат по ключови за изработването на проекта на ЗВЕРБ теми и въпроси.

Обществения дебат по темата за членството на България в еврозоната се развива активно още през 2022 г. На 9 декември се състоя конференция на тема "България в еврозоната - предимства и възможности", в която взимат участие широк кръг от представители на различни държавни институции, работодателски и синдикални организации, както и чуждестранни лектори с опит по темата за Икономическия и паричен съюз²⁷. Показателно за нивото на експертиза и публичността на разискванията във конференцията е участието на бивши финансови министри, ключови партньори от институциите на Европейския съюз и други държави-членки като Валдис Домбровскис и Алфред Камер, както и представителите на Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България (КРИБ), Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ). По време на събитието се обръща специално внимание на ползите и рисковете от влизането на България в еврозоната, паричния съвет и ролята на еврото като „резервна валута“, критериите за конвергенция, комуникационната кампания. В течение на дискусиата, министърът на финансите конкретно отбелязва напредъкът в изготвянето на проекта на Закон за въвеждане на еврото в Република България и възприетите подходи

²⁷ [Над 500 хил. гледаха финансовото събитие на годината "България в Еврозоната - предимства и възможности" | Днес.dir.bg](#)

за регулиране на обществените отношения свързани с приемането на еврото като официална валута в страната.

По-рано през същата година, на 10.10.2022 г., е представена Колективна монография „Предизвикателства пред българската икономика по пътя към членство в еврозоната“²⁸ по случай 120 годишнината на катедра „Икономика“ в Стопанския факултет на Софийския университет (СУ) „Св. Климент Охридски“. В монографията се търси отговор на въпросите какви са предизвикателствата пред българската икономика при подготовката на страната за членство и как тя може да функционира ефективно в рамките на еврозоната. Разгледани са предпоставките за приемане на еврото в България, като те се обвързват с макроикономическите аспекти на членството най-вече от гледна точка на реалния и фискалния сектор и секторните ефекти върху банковата система и капиталовия пазар, валутния контрол и туризма, цифровизацията и дигитализацията на икономиката и нейната енергийна ефективност. Основните приноси и резултати от колективната монография „Предизвикателства пред българската икономика по пътя към членство в еврозоната“ се отнасят до систематизиране на извършените от България стъпки по пътя към ВМ II и до оценяване на степента, в която страната изпълнява формалните и неформалните критерии за участие във финалния етап на Икономическия и паричен съюз.

През 2023 г., темата за въвеждането на еврото в България е анализирана и на редица други форуми. С цел критериите за членство в еврозоната и основните ефекти и предизвикателства, свързани с въвеждането на еврото, да бъдат представени пред широката общественост, на 18 януари 2023 г. Българската стопанска камара (БСК) организира публична дискусия²⁹, на която научен екип от СУ „Св. Климент Охридски“ презентира изготвената си Монография на тема „Предизвикателства пред българската икономика по пътя към членство в еврозоната“. Колективният труд е представен на събитието от членовете на катедра „Икономика“ към СУ „Св. Климент Охридски“, като на събитието взимат участие и представители на БСК, ИСС, представители на браншови организации, фирми и банкови институции, университети и други.

Монографията представлява задълбочено и широкообхватно проучване относно присъединяването на България към еврозоната, което се фокусира върху четири тематични направления: устойчивост на публичните финанси и рискове пред фискалната стабилност; реална и структурна конвергенция на България към еврозоната; институционални условия за членство в еврозоната и ползи и рискове от присъединяването към еврозоната. Специален акцент по време на срещата е поставен върху устойчивостта на процесите във фискалната сфера, цикличните влияния и структурните характеристики на управлението на публичните финанси; реалната и структурната конвергенция на България към еврозоната, синхронизирането на бизнес

²⁸ <https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/content/download/285776/1864971/version/1/file/%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%90+%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%98%D0%AF+%D0%9D%D0%90+%D0%9A%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%94%D0%A0%D0%90+%D0%98%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%98%D0%9A%D0%90.pdf>

²⁹ [Предизвикателствата пред българската икономика по пътя към еврото бяха дискутирани в БСК | Новини | Актуално | Българска стопанска камара \(bia-bg.com\)](#)

цикъла на отделните икономики и очаквания ефект от провежданата обща парична политика; неформалните критерии за членство и важността на институциите в процеса на присъединяване и устойчиво функциониране на българската икономика в еврозоната; ползите, рисковете, предизвикателствата и възможните проблемни зони при участие във финалния етап на Икономическия и паричния съюз. Разглеждат се и новите възможности, които ще се разкрият за страната вследствие на въвеждането на еврото, като потенциала за постигане на дългосрочен устойчив икономически растеж, догонване на средните равнища на производителност и доходи в ЕС.

На 24 февруари 2023 г. се състоя тематична конференция „България по пътя към еврото“, организирана от Министерството на финансите, чиято цел беше да запознае българското общество с всички факти около процеса на присъединяването на България към еврозоната и аргументирано да разсее най-разпространените притеснения на гражданите, свързани с еврото³⁰. Бяха обсъдени възможностите и предизвикателствата пред България от членството ѝ в еврозоната, свършеното до момента от гледна точка на практическата подготовка и предстоящите дейности. Сред участниците на конференцията бяха премиерът и президентът на Република България, заместник-председателят на Европейската комисия, както и други представители на българския правителствен и неправителствен сектор, както и представители на европейски институции.

Сред организациите, участващи активно в разискването на различните аспекти относно членството в еврозоната и въвеждането на еврото беше **Икономическия и социален съвет (ИСС)**. В качеството си на консултативен орган, изразяващ волята на структурите на гражданското общество по икономическото и социалното развитие, през месец юни 2022 г. ИСС прие анализ на тема *„Въздействие на присъединяването на България към еврозоната върху икономическото развитие, инфлацията и доходите в страната“*.³¹

В продължение на своята ангажираност спрямо темата, на 09 май 2023 г. ИСС организира дискусия с широко участие под надслов - *„Ролята на организираното гражданско общество в процеса на присъединяването на България към еврозоната“*. На събитието присъстваха: представители от синдикални и работодателски организации от България и Прибалтийските републики, представители на работодателски организации от България и Хърватия, представител на Държавния инспекторат на Хърватия, представител на Българската стопанска камара, представители на Министерство на финансите на България, представители на Българска народна банка, представител на Комисията по финансов надзор, представител на Комисията за защита на конкуренцията, представител на Националното сдружение на общините в Република България и представители на Министерството на вътрешните работи.

В рамките на срещата бяха обсъдени основните предизвикателствата пред страната в присъединителния процес, а именно - информираността на гражданите относно официалното въвеждане на новата валута, борбата със икономически необоснованото покачване на цените, правната конвергенция и създаването на необходимата нормативна база. Изтъкната е и нуждата от изпълнение на критериите за влизането в еврозоната, а като основен проблем и пречка за влизането в еврозоната в тази

³⁰ [Министерство на финансите :: Новини \(minfin.bg\)](#)

³¹ [ИСС с анализ „Въздействие на присъединяването на България към еврозоната върху икономическото развитие, инфлацията и доходите в страната“ - ИСС \(esc.bg\)](#)

връзка е идентифицирана инфлацията. По време на дискусиата участниците и членовете на ИСС изразяват позиция, че еврото би било стъпка в правилната посока и би подпомогнало за развитието на икономиката.

В рамките на дискусиата относно правната и регулаторна рамка, свързана с членството на България в еврозоната беше представен и обсъден с всички описани по-горе заинтересовани лица и социални партньори работна версия на проект Закон за въвеждане на еврото в Република България. Констатирано от участниците бе, че е свършена значителна по обем работа, но предстои да се уточнят въпроси, свързани с преизчисляването на пенсии, осигуровки, данъчни и кредитни задължения и механизмите за обмяна на личните спестявания. Наблегнато беше на необходимостта от съвместни усилия и добра синхронизация между институциите, а също така и активно привличане на всички структури на гражданското общество.

Не на последно място, въвеждането на еврото се дискутира и от международно признатите икономисти и академици, членуващи в **Съвета за икономически анализи** в независима публикация относно *“Икономическите ефекти от присъединяването на България към еврозоната”*.³² Достига се до заключението, че въвеждането на еврото не би представлявало сериозна промяна за българската икономика, но би донесло някои допълнителни предимства, като същевременно бива отбелязано, че *“присъединяването към еврозоната е кулминацията на многогодишен процес на сближаване на България с останалите страни от еврозоната и би допринесло допълнително за политическата и икономическата конвергенция на страната”*. Отделно, анализът е засегнат в рамките на дискуссионен панел по същата тема като част от *Годишната конференция на Съвета за икономически анализи* проведена на 26-27 юни 2023 в СУ “Св. Климент Охридски” с участието на представители от: Стопанския факултет на СУ, Институт Отворено общество, Американския университет в България, Виенски институт за международни икономически изследвания и други.

Предстоящи стъпки във връзка с общественото обсъждане на ЗВЕРБ

Темата ще продължава да се обсъжда активно както на експертно, така и на политическо ниво, като за тази цел ще бъдат организирани и провеждани информационни и комуникационни кампании от правителството и от европейските ни партньори. В тази връзка през месец септември 2023 г. стартира информационната кампания на Представителството на ЕК в България за приемането на еврото.

Проектът на ЗВЕРБ е консултиран и одобрен от Европейската Комисия, а понастоящем се съгласува и с Европейската централна банка. В допълнение законопроектът, заедно с настоящия доклад за цялостна оценка на въздействието, е публикуван за обществено обсъждане на интернет страницата на Министерството на финансите и на портала strategy.bg.

10. Последваща оценка на въздействието

Съгласно чл. 22, ал. 2, т.12 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието, в доклада за цялостна предварителна оценка на

³² Становища - Съвет за икономически анализи (egov.bg)

въздействието задължително се включва препоръчителен срок за извършване на последваща оценка на въздействието.

Съгласно Закона за нормативните актове органът, в чиято компетентност е изпълнението на нормативния акт, извършва последваща оценка на въздействието на новите закони, кодекси и подзаконовни нормативни актове на Министерския съвет. Целта на последващата оценка на въздействието е да се направи проверка на резултатите от прилагането на нормативния акт, въз основа на която, ако е необходимо, се предлага отмяна, изменение или допълнение на нормативния акт. Съгласно същия нормативен акт последващата оценка на въздействието се извършва в срок 5 години след влизането в сила на новия закон, кодекс или подзаконов нормативен акт на Министерския съвет или в по-кратък срок, определен от отговорния орган.

Следва да се има вземе под внимание фактът, че ЗВЕРБ е нормативен акт с еднократно действие, целящ да осигури въвеждането на еврото в страната. Прилагането на закон с еднократно действие е ограничено по време, поради което последваща оценка на въздействието и възможните отмяна, изменение или допълнение на нормативния акт биха били безпредметни. Поради тази причина не се планира извършването на последваща оценка на въздействието на ЗВЕРБ.

11. Източници

Тази глава съдържа списък на използваните в настоящия доклад за цялостна предварителна оценка на въздействието на ЗВЕРБ източници на информация.

- ✓ Анкета за въздействието от въвеждане на еврото върху малките и средните предприятия (МСП), Министерство на икономиката и индустрията
- ✓ Ат. Узунов, Ар. Пирян-Хачикян, Ст. Лисев, Т. Попов, Л. Тошков, Т. Конджов, Р. Русинова, Вл. Пеовски. *Микроикономика*. София: Парадигма 2001 г.
- ✓ *Въздействие на присъединяването на България към еврозоната върху икономическото развитие, инфлацията и доходите в страната*, Икономическия и социален съвет
- ✓ Българска стопанска камара
- ✓ Гражданско-процесуалния кодекс
- ✓ Договор за функционирането на ЕС
- ✓ Евростат
- ✓ Закон за административно-териториалното устройство на Република България
- ✓ Закон за Българската народна банка
- ✓ Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2023 г.
- ✓ Закон за защита на потребителите
- ✓ Закон за нормативните актове
- ✓ Закон за платежните услуги и платежните системи
- ✓ Закон за Търговския регистър и Регистъра на юридическите лица с нестопанска цел
- ✓ Закон за публичното предлагане на ценни книжа

- ✓ Закони за въвеждане на еврото (еквивалентни на ЗВЕРБ) на Хърватия, Кипър, Латвия, Литва, Словакия, Словения и Естония
- ✓ *Икономическите ефекти от присъединяването на България към еврозоната*, Съвета за икономически анализи
- ✓ Кодекс за социално осигуряване
- ✓ Конвергентни доклади на Европейската комисия
- ✓ Конвергентни доклади на Европейската централна банка
- ✓ Наредба № 1/14.02.2007 г. за водене съхраняване и достъп до търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел
- ✓ Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони
- ✓ Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони
- ✓ Наредба за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието
- ✓ Национален план за въвеждане на еврото в Република България
- ✓ Национален статистически институт
- ✓ *Обществените нагласи за въвеждането на еврото в България и ползите от членството на страната ни в еврозоната*, проучване, възложено от МФ
- ✓ Постановление № 168 на Министерския съвет от 2015 г. за създаване на Координационен съвет за подготовка на Република България
- ✓ *Предизвикателства пред българската икономика по пътя към членство в еврозоната*, катедра „Икономика“, Стопански факултет, Софийски университет
- ✓ Препоръка на Комисията от 10 януари 2008 г. относно мерките за улесняване на бъдещо преминаване към еврото
- ✓ Проучване на платежните нагласи на потребителите в еврозоната, Европейска централна банка
- ✓ Регламент (ЕО) № 1103/97 на Съвета от 17 юни 1997 г. относно определени разпоредби, отнасящи се до въвеждането на еврото
- ✓ Регламент (ЕО) № 2866/98 на Съвета от 31 декември 1998 г. относно валутните курсове към еврото на валутите на държавите-членки, които приемат еврото
- ✓ Регламент (ЕО) № 974/98 на Съвета от 3 май 1998 година относно въвеждането на еврото
- ✓ Регламент (ЕС) № 1024/2013 на Съвета от 15 октомври 2013 година за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции
- ✓ Решение № 921 на Министерски съвет от 16.12.2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България
- ✓ Ръководство за извършване на предварителна оценка на въздействието - (РМС № 728 от 2019 г.)
- ✓ Търговски закон
- ✓ Устав на Европейската система на централни банки и на Европейската централна банка
- ✓ *Финансова грамотност на възрастните в Югоизточна Европа*, Проучване на ОИСР

12. Приложения

Настоящият Доклад за цялостна и предварителна оценка на въздействието на Закона за въвеждане на еврото в Република България не съдържа приложения.